

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 1 (36)

спецвипуск до

*Всеукраїнського актуального мережевого семінару
«Сучасна дошкільна освіта: стратегія, тактика,
виміри змін»*

та

*I-го Регіонального конкурсу есе англійською мовою
“Vinnytsia Thinks English”*

Вінниця – 2021

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
ВИПУСК № 1 (36)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія ВЦ № 1065-423-ПР від 24 грудня 2019 року
Журнал

(науково-виробничий, навчальний, довідковий)

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік
Мова видання: українська, російська, англійська, німецька

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Конкурси

Номер затверджено на засіданні науково-методичної ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 2 від 18 березня 2021 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Заболотний В.Ф., д.філ.н. Войцехівська Н.К., д.філ.н., проф. Слободинська Т.С., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В., к.мист-ства Іскра С.І., к.пед.н. Головська І.В., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Луцинкевич Л.А., Царик А.П.

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу/[ред.кол.: Войцехівський К.Ф. (гол.ред) та інші]. – Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2021. – Випуск 1(36). – 160с.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Концептуальні засади програми «Нова українська школа» у поступі до цінностей. ЖУРБА К. О.	5
Формування креативної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти в умовах сучасного освітнього простору. ЗАСИПКІНА Л.А.	10
Готовність до інноваційної діяльності як складова професійної компетентності сучасного вихователя. РУДА Т. В.	13
Організація дистанційного навчання на факультеті дошкільної освіти та музичного мистецтва. ФЕДЧИШИНА Т.Л.	16
Підготовка майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі. ТОКАР Л. П.	21
Психологічна компетентність майбутнього вихователя як складова його педагогічної майстерності. КЛИМЕНКО О. Ф.	26
Формування інклюзивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів при вивченні педагогічних дисциплін. ЛУЦИНКЕВИЧ Л. А.	30
Наступність у роботі ЗДО та початкової школи як передумова якісної неперервної освіти. МИХАЙЛИШИН Р. Р.	35
Виховна робота в закладі вищої освіти як умова професійної підготовки майбутніх вихователів. ПІСОЦЬКА Л.С.	41
Модель організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу в сучасному закладі дошкільної освіти. РАТОВСЬКА Г.Ф.	45
Психологічні особливості адаптації дітей з особливими освітніми потребами до умов закладу дошкільної освіти. СЛИЗЬКОУХА О.О.	49
Художня література як важливий засіб виховного впливу на особистість дитини дошкільного віку. СЕРГЄЄВА З. П.	52
Використання елементів ейдетики в роботі з дітьми шестирічного віку. РЕМЕНЯК Т.С.	56
Інноваційні технології в ознайомленні дітей дошкільного віку з художньою літературою. ПАСІКОВА Н.І.	60
Використання інноваційних оздоровчих технологій в закладах дошкільної освіти. ПАВЛЮК Л.П.	67
Мистецько-педагогічний потенціал музики в системі дошкільної освіти України. МАЗУР А. М.	70
Психологічна рівновага батьків – як запорука успішного виховання дітей в умовах пандемії. БЕВЗ В.В.	74
Організація роботи з обдарованими дітьми в закладі дошкільної освіти. БОРАК Н.А.	78
STREAM-освіта у сучасному дошкіллі. ВОЙТЕНКО О.М.	82
Формування професійного іміджу музичного керівника закладу дошкільної освіти. ГАВРИЛЮК О. А.	85
Формування природничої компетентності у дітей дошкільного віку в контексті творчої спадщини Василя Сухомлинського. ДРАЧЕНКО В.В.	88

Застосування інтерактивних методів у професійній діяльності педагога ЗДО на засадах концепції НУШ. ЗАГРИЗЛА В. В.	92
Розвиток музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку засобами музичної виразності. КАСЬКО Т.В.	96
Умови організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти. СОРОЧАН М.П.	99
Музично-дидактичні ігри як засіб розвитку сенсорних здібностей. БОГОЦЬКА В.М.	103
Виклики часу: нові ролі викладача ВНЗ –коуч, тьютор, фасилітатор. ТАРАШЕВСЬКА О.В.	106
Креативність– складова фахової підготовки майбутніх учителів. ТВЕРДОХЛІБ Н. В.	109
Методика викладання образотворчого мистецтва в контексті підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. ХОМЦЬКА Н.М.	112
Формування професійної самосвідомості майбутнього вихователя як умова його професіоналізації. ЦІСАР І. В.	114

**ЕСТЕТИЧНЕ, ПРАВОВЕ ТА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК
ЗАПОРУКА УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО КРАЇНИ**

Музичне заняття – головна форма навчання і формування художньої майстерності. КАЛАШНЮК Є.Й.	118
Формування національної самосвідомості студентів засобами української народної пісенної культури. МАЗУР А. М.	123
Удосконалення фізичної підготовленості здобувачів освіти навчальних закладів ДСНС України засобами гирьового спорту. КРАСУЦЬКИЙ В. М., ОСАДЧУК О. Ю., ПАЛАМАРЧУК Ю. Г.	127
Право на освіту у сучасному вимірі. ПЛОТИЦЬКА Ю.П.	132
Успіхи та досягнення легкоатлетів вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу. ПРИСЯЖНЮК Д.С. КОВІНЬКО М.С.	135

ВІДОМІ ІМЕНА 138

Баснописець І.А. Крылов. Мораль и дидактика. **МЕЛЬНИК Т.Н., КИСЕЛЁВ Д.Л.**

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Методика використання інформаційних технологій на уроках з основ здоров'я в 4 класі. БОГДАНА ДЗЮБЕНКО	141
Розвиток спритності дітей шкільного віку засобами дзюдо. УЛЯНА КІСІЛЬ	145
Використання інформаційних технологій навчання на уроках математики в початкових класах. ДІАНА МУДРАК	148
Музикознавчі аспекти використання творів Л.В. Бетховена на уроках музичного мистецтва в початкових класах. АНАСТАСІЯ ХАРЧУК	151
І-Й РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНКУРС ЕСЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ “VINNYTSIA THINKS ENGLISH”	155

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ СТАТЕЙ

**СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОГРАМИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА» У
ПОСТУПІ ДО ЦІННОСТЕЙ**

УДК 375.3/5.01.31

ЖУРБА К. О.

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут проблем виховання НАПН України*

The article highlights the conceptual principles of the New Ukrainian School Program in the approach to values. The problems that need to be solved are outlined. Internal and external challenges and ways to overcome them are characterized. Methodological approaches, directions of activity are revealed, basic values are defined.

Key words: *New Ukrainian School program in progress to values, spiritual security, external and internal challenges, schoolchildren.*

На сьогодні назріла потреба у сучасних програмах виховання, які б були спрямовані на розв'язання нагальних задач, перед якими стоїть нова українська школа. Це обумовило необхідність створення програми, орієнтованої на вирішення виховних завдань зусиллями Інституту проблем виховання НАПН України та Інституту модернізації змісту освіти МОН України.

Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей розроблялася авторським колективом (Т. Алексеєнко, І. Бех, К. Журбою, С. Кириленко, В. Кириченко, Л. Корецькою, О. Остапенко, О. Пруцаковою, Н. Харченко, І. Шкільною

Програма «Нова українська школа у поступі до цінностей» опирається на положення Концепції Нової української школи (2016), Глобальної програми дій з освіти в інтересах сталого розвитку (ЮНЕСКО, 2014), Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на 2016–2020 роки, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015, Концепції національно-патріотичного виховання дітей і учнівської

молоді; Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021р.» Концепції формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах (2017); Концепції екологічної освіти України тощо.

У вихованні підростаючого покоління та формуванні духовної безпеки української нації доцільно вичленити виклики: внутрішні і зовнішні.

Ключовим внутрішнім викликом духовної безпеки нації виступає національна самоідентифікація, яка втілюється у почуттях-цінностях – «Я-Українець» – «Ми-Українці». Сутність цих почуттів-цінностей полягає у дієвій причетності особистості до своєї нації, до роду у широкому розумінні цього слова. Особистість має прийняти історичну естафету вищих духовних надбань нації, жити і діяти на їх основі та примножувати їх з урахуванням викликів теперішнього часу. Низький рівень цього фактору, коли не достатнє почуття єдиного національного роду, спричиняє недостатню консолідацію суспільства, низьку соціоцентрованість членів суспільства, за якої вони свідомо обмежують себе у

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

суспільно значущих домаганнях, цілях, продуктивних способах удосконалення існуючої соціокультурної ситуації, їхню переважаючу Его-орієнтованість з відповідними утилітарними цінностями, перебільшення ролі міжрегіональної самобутності.

У цьому сенсі означений фактор є системотвірним, і виховні зусилля повинні бути у першу чергу спрямовані на його оптимізацію.

Серед зовнішніх викликів на увагу заслуговують наступні:

- *Ідеологічний фактор*, який ставить за мету забезпечити громадян України, зокрема молодь від впливу ідеології інших держав, зацікавлених у формуванні своїх прихильників та розхитуванні з середини політичної ситуації в Україні. У цьому зв'язку важливою вбачається своєчасне забезпечення їхніх ключових цінностей: здоров'я, сім'ї, кар'єрного зростання, матеріального достатку, індивідуально і суспільно значущої самореалізації. На сьогодні є потреба у тому, щоб повернути українській ідеології її власні: зміст, потенціал, історію, пантеон героїв і визначних діячів, переосмислити існуючий досвід і визначити новітні завдання подальшого розвитку нації, держави, суспільства.

Водночас слід зважати на те, що національна ідеологія формується разом із нацією, її духовним розвитком і становленням, що потребує уваги до виховного аспекту.

- *Ціннісна забезпеченість* є важливою складовою духовної безпеки, оскільки від цього чинника значною мірою залежить цілісність українського суспільства. Конфлікт цінностей тоталітарного та демократичного спрямування спостерігається не лише на рівні різних

поколінь, а й різних регіонів, що є причиною активного просування РФ політичних сил, лояльних до окупантів.

Тому за теперішніх умов важливою є активізація зусиль з підвищення духовного рівня української молоді, формування у неї стійкої системи глибоких морально-духовних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому. Те, чим керується окрема особистість у своїй поведінці, діях, добре висвітлює її глибинну сутність. Якщо особистість чи суспільство сповідує високі гуманістичні цінності, то цілі і засоби її досягнення також будуть досить високими і гуманними. Тільки таким чином ми можемо досягнути поступового економічного, політичного й духовного піднесення нашої країни, оскільки ці сфери досить тісно переплетені і взаємозв'язані.

- *Релігійний фактор* на сьогодні є потужним засобом впливу на українську молодь, яка перебуває у пошуку абсолютних цінностей. На цьому тлі Церква Московського патріархату, виконуючи замовлення Кремля, через проповіді та Боже Слово пропагує цінності «руського мира», стимулює сепаратистські настрої, зневагу до української культури.

Спостерігається втрата єдності у православ'ї та прагнення України створити свою визнану помісну Церкву. Ці процеси породжують з боку МП посилення тиску на населення України, апелюючи до різних історичних, національно-культурних і політичних реалій. Відмінності у геополітичних орієнтаціях та інтересах церковників свідчить про їхню не стільки церковну, скільки політичну боротьбу за українську молодь.

- *Фактор історичної упередженості* в зарубіжних і українських мас-медіа завдає удару по духовній безпеці української

молоді, оскільки переконує їх у меншовартісності і вторинності української нації, її несамостійності, залежності від інших сильніших держав, які вирішують її долю. Тому на сьогодні важливим бачиться об'єктивне висвітлення історії України та її популяризація, увага до української мови, яка досі не має належної державної підтримки. Водночас така міфотворчість спостерігається і в Україні, що можна пояснити бажанням відмовитися від застарілих ідеологічних концепцій на користь нових, які більше відповідають історичним реаліям. Однак, на сьогодні надзвичайно важливо дотримуватися історичної правди. Всі спроби прикрасити історію свого народу, навіть з найкращих патріотичних міркувань, як показує світовий досвід, мають зворотний ефект. Врешті-решт історична неправда стає очевидною, що болісно б'є по престижу країни.

- *Фактор маніпулювання свідомістю* активно здійснюється через засоби масової інформації, різного роду інформаційні ресурси, які є потужним засобом впливу на молодь та використовуються різними країнами з метою впливу на неї, роздмухування сепаратистських настроїв, презирливого ставлення до своєї Батьківщини, її культурних здобутків. Ведення інформаційної війни Росією показало невміння протистояти російській агресії на інформаційному рівні, певну перевагу російськомовних ЗМІ в Україні, використання неправдивої чи напівправдивої інформації з метою домінування та пропагування ідей «русского мира». Масована підміна національних архетипів масовою культурою є причиною відсутності стійких моральних цінностей, зорієнтованістю на ціннісно-примітивну субкультуру, збіднення власного духовного

світу.

- *Фактор стану навколишнього середовища (екологічний)* – життя в епоху викликаної антропогенною діяльністю глобальної екологічної кризи, що виявляється у постійному погіршенні стану природи і змінах клімату, забрудненні повітря, води, ґрунтів, накопиченні величезної кількості відходів, знищенні історичних лісових масив, деградації земель, опустелюванні, втраті біорізноманіття є суттєвим чинником формування свідомості зростаючого покоління, що у більшості своїй зростає в урбанізованих умовах. Відірваність від природи, нерегульовані потреби у споживанні, в більшості споживацьке та практично-прагматичне ставлення до природи авторитетних дорослих, невміння і небажання поводитись екологічно безпечно має у своїй першопричині кризу духовну, кризу цінностей. Особистий і суспільний тиск на довкілля провокує екосистемні відповіді. Вони виявляються, насамперед, у погіршенні здоров'я громадян, міському та інших видах стресу, зростанні почуття невдоволеності, нещасності, рівня соціального смутку, що, в свою чергу, як здійснює вплив на спосіб життя, так і провокує агресію по відношенню як до природи, так і до членів групи та суспільства.

- *Фактор естетико-ціннісної спрямованості* є також складовою духовної безпеки, оскільки різного роду естетичні викривлення та орієнтація щодо споживання масової культури є причиною втрати національної своєрідності, втрати цінності життя у цілому. З огляду на те, що цей фактор є практичне втілення в культурному житті окремої людини, яка так чи інакше потребує духовного джерела, роль

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

естетичного аспекту духовної безпеки у сучасних умовах зростає.

- *Фактор інформаційного впливу* стає дедалі потужнішим. Інформаційна війна з боку Російської Федерації загрожує деформацією ціннісних основ, морально-духовної єдності українського суспільства в боротьбі проти проросійських терористів на Сході країни. Це вимагає в секторі освіти підвищення ефективності національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання підростаючого покоління здатного до гідного захисту територіальної цілісності країни зі зброєю в руках.

- *Фактор цінності здоров'язбереження молоді* – аспект духовної безпеки, оскільки компонента духовного здоров'я особистості є визначальною у формуванні здорового способу і стилю життя особистості, убезпечуючи її від ризиків втрати здоров'я через шкідливі звички, ведення нездорового способу життя тощо. Критичний стан здоров'я дітей і молоді України, актуалізує проблему формування здорового способу життя учнівської молоді, піднімаючи до рівня національної безпеки країни.

Проблемами, які потребують свого вирішення у вихованні є:

- втрата смисложиттєвих дороговказів значною частиною старших поколінь, а, отже, унеможливлення передачі позитивного соціального досвіду дітям і онукам;

- девальвація виховної функції школи на фоні поширення ставлення до школи як «освітньої послуги»; зниження цінності виховання в педагогічній свідомості;

- невідповідність, неадекватність змісту, форм, методів і засобів виховання новітнім умовам дорослішання підростаючої особистості;

- дефіцит форм, методів, технологій виховної роботи щодо формування культури

вибору світоглядних, моральних зразків, формування соціокультурної ідентичності учнів, потенціалу громадянської дії у дітей та молоді;

- відсутність системності та цілісності у вихованні учнів, фрагментарність наступності в організації виховної діяльності в закладах освіти;

- диктатний, авторитарний характер стосунків між учителями і дітьми, домінування вербальних методів виховання;

- стигматизація мислення фахівців, які здійснюють виховну діяльність, їх відданість моралізаторським, «залякуючим», «ізоляційним» методам і підходам;

- методична і технологічна невідповідність педагогічних працівників до здійснення інновацій; некоректне впровадження соціально-педагогічних технологій;

- низький рівень розвитку психолого-педагогічної компетентності частини вчителів через відсутність у закладах освіти системної методичної роботи з питань виховання;

- різновекторність виховних впливів і неузгодженість дій різних суб'єктів виховання (сім'ї, дитячих і молодіжних об'єднань, позашкільних закладів освіти, закладів культури, спорту, охорони здоров'я тощо) у створенні виховного середовища;

- низький рівень розвитку інфраструктури виховного процесу в школах, дефіцит ресурсного забезпечення;

- недосконалість системи моніторингу виховання, необґрунтованість критеріїв, показників, інструментарію оцінювання виховних результатів, переважання кількісної фіксації результатів виховання на противагу (на шкоду) їх якісному аналізу.

Виховання – це цілеспрямована діяльність, яка здійснюється в системі освіти, орієнтована на створення умов для

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

розвитку духовності зростаючої особистості на основі загальнолюдських і національних цінностей, надання допомоги в життєвому самовизначенні, громадянській і професійній компетентності та цілісній самореалізації.

Метою виховання є розвиток духовно-моральної особистості, здатної бути повноцінним суб'єктом суспільно значущих соціальних взаємин.

Науковими підходами до сучасного виховання дітей визначено: особистісно орієнтований, аксіологічний, компетентнісний методологічні підходи та принципи (гуманістичний, індивідуальний, альтруїстичний, неперервності, цілісності, наступності, культуровідповідності, природовідповідності, педагогічної компетентності, стимулювання, життєвої творчої самодіяльності, оздоровчої спрямованості, соціально-педагогічного партнерства, міжсекторальної взаємодії).

Моральні цінності є інтегративним, стрижневим утворенням у ціннісному ставленні людини до себе та інших, ознаками якого є спрямованість на прояв в учнів власної гідності, поваги до інших та відповідальності за вчинки у своєму житті, готовність здійснювати моральний вибір та керуватися ним у повсякденній діяльності й спілкуванні.

Базовими духовно-моральними цінностями визначені – любов, повага до інших, гідність, відповідальність, совість, свобода, толерантність, справедливість, рівноправ'я, ініціативність.

Основними конструктами виховного середовища закладу загальної середньої

освіти та виховного простору сучасного учня є виховне середовище закладу загальної середньої освіти (безпосереднього і опосередкованого впливу на дитину в закладі освіти у сукупності матеріального та духовного забезпечення освітнього процесу, що утворює сприятливі умови для особистісного і соціального розвитку учнів, розкриття їхніх здібностей, збагачення позитивного досвіду міжособистісної взаємодії, ціннісно-орієнтованої діяльності); суб'єкти виховного середовища закладу загальної середньої освіти (педагоги і учні всіх вікових груп); виховний простір сучасного учня (мережа закладів загальної середньої освіти всіх форм власності (загальної середньої та позашкільної освіти), сімейне середовище, вуличне середовище, зона дії засобів масової інформації та комунікаційних технологій).

Цільовим мейнстримом освіти сьогодення є формування критичного, креативного і піклувального мислення

Таким чином, Програма «Нова українська школа у поступі до цінностей» розроблена відповідно до актуальних завдань і перспектив розвитку українського суспільства, позитивної соціалізації особистості та з урахуванням вікових можливостей учнів і специфіки організації виховного процесу в закладі освіти; пов'язуються з реалізацією прав і обов'язків учасників виховного процесу як активних членів громадянського суспільства.

Програма «Нова українська школа» може бути впроваджена у масову практику.

*Стаття надійшла до редакції
18 листопада 2020*

**СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН
ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

УДК 373.2.091.2 – 051:005.336.2

ЗАСИПКІНА Л.А.

*кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри теорії, фахових методик та технологій дошкільної освіти
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article considers the theoretical foundations of the problem of developing the creative competence of future teachers of preschool education in the modern education space. The definitive analysis of the concepts «creativity», «creative competence», «creative competence of the future specialist of preschool education» is carried out. The essence of the concept of "creative competence" as a component of professional competence of the future preschool teacher is defined. The author's definition of creative competence of a modern specialist of preschool education as a complex holistic, integrative personal education, covering intellectual, emotional spheres, motivation, moral and value orientations, competence, flexibility of a preschool teacher is given.

***Ключові слова:** creativity, creative competence, creative competence of the future specialist of preschool education, means of musical art.*

Постановка проблеми (актуальність). У форматі змін сучасного освітнього дошкільного простору «Базовий компонент дошкільної освіти» (нова редакція), враховуючи європейські освітні стандарти, окреслюється питання розвитку креативної особистості майбутнього фахівця дошкільної галузі освіти у ВНЗ України.

Освітній процес в умовах сучасного закладу дошкільної освіти має здійснювати професійно-компетентний педагог-дошкільник, що здатний не тільки застосовувати на практиці знання, вміння і навички, а й приймати оригінальні та нестандартні рішення, креативні підходи до вирішення нешаблонних педагогічних ситуацій, що виникають у професійній дошкільній діяльності.

Тому проблема розвитку креативної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти постає важливою умовою їх подальшої ефективної

професійної педагогічної діяльності та є досить актуальною та малодослідженою.

Аналіз наукових досліджень. Фундаментальним науково-методичним підґрунтям окресленої проблеми нашого дослідження постають наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, у яких розкрито: психологічні засади формування та розвитку креативності особистості (Д. Богоявленська, А. Брушлинський, В. Дружинін, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка та ін.); положення креативної педагогіки (М.Алексєєв, Ю. Круглов, О. Морозов, В. Попов, Д. Чернілевський), психолого-педагогічні засади формування творчої особистості педагога (Н. Гузій, В. Загвязинський, В. Кан-Калик, Н. Кічук), теорію та практику формування професійної та педагогічної креативності (О. Антонова, С. Сисоєва), теорію і практику професійної підготовки фахівців ВНЗ (В. Андрющенко, О. Дубасенюк, Н. Ничкало).

Незважаючи на значний обсяг педагогічних досліджень та досить ґрунтовне розроблення сучасними науковцями різних аспектів проблеми формування креативної компетентності, що є близькими до аналізованої, серед них: генеза поняття «креативна компетентність» в контексті педагогічних досліджень (С. Дімітрова-Бурлаєнко), креативність, як психолого-педагогічна проблема (О. Пилищук), сутність, специфіка та структура креативної компетентності науково-педагогічного працівника (М. Ілляхова), умови формування креативної компетентності у процесі професійної підготовки студентів (І. Семененко), структурні компоненти креативної компетентності інженерно-педагогічного ВНЗ (Т. Яковенко), креативна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку під час викладання іноземної мови (І. Ковалевська), проблема розвитку креативної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти залишається без належного всестороннього розгляду.

Мета статті – висвітлити теоретичні засади проблеми розвитку креативної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти в умовах сучасного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз першоджерел з досліджуваної проблеми дав змогу нам дійти висновку про те, що наукове визначення понять «креативність», «креативна компетентність» та «креативна компетентність майбутнього фахівця дошкільної освіти», вимагає більш ґрунтового дослідження.

Здійснюючи дефінітивний аналіз поняття «креативності», відмічаємо, що у сучасній довідковій літературі дане поняття

потрапляє по різному. У великому тлумачному психологічному словнику за редакцією А.Ребера: «креативність» розглядається «як розумові процеси, що ведуть до рішень, ідей, осмислення, створення художніх форм, теорій або будь-яких продуктів, які є унікальними й новими» [5].

У короткому психологічному словнику за редакцією А.Петровського і М.Ярошевського «креативність» формулюється як «рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що становить відносно стійку характеристику особистості» [4].

Слушною є думка С.Максименко, що описує креативність як здатність до творчості, спроможність генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації [3].

«Креативну компетентність» Р.Епштейн визначає як готовність особистості адаптивно застосовувати отримані знання, самостійно оновлювати схему знань і прагнути до самовдосконалення [6, с.6].

У науковому доробку «Креативна компетентність науково-педагогічного працівника: теоретико-методологічний аналіз» М. Ілляхова «креативну компетентність науково-педагогічного працівника» презентує як системну, багатофакторну, інтегративну єдність когнітивних, діяльнісних і операційних знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, акмеологічних настанов фахівця, що уможливорює ефективну науково-дослідну діяльність, забезпечує систематичне інноваційне оновлення змісту і методів освітнього процесу, реалізує потенціал діагностики та аналізу навчально-пізнавальної діяльності, формує навички до самоактуалізації, самоорганізації,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

самодетермінації, розвиває потенціал креативного, інноваційного мислення, соціальної та професійної мобільності, актуалізує потребу в самоосвіті, вмінні реагувати на непередбачувані, змінні умови професійної діяльності й володіти динамікою власних професійних можливостей [1].

На думку Ф. Шаріпова «креативна компетентність викладача» це система знань, умінь, навичок, здібностей і особистісних якостей, необхідних для педагогічної творчості.

«Креативну компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку» Н.Ковалевська репрезентує як комплекс знань, умінь і навичок, які включають в себе систему мовленнєвих умінь, уміння генерувати оригінальні способи спілкування, здатність до продукування нових, унікальних ідей на основі реалізації власних творчих можливостей, використання засобів формування гармонійно розвиненої особистості [2, с.6]

На думку науковця, креативна компетентність майбутніх вихователів, є поняттям комплексним, що включає в себе багато складових, серед них: мовна (уміння вести діалог, сприймати, відтворювати, створювати монологічні та діалогічні висловлювання), творча (здатність до педагогічної творчості, створення умов для розвитку індивідуальної обдарованості дошкільника, здійснення розвитку дитини засобами мистецтва) та комунікативна (легкість у спілкуванні, емоційна стійкість у спілкуванні, експресивність) компетенції [2, с.5]

Підсумовуючи позиції науковців, «креативну компетентність сучасного фахівця дошкільної освіти» ми дефініціюємо як складне цілісне, інтегративне особистісне утворення, що охоплює інтелектуальну,

емоційну сфери, мотивацію, морально-ціннісні орієнтації, компетентність, гнучкість педагога-дошкільника.

На наш погляд, «креативна компетентність майбутнього фахівця дошкільної освіти» як складова його фахової (професійної) компетентності визначається здатністю до творчості, постійного професійного зросту та змін, педагогічною майстерністю педагога-дошкільника, оволодінням знаннями театральної та музичної педагогіки, (оволодінням педагогічною дошкільною діяльністю через призму різних видів мистецтв), педагогічною мобільністю та ерудицією, генеруванням нових оригінальних педагогічних ідей, відчуттям новизни, педагогічного передбачення, готовністю до швидкої адаптації та вирішення проблемних педагогічних ситуацій, до використання інноваційних форм та методів роботи із дошкільниками та розкриває творчий характер педагогічної діяльності педагога-дошкільника.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, аналіз теоретичних засад висвітлення проблеми розвитку креативної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти в умовах сучасного освітнього простору, дозволяє вести мову про необхідність подальшого системного дослідження даного феномену, а також про можливість застосування засобів музичного мистецтва з метою формування креативної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти, здійснення компонентного аналізу, визначення рівнів, критеріїв, комплексу педагогічних умов та моделі формування креативної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ілляхова М. (2018). Креативна компетентність науково-педагогічного працівника: теоретико-методологічний аналіз. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі, (61).
2. Ковалевська Н. (2007) Професійна підготовка студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ях (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук). Київ, Україна.
3. Максименко С. (ред.) (2000). Загальна психологія. К.: Форум.
4. Петровский А. (ред.) (1990). Психологический словарь. Москва.
5. Ребер А. (ред.) (2003). Большой толковый психологический словарь: основные термины и понятия по психологии и психиатрии. Москва: Вече.
6. Epstein.R. (2003). Generativity theory and creativity. In M.A. Runco and R.S.Albert (Eds.), Theories of creativity (Rev.ed.). Cresskill. NJ: Hampton Press.

Стаття надійшла до редакції

12 січня 2021

ГОТОВНІСТЬ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВИХОВАТЕЛЯ

УДК 373.2.013.3 – 027.31

РУДА Т. В.

методист коледжу, спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист кафедри теорії, фахових методик та технологій дошкільної освіти

КЗВО «Вінницький гуманітарно- педагогічний коледж»

The organizer of the educational process in a preschool institution is an educator. The development of personality and cognitive processes of preschoolers, readiness for schooling largely depends on it. Therefore, there is a problem of preparing future educators for professional activities.

Key words: innovative pedagogical activity, future educator, professional training, psychological competence.

Постановка проблеми. На сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається науковцями як багатофакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їхніми батьками, а також у розвитку успішності в діяльності [2].

На нашу думку, професійне становлення майбутнього вихователя в процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь, навичок, але і його особистісне самовдосконалення, активізацію професійної позиції, виховання таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність. Багато проблем, що постають перед педагогами в умовах інноваційного простору, пов'язано з недостатнім рівнем

їхньої готовності педагогічної діяльності. Інноваційна педагогічна діяльність – це особливий вид творчої діяльності, спрямований на оновлення системи освіти.

Мета дослідження - розкриття сутності інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив накопичення значного доробку, який розкриває основні аспекти досліджуваного явища: розвиток особистості в процесі професійного становлення (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, І. Бех, Л. Божович, Л. Виготський, О. Леонтьєв, В. Кремень, В. Луговий, О. Сухомлинська, Л. Рубінштейн та інші); становлення особистості як суб'єкта педагогічної діяльності, цілісності його професійно-педагогічної підготовки (В. Бондар, Н. Бібік, В. Кузь, С. Гончаренко, В. Гриньова, В. Загвязинский, І. Зязюн, Н. Кичук, В. Кравець, М. Кузьміна, Н. Ничкало, С. Максименко, О. Пехота, О. Пометун, В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Р. Хмелюк, А. Хуторської, Н. Юсуфбекова та інші); особливості інноваційної педагогічної діяльності вихователя ЗДО (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Жаровцева, А. Залізник, Л. Зданевич, І. Дичківська, Л. Загородня, Н. Денисенко, І. Луценко, Н. Лисенко, О. Листопад, М. Машовець, І. Мардарова, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська).

Проте зазначена проблема формування готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до інноваційної педагогічної діяльності як запорука культури самовираження спеціально не розглядалася. Таким чином, вивчення готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до інноваційної

педагогічної діяльності як важливої умови розвитку їхньої культури самовираження зумовлене наявністю суперечності між замовленням сучасного суспільства на підготовку фахівця нової формації та традиційною організацією освітнього процесу у закладі вищої освіти, недостатньою її зорієнтованістю на розвиток у студентської молоді потреби та здатності до культурного самовираження, вияву творчого потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійну підготовку фахівців дошкільної освіти, М. Васильєва, визначає як спрямовану, організовану, планомірну, змістовну й динамічну систему діяльності суб'єктів навчально-вихованого процесу у вищому педагогічному навчальному закладі, мета, якої формування у майбутніх педагогів усіх видів компетентності, потрібних для успішної професійної діяльності [1, с. 37]. Сучасні реалії, за висновками Т. Поніманської, орієнтують на спеціальну підготовку вихователя як гуманістично-зорієнтованої особистості, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології у освітній процес [3].

Сьогодення вимагає від вихователя енергійності, мобільності, вміння дати способи та прийоми навчання, виховання, які відповідали б новітнім освітнім тенденціям та інтересам вихованців. Найбільшого поширення у світовій та вітчизняній практиці дошкільної освіти здобули такі інноваційні технології:

- «Школа успіху і радості» С. Френе;
- «Школа для життя через життя» Ж.- О. Декролі;
- «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі;

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

- «Вальдорфський дитячий садок» Р. Штайнера;

- «Методика навчання дітей раннього віку» Глена Домана.

Окрему увагу варто звернути на педагогіні технології, розроблені українськими вченими та педагогами-практиками:

- система освіти «Довкілля» (автор В. Льченко);

- діагностична методика «Мовленнєве зростання дошкільника» (автор Т. Піроженко);

- «Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка» («Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей»);

- «Методика використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям» (автор – Т. Ткаченко);

- «Методика використання схем-моделей у лексико-граматичній роботі» (автор - К. Крутій);

- «Методика розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання» (автор – Л. Шульга);

- Програма розвитку дітей пренатального та раннього віку «Маляточко» (автор – К. Крутій) [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що інноваційні педагогічні технології удосконалюють весь освітній процес, створюють оптимальні умови для повноцінного розвитку дітей дошкільного віку. Жодні інновації не повинні бути сліпо запозичені, адже життя вносить свої корективи, і в результаті у будь-якого творчо працюючого педагога складається своя технологія навчання і виховання, в основі якої можуть бути елементи різних педагогічних і освітніх технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Васильєва М.П. Культурологічний підхід до процесу професійної підготовки майбутнього педагога / М.П. Васильєва // Педагогіка і психологія творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць. Вип. 47. - Запоріжжя, 2007. - С. 67.

2. Інноваційна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі: методичний аспект / К. Л. Крутій, Н. В. Маковецька - Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2004.

3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. - К. : Академ- видав, 2006. — 456.

4. Програма розвитку дітей пренатального та раннього віку «Маляточко» — частина комплексної освітньої програми «Стежинки у Всесвіт», схваленої МОН України для використання у дошкільних навчальних закладах (лист від 02 жовтня 2020 року № 22.1/12-Г-801).

*Стаття надійшла до редакції
8 грудня 2020*

**ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

(на прикладі Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно – педагогічний коледж»)

УДК 378.018.43 (477.44) ВГПК

ФЕДЧИШИНА Т.Л.

*заступник декана факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно – педагогічний коледж»*

Постановка проблеми. Сьогоднішня політика України спрямована на покращення можливостей для створення та діяльності закладів дошкільної освіти різних форм власності, створення додаткових місць, введення в експлуатацію новобудов, відновлення діяльності закладів, що використовуються не за призначенням, тому збільшується потреба у професійно підготовлених педагогах – вихователях дітей раннього і дошкільного віку. Досягнуто консенсус щодо якості дошкільної освіти і догляду за дітьми серед науковців, організацій і політиків. Результати якості дошкільної освіти залежать від рівня освіченості та компетентності педагогічних кадрів. [Оксана Кузіна. Освітологічний дискурс, 2019, № 3-4 (26-27)]

Актуальність. У березні 2020 р. Генеральний директор організації ЮНЕСКО Одрі Азулай заявила, що через пандемію коронавірусу COVID-19 понад 1,5 мільярда молодих людей у 165 країнах світу не можуть відвідувати заняття через закриття загальноосвітніх навчальних закладів. А запровадження карантину змінило життя кожного з нас, та особливо вплинуло на заклади освіти, змусивши пристосовуватись до новин умов надання освітніх послуг. Та все ж, питання дистанційного навчання в умовах пандемії коронавірусу залишається, як ніколи, актуальним. [1]

Пандемія внесла несподівані корективи і

змусила всіх терміново опанувати цифрові інструменти й нові педагогічні підходи та методики. Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: студентів, педагогів та адміністрації.

Аналіз попередніх досліджень. Українські науковці Іван Прокопенко і Світлана Бережна у своїй публікації зазначили, що COVID-19 заохочує заклади вищої освіти в Україні здійснювати інноваційні рішення за порівняно короткий проміжок часу та запроваджувати дистанційне навчання з використанням різних веб-серверів, платформ, ресурсів та соціальних мереж. [Berezhna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities // Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. – 2020. – Vol. 12, Is. 1 Sup. 2. – P. 130-135].

На сьогодні існує багато підходів до визначення поняття «дистанційне навчання». Це поняття було сформульоване такими вченими, як М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган. Кожен із цих авторів підкреслював окремий аспект цього методу [1].

Дистанційну освіту активно впроваджує багато країн світу: Австралія, Велика Британія, Канада, Німеччина, США, Японія, країни Африки й Азії. Моделі дистанційної

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

освіти відрізняються між собою й формуються з урахуванням економічних, політичних і соціокультурних особливостей тієї чи іншої країни.

Мета статті: Проаналізувати, як можна вирішити проблеми впровадження дистанційного навчання у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах пандемії за допомогою використання сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно – педагогічний коледж» працює відповідно до нормативних і законодавчих документів, розроблено «Положення про дистанційне навчання».

Дистанційне навчання - це індивідуалізований процес набуття особою загальних і фахових компетентностей, організований шляхом опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета дистанційного навчання полягає в наданні Коледжем освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно- комунікаційних технологій відповідно до державних стандартів вищої освіти; за програмами підготовки громадян для вступу до закладів вищої та фахової передвищої освіти.

У роздаткових матеріалах, які підготувало МОН разом з ЮНІСЕФ та «Освіторією», вказано п'ять безкоштовних ресурсів для дистанційного та змішаного навчання. Окрім згадуваних вже Google Classroom (що поєднує Google Docs, Google Drive та Gmail) і ClassDojo, у цей перелік потрапили також

відкрита система управління дистанційним навчанням Moodle, інструмент для створення інтерактивних навчальних матеріалів з бібліотекою Classtime та сервіс для створення інтерактивних вправ Learningapp.org.

Під час організації дистанційного навчання та відповідно до «Положення про дистанційне навчання» на факультеті дошкільної освіти та музичного мистецтва застосовувались такі сервіси:

Електронна пошта – це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, які в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео тощо) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача й студента (здобувача).

Форум – найпоширеніша форма спілкування викладача й здобувачів вищої освіти у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи студентів (здобувачів) над проектом, створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім – обговорення загальної проблеми проекту усіма учасниками освітнього процесу (веб-конференція).

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Є кілька

різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. Найбільш поширений текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що під час вивчення іноземної мови у дистанційній формі є важливим моментом. В освітніх цілях за необхідності можна організувати спілкування в чатах з носіями мови.

Відеоконференція – це конференція реального часу в on-line режимі. Вона проводиться у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програм (цим займається мережевий викладач), своєчасна інформація на сайті і розсилка за списком (виконує викладач). Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли здобувачі і викладач знаходяться на відстані.

Блог. Це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. У здобувачів освіти з'являється можливість обговорення й оцінки якості публікації і коментарів іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

Collaborator за допомогою цієї системи через Інтернет здобувач має можливість ознайомитися з навчальним матеріалом, який представлений у вигляді різноманітних інформаційних ресурсів (текст, відео, анімація, презентація, електронний посібник), виконати завдання та відправити його на перевірку, пройти тестування тощо. Викладач може самостійно створювати електронні курси та проводити навчання, надсилати повідомлення студентам, розподіляти та перевіряти завдання, вести електронні журнали обліку оцінок, налаштовувати різноманітні ресурси курсу тощо.

Соціальні мережі та Viber дозволяють створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

У службовій діяльності декан факультету та заступник декана з навчальної роботи керуються нормативно-правовими актами України, що регулюють освітню діяльність: Конституцією та законами України, Указами Президента України, рішеннями Уряду України, органів управління освітою всіх рівнів з питань освіти і виховання; правилами й нормами охорони праці, техніки безпеки та протипожежної охорони, а також Статутом і локальними правовими актами коледжу, посадовою інструкцією, організаційно-розпорядчими документами з відповідних питань. В умовах дистанційного навчання це накази МОН, рекомендації МОН, внутрішні накази та положення.

Основними завданнями факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва є:

1) підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти відповідно до вимог Державних стандартів освіти (можливість онлайн отримувати консультації на сайті МОН, НАН України, ЗВО, педагогічних спільнотах тощо);

2) забезпечення високої якості підготовки фахівців (залучення до курсів підвищення кваліфікації онлайн в Україні та поза її межами: онлайн-курси «Prometheus», Освітній проект «На Урок», Студія онлайн-освіти EdEra, Вебінари з mozaBook та mozaWeb від EdPro, Освітній Хаб міста Києва;

створення ресурсів на MOODLE, GOOGLE CLASSROOM, PROMETHEUS, ED-ERA, iLEARN, ZOOM, COLLABORATOR тощо).

3) сприяння розвитку закладу освіти, формування сучасного освітнього процесу (співпраця із ЗВО України, Польщі, Чехії; проведення онлайн – конференцій, коучингів, майстер – класів, конкурсів,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

мережевих семінарів тощо);

5) співробітництво з підприємствами, організаціями, установами освітніми закладами для забезпечення змісту підготовки фахівців відповідно до спеціальностей: ЗВО, ЗДО, загальноосвітніх шкіл, приватних освітніх закладів, КЗВО «Академія безперервної освіти»;

6) створення умов для задоволення потреб особистості в гармонійному розвитку (у Комунальному закладі вищої освіти «Вінницький гуманітарно – педагогічний коледж» під час дистанційного навчання проводились заняття у формі відеоконференцій, захисти відеопроєктів, конкурси плакатів, відео-звіти, челендж «Граємо Ганона», «Вишиванка – фест», нетворкінг « Червона рута», «Дитина очима студентів» тощо);

7) координація навчальної, методичної, організаційної та виховної роботи відділення, поліпшення освітнього процесу за допомогою електронних ресурсів, соціальних мереж, вайбер груп, сайту коледжу, сайтів відділень та факультетів, сторінок викладачів (онлайн - батьківські збори, засідання старостату, засідання кураторів академічних груп, наради з викладачами циклових комісій та кафедр);

8) відродження, збереження та пропагування національних традицій, здійснення культурно-просвітницької діяльності (виховні години на платформі Collaborator, віртуальні екскурсії, презентації, конкурси малюнків, створення відео у Тік Ток);

9) пропаганда фізичної культури і спорту, здорового способу життя студентів (участь у спортивних онлайн спільнотах, відео - заняття з фізичної культури, ритміки).

10) організація і проведення виховної, спортивно-масової роботи зі студентами факультету (відео конкурси, проекти,

челенджі, перфоманси, YouTube-канали тощо);

11) дотримання морально-етичних норм, створення атмосфери доброзичливості та взаємної поваги між працівниками і студентами факультету.

Висновки. Якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки електронних дидактичних засобів залучається найкращий науково-викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально - методичні матеріали; передбачається введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам.

Варто врахувати!

Для якісного використання дистанційних

технологій в закладах вищої освіти деканат повинен:

1. Здійснювати щоденний моніторинг участі здобувачів освіти в освітньому процесі.

2. Забезпечувати методичний супровід педагогів щодо організації та навчально - методичного забезпечення спільно з методистом коледжу, головами циклових комісій, завідувачами кафедр.

3. Контролювати дотримання розкладу й графіка дистанційного навчання, зокрема синхронні заняття (відеочати, вебіари); асинхронні заняття, контрольні заходи (контрольні роботи, заліки, тести, звіти, захисти творчих робіт тощо);

4. Розробляти графіки прийому та перевірки домашніх робіт, консультацій тощо.

5. Здійснювати моніторинг технічного забезпечення педагогічних працівників.

6. Контролювати обсяг завдань самостійної роботи в дистанційній формі.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

7. Підтримувати педагогів, які опанували нові технології роботи, стимулюйте ініціативність та творчість, подякуйте викладачам, здобувачам освіти, батькам за професійну мобільність,

8. Проводити вебінари, практикуми, семінари, конференції для науково-педагогічних кадрів для розвитку стресостійкості, тайм-менеджменту та формування позитивного емоційного стану.[9]

Перелік освітніх джерел та онлайн платформ на допомогу педагогам в організації дистанційного навчання

• Студія онлайн-освіти Educational Era <https://www.ed-era.com/>

• iLearn (<https://ilearn.org.ua/>) – цікаве, безкоштовне і доступне 24/7 навчання: онлайн курси з основних предметів ЗНО, вебінари з найкращими репетиторами Києва, тести, подкасти, матеріали для самопідготовки .

• Prometheus <https://prometheus.org.ua/> Онлайн курси України і світу із різних предметів та різноманітних напрямків для вчителів та учнів

• Каталог електронних освітніх ресурсів Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка <http://urok.ippo.kubg.edu.ua/>

• Інтерактивні підручники Edera (<https://www.ed-era.com/books/>) (математика, біологія, укр. мова, історія України, фізика, географія, біологія)

• Мультимедійні підручники КМ Медіа (з відео і можливістю читати на телефонах) <http://kmmedia.com.ua/books/>

• Українська програма – каталог е-підручників, відео, аудіокниг для школи <http://ukrprog.com/> тощо.

Електронні версії підручників <https://e-pidruchnyky.net/>

• MozaBook – мультимедійні уроки
• 35 музеїв онлайн
• Безкоштовні мобільні додатки для STEM Сервіси для безкоштовного створення електронних підручників

• Найбільша електронна бібліотека
• Цифрові лабораторії (elizlab, einstein, <https://dixi.education/>)

• Міжнародний проект Міксіке
• <https://www.ed-era.com> – онлайн-курси та супроводжувальні матеріали широкого профілю.

• Гіпермаркет знань—повна і багаторівнева матриця кейсів. Кожен може додати свій внесок як у Вікіпедії.

• Академія Гугл
• Інтерактивні вправи learningapps
• STEM освіта (5 каналів Ютуб)
• Безкоштовні курси (фізика, математика)
• Підготовка до ЗНО (дистанційні курси, тести, ІКТ),

• Онлайн-тестування “Тесторіум” – тестування ЗНО

• Онлайн-тестування “Майстер-тест”

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Berezna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities // Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. – 2020. – Vol. 12, Is. 1 Sup. 2. – P. 130-135

2. Brammer S., Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures // British Journal of Management. – 2020. – Vol. 31. – P. 453-456

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

4. Богачков, Ю. Дистанційне навчання школярів – можливості і проблеми/ Ю. Богачков // Комп'ютер у шк. та сім'ї. – 2011. – № 2. – С. 29-34.
5. Бузько, В. Л. Дистанційна освіта в загальноосвітній школі у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін [Електронний ресурс] / В. Л. Бузько, С. П. Величко // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. - 2014. - Вип. 20. - С. 68-70. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znprkped_2014_20_23.pdf.
6. Галата, С. Дистанційна освіта: південь в життя / С. Галата // Освіта України. – 2018. – №49. – С. 8.
7. Давидович, А. Дистанційна форма навчання учнів : відповідь на запитання / А. Давидович // Практика управління закладом освіти. – 2014. – № 5. – С. 73.
8. Князева, Л. Алгоритм створення презентацій для дистанційного навчання : методичні рекомендації / Л. Князева // Методист. – 2014. – № 2. – С. 76-79
9. Управління закладом освіти в умовах карантину : збірник методичних рекомендацій / В. В. Стойкова, Т. В. Деміракі, Т. Ю. Бурлака, Т. О. Сливінська; за ред. В. В. Стойкової. – Миколаїв : ОППО, 2020. – 40 с.

Стаття надійшла до редакції

12 листопада 2020

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

УДК 378.147:373.2.011.3 – 51]:37.043.2 – 056.2\3

ТОКАР Л. П.

аспірантка кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

The article highlights the basic principles of the content of theoretical and practical training of future teachers of preschool education institutions for the implementation of interactive technologies in an inclusive educational environment. The specifics of the introduction of interactive technologies in the inclusive educational environment of preschool institutions are analyzed. The problem of preparation of future teachers of preschool institutions for the implementation of interactive technologies in an inclusive educational environment is described.

Keywords: *inclusive educational environment, interactive technologies, electronic educational game resource, multimedia presentation, cartoon.*

Постановка проблеми. Якісна дошкільна освіта сприяє розвитку інклюзивної освіти – освіти, яка передбачає участь в освітньому процесі усіх дітей і створює для цього відповідні можливості. Сучасний заклад дошкільної освіти базується на демократичних цінностях та повазі до основних прав людини і створює умови для максимальної участі в освітньому процесі усіх дітей, у тому числі й дітей з особливими освітніми потребами. Середовище має великий вплив на розвиток дитини в усіх

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

сферах – фізичній, когнітивній, соціально-емоційній, розвитку мовлення та ін. Створюючи фізично і психологічно безпечне й стимулююче середовище та забезпечуючи різноманітні ресурси, педагог сприяє розвитку і навчанню дітей через самостійне і групове дослідження, гру, взаємодію з іншими дітьми та дорослими. Піклуючись про те, щоб кожна дитина відчувала, що у групі їй раді, педагог тим самим виховує у дітей повагу до кожної окремої людини; допомагає дітям зрозуміти, що кожна дитина та її сім'я є важливою частиною спільноти дошкільної групи, що у кожної дитини є можливості користуватися загальними ресурсами і простором, брати участь у їх створенні і підтримці.

Забезпечуючи дітям безпечне середовище і адаптуючи його з урахуванням конкретних навчальних потреб, педагог сприяє тому, щоб діти діяли у співпраці, брали участь у різних заняттях і завданнях, не боялися ризикувати і братися за більш складні завдання як в освітньому процесі, так і в повсякденних ситуаціях [7, с. 16–17].

З метою організації успішного освітнього процесу в інклюзивному освітньому середовищі заклади дошкільної освіти впроваджують інтерактивні технології. Суть інтерактивних технологій полягає у постійній, активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу, що проявляється у спілкуванні, обміні інформацією, спільному розв'язанні проблем, моделюванні ситуацій, оцінюванню дій колег і власної поведінки. Інтерактивні технології допомагають задіяти не тільки досвід, свідомість дитини, але й її почуття, вольові риси та емоції. І це дуже важливо. Чим сильніше дитина сприймає, переживає, відчуває предмети та явища навколишнього світу, тим краще вона усвідомлює їхню суть, тим надійніше вони

закріплюються в досвіді її поведінки та діяльності [6, с. 2–3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ми цілком поділяємо слушну думку науковців, які зазначають, що в Україні за останні десятиріччя було здійснено достатньо досліджень проблеми підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти. Аналіз наукових джерел дає змогу констатувати, що у наукових працях Г. Беленької висвітлено сутність і структуру фахової компетентності педагога закладу дошкільної освіти; необхідність використання просвітницько-консультативної роботи вихователів із батьками дітей раннього віку обґрунтувала у своїх дослідженнях Г. Борин; Л. Загородня акцентувала проблему змісту, форм, методів, етапів та умов формування в студентів дошкільного факультету основ педагогічної техніки; Л. Зданевич з'ясувала підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дезадаптованими дітьми; в дисертації Н. Сайко дослідила зміст, форми та методи професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до соціалізації дітей дошкільного віку шляхом виховання гармонійного світосприймання.

Дослідженню проблеми залучення дітей з особливими освітніми потребами до навчання в загальноосвітніх закладах присвячені праці В. Авілова, В. Бондара, І. Демченко, О. Євтухової, В. Зарецького, І. Іванової, Н. Козлова, А. Колупаєвої, І. Купрієвої, В. Ляшенко, О. Мартинчук, Ю. Найди, В. Синьова, О. Столяренко, Н. Судакової, О. Таранченко, Є. Чайковського та ін.

Разом з тим, проблема підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому

середовищі ще недостатньо досліджена як у теоретичному так і в практичному аспектах.

Мета статті – дослідження інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діти з особливими освітніми потребами – поняття, яке широко охоплює всіх дітей, чиї освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Йдеться про дітей із особливостями психофізичного розвитку, обдарованих, а також дітей із соціально вразливих груп (вихованців дитячих будинків та ін.).

Розглядаючи питання навчання та виховання дітей дошкільного віку з особливими потребами в закладах дошкільної освіти, ми хочемо звернути увагу на те, що застосування інтерактивних технологій під час інклюзивного навчання та виховання буде сприяти інтеграції такої дитини в суспільство однолітків, компенсації її фізичних недоліків засобами інноваційних інформаційних технологій, що в цілому повинно позитивно позначитися на формуванні її особистості. Розглядаючи особистість, як засіб функціонування людини в суспільстві ми не ізолюємо її в спеціалізованому закладі освіти, а в повній мірі долучаємо до всіх видів суспільних зв'язків починаючи з дошкільного віку.

Загальними правовими підставами для зарахування дітей із особливими освітніми потребами до загальноосвітнього закладу дошкільної освіти є: Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», Положення про дошкільний навчальний заклад (затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 305 від 12 березня 2003 р.), Наказ МОН і МОЗ України «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у

дошкільних навчальних закладах» від 06.02.2015 № 104/52, Лист МОН України «Щодо організації діяльності інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» від 12.10.2015 № 1/9-487».

Програмно-методичний супровід змісту дошкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами здійснюється за окремими програмами і методичними розробками рекомендованими МОН України або схваленими відповідними предметними комісіями Науково-методичної ради з питань освіти МОН України, інформація про які розміщена на сайті МОН України.

У дошкільній освіті навчально-виховним орієнтиром, яким керуються педагогічний колектив в наданні освітніх послуг, є «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні», в якому подано основні освітні лінії, за якими відбувається навчання та виховання дітей дошкільного віку у всіх закладах дошкільної освіти незалежно від типів та форм підпорядкування. Так, інваріативна частина «Базового компоненту» містить такі освітні лінії: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина в світі культури», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини». До варіативної частини включені такі освітні лінії: «Комп'ютерна грамотність», «Іноземна мова» та «Шахи». Організація освітнього процесу з дітьми з особливими потребами дошкільного віку може відбуватися шляхом поєднання інваріативної складової та варіативної. Так, для розвитку дитини за освітньою лінією «Дитина в світі культури» [1] можливо створювати презентації з урахуванням психічних та фізичних особливостей дітей. Звичайно ми наполягаємо на тому, що таке навчання повинно бути особистісно-

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

орієнтованим, враховувати здібності й інтереси самої дитини, доцільність використання технічних засобів, бути всебічно обґрунтованим з таких позицій: вік дитини, в чому саме полягають її особливі потреби, забезпеченість її та заклади дошкільної освіти технічними засобами, відповідність матеріалу рівню психічного розвитку дитини.

Навчання та виховання дітей з особливими потребами враховане в загальних програмах. Наприклад, програма «Дитина» містить розділ «Діти з особливими потребами». Також існують спеціальні програми навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами [2].

У контексті інклюзивної освіти педагогічна технологія охоплює всі аспекти, елементи педагогічної системи – від постановки цілей до проектування всього освітнього процесу і перевірки його результативності.

Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі можна розподілити на групи: інтерактивні технології корпоративного навчання; технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань.

До основних інтерактивних технологій, що доцільно використовувати в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, зокрема в роботі з інклюзивною групою (старша вікова група, діти 5-6 років), відносимо наступні:

1. *Мультимедійна презентація* – набір слайдів за певною тематикою, що зберігається у файлі спеціального формату. При цьому, кожний слайд може містити текстові, графічні, табличні дані, анімацію, аудіо, відео та ін. Цей засіб дозволяє комбінувати звук і зображення в динаміці, що сприяє активізації довільної уваги дитини.

Одноточний вплив на два найважливіші органи сприйняття – слух і зір – дає змогу досягти більшого ефекту. Вважаємо доцільним застосовувати мультимедійні презентації при вивченні нових понять, або їх закріпленні.

2. *Електронний освітній ігровий ресурс* – це окремий вид ігрового програмного забезпечення, розроблений для вирішення дидактичних завдань. Згідно з [4], *Електронний освітній ігровий ресурс* – це програмне забезпечення, що поєднує пізнавальну та розважальну функції, містить завдання в ігровій формі і спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності дітей. Мета використання *електронного освітнього ігрового ресурсу* має подвійний зміст: ігровий – одержання дитиною «винагороди» після досягнення ігрової мети; навчальний і розвивальний – набуття й розвиток знань, умінь і навичок. Під час гри у дітей розвиваються позитивні емоційні реакції, прагнення досягати поставленої мети, що сприяє корекції та розвитку психічних процесів.

Важливо пам'ятати, що така гра є виключно доповненням до основних видів діяльності дитини, і ні в якому разі не повинна витіснити традиційну гру (сюжетно-рольову, міжособистісну).

3. *Мультиплікаційний фільм* – продукт мультиплікації, створений шляхом зйомки послідовних фаз руху об'єктів. З перегляду мультфільмів діти отримують значні обсяги даних художньо-естетичного, морально-етичного, пізнавального та іншого характеру [3, с.16-18.]. Їх упровадження в освітній процес дозволяє позитивно впливати на засвоєння способів поведінки, алгоритмів досягнення цілей, розвиток емоційної сфери і психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви тощо). Перегляд мультфільму (або його

фрагменту) повинен розпочинатися вступним словом вихователя, підготовкою дітей до основної смислової лінії, та завершуватися постановкою вихователем проблемних запитань, а також наданням можливості дітям висловити власні почуття, відношення, рефлексію побаченого. Вважаємо доцільним демонструвати мультиплікаційні фільми для пояснення і формування складних комплексних понять: морально-етичних цінностей, норм соціальної взаємодії та ін.

Незважаючи на це, у вільному доступі можливо відшукати якісні мультимедійні розробки. При цьому при їх відборі важливо керуватися низкою основних *критеріїв*, серед яких ми визначаємо такі: простота інсталяції або наявність веб-доступу; можливість запуску на основі операційної системи Windows (для ПК) та Android (для мобільних пристроїв), що на сьогоднішній день є основними платформами у вітчизняних закладах освіти; просте зрозуміле управління; ергономічний дизайн, приємна кольорова гама та звуковий супровід, відсутність занадто яскравих кольорів та різких звуків; якісний голосовий супровід (чітка дикція, розмірений темп, приємний тембр); наявність україномовної версії; спрямованість на формування й розвиток у дітей знань, умінь та навичок, визначених у державному стандарті дошкільної освіти.

Залучення дітей до якісного освітнього середовища з ранніх років, має позитивний вплив на їх подальше навчання й соціалізацію. Так, згідно з результатами

дослідження Національного об'єднаного комітету з питань навчання дітей з особливими потребами США (National Joint Committee on Learning Disabilities), було встановлено, що діти з особливими освітніми потребами, які мали доступ до якісних освітніх послуг у ранньому віці, демонструють більш високі навчальні результати у початковій школі [5, с.95-102.].

Педагогічно обґрунтоване й виважене використання інтерактивних технологій відкриває широкі можливості для покращення якості дошкільної освіти, її доступності, сприяючи рівному доступу до освітніх послуг, плідній суспільній інтеграції на засадах інклюзивного підходу. При цьому необхідною умовою є готовність педагогічних працівників до розроблення інтерактивних методів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. ***Отже, поєднання теоретичної та практичної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі*** характеризується синтезом теоретичних інклюзивних знань, практичних навичок і вмінь, особистісно-значущих і професійно важливих якостей, необхідних для готовності успішно здійснювати педагогічну діяльність та здатності користуватися ними для розв'язання стандартних і нестандартних психолого-педагогічних ситуацій і проблем, пов'язаних з освітою дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf> (дата звернення: 11.06.2018).

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

2. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / Беленька Г. В. та ін. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 492 с.
3. Коваленко В. В. Мультиплікаційна продукція як засіб формування соціальної компетентності учнів молодших класів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2016. 8 (51). С.16-18.
4. Литвинова С. Г., Мельник О. М. Використання електронних освітніх ігрових ресурсів у навчально-виховному процесі початкової школи: метод. рекомендації. Київ: Компринт, 2016. 85 с.
5. Носенко Ю. Г., Матюх Ж. В. Зарубіжний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті. *Нова педагогічна думка* № 4 (84). 2015. С.95-102.
6. Ониськів М. С., Білінська О. С. Використання інтегрованих технологій у процесі особистісно-зорієнтованого навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Дитина з особливими потребами*. 2019. № 2. С. 2–3.
7. Софій Н. З., Найда Ю. М. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти. ЮНІСЕФ, ВФ «Крок за кроком». Київ, 2019. С. 16–17.

*Стаття надійшла до редакції
18 грудня 2020*

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

УДК 37.091.12:159:005.336.2

КЛИМЕНКО О. Ф.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач методики формування
елементарних математичних уявлень*

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

The article contains the results of theoretical and experimental study of teacher's psychological competence. The contents, characteristics and structure of psychological competence are determined and described. It has been proved that psychological competence is one of the defining ones in the structure of modern teacher's pedagogical activity and a component of his/her professional competence. Psychological competence is a consistency between knowledge, practical skills and actual behavior a teacher demonstrates during the pedagogical interaction.

Psychological competence, along with special and methodical ones, is an integral part of the professional competence of a modern pre-school teacher.

Key words: *pedagogical activity, competence, professional competence, psychological competence.*

Постановка проблеми. На сучасному з головних завдань педагогічних вузів є етапі модернізації професійної освіти одним випуск професійно-компетентного

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

спеціаліста. Ключовою фігурою в педагогічному процесі ЗДО є вихователь, покликаний усебічно сприяти і керувати процесом навчання, виховання дитини.

Педагогічна діяльність особлива за своєю складністю. Її ефективність залежить від рівня розвитку психологічної компетентності, оскільки компетентний у цій галузі педагог може скористатися всім арсеналом психологічних ресурсів, необхідних у конкретній ситуації, він володіє достатнім запасом психологічним знань, що дозволяють приймати компетентні рішення, може правильно організувати взаємодію з вихованцями, щоб уникнути професійних деформацій, розчарування в собі і своїй діяльності.

Тобто рівень психологічної компетентності педагога визначає рівень його професійності.

Психологічна компетентність - це одна із підструктур професійних якостей особистості, без якої неможлива реалізація нових сучасних підходів в освіті. Сформованість психологічному компоненту професійної компетентності гарантує забезпечення взаєморозуміння і співробітництва в підсистемах «вихователь-дитина», «вихователь-батьки», «батьки-дитина», «дитина-дитина».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема вдосконалення системи освіти шляхом підвищення рівня компетентності педагога активно обговорюється у науці. Вчені Н. Босак, Ю. Головач, С. Максименко, О. Палій, В. Родіонов та ін. присвятили свої наукові дослідження вивченню різноманітних аспектів формування професійної, комунікативної та психологічної компетентності. Соціальні, організаційні, психологічні, педагогічні аспекти проблеми компетентності висвітлено в роботах І.

Ісаєва, Н. Кузьміної, Л. Подимової, В. Сластьоніна та ін. А. Гідрон, В. Девятко, Ю. Ємельянов, А. Журавльов, Р. Максимова, Л. Петровська і ін. визначали сутність понять соціально-психологічної та комунікативної компетентності. Особливості формування психологічної компетентності розглядаються у дослідженнях М. Аргайл, А. Брушлинського, Л. Лазаренко, М. Лук'янової, О. Полуніної, Т. Щербакової та ін. В останні роки з'явилися емпіричні дослідження різноманітних аспектів психологічної компетентності вчителя (О.В. Алферов, О.В. Гутко, М.М. Корчагіна, С.А. Мансурова, С.М. Чаткіна, Т.М. Щербакова, І.С. Якиманська).

У той же час потребують визначення і розкриття психолого-педагогічних умов формування психологічної компетентності сучасного вихователя, теоретичний аналіз різних аспектів зазначеної проблеми, то є об'єктивною необхідністю у вдосконаленні професійної компетентності вихователя ДНЗ як суб'єкта педагогічної діяльності зумовили вибір теми даного дослідження.

Мета дослідження - розкриття суті дефініції психологічна компетентність вихователів ДНЗ та особливостей її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на очевидну значимість проблеми на сьогодні немає єдиного підходу до розуміння поняття «психологічна компетентність». Так, психологічна компетентність визначається як сума необхідних психологічних знань (О. Д. Алферов) і психологічних навичок (І. С. Якиманська), ступінь відповідності знань, умінь та навичок вирішенню проблем на психологічному рівні (М.Є. Бершадський), інтегрований особистісний ресурс у формі психологічних функцій (С.М. Чаткіна).

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Щербакова Т.М. [8, с. 10] наголошує, що психологічна компетентність є інтегральною акмеологічною характеристикою педагога, яка забезпечує конструктивне вирішення завдань професійної діяльності, спілкування і саморозвитку. Дана характеристика дозволяє вчителю доцільно використовувати особистісні ресурси, мінімізувати витрати, актуалізувати приховані можливості інших, конструювати продуктивні моделі саморозвитку.

Лазаренко Л.А. [5, с.67] відзначає, що психологічна компетентність повинна включати в себе здібність педагога сприймати психологічну інформацію, усвідомлювати її, вибудовувати на її основі систему взаємин, приймати грамотно виважені рішення. Психологічною компетентністю позначають сукупність визначених якостей особистості, які зумовлюються високим рівнем її психолого-педагогічної підготовленості і забезпечують високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності.

У роботі Андронові Н. В. [2] зазначається, що даний вид компетентності завжди співвідноситься з діяльністю спеціаліста, є частиною його психологічної культури, свідченням професіоналізму, інструментом, який забезпечує ефективність професійної діяльності.

Полуніна О. В. [7, с. 2] визначає психологічну компетентність - як здатність особистості ефективно застосовувати структуровану систему знань для побудови та налагодження процесу особистісної, соціальної й професійної взаємодії. Психологічну компетентність слід відрізнити від психологічної готовності і професійної майстерності, її природа складається з відповідних знань, уявлень, стереотипів. Як складову професійної підготовки вчителя, сукупність знань, умінь

і навичок з психології; чіткість позиції щодо її ролі в професійній діяльності педагога; уміння використовувати психологічні знання в роботі; уміння бачити за поведінкою дитини її стан, рівень розвитку пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, рис характеру; здібність оцінювати ситуацію у взаєминах з дитиною, колективом дітей і обирати раціональний спосіб спілкування, розкриває психологічну компетентність О. Д. Алферов [1, с. 116].

Своєрідність погляду на дану дефініцію має Казаннікова О. В. [3], яка підкреслює, що психологічна компетентність педагога позначає можливості людини, яка займається педагогічною діяльністю. Це комплексний термін, і він не зводиться ні до педагогічних здібностей, ні до освіченості учителя в сфері педагогіки та психології, ні до комплексу особистісних рис. Психологічна компетентність розглядається як максимально адекватна, пропорційна сукупність професійних, комунікативних та особистісних якостей педагога, які забезпечують не тільки загально професійну підготовленість, а й високий рівень професійної самосвідомості, уміння керувати своїм психічним станом.

У сучасній психології є різні погляди щодо класифікації і структурної наповненості психологічної компетентності. Так, Л. Лазаренко, Т. Щербакова у системі психологічної компетентності відокремлює такі її підсистеми - когнітивну, комунікативну, соціальну й аутопсихологічну.

У структурі психологічної компетентності Н.В. Андронова [2] виділяє два основних блоки: інтелектуальний (когнітивний) - психологічні знання і психологічне мислення та практичний (дієвий) - психологічні уміння та навички.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Психологічна компетентність згідно висновків Куликової І., Кузьміної Н., Пазухіної С. та ін. має кілька взаємопов'язаних підструктур: соціально-перцептивну, соціально-психологічну, аутопсихологічну, психолого-педагогічну і комунікативну компетентність.

Лук'янова М. І [6] як основні складові психологічної компетентності виділяє три блоки. Перший - психолого-педагогічна грамотність (знання, які називають загально-професійними); другий - психолого-педагогічні уміння (здатність учителя використовувати свої знання в педагогічній діяльності, в організації взаємодії); третій - професійно важливі особистісні якості, які відображаються в професійній діяльності, впливають на вихованців, забезпечують своєрідність зовнішньої реалізації знань та умінь.

Отже, виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що психологічна компетентність - це складова професійної

компетентності фахівця. Вона визначається узгодженістю між знаннями, практичними уміннями і реальною поведінкою, яку педагог демонструє в процесі педагогічної взаємодії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати аналізу психолого-педагогічної літератури свідчать про те, що психологічній компетентності педагога приділяється значна увага. Психологічна компетентність, поряд з фаховою (спеціальною) та методичною, є невід'ємною складовою професійної компетентності сучасного вихователя ЗДО.

У психолого-педагогічних науках створено багатий фонд ідей та теоретичних положень, що становлять основу досліджень професійної компетентності, але недостатньо розроблені підходи до їх продуктивного використання в процесі засвоєння психологічного компонента педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алферов А.Д. Опыт и проблемы повышения психологической компетентности учителя/ А.Д. Алферов //Вопросы психологии. - 2001. - № 4. - С.116- 120.
2. Андропова Н.В. Умение разрабатывать психолого-педагогические рекомендации как компонент психологической компетентности учителя: автореф. дис. на соискание учён. степени канд. психол. наук: спец.: 19.00.07 «Педагогическая психология» / Н.В. Андропова. - Казань, 2000.- 16 с.
3. Казаннікова О.В. Психологічна компетентність педагога [Електронний ресурс] / О.В. Казаннікова. - 2012. - Режим доступу: <http://sworld.com.ua/konfer29/1200.pdf> SWorld - 18 -27 December 2012 <http://www.sworld.com.ua/index.php/pru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/december-2012/MODERN>].
4. Куликова Т.И. Психологическая компетентность учителя начальных классов: учебное пособие/ Куликова Т.И., Дёкина Е.В., Пазухина С.В. - Тула: Изд-во «Имидж Принт», 2011. - 98 с.
5. Лазаренко Л.А. Психологическая компетентность педагога как фактор профессионализации/ Л.А. Лазаренко // Современные наукоёмкие технологии. - 2008. - № 1. - С. 67-68
6. Лукьянова М.И. Психолого-педагогическая компетентность учителя: Диагностика и развитие/ М.И. Лукьянова. - М.: Сфера, 2004. -144с.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

7. Полуніна О.В. Психологічна компетентність викладача вищого педагогічного навчального закладу як чинник успішності управління процесом учіння студентів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. психол. наук: спец.: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / О.В. Полуніна. - К., 2004. - 16 с.

8. Щербакова Т.Н. Психологическая компетентность учителя: акмеологический анализ: автореф. дис. на соискание учён. степени докт. психол. наук: спец.: 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / Т.Н. Щербакова. - Ростов н/Д., 2006. - 26 с.

*Стаття надійшла до редакції
Листопада 2020*

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

УДК 373.3.043.2 – 06.2\3

ЛУЦИНКЕВИЧ Л. А.

заступник декана педагогічного факультету, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

The article is devoted to the problem of preparation of future primary school teachers for pedagogical activity in the conditions of inclusive education. Based on the analysis of the works of domestic and foreign scholars on the theory and practice of inclusive education, the essence of the concept of «inclusive teacher competence» is revealed. Priority is paid to the role of the pedagogical discipline «Fundamentals of Inclusive Pedagogy» in the system of training future professionals to work with children with special educational needs in primary school.

Key words: *inclusive education, inclusive pedagogy, teacher training, professional competence, inclusive competence, special educational needs, academic discipline.*

Постановка проблеми. Розбудова інклюзивної системи освіти пов'язана з необхідністю створення інклюзивних шкіл, класів для навчання осіб з особливими освітніми потребами (далі ООП) за індивідуальною освітньою траєкторією, надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг, впровадження допоміжних засобів для навчання тощо. Враховуючи зазначене, актуалізується проблема підготовки педагога, здатного забезпечити здобуття якісної загальної середньої освіти особами з ООП, а саме: належно організувати безпечне освітнє інклюзивне середовище, адаптувати

освітні програми й плани, методи, засоби та форми навчання, використати для цього науково обґрунтовані, перевірені досвідом сучасні, інноваційні підходи, стратегії тощо.

У нашому дослідженні ми зосередили увагу на осмисленні змісту та особливостей підготовки майбутніх вчителів початкової школи до навчання й виховання дітей в умовах інклюзивної освіти при вивченні педагогічної навчальної дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки».

Аналіз досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури, інших джерел інформації засвідчив, що в галузі освіти й науки є значні напрацювання вітчизняних і

зарубіжних вчених з проблем професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема: обґрунтовано наукові теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів (В. Бондар, А. Вербицький, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Лозова, Н. Ничкало, С. Сисоєва, С. Сластьонін, А. Хуторський та ін.); визначено основи формування професійних компетентностей майбутніх педагогів (О. Антонова, І. Зимня, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, О. Пометун та ін.) і формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи (К. Авраменко, Н. Бібік, Л. Коваль, С. Литвиненко, С. Мартиненко, О. Савченко, Л. Хомич та ін.).

Зважаючи на проблему нашого дослідження та визнаючи незаперечність залежності ефективності інклюзивної освіти від формування інклюзивної компетентності педагога, було проаналізовано останні наукові розвідки з питань інклюзії, інклюзивного навчання та підготовки майбутніх фахівців до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Підтверджено думку про те, що означена проблема має значні науково-теоретичні та практичні доробки, зокрема: визначено філософські й теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти (О. Безпалько, В. Бондар, О. Будник, М. Захарчук, А. Колупаєва, О. Мартинчук, Н. Назарова, Ю. Найда, Т. Сак, Н. Софій, О. Таранченко та ін.); окреслено різні аспекти підготовки й готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти (Л. Антонюк, І. Демченко, О. Кузьміна, Т. П'ятакова, І. Хафізулліна, В. Хітрюк, Ю. Шуміловська та ін.); шляхи розвитку інклюзивної компетентності майбутніх вчителів (С. Альохіна, І. Демченко, С. Наход, Т.

П'ятакова, І. Хафізулліна, В. Хітрюк, З. Шевців й ін.).

Унаслідок аналізу досліджень констатовано, що проблему формування інклюзивної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в умовах педагогічного коледжу не було досліджено, хоча вона вимагає окремої уваги.

Мета статті полягає в розкритті сутності поняття «інклюзивна компетентність педагога»; визначенні особливостей формування інклюзивної компетентності майбутнього вчителя до роботи в умовах інклюзивного навчання при викладанні навчального курсу «Основи інклюзивної педагогіки».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна школа, зокрема початкова, адже з неї розпочато розбудову Нової української школи, має створити умови для навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами відповідно до європейських принципів і стандартів життя, залучити учнів до спільної діяльності й сприяти їхній соціалізації, успішному оволодінню суспільним досвідом. У зв'язку з цим заклад загальної середньої освіти потребує нового вчителя, готового до широкого застосування методів інтегрованого й диференційованого викладання, заснованих на співпраці (використання ігор, проєктів, експериментів, групових завдань тощо); учителя – не як єдиного наставника та джерела знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини [3, с. 15].

Своєю чергою інклюзивне навчання розглядають як процес урахування й відповіді на різноманітні освітні потреби учнів шляхом забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади, зменшення випадків виключення в

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

освіті [3, с. 12] та спосіб отримання освіти, при якому діти з особливими освітніми потребами навчаються в загальноосвітньому середовищі разом зі своїми однолітками за місцем свого проживання, що є альтернативою інтернатній системі, де вони утримуються та навчаються окремо від інших дітей, або індивідуальному навчанню [5, с. 66].

З метою підготовки бакалаврів за спеціальністю «Початкова освіта», здатних забезпечити якісне інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами з дітьми із нормотиповим рівнем розвитку в педагогічному коледжі навчальним планом передбачено вивчення навчальної дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки». Метою курсу є ознайомлення здобувачів вищої освіти із теоретичними основами інклюзивної педагогіки, змістом інклюзивного навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, способами реалізації інклюзії в початкових класах закладу загальної середньої освіти.

«Основи інклюзивної педагогіки» як навчальний курс охоплює два змістових модулі, а саме: «Теоретичні й законодавчо-нормативні засади інклюзивної педагогіки» і «Організація професійної діяльності вчителя початкової школи в умовах інклюзивного класу». Перший модуль має теоретичне спрямування й дозволяє здобувачам вищої освіти засвоїти теоретико-методологічні, законодавчо-нормативні й правові, організаційно-методичні засади інклюзивної освіти в Україні, усвідомити сутність дитиноцентризму в інклюзивній освіті, зокрема: що дитина з особливими освітніми потребами має спільні для всіх дітей потреби, головна з них – любов, розуміння, сприйняття її неповторності; має право на спосіб життя максимально наближений до нормального життя; навчатися може кожна

дитина без винятку, але необхідно створити сприятливі для цього умови тощо.

Другий модуль полягає у формуванні практичної (операційної) готовності майбутнього педагога забезпечувати реалізацію функцій, покладених на нього, розв'язувати проблеми в умовах інклюзивного навчання. Студенти набувають знання, навички, здатності в реалізації мультидисциплінарного підходу в інклюзії, що передбачає участь у супроводі дітей з особливими освітніми потребами не лише педагогів, але й інших фахівців (психолог, дефектолог, асистент вчителя, соціальний педагог, медичний працівник та ін.), командної роботи; забезпечувати індивідуалізацію та диференціацію викладання, що дозволяє майбутньому вчителю вести облік індивідуальних, психофізичних особливостей учнів, адаптувати (за необхідності модифікувати) навчальну програму, розробляти індивідуальну програму розвитку дитини з врахуванням її психофізіологічного, фізичного, когнітивного, емоційного розвитку; застосовувати різноманітні методи, прийоми, засоби та форми, співвідносити їх із змістом навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку тощо.

Вивчення інклюзивної педагогіки як галузі системи педагогічних наук, що досліджує процес спільного навчання й виховання нормативних дітей і дітей з особливими освітніми потребами та здійснює пошук ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх учнів в умовах загальноосвітнього навчального закладу [5, с. 19], дозволяє сформулювати базові компетентності та зацентрувати увагу на формуванні інклюзивної компетентності майбутнього

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

вчителя початкової школи, зокрема забезпечити розвиток:

– професійно-педагогічної компетентності (обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з інклюзивної педагогіки, інноватики інклюзивного навчання; здатність до продуктивної професійної праці на основі розвиненої педагогічної рефлексії, готовність до змін у початковій школі);

– соціально-громадянської компетентності (володіння знаннями про права й свободи людини; усвідомлення громадянського обов'язку, почуття власної гідності; здатність до ефективної командної роботи);

– загальнокультурної компетентності (усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття інших культурних цінностей);

– мовно-комунікативної компетентності (володіння знаннями й вміннями педагогічного спілкування в інклюзивному освітньому середовищі; здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії всіх учасників інклюзивного навчання);

– психолого-фасилітативної компетентності (усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного й морального здоров'я дитини – здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації);

– підприємницької компетентності (уміння генерувати нові ідеї й ініціативи, втілювати їх у життя задля власного розвитку, добробуту);

– інформаційно-цифрової компетентності (здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати

інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства) [3, с. 16-17].

Сучасна початкова школа вимагає від кожного вчителя уміння використовувати фахові знання, уміння й навички для розв'язання стандартних і нестандартних педагогічних задач і проблем, пов'язаних із спільним навчання дітей з різним рівнем психофізичного розвитку, особливостями навчальної діяльності, фахової, методичної та психологічної готовності виконувати мультидисциплінарну діяльність в умовах інклюзії. В контексті нашого дослідження, інклюзивну компетентність слід розглядати як складову професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Аналіз проблеми дає змогу виокремити різні підходи до визначення інклюзивної компетентності вчителя, зокрема: інклюзивна компетентність – це складна інтегрована якість особистості, зміст якої розкривається через комплекс компетенцій, котрі й визначають ефективність професійної діяльності (В. Хитрюк); це інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності й готовності до виконання на високому рівні професійної діяльності сфері інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, здатності нести професійну відповідальність за результати цієї діяльності, постійно підвищувати рівень своєї професійної діяльності (О. Мартинчук); це особистісна психологічна готовність до соціально-педагогічної діяльності, зміст якої розкривається через комплекс особистісно значущих якостей та професійних компетентностей і компетенцій (З. Шевців) [5, с. 68].

Ми погоджуємося з думкою дослідниці І. Хафізуллої, що інклюзивна компетентність учителя – це інтегративне

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

особистісне утворення, що обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, враховуючи різні освітні потреби учнів і забезпечуючи включення дитини з обмеженими можливостями здоров'я в середовище закладу загальної середньої освіти, створюючи умови для її розвитку й саморозвитку [2, с. 27];

Під час навчальних занять, самостійної роботи з дисципліни студенти долучаються до моделювання освітнього процесу в новій українській школі, аналізу педагогічних ситуацій, використання дидактичних ігор, відповідно, набувають умінь, навички, здатності виконувати конкретні професійні завдання в умовах інклюзивного навчання, застосовувати сучасні способи сприяння процесові інклюзії молодших школярів з особливими освітніми потребами в соціум закладу загальної середньої освіти, розв'язувати проблеми командної взаємодії учасників освітнього процесу, провадити пед. супровід.

Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя неможлива без здатності усвідомлювати власні цілі, особливості та результати діяльності, тому кожне заняття, пошукова робота студентів містить різноманітні способи рефлексії, у ході якої вони аналізують реальний стан справ, контролюють, оцінюють і переосмислюють свої здібності, дії, особистісні досягнення тощо. Це дозволяє майбутнім учителям свідомо організувати власну навчальну діяльність, осмислено засвоювати навчальний матеріал, сприяє їх професійному становленню та самовдосконаленню. Здатність до рефлексії

є обов'язковою умовою ефективної роботи вчителя з дітьми з особливими освітніми потребами.

Слід зауважити, що формування інклюзивної компетентності потребує належної проблемності навчання, активізації та мотивації діяльності студентів, забезпечення умов для інтерактивної роботи над засвоєнням навчального матеріалу, співтворчості викладача й студентів між собою, групового й кооперативного навчання. Саме така організація навчання майбутніх фахівців припускає їхню самоактуалізацію, самокорекцію, рефлексивне мислення, функціонально спрямовує на професійну діяльність в умовах інклюзивного освітнього середовища, формує значущі для цього якості та властивості.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У педагогічному коледжі створено належні умови для підготовки майбутніх вчителів початкових класів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі Нової української школи. Викладання навчальної дисципліни «Основи інклюзивної педагогіки» під час підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Початкова освіта» – дієвий шлях формування їх інклюзивної компетентності в навчанні й вихованні учнів початкової школи.

Наше дослідження охопило лише окремі аспекти порушеної проблеми, подальші наукові розвідки можуть бути пов'язані з формуванням ціннісних орієнтацій як складової інклюзивної компетентності майбутнього вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Колупаєва, А. (Ред.). (2012). Основи інклюзивної освіти. Київ: А.С.К.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

2. Наход, С. (січень, 2020). Інклюзивна компетентність у складі «soft skills» майбутніх педагогів початкових класів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Педагогічні науки*, 1(19), 225-232.
3. Порошенко, М. та ін. (Ред.). (2018). Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів. *Сутність інклюзивного навчання. Міжнародні стандарти з прав людини у сфері освіти*. Київ, 12-24.
4. Про освіту. Закон, № 2145-VIII. Розділ 1. Ст. 1 § 20, ст. 6. Розділ 2. Ст. 20 (2017). (Редакція станом на 01.01.2021).
5. Шевців, З. (2019). *Основи інклюзивної педагогіки*. Львів: Новий світ.

*Стаття надійшла до редакції
8 лютого 2021*

НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗДО ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЯКІСНОЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2\3.011.33 – 022.316

МИХАЙЛИШИН Р. Р.

методист ВСП «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка», асистент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи факультету педагогічної освіти ЛНУ імені Івана Франка

The article considers the theoretical aspects of continuity between preschool and primary education. It analyses the approaches to the definition of "subsequence". The author determines the structure of continuity; singles out the principles, basic trends of interaction and links of the content, programs, methods and forms of training in the preschool and primary education institutions.

Key words: *subsequence, preschool education, primary education, continuity, prospects, educational activity, personality development.*

Постановка проблеми (актуальність). Реформаційні процеси, що відбуваються у сучасному освітньому просторі, зумовлюють розв'язання комплексних соціально-педагогічних завдань, одним з яких є забезпечення наступності між ланками освіти, зокрема дошкільною та початковою. Згідно з чинним законодавством і нормативно-правовими документами саме *наступність* є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, яка має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм навчання й виховання

відповідно до вікових особливостей дітей суміжних ланок освіти.

Питання наступності дошкільної та початкової освіти розглядають як на державному рівні, так і органи місцевого самоврядування. Одним із завдань педагогічних колективів закладів дошкільної освіти, методичних служб, органів управління є забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти, тобто реалізація принципу наступності в системі безперервної освіти.

Наступність у навчанні – це актуальна проблема переходу особистості на якісно

новий ступінь розвитку завдяки створенню комфортних умов для розкриття її потенціалу під час переходу з одного типу організації освітнього процесу в інший; визначення пріоритетних ліній, підготовки дітей дошкільного віку до школи, які б максимально враховували потреби початкової школи в готовності дитини до оволодіння новою, провідною в молодшому шкільному віці навчальною діяльністю, творчим характером цієї діяльності, вільним проявом психічних новоутворень певного періоду, подальшим соціальним розвитком дітей у нових для них соціальних ролях учнів.

Мета статті – розкриття сутності наступності у роботі закладу дошкільної освіти і початкової школи та визначення умов щодо вирішення неперервної якісної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На важливості наступності в роботі пов'язаних між собою ланок дошкільної і початкової освіти акцентували видатні педагоги минулого – П. Блонський, Я. Коменський, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Тихеева, К. Ушинський та ін.

Організацію роботи в закладі дошкільної освіти, що спрямована на загальну підготовку дитини до шкільного навчання, досліджували А. Артемко, О. Богданова, О. Проскура, О. Савченко, А. Симонович, О. Усова та ін. Освітній зміст у початковій школі розглядали О. Кононко, О. Проскура, О. Савченко й ін. Форми організації та методи навчання в дошкільних закладах і в початковій школі вивчали З. Борисова, В. Гурська, З. Істоміна, О. Киричук, Л. Парамонова, М. Поддяков, Т. Фадеева, Ф. Шелухін та ін. На думку В. Галузьяк, М. Сметанського, М. Фіцули, В. Шахова, наступність відображає закономірність,

згідно з якою виховання здійснюється через цінності, потреби, які вже сформовані у структурі особистості дитини. Науковці (А. Богуш, М. Ващуленко, В. Киричок, В. Кузь, Н. Мойсеюк) зазначають, що показником послідовності й результативності є наступність у роботі дошкільної й шкільної ланок освіти, що забезпечує цілісність та ефективність виховного процесу. З. Борисова, О. Киричук, Д. Ніколенко, Ф. Шелухін вважають проблему наступності у роботі закладу дошкільної освіти і школи комплексною.

Виклад основного матеріалу. Найбільш яскравою ознакою сучасних змін у системі національної освіти, що потребують відповідних управлінських, науково-методичних й організаційних рішень, є її реформування на засадах наступності та неперервності. Наступність у навчанні, залежно від наукових поглядів учених-педагогів, розглядають з найрізноманітніших позицій: і як нормативну функцію дидактики, і як закономірність розвитку педагогічного процесу, і як загальнодидактичний принцип.

Поняття «наступність» характеризується різнобічністю охоплення багатьох питань і поліфункціональністю їх трактування, має міждисциплінарний і комплексний характер. Наступність як категорію філософії найчастіше трактують як одну зі сторін закону заперечення заперечень діалектичного та історичного матеріалізму. У філософському словнику цю категорію розглянуто як «об'єктивний необхідний зв'язок між новим і старим у процесі розвитку, що передбачає не лише ліквідацію старого, а й збереження і подальший розвиток того прогресивного й раціонального, що було досягнуто на попередніх ланках, без чого неможливий рух уперед ні в бутті, ні в пізнанні» [10, с. 413].

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

До визначення сутності наступності як дидактичного принципу вчені підходять із різних поглядів: від розуміння зв'язку наступного з попереднім до зв'язку знань учнів у процесах їхнього поступального розвитку, закономірних змін у різних аспектах освітнього процесу, неперервного зв'язку тощо. У науковій розвідці О. Савченко наступність у навчанні визначено як «дидактичний принцип, який передбачає зв'язок та узгодженість у цілях, змісті, організаційно-методичному забезпеченні етапів освіти, які межують один з одним (дошкілля – початкова – основна школа)» [9]. О. Малетич вважає, що наступність потрібно розглядати як один із основоположних принципів неперервної освіти, завданнями якої є забезпечення цілісного розвитку особистості в навчанні дітей на перших двох ланках системи неперервної освіти [6]. Т. Поніманська розглядає наступність як «простір для реалізації в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти і школи єдиної, динамічної та перспективної системи виховання й навчання старших дошкільників і молодших школярів... передбачає врахування рівня розвитку дітей, із яким вони прийшли до школи» [8, с. 428].

У психолого-педагогічній літературі розкриття сутності наступності традиційно пов'язане з такими категоріями, як «безперервність», «перспективність» і «повторюваність». З погляду безперервності освіти зміст поняття «наступність навчання» трактують як динамічну багатоаспектну інтегративну характеристику педагогічної взаємодії, що створює умови для безперервної освіти впродовж життя, стимулює адаптаційний потенціал дітей старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. Наступність у системі неперервної педагогічної освіти має

внутрішню – змістову (зміст знань, умінь і навичок, які передаються й формуються) і зовнішню – процесуальну, організаційну сторони (забезпечується організацією передавання знань, формуванням умінь і навичок). Вона передбачає наявність взаємозв'язку цілей, змісту, методів, організаційних форм і вимог до результатів навчання й рівня вихованості дітей на дотичних етапах освіти. Заклад дошкільної освіти забезпечує базисний розвиток здібностей дитини, а початкова школа, використовуючи досвід дитячого садка, сприяє її подальшому розвитку.

Дошкільна освіта є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти – стартовою платформою особистісного розвитку дитини. Так зазначено в оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти, що є Державним стандартом дошкільної освіти в Україні. Оновлений документ заснований на компетентнісному підході, як і Державний стандарт початкової освіти. Ключові компетентності Базового компонента дошкільної освіти продовжуються в Державному стандарті початкової освіти за окремими освітніми галузями. Наступність між дошкільною та початковою освітою простежується й через формування наскрізних умінь, що є спільними для дошкільної й початкової освіти: виявляти творчість та ініціативність, передавати емоціями, висловлювати, обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

Вихідні позиції, окреслені в Базовому компоненті дошкільної освіти і в Державних стандартах початкової освіти, мають єдині методологічні засади. Зокрема, у Державних стандартах зазначено, що початкова школа повинна продовжити лінію дошкільного

розвитку, закріпити й розвинути в умовах шкільного виховання надбання дошкільного дитинства.

У концепції 12-річної освіти в основу чинників, що визначають якість навчального процесу, покладено принцип урахування індивідуальних, вікових і психологічних особливостей кожної дитини. Зокрема, визначено параметри, дотичні до освіти дошкільля: до початкової школи вступають діти, яким на 1 вересня поточного року виповнилося 6 років і які за результатами медичного та психологічного обстеження не мають протипоказань до шкільного навчання. З огляду на ці параметри, не можна охопити шкільним навчанням усіх шестирічних, оскільки треба зважати на рівень готовності дітей до нової діяльності. Дошкільна освіта не повинна вбачати своєю головною метою тільки підготовку дітей до школи. Вона має створити необхідні умови для повноцінної реалізації п'ятишестирічними дітьми їх можливостей, поліпшення їхнього фізичного розвитку.

Зазначаючи про методичні та теоретичні засади реалізації наступності у системі освіти в цілому, важливо акцентувати на тих принципах, на яких вибудовується сучасна освіта і які стосуються дошкільля та початкової школи. Вони зосереджені на проблемах розвитку дитячої особистості, що є кінцевою метою вдосконалення всіх освітніх систем.

Принципи побудови дошкільної та початкової освіти:

- гуманізм як прояв поваги до особистості – доброзичливе, турботливе ставлення до дітей без застосування примусу й насилля;

- урахування вікових особливостей дітей і досягнень попереднього етапу розвитку;

- визнання самоцінності кожного вікового періоду;

- орієнтація на індивідуальні схильності, інтереси, темпи розвитку дітей;

- створення умов, комфортних для:
  - розвитку пізнавальних і психічних процесів у дітей, їхньої спрямованості на активність у соціумі;
  - усвідомлення мотивів власної поведінки;
  - позитивної самооцінки;
  - самоповаги та ввічливого ставлення до інших;
  - забезпечення реалізації можливостей і здібностей дитини.

Організація освітнього процесу на принципах наступності і перспективності забезпечує всебічний гармонійний розвиток самодостатньої, ініціативної, компетентної особистості на перших суміжних ланках системи безперервної освіти впродовж життя. Реалізація зазначених принципів у закладах дошкільної освіти та початковій школі полягає у забезпеченні єдності, взаємозв'язку й наскрізної узгодженості мети, змісту, методів, форм організації освітнього процесу з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Важливо зосередити увагу на таких напрямках наступності між дошкільною та початковою освітою: *перший* – узгодити мету на дошкільному та початковому рівнях (мета дошкільної освіти – всебічний загальний розвиток дитини, визначений Базовим компонентом дошкільної освіти відповідно до потенційних вікових можливостей і специфіки дитинства як самоцінного періоду життя людини; мета освіти в початковій школі – продовжити всебічний загальний розвиток дітей відповідно до специфіки шкільного життя поряд з набуттям найважливіших навчальних навичок у читанні, письмі,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

математиці та ін.); *другий* – збагатити освітній зміст у початковій школі (мета – збагатити загальнокультурний розвиток дитини (розширити її інформаційний простір, виховати культуру сприйняття, почуттів, відносин, сформуванати систему цінностей і переваг); *третій* – удосконалити форми організації та методи навчання як у дошкільних закладах, так і в початковій школі.

Концептуальні засади реформування освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року проголошують побудову освіти усіх рівнів відповідно до індивідуальних фізичних, психологічних, інтелектуальних особливостей дитини кожної вікової групи. Серед ключових компонентів формули Нової української школи важливо акцентувати на таких:

- новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації дитини в суспільстві;
- наскрізний процес виховання, спрямований на формування соціально-моральних цінностей;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;
- дитиноцентризм, орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;
- нова структура школи, що сприятиме засвоєнню нового змісту і формуванню життєвих компетентностей;
- сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології навчання учнів, освітян і батьків у закладі освіти та поза його межами.

На сучасному етапі розвитку освітнього середовища завданнями співпраці ЗДО і школи є створення психолого-педагогічних умов, що забезпечують сприятливий перебіг процесу адаптації першокласників до

шкільного навчання (природність переходу з дитячого саду в школу); поліпшення підготовки до навчання в школі 5-6-річних дітей; поглиблення інтересу до життя в школі; надання допомоги сім'ї в новій ситуації, що виникає у процесі підготовки до навчання в школі і під час вступу дитини до школи.

Обізнаність учителів початкових класів із програмами, методами, прийомами розвитку, виховання і навчання старших дошкільників у закладі дошкільної освіти й а ознайомлення вихователів старших груп з освітніми програмами, технологіями навчання, які використовують у першому класі початкової школи, створить умови для уникнення ситуацій форсування або штучного сповільнення природного темпу розвитку дітей. Змістовий і технологічний аспекти здійснення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти і початкової школи мають бути узгодженими відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей.

Наступність в освіті досягається тоді, коли навчально-виховний процес у закладі дошкільної освіти спрямований на всебічний розвиток і підготовку дітей до навчання у школі, коли налагоджені тісні контакти між ЗДО і школою. З боку дошкільних навчальних закладів наступність повинна виявлятися не тільки в підготовці дитини до школи, а й у забезпеченні її загального психічного розвитку, а з боку школи – передбачати продовження загального психічного розвитку дитини на основі максимального використання того позитивного, що дитина набула в дошкільному віці.

Висновки. Аналіз проблеми наступності дає підстави стверджувати, що вона має важливе значення в організації якісного освітнього процесу. Наступність –

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

багатовимірне, багатоаспектне педагогічне явище, яке розглядають як закономірність психічного та фізичного розвитку дитини; умову реалізації безперервної освіти; принцип навчання й виховання.

Реалізація наступності передбачає створення та впровадження єдиної, динамічної, перспективної системи конструктивних дій, спільних для управлінців, педагогів, батьків, спрямованих на розвиток, навчання й виховання старших дошкільників і молодших школярів. Ефективність залежить від впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти та

початкової школи сучасних способів взаємодії та зв'язку змісту, програм, методів і форм організації навчання в закладі дошкільної освіти, підготовки педагогів, здатних вирішувати науково-методичні та практичні завдання наступності дошкільної й початкової освіти.

Подальший розвиток і перспективи дослідження феномена наступності розглядаємо в розробленні інноваційних технологій реалізації наступності між дошкільною й початковою освітою у період реформ і викликів сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Анісімова Г. О., Нікулочкіна О. В. *З дошкільної ланки освіти в початкову: проблеми наступності: метод. рекомен.* Тернопіль: Мандрівець, 2014. 76 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.
3. Богуш А. М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3–8.
4. Гордій Н. М. Напрямки наступності дошкільної та початкової освіти. 2009. URL: <http://www.rusnauka.com/26.../Pedagogika.htm>.
5. Крайнова Л. До проблеми наступності між дошкільним навчальним закладом і школою. *Дошкільна освіта*. 2010. № 1(27). С. 11–17.
6. Малетич О. Наступність як актуальна проблема сучасної освіти. *Вісник інституту розвитку дитини. Сер. Філософія. Педагогіка. Психологія*. 2011. Вип.13. С. 83–87.
7. Нова українська школа: порадник для вчителя / За заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера-ЛТД, 2018. 160 с.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 456 с.
9. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти. *Дошкільне виховання*. 2000. № 11. С. 4–5.
0. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. Київ: Голов. Ред. УРС, 1986. 800 с.

*Стаття надійшла до редакції
18 січня 2021*

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

ВИХОВНА РОБОТА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

УДК 378.015 31

ПІСОЦЬКА Л.С.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

The article reveals the importance of educational work in the conditions of higher education institution for professional training of the future nursery teachers of pre-school children. Emphasis is placed on the signs of relevance of the educational work, on the improvement of forms and means of educational work in the conditions of higher education institution. The attention is paid to the formation of the foundations of professionalism of the future nursery teachers in terms of the system approach to educational and upbringing processes.

Key words: *education, professional training of a nursery teacher, educational work, system approach, forms of educational work*

Актуальність проблеми. XXI століття знаменуємо тим, що розв'язується одне із важливих завдань: трансформація системи освіти України в напрямі нової динамічної і сучасної освітньо-виховної відкритої гуманістичної парадигми. В українському освітньому просторі це репрезентовано особистісно-орієнтованим підходом і гуманістичною спрямованістю всієї системи. У зв'язку зі змінами пріоритетів освіти виникає необхідність знаходження ефективних шляхів, крізь призму навчання і виховання, формування творчих фахівців, які здатні підтримати творчі починання дитини, заохочувати ініціативу, сприяти саморозвитку, бути прикладом вихованості. Педагог – носій не лише знань, життєвих компетентностей, але й моральної культури, духовності та краси, а звідси – на нього покладається соціальна відповідальність за виховання дітей.

Аналіз результатів наукових досліджень, практичні напрацювання дають нам можливість констатувати, про наявність у теорії й практиці розроблених різноаспектних концепції виховання здобувачів освіти в цілому в сучасному

закладі вищої освіти, що засвідчує якісно новий етап у розвитку професійної підготовки фахівців і у вихованні майбутнього педагога, у тому числі і вихователя дітей дошкільного віку. У зв'язку з цим, заклад вищої освіти (ЗВО) має стати тим осередком, в якому відбувається становлення особистості вихователя дітей дошкільного віку, як громадянина України, як носія найвищих досягнень вітчизняної та світової культури з відповідними світоглядними, моральними, естетичними настановами та життєвими спрямуваннями, до останнього відданого обраній професії. Людські, духовні, практичні, особистісні педагогічні здібності – це основні педагогічні цінності сучасного вихователя [3, с.6]. Досягнення цілей виховання особистості вихователя з такими цінностями вимагає дотримання об'єктивних і суб'єктивних умов і взаємодії системи чинників, що забезпечують його здійснення і досягнення реальних результатів у контексті підготовки до професійної діяльності.

Аналіз наукових досліджень. Проблемою організації виховної роботи в

умовах ЗВО займаються такі науковці в Україні: Л.Байкова, І.Бех, Г.Васянович, В.Желанова, Е.Заредінова, Н.Казакова, В.Слюзко, І. Шоробура, І.Ящук та інші. У їхніх дослідженнях акцентовано увагу на значенні виховання для формування особистості та індивідуальності, на основних формах, засобах і шляхах виховної роботи. У своїх дослідженнях ними зосереджено увагу на толерантному вихованні студентської молоді у контексті розуміння нею основ виховної системи.

Метою статті є розкриття значення виховної роботи в умовах ЗВО для професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховання розглядаємо як педагогічну субстанцію, на основі якої відбувається цілеспрямований вплив педагога, щоб досягти наміченої мети у студентському колективі.

Систематизувавши проаналізований матеріал, ми зацентували увагу на визначальних ознаках актуальності виховної роботи у ЗВО, до яких віднесли:

– принципіві зміни в поглядах на освіту і виховання (культурний процес визнання гуманістичних цінностей паритетними формами взаємодії його учасників);

– перманентну змінюваність уявлень про особистість (цілісність соціального й суб'єктивного з притаманною автономністю, незалежністю, рефлексією, саморегуляцією та ін., що сприяє гнучкій участі в педагогічному процесі, є її системотворчим стрижнем);

– виникнення нового ставлення до кожного здобувача освіти не лише як до об'єкта педагогічного впливу (студент – суб'єкт освіти і виховання, власного життя з виразними унікальними індивідуальними особливостями);

– створення умов для належного розвитку особистісних якостей, властивостей, визнання індивідуальної самобутності;

– симбіоз реального педагогічного процесу з новітніми надбаннями психолого-педагогічних досліджень з проблем навчання і виховання, а також і самоосвіти [1].

На основі цього можемо стверджувати, що сучасна професійна підготовка фахівців України в умовах ЗВО поступово відходить від усталеної впродовж десятиліть парадигми формування особистості із заздальгідь прогнозованими властивостями. Натомість утверджується дослідження актуальних аспектів теорії освіти і виховання в контексті особистісно-зорієнтованого культурно доцільного процесу, актуалізується сприяння й стимулювання розвитку внутрішнього, зокрема, прихованого потенціалу особистості з опорою на соціокультурні досягнення людства загалом. Навчання повинно мати не лише освітню орієнтацію, а й обов'язкову виховну спрямованість.

Для порушеного питання розглядаємо за важливий висновок гуманістичної думки щодо сутності справжнього виховання. А саме – з точки зору цінностей самоактуалізації особистості актуально опанувати способами та засобами задля трансформації кожного в таку якість, коли стає спроможним уникнення суперечностей та протиставлень з аналогічними цінностями й інтересами інших і суспільства загалом. Природним є визнання кожного як особистості, а не її нівелювання відповідно усталених норм і приписів [5].

Отож важливо не просто включати здобувача освіти у виховну роботу, а створювати максимальні умови для набуття кожним власного досвіду розвитку, способів самоорганізації, самоактуалізації не лише у

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

навчання, а й у соціальному побуті. Як доводять наукові дослідження і сучасні спостереження, досягнення цілей виховання особистості майбутнього педагога вимагає дотримання певних об'єктивних і суб'єктивних умов, інтеграції та взаємодії системи чинників, котрі забезпечують його здійснення і досягнення реальних результатів.

Однією з таких умов є гармонійне поєднання навчання й виховання як провідних процесів, спрямованих не тільки на професійну підготовку майбутнього вихователя, але й на усвідомлення майбутніми вихователями переваг обраної професії, соціального призначення і місця, яке вона посідає в ієрархії всіх існуючих спеціальностей. Перебування майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в ЗВО повинно постійно викликати в них як почуття морального задоволення від обраної професії, так і міру відповідальності перед підростаючим поколінням, суспільством, державою за якість виконання свого обов'язку. Звідси і зосереджуємося на думці про те, що особливе місце в організації виховної роботи займає розв'язання завдань професійного виховання, метою якого є вироблення у майбутніх вихователів необхідних рис, умінь і навичок [4, с.107].

Окрім того, на тлі аналізу результатів наукових досліджень і практичних напрацювань ми дійшли висновку, що досягнення успішності у вихованні особистості майбутнього вихователя і формування основ його професіоналізму можливо лише за умови системного підходу до освітнього і виховного процесів. Лише системний підхід дає можливість не тільки трансформувати, але й гармонійно поєднувати складові компоненти освітньо-виховного процесу: цілі, пріоритетні напрями, орієнтовні обсяги і критерії

виховання особистості і формування професійної компетентності. Констатуємо, що системний підхід може досягти ефективності лише в тому випадку, якщо всі його компоненти у своїй сукупності і взаємозв'язку будуть спрямовані на досягнення головної мети [5]. У розв'язанні завдань виховання особистості майбутнього вихователя системний підхід має можливість створити соціальні умови, сприятливі для засвоєння в процесі навчання й виховання знань, норм, вимог принципів та ідеалів, властивих суспільній свідомості; сприятливі для оволодіння важливо значимими для професії вихователя загальними і спеціальними професійними компетентностями; сприятливі для формування соціальних відносин між учасниками освітньо-виховного процесу на основі соціальних потреб та інтересів.

Вважаємо, що результатом реального впровадження системного підходу в практику ЗВО є виховна система, яка являє собою цілісне соціальне утворення з власною логікою функціонування і розвитку. На основі цього погоджуємося з результатами окремих досліджень, що виховна система є складним соціальним саморегульованим психолого-педагогічним утворенням, котра охоплює весь педагогічний процес, інтегрує навчальні заняття, різнобічну діяльність і спілкування [5].

Основними напрямами виховної системи у ЗВО є ціннісне ставлення особистості: до суспільства та держави; до людей; природи; культури; праці; формування здорового способу життя; виховання суб'єкта власного життя, здатного на свідомий вибір. Необхідність мати власну виховну систему в кожному закладі вищої освіти сприймається як актуальна науково-практична проблема, котра має відтворювати характер відносин,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

зумовлених суспільними цінностями і цілями виховання певного освітнього закладу, його культуру та інтегрувати ці чинники у виховання особистості кожного учасника навчально-виховного процесу. У Державній національній програмі «Освіта» створення такої системи розглядається як один з «основних шляхів реформування виховання» [2].

Вік здобувача вищої освіти – це вік, який особливо бурхливо шукає свій шлях у житті до самоствердження, вік, сповнений великої енергії й занепокоєння, прагнення до самостійності в умовах динамічного соціуму, який постає перед ними у різних формах значущої спрямованості соціально-моральних завдань. В умовах ЗВО, де молода людина проходить процес становлення і формування особистості, варто створити таке реальне життя, яке б відповідало загальнолюдським потребам, віковим і статевим особливостям, було наповнене різноманітними справами, як діловими, так і професійними. Необхідно, щоб кожен здобувач освіти, майбутній вихователь дітей дошкільного віку, знайшов собі справу до душі, відчуваючи почуття успіху, впевненості у себе, без чого неможливо сформувати професійну моральну стійкість педагога. Виходячи з цього, акцентуємо увагу на важливій меті виховної роботи – створення умов для самореалізації студента у різних сферах діяльності (спортивна, клубна, факультативна, дозвіллева, професійна підготовка тощо).

Система виховної роботи і процес виховання повинні гармонійно розвивати майбутнього педагога-інтелігента, формувати у нього кращі риси всебічно розвиненої особистості та вміння організувати так, щоб не була нав'язливою для студентів, а була їхньою потребою для

подальшого розвитку як особистості та майбутнього педагога. Звідси і бачення та вибір основних форм, прийомів і методів виховної роботи в групі.

Вважаємо, що система виховної роботи в умовах ЗВО включає у себе: виховні години з усіх напрямів крізь призму організації та проведення зборів, конференцій, дискусій та диспутів, круглих столів, ділових ігор тощо; індивідуальна робота зі здобувачами освіти; волонтерська діяльність; спортивна і клубна робота; участь у художній самодіяльності тощо.

Головними питаннями виховних годин у майбутніх педагогів дошкільної сфери мають бути проблеми професійного і морального виховання; формування інтересу до навчання; економічного мислення; правової свідомості; патріотичних і національних почуттів тощо.

Під час організації виховних годин радимо подбати про те, щоб вони не перетворювалися у звичайні розмови, а тим більше у повчання і моралізацію. Кожна виховна година повинна мати виховну і пізнавальну мету, щоб викликати живий інтерес до проблеми, а по закінченні, щоб кожен студент знайшов відповідь на окремі питання. Ще одним важливим моментом є залучення студентів до проведення виховної години, використання результатів письмового опитування, анкетування, інтерв'ю і залучення кожного до відвертої розмови. Технічні засоби і естетичні паузи зроблять виховну годину доступнішою для сприймання.

Особлива увага виховної роботи в умовах ЗВО має бути спрямована на згуртування колективу, формування демократичних відносин у групі, професійне виховання з першого року навчання. Основною метою виховних годин у цьому контексті є: знайомство студентів один з одним;

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

ознайомлення з статутом, правилами внутрішнього розпорядку, з традиціями коледжу; виявлення лідерів у групі; формування основ навичок колективної організаторської діяльності; залучення до поза аудиторної діяльності (клуби, гуртки, факультативи, художня самодіяльність); формування інтересу до педагогічної діяльності, показ переваги цієї професії.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Виховання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку – це

процес творчий, зорієнтований на проблеми, пов'язані зі специфікою спеціальності, регіону, індивідуальних особливостей особистості майбутніх вихователів. Оскільки входження у професійну діяльність вихователя вимагає від кожного здобувача оволодіння засобами цієї діяльності, перебудови самосвідомості на професійне спрямування. Вважаємо, що за лаштунками статті залишилося розкриття основних форм проведення виховних годин, спрямованих на формування професійних навичок і вмінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Берека В.Є., Пісоцька Л.С. Професійна підготовка працівників дошкільної освіти: організаційно-педагогічний аспект [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів]. Хмельницький ХГПА, 2016. 195 с.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). К.: Радуга, 1994. 61 с.
3. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : [навч.пос]. Суми : Університетська книга, 2010. 319с.
4. Машкіна Л.А. Сучасні тенденції виховання студентської молоді. *Освіта перед викликами та загрозами сучасності* [ред. проф.Н.Лисенко]. 2012. 222с. С. 105–108
5. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів. К.: Україна, 1998. 344 с.

*Стаття надійшла до редакції
2 лютого 2021*

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2.091:613

РАТОВСЬКА Г.Ф.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
КЗВО «Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»*

В статті простежується сучасна модель організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу на прикладі роботи дошкільного закладу. Фізичного розвитку дошкільнят, розвиток їхньої психіки, формування духовності, навичок комунікативності позитивно впливає на збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Ключові слова: *здоров'язберігаючий освітньо-виховний процес, здоров'я дітей, вікові особливості дітей, навчання і виховання, збалансоване харчування дітей, фізичне виховання.*

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Організація здоров'язберігаючого освітньо-виховного процесу є головною передумовою поліпшення здоров'я малят, що передбачає раціональне планування навчального навантаження на дитину, вміле поєднання її рухової активності з розумовою діяльністю, організацією збалансованого харчування тощо. Головними ознаками такого середовища є: оптимальне поєднання методів, форм, засобів навчання, їх відповідність здібностям та віковим особливостям дітей; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового і статичного навантаження; зміна авторитарного стилю спілкування на стиль співробітництва, створення емоційно сприятливої атмосфери розвитку, навчання і виховання; формування у дітей та їх батьків усвідомлення цінності здоров'я, культивування здоров'я.

Із досвіду роботи дошкільного закладу № 35 м. Вінниці на прикладі основних завдань колективу можна простежити як спрямовує сучасна модель організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу. Цей дошкільний навчальний заклад насамперед звертає увагу на питання збереження та зміцнення здоров'я своїх вихованців. Систематично проводиться аналіз стану захворюваності дітей. Висновки та результати обговорюються, виявляються та враховуються недоліки діяльності працівників закладу, батьків.

За статистичними даними в Україні протягом останніх 5 років виявлена тенденція до погіршення здоров'я дітей дошкільного віку, підвищилась кількість вихованців, які страждають на хронічні, соматичні та нервово-психічні захворювання. Збільшилась також кількість дітей з особливостями психофізичного розвитку зокрема це діти дезадаптовані до умов шкільного навчання, соціального

середовища; діти «групи ризику», а також ті, що залишилися без батьківського піклування.

Крім обов'язкових форм фізичного виховання у дитячому садку використовуються також такі види роботи: – впровадження авторської програми М. Єфіменка, активізація роботи гуртків оздоровчо-фізкультурного спрямування, впровадження методів природного оздоровлення (малий туризм, піші переходи), урізноманітнюються і форми активного відпочинку дітей (аеробіка, ритмічна та лікувальна гімнастики), використання ігрової, музичної, дихальної терапії. Важливе значення має залучення батьків до співпраці у формуванні здорової дитини. Позитивним прикладом вирішення цього питання є проведення спільних свят, спортивних розваг, змагань.

Необхідною умовою створення здоров'язберігаючого середовища є організація харчування. Заклад проводить планомірну роботу щодо створення сприятливих умов для організації повноцінного, безпечного і якісного харчування дітей.

В плані соціального здоров'я дітей головним фактором є характер відносин батьків, який визначає психологічний клімат сім'ї. При плануванні та проведенні здоров'язберігаючої роботи в дошкільному навчальному закладі враховуються дані соціального паспорту кожної вікової групи.

Велику увагу адміністрація закладу приділяє якісному добору і розподілу кадрів, враховує фахові, психологічні, вікові категорії. Вихователь, помічник вихователя, будь-який інший працівник закладу, який стежить за своїм здоров'ям, веде здоровий спосіб життя, здатний створювати здоров'язберігаючі умови в закладі.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Чималу роль у правильній організації здоров'язбережувального навчально-виховного процесу відіграє предметне оточення, а саме: господарська інфраструктура, матеріальне забезпечення навчальної та оздоровчої діяльності. Його оцінюють за такими параметрами: розташування приміщень, наявністю матеріально-технічного оснащення закладу.

В дошкільному закладі працюють над створенням особистісно-орієнтовного виховного оточення дитини, комфортного, емоційного, розвивального середовища, перетворенням освітнього закладу в дім, де панує затишний, комфортний, безпечний, сучасний інтер'єр.

Одним із важливих компонентів здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу є створення комунікативного середовища, тобто створення відповідних умов для спілкування дітей між собою, з педагогами, батьками.

Світові дитинства притаманні казковість і фантастичність, барвистість та неповторність. Дошкільний заклад розширює його, збагачує, готує дошкільнят до життя в сучасному світі. Тому педагоги намагаються перетворити навчання, виховання та розвиток дітей у цікаву гру, прагнуть формувати творчі особистості. Всі види діяльності з дітьми в закладі проводяться з метою забезпечення позитивного мікроклімату. За цих умов діти спокійні, радісні, зосереджені, уважні. Їх мислення має чистий характер для сприйняття довкілля, творчості тощо. Позитивний психологічний, духовний стан дошкільнят відповідно позначається на їхньому фізичному здоров'ї.

Для того, щоб зробити освітній процес більш цілісним, змістовним, необхідно враховувати основні критерії здоров'язберігаючого середовища, а саме:

- морально-психологічний клімат, екологія та гігієна; раціональний режим дня, сучасний дизайн, сучасні освітні програми, методики і технології, сучасний навчально-дидактичний, ігровий матеріал.

Педагоги закладу, плануючи навчально-виховну роботу з дітьми, ставлять перед собою наступні завдання:

- формувати здоров'я дітей на основі комплексного та системного використання доступних для закладу засобів фізичного виховання, оптимізації рухової діяльності протягом дня;

- використовувати в освітній діяльності закладу потенціал культурних осередків міста, національні надбання та традиції українського народу;

- сприяти конструктивному партнерству сім'ї, педагогічного колективу і дітей в зміцненні їх здоров'я;

- забезпечувати активну позицію дітей в процесі отримання знань про здоровий спосіб життя.

Провідними принципами організації здоров'язберігаючого середовища можна назвати такі:

- динамізм (можливість змін, перетворення);

- відкритість (зв'язок з іншими закладами, з соціумом загалом);

- гнучкість (врахування можливостей як суб'єкта освіти, так і соціально-культурного простору);

- саморозвиток і взаємозв'язок педагогічних підсистем (виховання, навчання, розвиток, управління).

Реалізація цих важливих завдань, принципів потребує нових підходів до змісту та форм навчання дошкільнят. Ми звикли до того, що коли йде мова про оздоровчий процес, насамперед згадуємо про фізичну культуру (заняття, розваги та інші види діяльності з фізичного виховання). І це

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

дійсно так, тому що на таких заняттях забезпечується розвиток природної потреби дитини у здоровій руховій активності, формується здатність долати перешкоди та перебувати в емоційно позитивному тонусі тривалий час.

Педагоги дошкільного закладу № 35 м. Вінниці, на досвід якого ми опираємося, переконані в тому, що в ході проведення навчально-виховного процесу необхідним є не тільки максимальний розвиток фізичного тіла дошкільнят, а і розвиток їхньої психіки, формування духовності, навичок комунікативності. Ініціативною, дієвою, зацікавленою може бути дитина фізично, психічно та соціально здорова. Тому значну увагу приділено експериментально-дослідницькій, креативній діяльності малят. Поєднання удосконалення фізичних якостей малят із пізнавальною роботою прискорює процес пізнання, розвитку. Однак використання лише форм і принципів у навчально-виховному процесі не зробить його оздоровчим, здоров'яформувальним та здоров'язбережувальним. Великий оздоровчий потенціал закладений у сучасних педагогічних особистісно-орієнтованих технологіях.

Особистісно-орієнтовані технології ставлять у центр всієї освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних і безпечних умов її розвитку, реалізації її природних потенціалів. Під час організації навчально-виховного процесу діти стають активними учасниками планування діяльності. Вихователі враховують їхні питання, ідеї, пропозиції, особливості поведінки, досвід життя в дитячому садку і за його межами.

Такий підхід вимагає передусім зміни стереотипів бачення освітнього процесу самими педагогами, вияву власного творчого підходу щодо його організації та проведення. Для досягнення цієї мети використовують ефективні технології психолого-педагогічного проектування, теорію розв'язання винахідницьких завдань, інтегровані заняття та інше. Отже, в процесі використання сучасних технологій в роботі з дітьми, забезпечується здоров'язберігаючий, здоров'яформуючий навчально-виховний процес.

Тільки цілісна уява, комплексний підхід до діяльності закладу дасть змогу спроектувати здоров'язберігаючий навчально-виховний процес у сучасному дошкільному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у СВІТІ» / упоряд. О. Л. Кононко; під ред. О. Л. Кононко; М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України. – Київ: Світлич, 2008. – 430 с.
2. Денисенко Н. Освітній процес має бути здоров'язбережувальним / Н. Денисенко // Дошкільне виховання. – 2007. – № 7. – С. 8.
3. Долина О. Науково-методичне забезпечення фізичного виховання дошкільнят / О. Долина // Дошкільне виховання. – 2007. – № 7. – С. 14.
4. Загородня Л. П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко, Г. П. Барсуковська; за заг. ред. Л. П. Загородньої. – Суми: Університетська книга, 2011. – 272 с.
5. Лущик І. В. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Четвертий рік життя : метод. посіб. / І. В. Лущик. – Харків: Основа, 2007. – 176 с.

Стаття надійшла до редакції 18 листопада 2020

**СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

УДК 373.2.043.2 – 056.2\3 – 044.332

СЛИЗЬКОУХА О.О.

*спеціаліст I категорії, практичний психолог
Комунального закладу «ДНЗ №7 Вінницької міської ради»*

The urgency of the problem of psychological research of the process of adaptation of children with special educational needs to preschool education is primarily due to the fact that the number of children in need of special attention is growing steadily. There are more than 1 million children with special educational needs in Ukraine, which is 12% of the total number of children in the country. Inclusion is based on an ideology that excludes any discrimination against children, which ensures equal treatment of all people, but creates special conditions for children with special needs. The education of children with special needs is based on the principles of balanced pedagogy, the effectiveness of which is confirmed and from the use of which all children benefit. It assumes that diversity between people is a natural phenomenon.

Keywords: *inclusion, adaptation, social adaptation, preschool education institution, preschoolers, special educational needs.*

Життя людини від самого початку і до кінця є адаптацією до середовища.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ефективних форм психологічного супроводу дітей з ООП в період адаптації до ЗДО. Прийшовши до закладу дошкільної освіти, малюк потрапляє в нові соціальні умови, зустрічається з новим середовищем, змінює звичний розклад та спосіб життя.

Психологічне забезпечення процесу адаптації дітей з особливими освітніми потребами до дошкільного закладу передбачає, в першу чергу, глибокі знання індивідуально – психологічних особливостей дітей з особливими освітніми проблемами. Емоційна рівновага цієї категорії вихованців перш за все досягається за умов, коли під час розмови дорослий сідає на одному рівні з дитиною, щоб вона могла дивитися йому у вічі, і розмова була довірчою, та відбулося зняття нервово-психічного напруження завдяки дотикам (повільно та ніжно бере руки вихованця у

свої руки і при потребі їх гладить). Під час бесіди приємний голос дорослого справляє заспокійливий, пом'якшуючий ефект на вразливу психіку дитини з ООП, особливо в період адаптації. Діти з ООП дуже чутливі, емоційно і тонко відчують, коли дорослий ставиться прихильно до їх почуттів, думок. Тому вихованців заспокоюють підбадьорливі коментарі, наприклад: «Мені подобається, як ти використав жовтий колір у своєму малюнку», «Ой, я бачу, що в тебе багато ідей», «Молодець, добре міркуєш!» тощо[2].

Розвиток емоційної сфери дошкільників з особливими освітніми потребами відбувається завдяки розширенню уявлень малюків про світ людських почуттів: радості, інтересу, подиву, горя, презирства, страху, провини, сорому, заздрості, жадібності, прикрості, гніву. Важливим аспектом співіснування в колективі ровесників є вміння дітей адекватно реагувати на подію, вчинок, результат діяльності. Закономірно, що дорослий має

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

вправляти дітей дошкільного віку в умінні правильно переживати як перемогу, так і програш, формувати помірковане ставлення до труднощів, оптимістичне ставлення до необхідності їх долати. Зміст психологічної роботи, спрямованої на забезпечення емоційної рівноваги вихованців з особливими освітніми потребами, включає виховання сили волі дошкільнят, корекцію їхніх проявів довільної поведінки.

Важливим моментом у створенні комфортних умов перебування дітей з ООП в закладі дошкільної освіти є надання їм можливості періодично розвантажуватися, розслаблятися, знімати психологічну напругу. Для цього можна використовувати ізотерапію (ігри у «клякси»), ігри з папером, елементи пісочної терапії, що сприяють зняттю психологічного напруження, релаксації. Для зняття агресії, звільнення від негативних емоцій можна боксувати гумову грушу або використовувати елементи танцювальної терапії.

Отже, важливим чинником полегшення адаптації дітей з ООП до умов ЗДО є забезпечення їх емоційної рівноваги. Пріоритетна роль у цьому питанні належить практичному психологу.

Прийшовши до закладу дошкільної освіти, малюк потрапляє в нові соціальні умови, зустрічається з новим середовищем, змінює звичний розклад та спосіб життя.

Психологічне забезпечення процесу адаптації дітей з особливими освітніми потребами до ЗДО передбачає, в першу чергу, глибокі знання індивідуально – психологічних особливостей дітей з особливими освітніми проблемами. Емоційна рівновага цієї категорії вихованців перш за все досягається за умов, коли під час розмови дорослий сідає на одному рівні з дитиною, щоб вона могла дивитися йому у вічі, і розмова була довірчою, та відбулося

зняття нервово – психічного напруження завдяки дотикам (повільно та ніжно бере руки вихованця у свої руки і при потребі їх гладить). Під час бесіди педагог не повинен говорити голосно, адже дитина здебільшого прихильно реагує на нормальний, а не гучний тон. Приємний голос справляє заспокійливий, пом'якшуючий ефект на вразливу психіку дитини з ООП, особливо в період адаптації.

Корекційно – розвивальна робота передбачає наявність у таких дітей певних резервних можливостей, які слід визначити і використати. Великого значення набуває знаходження зони найближчого розвитку дитини, а також пошук тих психологічних шляхів і способів, які дають можливість розширити і реалізувати зону актуального розвитку.

Діти з особливими потребами – це досить складний, своєрідний контингент. Їх відрізняє ряд особливостей, головна з яких полягає в тому, що результатів їх навчання і виховання педагоги чекають досить довго, діти не дають «зворотного зв'язку», з причини органічного ураження головного мозку і як наслідок – порушення пізнавальної діяльності. Для того щоб отримати результат, педагогам необхідно використовувати в своїй роботі різні методи і прийоми навчання і виховання. Ми конкретніше зупинилися на деяких видах арт – терапії [3; 48].

Одним з методів арт – терапії є казкотерапія [5].

Казка має колосальний коригуючий вплив на емоційну сферу дітей з особливими потребами. Казка не тільки навчає їх переживати, радіти, співчувати, сумувати, а й спонукає до мовленнєвого контакту. Таким чином, її значення розширюється до поняття «соціальна адаптація», а значить казка відіграє важливу роль у корекції і

компенсації аномалій розвитку, підготовці дітей з особливими потребами до життя і праці.

Емоції особливих дітей нестійкі, мінливі. На одне і те ж щодня повторюване явище, дію вони можуть реагувати по – різному. Тому необхідно перед розповіданням казки створити позитивний емоційний настрій, заспокоїти дитину, ввести її в стан таємничості, чарів, зацікавленості.

«Особливі» діти дуже довгий час не розуміють емоційних станів, зображених на картинках. Тому рекомендується постійно використовувати невеликі потішки, вірші, що відображають емоційні стани персонажів казок на картинках [6].

Пісочна терапія – метод, що сприяє врівноваженню емоційного стану дітей з особливими освітніми потребами. Ігри з піском позитивно впливають на емоції і є чудовим засобом розвитку дітей, пісок «заземлює», забирає негативну енергію, вселяє мир та спокій в душу дитини.

Один із напрямів використання елементів пісочної терапії є запрошення декількох дітей (2 – 3) до ігор в пісок. Пропонується пограти за допомогою фігурок в гру «На прогулянці» або «Граємо в групі» – створюємо проблемну ситуацію, наприклад «не можу знайти відерце», «хочу в туалет» та пропонуємо дітям знайти вихід з ситуації. Як правило, одна дитина вже точно знає, що робити» так, граючи у пісок, діти навчаються просити про допомогу, а паралельно розвиваються їх комунікативні навички.

Отже, пісочна терапія є таким методом, який дозволяє підвищити адаптаційні можливості дитини, зменшує психоемоційне напруження, розвиває комунікативні навички, створює позитивний образ дитячого садка.

Ігрова терапія – ще один метод полегшення процесу адаптації дітей з ООП до закладу дошкільної освіти. Сенс гри полягає в розвитку всіх психічних функцій дитини. Гра вчить, формує, змінює, виховує, веде за собою розвиток і створює зону найближчого розвитку дитини [4; 62].

За допомогою ігрової терапії відбувається програвання стресових ситуацій, моделювання нових, тренінг емоцій, зняття затисків, залучення дитини до соціальної взаємодії. Її метою є виявлення творчого потенціалу, здібностей, вона сприяє розвитку психічних функцій, розширенню спектру спілкування, підвищенню соціальної активності, розвитку комунікативних навичок, виробленню активної життєвої позиції.

Елементи ізо – терапії у роботі практичного психолога викликають у дітей позитивні емоції. Ця робота мобілізує творчий потенціал дітей, створює сприятливу та довірчу атмосферу в дитячому колективі. Ізо – терапія дуже важлива для дітей з особливими освітніми потребами, оскільки допомагає їм боротися з труднощами, розслабитися, соціалізуватися. Фундаментом такого сприяння полегшенню адаптації є використання колірної системи. Після того, як буде виконаний малюнок, психолог може побачити, які кольори використовуються дитиною найчастіше. Це і буде сигналом в характеристиці емоційного стану дитини. Крім того, що ізо – терапія дає можливість провести діагностику психічного стану дитини, вона дає можливість розкрити художні її здібності [1].

Результат використання ізо – терапії в процесі адаптації дітей з ООП до ЗДО:

- Відчутна стабілізація емоційного стану дітей, створення передумов для регуляції емоційних реакцій;

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

- Соціальна адаптація в групі однолітків, впевненість у власних силах, позитивне ставлення до себе;
  - Полегшення процесу комунікації з однолітками і дорослими;
  - Можливість невербального контакту з дітьми з ООП, подолання комунікативних бар'єрів і психологічних захистів;
  - Зміцнення дрібної моторики рук;
  - Розширення словникового запасу.
- Отже, в даній статті, у відповідності з поставленою метою було вивчено та обґрунтовано ефективні форми психологічного супроводу дітей з ООП в період адаптації до ЗДО. Було розглянуто теоретичні питання, що стосуються адаптації дітей з особливими освітніми потребами до дошкільної установи, проаналізовані та обґрунтовані психологічні особливості адаптації дітей з особливими освітніми потребами до закладу, елементи арт – терапії у роботі практичного психолога як засіб забезпечення процесу адаптації дітей з особливими освітніми потребами до дошкільного закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Арт-терапия для детей дошкольного возраста. Режим доступа: <http://vseostresse.ru/emocionalnyenarusheniya/metodypsixoterapii/art-terapiya-dlya-detej.html>
2. Бережнова Л. И. Предупреждение депривации в образовательном процессе: монографии.- СПб.: Изд-во РГПУ им.А. И. Герцена, 2000г.
3. Воронова Е. Г., Харламбиева С. Я., Шейко Н. Адаптация детей с ОВЗ в группах компенсирующей направленности ДОУ [Текст] // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы V Междунар. науч. конф. (г. Уфа, май 2014 г.). — Уфа: Лето, 2014.
4. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. 1966. № 6.
5. Защиринская О.В. Сказка в гостях у психологии. Психологические техники: сказкотерапия. - СПб.: Изд-во ДНК, 2001
6. Интеграция: поиск альтернатив; Шаг на встречу «особому» ребёнку.// Дошкольная педагогика, изд-во «Детство-пресс», № 2, 2002 г

*Стаття надійшла до редакції
8 листопада 2020*

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.2.015.31:82

СЕРГЕСВА З. П.

*старший викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

The article considers topical issues of preschool education regarding the use of fiction as an important means of shaping the personality of a preschool child. As well as the influence of literary works on the diverse development of preschoolers. The analysis of genre features of works and their use in the organization of speech-creative activity of preschool education institutions is carried

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Key terms: Fiction, genres, preschool children, personality, speech activity, process, artistic word, perception.

Актуальність проблеми. Формування світогляду сучасної молоді людини відбувається у період дошкільного дитинства. Потреба сформуванню особистісної культури, що відповідає загальнолюдським духовним цінностям, та закласти фундамент світобачення майбутнього громадянина ставить сьогодні нові вимоги перед дошкільною освітою в цілому та педагогічними колективами закладів дошкільної освіти зокрема. Особливо актуальною у цьому зв'язку постає проблема сформованості у дошкільнят світоглядних уявлень, які трактуються педагогічною наукою як ключові завдання у набутті дошкільної освіти, як базові знання дитини про світ, про себе, про закони взаємодії у соціумі, про взаємозалежність та взаємопов'язаність речей в навколишньому в світі [1].

Практика доводить, що одним з найважливіших засобів виховання особистості у дошкільному дитинстві була і залишається художня література. Адже саме художні твори класичної та сучасної української дитячої літератури – скарбниця культури, постачальник реальних знань та сильних вражень, джерело ознайомлення з незвичним, чудесним, фантастичним, вигаданим. Вона є хоча й не головним, проте важливим наставником, життєвим провідником. Різноманітна класична й сучасна, різна за жанрами, способами оформлення та змістом дитяча книга постає як важливий складник дитячої субкультури.

О. Кононко цілком справедливо вважає книжку важливим учителем, провідником по життю. Вона пише: «Стара й сучасна, вітчизняна та зарубіжна, ілюстрована, дитяча і доросла – вона важливий складник

дитячої субкультури, її уособлення і натхнення» [6].

Не можливо уявити дошкільне дитинство без книги, адже вона супроводжує дитину з перших років її життя. Саме художня література здійснює значний вплив на розвиток мислення дитини, формує її розумові здібності, привчає до узагальнень і висновків, спонукає до порівнянь, розвиває пам'ять і уяву, допомагає краще розібратися в навколишньому житті, уточнює уявлення про навколишній світ, поповнює її досвід, навчає сприймати та розуміти відносини між людьми, тобто впливає на процес соціалізації малюка.

Яскраві образи, жвава і точна мова, художні ілюстрації розвивають естетичний смак дитини, чуття краси, впливають на розвиток творчості та фантазії. Важко переоцінити вплив художньої літератури на розвиток мовлення дошкільника, прекрасні зразки української літературної мови сприяють збагаченню словника формують образність та яскравість мовлення, привчають дотримуватись етичних засад спілкування. Слухаючи казку, оповідання, вірш дитина вчиться розуміти літературні твори, визначати їх за жанром, характеризувати події та поведінку героїв. Тому в сучасних умовах очевидно є потреба у пошуку ефективних шляхів використання дитячої літератури в організації освітньої діяльності закладу дошкільної освіти, спрямування педагогічного процесу на особистісний розвиток дошкільника та формування у нього певних моральних якостей та норм поведінки. Одним з ефективних шляхів є побудова освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (ЗДО) на інтеграційних

засадах, що водночас відповідає концептуальним положенням нової редакції Базового компонента дошкільної освіти в Україні.

Аналіз наукових досліджень. Ряд проблем, пов'язаних із визначенням шляхів, змісту роботи, завдань, форм, методів, ознайомлення дошкільників з художньою літературою та особливості педагогічної діяльності вихователів розглянуто у працях А.Богущ, Г. Беленької, Н.Гавриш, Л.Гурович, А.Виноградової, І. Кіндрат, М.Коніної, К.Крутій, О.Лещенко, та інших провідних науковців. Дослідження психологів О.Запорожця, Д.Ельконіна, Г.Люблінської, О.Никифорової розкривають особливості сприймання дітьми різного віку змісту художніх творів. Завдання дитячої літератури, її специфіку розглянуто у наукових доробках Н.Гавриш, Г.Беленької, Р.Жуковської, О.Кононко, Т.Конюхової, С. Русової та ряду інших вчених.

Метою статті є розкриття місця дитячої художньої літератури у процесі виховання та розвитку дошкільника, визначення окремих шляхів та умов, що сприятимуть ефективному формуванню особистості і світогляду дітей засобами художнього слова.

Виклад основного матеріалу. Зупинимось на наукових підходах до вивчення процесу формування світогляду дитини, які розкриваються у дослідженнях Н.Гавриш, О.Кононко, І.Куліковської, В.Русевич, О.Сокурєнко. Аналіз сучасних наукових праць свідчить про те, що поряд із такими ключовими напрямками літературної роботи з дошкільниками, як розвиток у них художньо-емоційного сприймання, виховання мовленнєвої культури, збагачення емоційно-чуттєвого та когнітивного досвіду, виокремлено як важливий компонент літературну

пропедевтику. Елементарна літературна пропедевтика, на думку Н. Гавриш, враховує специфіку літератури як мистецтва слова. Щоб пізнати, усвідомити ідейно-естетичний зміст твору, суть зображених у ньому життєвих явищ, замало лише чуттєвого сприймання образів, картин. Потрібні їхнє осмислення, повна літературна обізнаність із найпоширенішими жанрами дитячої художньої літератури [3].

Системний підхід до формування поглядів дитини на світ та своє місце в ньому розглядається в наукових дослідженнях І. Кіндрат. Розроблена автором змістовно-процесуальна модель інтеграції художнього слова в освітній процес зорієнтована передусім на застосування літературних засобів у різних видах дитячої діяльності. Ця модель реалізується через тижневі циклограми розвивального спілкування педагога з дітьми на основі перспективного планування освітньої роботи за тематичними блоками з використанням за провідної ролі художнього слова в усіх видах дитячої діяльності [5].

Таким чином, здійснивши аналіз науково-методичної літератури нами виділено ряд умов що забезпечать виховний вплив художнього твору на формування особистості дошкільника. Означимо їх.

Створення розвивального середовища що передбачає раннє ознайомлення дитини з книжкою, формування у неї уміння сприймати та аналізувати художній твір оцінювати та наслідувати позитивних героїв. Така діяльність сприятиме формуванню патріотичних почуттів, спонукатиме дітей до благородних вчинків, виховує волю, сміливість, вміння долати труднощі, розвиває дружбу, колективізм, товариську солідарність.

Організація системи освітньої роботи за тематичними блоками на основі технології

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

складання карт розумових дій з використанням літературних. Провідною формою роботи з художньою літературою залишаються заняття різного типу: фронтальні, групові, індивідуально-групові, індивідуальні, що чергуються згідно з вимогами та потребами розвитку особистості. Саме на занятті, слухаючи оповідання, казку, дитина дошкільного віку формує відповідні уявлення, поняття, виявляє певне ставлення до всього, що її оточує. Важливу думку з цього приводу знаходимо у працях С. Русової. Головною метою виховання за словами С.Русової є виховання розумної, працьовитої дитини, не відірваної від свого рідного народу, від рідного слова, з глибоким розумінням того, серед чого вона зростає. С. Русова акцентувала увагу на тому, щоб виховання розпочиналося з моменту народження дитини, засобами забавлянок лічилок, загадок, народних казок. Найдієвішим засобом виховання Русова визнавала народну казку, через яку дитина сприймає духовні цінності, історичний досвід народу та світосприймання, на тлі чого здійснюється її художньо-образне мислення [8].

Казка, гра, фантазія – чудодійне джерело дитячого мислення, благородних почуттів та прагнень. Через казкові образи у свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками; воно стає сферою духовного життя дитини, засобом вираження думок і почуттів – живою реальністю мислення. Завдяки казці дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем, так визначав значущість казки В.О.Сухомлинський [7].

Вважаємо, що українські народні казки типу «Колосок», «Коза-Дерева», «Пан Коцький», «Казка про липку та зажерливу бабу» знайомлять дошкільників з народним побутом, викликають цікавість до живого українського слова, допомагають краще розібратися в навколишньому житті.

Як доводить практика, знайомство дітей з художньою літературою відбувається не тільки на заняттях, а й у повсякденному житті. Під впливом казок виникає мовленнєво-творча діяльність, що є складовою частиною різних видів дитячої діяльності: гри, конструювання, спілкування, театралізації. Бажання діяти народжує образ або образи, які дитина втілює, реалізує за допомогою різних способів і матеріалів, передає позою, мімікою, жестами. У такий спосіб художня література має великий вплив на формування емоційної виразності дитини, спонукає її до благородних вчинків, виховує порядність, винахідливість, цілеспрямованість, вміння долати труднощі, закладає дружні стосунки між дітьми, навчає взаємоповаги, ввічливості.

Висновок. Таким чином можемо стверджувати, що протягом останніх десятиріч проблема формування та розвитку особистості на етапі дошкільного дитинства перебуває в центрі уваги науковців. Підтверджено величезну роль художнього слова як засобу формування у дітей, починаючи з дошкільного віку, соціального досвіду, уявлень про моральні норми поведінки, наявності соціальних знань як важливого складника світогляду дошкільника, та сучасної дитячої субкультури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Богуш А. Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. К.: Слово. 2006.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

2. Ватаманюк Г. Художня література як засіб формування духовного світу дитини. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського держ. університету. Серія педагогічна.* Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. XIII. С. 237–240.
3. Гавриш Н. Відбиття в мовленні дошкільників особливостей світорозуміння. *Дошкільна освіта.* 2010. № 2. С 42–47.
4. Гавриш Н., Низковська О. Формування світогляду дошкільнят засобами художнього слова. *Дошкільне виховання.* 2018. №2. С12-14
5. Кіндрат І. Формування духовно-моральних основ світогляду дитини дошкільного віку засобами художнього слова. *Молодий учений.* 2017. №1(41) січень. С.432-436
6. Кононко О. Л. Перехідний період: самовизначення, зміна орієнтирів і Пріоритетів. *Дошкільне виховання.* 2009. №1. С. 5-7
7. Сухомлинський В.А. Книга в духовному житті дитини. *Серце віддаю дітям.* К.: Радянська школа. 1987. С. 165
8. Русова С. *Вибрані педагогічні твори.* [У 2 кн.]. Київ : Либідь, 1997

*Стаття надійшла до редакції
5 січня 2021*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕЙДЕТИКИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ

УДК 159.953.32"465*06"

РЕМЕНЯК Т.С.

*спеціаліст вищої категорії, старший вчитель, вчитель початкових класів
Комунального закладу «НВК: ЗШ I-II ступенів-лицей №7 Вінницької міської ради»*

The article reveals the essence of eidetics as a technology for the development of memory, imagination, figurative thinking, provides a description of its main methods: working with associations and acroverbal technique. Taking into account the peculiarities of thinking, memory and imagination of pupils is an important prerequisite for successful organization of the educational process. Therefore, the article pays attention to the peculiarities of perception and memorization of information by pupils of primary school age, shows the feasibility of introducing into the educational process of methods and techniques of eidetics. It allows children to develop memory, imagination and thinking, relieve emotional stress, make learning fun.

Key words: *developmental learning - eidetics - pupil's self development - imagination.*

Уява - найвищий повітряний змій,
який може запустити людина.
Бейколл Лорен

Як ви вважаєте, що головне для дитини шестирічного віку – малюнок (зображення) чи текст(слово)? Як допомогти дитині легко і весело запам'ятати?

У першому класі я запитую своїх шестирічних отримувачів освіти:

«А чи знали ви, що звичайна рибка має здатність пам'ятати щось або когось тільки

три секунди? І чи хотіли б ви бути рибками?» Зазвичай отримую несхвальну відповідь. Тоді я їх починаю знайомити дітей з методами швидкого і довготривалого запам'ятовування.

Дитина у шестирічному віці швидко запам'ятовує те, що бачила. Але починає нервувати, якщо потрібно вивчити вірш. І все це тому, що у дітей шестирічного віку краще розвинена права півкуля, яка відповідає за уяву ніж ліва, яка відповідає за логічне та аналітичне мислення. Отже, яскраві образи і уява дуже важлива в житті дошкільнят.

Навіть, якщо дитина знає букви і вміє читати, їй потрібно прикласти зусиль, щоб запам'ятати вірш, вивчити склад числа, вона легше запам'ятовує рекламні фрази, пісні з мультфільмів. До того ж, віршик дитина швидко забуває, а фрази пам'ятає місяцями і роками. Дітям властиво фантазувати і малювати свої фантазії (кожен малюнок має право на життя).

Найцікавішим методом запам'ятовування, на мою думку, є ейдетика.

У сучасному світі виникає потреба запам'ятовувати велику кількість інформації. У зв'язку з цим вчені розробили різні методики розвитку пам'яті та мислення. Основною з них є ейдетика.

Ейдети́зм – це різновид образної пам'яті. «Ейдос» - з грецької «образ». Ейдети́зм – закономірна стадія нормального дитячого розвитку.

Ейде́тика – вчення про суб'єктивні наочні образи (наука про побачене).

Методика ейдетики – пам'ять без меж на основі образного сприйняття дійсності і образного мислення.

Складаючи казку, спочатку потрібно підказати дітям, що вона має бути веселою небувалицею.

Приклад казки, яку ми складали з дітьми.

Ознака ейдетизму – емоційна забарвленість образів.

Вид образної уяви – ейдетизм (фантазування) дозволяє людині легко працювати з будь-якою кількістю будь-якої інформації. Складний учбовий матеріал перетворювати в простий, а найнудніший робити цікавим, і завдяки цьому відтворювати його легко і просто, підвищувати самооцінку і інтерес до навчання. Варіантів відповідей на всі завдання може бути будь-яка кількість. Але пам'ятайте: невірних відповідей не буває.

За допомогою прийомів ейдетики можна легко запам'ятовувати дати, числа, обличчя, імена, телефони; іноземні слова; тексти і вірші. Розвинена уява допомагає у самих різних життєвих ситуаціях. З її допомогою можна швидко впоратися зі стресом, підняти настрій і навіть покращити стан здоров'я.

Ще великий Альберт Ейнштейн казав: «Уява важливіша, ніж знання. Знання обмежені, тоді як уява охоплює цілий світ, стимулюючи прогрес, породжуючи еволюцію». Розвиток уяви є ключем до феноменальної пам'яті та високого рівня творчих здібностей. Тому я зацікавлена Ейдетикою, яка займається розвитком образної уяви і пам'яті.

Діти, які уявляють і малюють багато, краще запам'ятовують та пишуть.

Вивчати слова можна ще до школи, складаючи веселі і неправдиві історії. А потім в школі діти зможуть писати ці слова без помилок.

Усі словникові слова, які пишуться з буквою «Е» ми малюємо на великий Екран тЕлЕвізора. Малюнки підписуємо. Екран асоціюється з буквою «е».

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Ми увімкнули свій **телевізор**. На **екрані** побачили шоу **предметів**. Найголовнішим був **ведмідь**, він був великим і **червоним**, мав безмежні **зелені черевики**. На **календарі** він побачив, що **серeda** передує **четвергу**. І згадав, що він вечеряв у **неділю**. З'їв рожевий **бетон**, запив **бензином**. Побачив **черв'яка** у **зеленій черешні** і веселий **апельсин**. Перекусив ними і перетворився на **верблюда**, за що отримав **медаль** і **орден**. Задерши носа, **герой** перечепився через **портфель** і побачив лелеку і, як **дятел** довбе роги **оленя**, наче **ясен**... Телевізор передав: «Прекрасний у мене **колектив!**».

Так кожне зі слів можна пов'язати з буквою. **Пшениця, зерно** – можна перетворити букву “е” на зернятко й домалювати паросток, скласти казку про букву, яка потрапила в ґрунт і проросла колоском пшениці з буквами “е” замість зерняток.

Це казка про екран. Там мешкають словникові слова з ненаголошеним [е]. Також ми складаємо казки про слова, які живуть на дивані, це словникові слова з ненаголошеним [и]. Вішаємо «на гілля» словникові слова з подовженими звуками тощо.

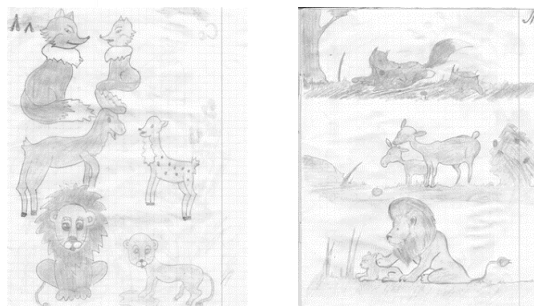
У кожної дитини казка своя, тому що він малює зображення зі своєї уяви. Щороку казка змінюється, додаються нові слова і зображення.

Від вивчення окремих слів легко перейти до запам'ятовування скоромовок на кожну букву, яку вивчають діти.

Скоромовка і робота дітей до неї:

Лиска лащить лисеня,
А лосиха – лосеня.
Лев ласкаво лапою

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Левенятко ляпає.

Бурі бобри брід перебрели,
забули бобри забрати торби.

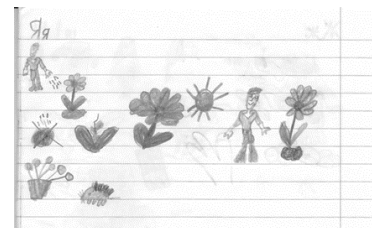
Якось Яків сів мак

Так-сяк, абияк.

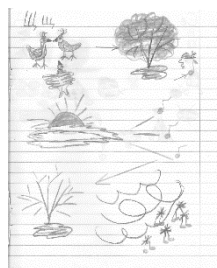
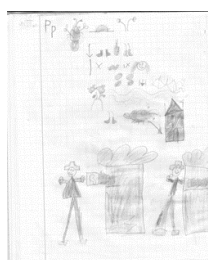
Виріс ярий Яків мак,

Та щось коле, як їжак.

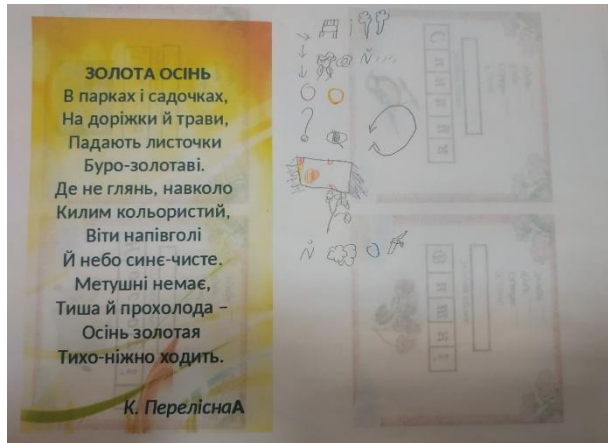
Розвиваємо уяву!

Спробуйте прочитати скоромовки по малюнках.

Ейдетика допомагає малечі вчити вірші. Ще не вміючи читати дитина самостійно може вивчити вірш, варто лише допомогти дитині уявити прослухане і намалювати.

Вивчення віршів за допомогою *таблиць-пиктограм*.

Також легко вчитись писати цифри, складаючи казку і уявляючи межі клітинки, вчити склад числа тощо. Про ейдетику для уроку математики можна багато говорити. Про це наступного разу.

Ефективність ейдотехніки побудована на **ФОРМУЛІ:**
уява + позитивні емоції = засвоєна інформація.

Переваги використання методики ейдотехніки в початковій школі:

- розширення можливостей, об'єму пам'яті.
- збагачення словесної і образної уяви, багатогранності сприйняття світу.
- розвиток творчого мислення
- є лаконічним у використанні – максимум закодованої інформації при мінімумі візуальних або графічних знаків.
- розвиток швидкості мислення – здатності швидко знаходити рішення та генерувати ідеї.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

- розвиток об'єму та тривалості уваги, вміння помічати деталі, без напруження їх пригадувати.
- є гнучкою у використанні – застосування різноманітних підходів для рішення завдання;
- розвиток відчуття – розвиток не тільки зорової пам'яті, але й слухових, тактильних відчуттів.
- пробуджує пізнавальну активність, бажання розвиватися, бачити свої успіхи.
- розвиває позитивні емоції та відношення до життя. Радість навчання, так само, як і радість праці, робить дитину здоровішою: коли людина перебуває в стані радості, позитивної напруги, в її організмі виробляється природний стимулятор, який сприяє підвищенню імунітету і працездатності.
- надає можливість кожному побачити свої здібності, таланти і результати, розвиває впевненість у собі. Учень стає більш працездатним, краще вчиться.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Матюгин И.Ю., Рыбникова И.К. Методы развития памяти, образного мышления, воображения / И.Ю. Матюгин, И.К. Рыбникова. – М.: Ейдос, 1996.
2. Роб Іставей, Як запам'ятовувати (майже) все і завжди. Приголомшливі лайфхаки для прокачки вашої пам'яті / Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2018

Стаття надійшла до редакції

18 листопада 2020

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОЗНАЙОМЛЕННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ХУДОЖНЬОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ

УДК 373.2.016.:82

ПАСІКОВА Н.І.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
КЗВО "Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж"*

The article highlights the role of fiction in the development and education of preschool children, conditions and forms of work with fiction in kindergarten, using some new technologies in special classes with fiction, methods and techniques of activating children's speech.

Keywords: *Fiction in kindergarten; storytelling; development environment; figurative form; imagination.*

Художня література є важливим засобом виховання і розвитку особистості в дошкільному дитинстві. Вона впливає на розумовий розвиток дітей, розвиває мислення, підводить до узгальнень і висновків, спонукає до порівнянь, розвиває пам'ять і уяву, розширює кругозір,

поповнює досвід.

Яскраві образи, жвава і точна мова, художні ілюстрації розвивають смак дитини, почуття краси, впливають на розвиток творчої уяви.

Завдяки художній літературі дітям стає ближчим і зрозумілішим те, що їм найважче

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

усвідомити: внутрішній світ людини, її почуття, вчинки, ставлення до інших людей і природи. Розкриваючи в образній формі світ людини, її почуття, мотиви поведінки, художнє слово полегшує сприймання ідей, робить їх конкретними, наочними, переконливими, сприяє формуванню моральних уявлень, понять, без яких неможливе формування особистості.

Спілкування з книжкою розвиває мовлення дитини, робить його образним, красивим. І ще - читаючи, дитина мимоволі відчуває бажання творити, придумувати щось нове.

В останні роки спостерігається падіння інтересу до книжки, до читання загалом, знижується роль сім'ї у залученні дитини до читання. Сьогодні дорослих все більш цікавлять комп'ютерні технології, а читання для дітей і самими дітьми замінюється переглядом телепрограм та комп'ютерними іграми.

Саме тому в суспільстві гостро постає проблема літературної освіти дітей, формування в них вмінь повноцінної читацької діяльності, а звідси і проблема готовності дошкільних закладів і сім'ї до роботи з дитячою книжкою, до розвитку у дітей стійкого інтересу до літератури, читання, формування в них початкових уявлень про роль книжки в житті людини і потреби жити з книжкою, спілкуватись з нею.

Підготовка талановитого читача дитинства розпочинається на етапі дошкільного віку. Дитина-дошкільник засвоює досить значний за обсягом літературний багаж, набуває літературної начитаності.

Саме в ці роки дошкільник широко ознайомлюється з усною народною творчістю, з українською та зарубіжною класикою, творами сучасних дитячих

письменників і поетів. Дитина надзвичайно уважна до слова, емоційно чутлива й активна у сприйманні літератури, вона практично засвоює відомості про такі засоби художнього зображення в літературі як переносний зміст слів і фраз, ритм, рима, фразеологічні звороти тощо.

Здатність сприймати і розуміти твір художньої літератури допоможе дитині долати труднощі літературної освіти в початковій школі, пов'язані з переходом на новий тип сприймання літератури (самостійне читання).

Важливою умовою формування у дітей інтересу до книги є створення розвивального середовища.

В кожній віковій групі дошкільного закладу мають бути створені літературні осередки. Книжковий фонд таких осередків складають програмові твори, твори, які рекомендуються для вільного читання, хрестоматії, дитяча пізнавальна і енциклопедична література, найулюбленіші дитячі книжки.

В літературному осередку можуть бути книжки-картинки, книжки-ширми, книжки-іграшки, книжки-забави, дитячі журнали, альбоми з ілюстраціями, набори листівок-ілюстрацій, набори ілюстрацій до казок, серійні листівки (про тварин, рослини, іграшки тощо), книжки, оформлені відомими художниками, збірки віршів, веселі книжки.

Таке книжкове середовище буде стимулювати самостійну пізнавальну активність дітей, уміння орієнтуватись у книжковому матеріалі, розвиватиме їх кругозір.

Літературний осередок - це місце самостійного знайомства дітей з художніми творами, перегляду журналів, ілюстрацій, листівок, виготовлення разом з вихователем альбомів, влаштування тематичних виставок

книжок, «лікування» книг.

Створення розвивального середовища передбачає раннє ознайомлення дитини з книжкою та занурення її в атмосферу читання.

Науковці І. Арзамасцева, З.Грищенко, С.Ніколаєнко визначили термін «коло дитячого читання» - КДЧ. Коло дитячого читання дуже швидко змінюється, кожному року життя дитини відповідають свої твори. Якщо дворічного малюка захоплювала книжка-іграшка, п'ятирічному дошкільнику вона буде не цікавою, його захоплюють твори з багатокроковими сюжетами, великою кількістю дійових осіб, продовженням сюжету.

Ознайомлення дітей з художньою літературою проводиться на спеціальних заняттях - це провідна форма роботи - і в повсякденному житті. Якщо на заняттях вихователь дотримується певної системи в доборі художніх творів, то в повсякденному житті така система відсутня. Вона, як правило, епізодична, непланова, і не забезпечує на потрібному рівні виховання інтересу до книги.

В зміст активної діяльності педагога поза заняттям входять читання і розповідання дітям творів художньої літератури, а також організація видовищ і розваг (інсценівки, літературні ранки, показ діафільмів, різних видів театрів тощо).

Читання художніх творів повинно бути щоденним з дотриманням певних правил. Так, протягом дня дітям пропонується для читання тільки один художній твір. Бажано, щоб час читання визначався в розпорядку дня. Не слід забувати і про особливості дитячої уваги, сприймання дітьми різного віку художніх текстів. Малюки трьох-чотирьох років можуть активно слухати текст протягом 10-15 хвилин, діти п'яти-шести років - 25 хвилин, шести-семи років -

до 30 хвилин.

Реалізація розвивального потенціалу художньої літератури залежить як від відбору текстів, так і від правильної організації читання як сумісної партнерської діяльності дорослого з дітьми.

Відбір творів та послідовність їх читання визначаються вихователем, який обов'язково повинен враховувати бажання дітей і залучати їх до обговорення списку творів. Оскільки твори можуть бути різними за об'ємом та жанрами, бажано передбачити чергування великих і малих літературних форм, прозових та віршованих творів, програмових і позапрограмових.

Особливе місце в дитячому читанні займає такий жанр як повість. Читання «довгих» книжок привчає дитину протягом довгого часу слідкувати за діями одних і тих же героїв, оцінювати їхні вчинки, встановлювати своє відношення до них, вчить зберігати в пам'яті прочитане, пов'язувати частини тексту. Читання такої книжки стає для дитини особливо захоплюючим, якщо найбільш цікаві розділи читаються повторно.

Перші враження про книжку багато в чому залежать від якісного виконання дорослим літературного твору.

Вихователь повинен не тільки познайомити дітей з фактами і подіями, описаними в творі, але й викликати в них певний настрій думок, почуттів, переживань.

Сучасна методика пропонує багатий спектр видів занять з ознайомлення з літературними творами. Їх можна згрупувати за різними параметрами:

- за літературними жанрами:

- 1) заняття з ознайомлення з малими фольклорними жанрами
- 2) заняття з ознайомлення з казками
- 3) заняття з ознайомлення з оповіданнями
- 4) заняття з ознайомлення з поетичним

словом

5) заняття з ознайомлення з байкою

6) заняття-образи. Через застосування літературних та фольклорних творів різних жанрів дітям презентують художній образ, зосереджуючи увагу на способах вираження цього образу в різних літературних жанрах.

- за основним видом художньо-мовленнєвої діяльності:

1) читання або розповідання

2) художня комунікація (розмова вихователя з дітьми на основі прочитаного раніше твору)

3) літературні творчі ігри (діти стають спів-авторами казки чи розповіді, реалізують власну словесну творчість)

4) літературні вікторини (підсумкові)

5) драматизація, таєтразізація (показ різних видів театрів - іграшок, театр ляльок, тіньовий, байковий та ін, інсценування художніх творів, театралізовані ігри)

Типи занять:

- фронтальні, групові, індивідуально-групові, індивідуальні.

Кожен з видів занять відрізняє чітка, логічно виправдана структура, своєрідні методи і прийоми керівництва художньо-мовленнєвою діяльністю дітей. Традиційна методика попередніх років досить суворо визначала часові, просторові межі заняття, відстоювала незмінність структурних елементів. Характер, темп, зміст заняття визначав переважно педагог, який виходив з урахування своїх педагогічних завдань. Сучасна методика досить гнучко підходить до організації літературних занять, поєднуючи на них використання як традиційних, так і новітніх технологій.

Технологія «Художнє слово і дитяче мовлення» (авт. Н.В.Гавриш)

Авторка технології вказує на те, що читаючи або розповідаючи дітям художні твори – казки, оповідання, вірші – необхідно

звертати увагу не тільки на зміст, а і на виразність мовних засобів, тобто залучити дитину до художньо-мовленнєвої діяльності.

«*Слухаємо казку*». Цей вид занять можна проводити з усією групою або підгрупою дітей, які мають бажання послухати казку. Заняття складається з двох частин. Перша – організація умов для сприймання дітьми казкового твору, друга – бесіда та і розповідь за казкою. Чим молодші діти, тим більш діяльним, наочним мусить бути сприйняття казки. Поступово ми привчаємо дітей сприймати казку на слух, але і в старших групах успіх заняття також залежить від яскравої захоплюючої атмосфери. Так, у молодшій групі розповідь казки випереджається ігровою ситуацією, демонстрацією іграшок, речей, пов'язаних з казкою або просто зацікавленням, заохоченням: «Зараз я розповім вам дуже цікаву історію про... Хочете послухати?» У старших групах перед розповіддю або читанням казки вихователь спрямовує зусилля на систематизацію літературних знань дітей. Це може бути коротенька літературна вікторина чи вступна бесіда.

Важливе місце на занятті відводиться роботі над мовленням. Збагачення словника відбувається через ізолювання, виключення з тексту, пояснення малознайомих складних для усвідомлення слів і словосполучень за допомогою прийому синонімічної заміни, лексичних вправ у процесі роботи над текстом. Внаслідок спеціального навчання діти починають відчувати образність і красу художнього слова, знаходити у тексті, пояснювати значення, доцільно використовувати яскраві вирази в самостійних висловлюваннях.

Розвиток зв'язності висловлювань відбувається завдяки використанню спеціальних запитань, які вихователь

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

починає спонуканням «Розкажи, чому...», «Поясни, як сталося, що...»

Щоб відповісти на запитання, дитина мусить відтворити послідовно цілий епізод казки, інколи за допомогою вихователя. Наприклад: «Розкажіть, як ведмежатка ділила сир». Вихователь допомагає побудувати послідовну відповідь: «Спочатку вони... що?... А потім?... Ось так і...» У ході обговорення казки зі старшими дошкільниками вихователь ставить запитання аналітичного характеру, наприклад: «Поясніть, як ви зрозуміли, що лисиця хитра та лукава». Відповідь також потребує виразного розгорнутого висловлювання з використанням переконливих аргументів.

Є доцільним використання на занятті прислів'їв, приказок, фразеологізмів, щоб, з одного боку, допомогти дітям глибше усвідомити ідею казки, а з іншого, показати, як найбільш вдало, точно і коротко можна висловити головну думку твору, які влучні, образні народні вислови.

Під час слухання казки вихователь поступово формує початкові літературознавчі уявлення дітей: про жанрові особливості казки (неймовірні чарівні події, магичні речі, чарівники, персоніфікований тваринний і рослинний світ, специфічні казкові висловлювання). Звертаючи увагу дітей на особливості побудови і літературної форми казки, вихователь пов'язує ці знання із самостійною творчою діяльністю: «Ось і ви, коли складатимете свою казку, теж придумайте казковий зачин, кінцівку, свої чарівні пригоди, щоб казка вийшла цікавою».

Глибше зрозуміти, краще запам'ятати казку допомагає використання методу моделювання, різні види якого підходять для дітей будь-якого віку, модель кольорова, модель за розміром, за формою,

зображувальна модель. Моделювання казки часто переростає в дуже цікаву гру, в якій проживання казкових дій відбувається у внутрішньому плані.

Почуття, переживання, викликані казковими образами, діти висловлюють, проявляють у творчій грі, театралізаціях, малюванні за мотивами казкового сюжету або в інших видах продуктивної діяльності.

Серія занять «Чарівна музика слова»

Якщо звернутися до традиційної методики ознайомлення дошкільників з художньою літературою, то одним з обов'язкових видів літературних занять вважається заучування напам'ять віршів. Але дослідження психологів переконливо довели, що заучування напам'ять – глибоко індивідуальний, пов'язаний з особливостями пам'яті, емоційної сфери кожної дитини процес, який не можна підганяти під колективну організацію занять. Наполягати на цьому – чинити тиск на дитячу природу. Тому сучасний підхід до цього питання – тільки індивідуальний характер заучування. Але сприйняття і художній аналіз поезій як важливий компонент естетичного виховання і літературно-мовленнєвого розвитку дитини має займати значне місце в роботі з малюками.

Мета цих занять – виховувати художньо-естетичне сприйняття образної сутності, мелодійності, ритму, краси поетичного слова, відчуття виразності мовних засобів, що надають особливої яскравої наочності картинам вірша.

Особливу увагу вихователь має приділяти ліричній атмосфері заняття. Такі заняття поєднують музику, живопис, літературу. Центральною ланкою цього поєднання є мистецтво слова. Тому бажано, щоб поетичні образи віршованого тексту знайшли своєрідне відображення в репродукціях картин, слуханні музичних

творів, дитячих малюнках.

Величезне значення має правильно організована робота з мовлення: художній аналіз образної будови віршованого тексту через конкретні запитання, що виявляють ступінь усвідомлення значення виразних мовних засобів, добір порівнянь, уточнень, побудова синонімічних рядів, пошук антонімічних пар тощо.

Виконання творчих завдань ліричного напрямку, розігрування психологічних емоційно яскравих етюдів, добір ілюстрацій, малювання за темою, творча розповідь – все це допоможе дітям глибше відчувати ідею і характер вірша, забезпечить особливе емоційне піднесення, приверне увагу дітей до високої поезії.

Мовотворчі літературні ігри «Казки-розповіданки»

Ця форма використання літературних творів сприяє розвитку мовотворчих здібностей. Вихователь, враховуючи наявність елементарних літературних уявлень та мовленнєвий досвід дітей, пропонує їм скласти казку за віршем або оповіданням з використанням опорних слів тощо. Психологи і педагоги стверджують: у дошкільнят величезний творчий природний потенціал, який з різних причин не завжди повністю реалізується. Тому дуже важливо створити таку ситуацію, яка сприяла б бурхливому сплеску дитячої фантазії, атмосфері творчого натхнення, зацікавити дітей можливістю створити свою історію.

Творча розповідь за мотивами знайомих казок, оповідань – це теж гарний стимул розвитку мовотворчих здібностей, Глибокий вплив художньо) твору на емоційно-чуттєву сферу дитини, поява яскравих уявлень народжують нові образи, дитина проявляє цілком природні.; бажання «пограти з героями улюбленого твору на вербальному рівні.

Ще один з можливих варіантів таких занять – складання сторінок за темою, запропонованою вихователем або самою дитиною. Захопленість, незвичайність, казковість формулювання теми творчої розповіді розбудять дитячу фантазію, забезпечивши успіх заняття.

Дуже важливе питання – організація дітей на занятті. Відомо, що мовотворча діяльність – глибоко індивідуальний процес, тобто у кожної дитини свій темп, свій особистий творчий шлях, особистий рівень мовленнєвого розвитку, і тому найефективніший спосіб організації – індивідуальний тип заняття (максимальна кількість – четверо дітей приблизно одного рівня розвитку) Якщо у створенні творчої розповіді бере участь більше дітей, вихователь заохочує їх до спільного складання твору. Кожна дитина висловлює свою пропозицію щодо початку, розгортання сюжету, закінчення. Обговорення допомагає вибрати найкращий варіант.

Мовотворча діяльність дітей може доповнюватися малюванням за темою твору чи режисерською або авторською грою з іграшками

Успіх творчої розповіді також залежить від грамотного методичною керівництва дитячими розповідями. Вихователь при необхідності може допомогти дитині побудувати розповідь, використовуючи структурно-логічну схему (методика Л.Г.Шадріної): «Жили-були собі... Одного разу... Раптом... Та ось тоді... І стали вони...»

Гарним стимулом при складанні дитин ою самостійного твору може бути сумісне мовлення (вихователь починає, а дитина продовжує речення). Цей прийом доцільно використовувати в молодшому віці, коли у дітей ще нерозвинена навичка побудови зв'язного висловлювання Ефективні

прийоми – підказки, спонування, доповнення. Сам вихователь повинен мати в запасі кілька готових можливих варіантів розвитку сюжету, щоб підтримати дитину в складний момент.

Попередня лексико-граматична робота за темою чи за текстом допоможе активізувати необхідний словниковий запас. Важливий момент – запис і збереження результатів дитячої творчості. Добре, якщо в групі ведеться журнал-книга дитячої творчості, де зберігаються найкращі твори, малюнки, загадки, апікації. Дитячі казки оповідання можна також оформити у вигляді маленької книжки-саморобки. Подобаються дітям самостійно випущені газети їхніми творами. З ними знайомлять батьків, дітей інших груп.

Творча розповідь за мотивами знайомих казок

Літературні ігри цього типу можуть бути складовою частиною занять з художньої літератури, а можуть проводитись окремо, як мовленнєві заняття на літературному матеріалі. В них може брати участь невеличка група дітей, щоб кожна дитина мала можливість проявити свою ініціативу, творчу активність, бути почутою.

Технологія Л.Б.Фесюкової «Виховання

казкою»

Творчі методи роботи з казкою Л.Б. Фесюкової дозволяють більш широко та різнопланово використовувати улюблені дітьми тексти.

Методи роботи з казкою:

- знайомі герої в нових обставинах;
- колаж з казок;
- казка від лічилки;
- рятувальні ситуації в казках;
- казки про фантастичні країни;
- від точок та казок та інші.

Цікава і доступна розроблена Л. Фесюковою універсальна схема роботи з казкою:

Назва казки

Моральний урок.

Виховання добрих почуттів.

Мовленнєва зарядка.

Розвиток мислення та уяви.

Казка і математика.

Казка і екологія.

Казка розвиває руки.

Таким чином, використання вихователями інноваційних технологій на заняттях та в повсякденному житті дасть можливість розвивати у дітей образне мовлення, творчу уяву, інтерес до мовного багатства, формувати читацьку культуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Розумне виховання сучасних дошкільнят: методичний посібник [для вихователів] / Гавриш Н., Брежнева О., Кіндрат І., Рейпольська О. – К. : Слово, 2015. – 176 с.
2. Гавриш Н. Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку: Діємо разом: навч-метод. пос. [для використання в роботі з дітьми п'ятого року життя] / Н. Гавриш, О. Пометун / за ред. О. Пометун. – К., 2017. – 128 с.
3. Л. Фесюкова. Виховання казкою: Для роботи з дітьми дошкільного віку/ – Харків: Фоліо, 2016. – 464 с.

Стаття надійшла до редакції

18 лютого 2021

**СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

УДК 373.22.013.3 – 027.31:613

ПАВЛЮК Л.П.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article presents the classification of health-preserving technologies, focuses on the use of innovative health technologies and the peculiarities of their use in preschool education in the modern educational space.

Keywords: *innovations, health technologies, innovative health technologies.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіта характеризується широким впровадженням технологічного підходу. Тому виникає потреба у інноваційних підходах і у галузі фізичного виховання дошкільної освіти. Поряд із традиційними технологіями фізкультурно-оздоровчої роботи використовують інноваційні технології. Проте інновації для багатьох використовуються для зовнішнього ефекту, щоб відповідати сучасним вимогам, а не для здоров'я чи розвитку дитини. Адже збереження і зміцнення здоров'я дитини – це основна мета дошкільного виховання та необхідна умова розвитку та підготовки дитини до життя.

Аналіз наукових досліджень. Сучасними педагогами і психологами достатньо приділяється уваги у формуванні психічного здоров'я дитини (О.Л.Кононко, В.К.Котирло, С.Є.Кулачківська, С.О.Ладивір, Л.Д.Мельник) проблемам фізичного розвитку дошкільників (Е.С.Вільчковський, Н.В.Гавриш, Л.В.Лохвицька, М.А.Русова, М.М.Єфименко) водночас залишається недостатньо вивченою проблема організації фізичного виховання та впровадження інноваційних оздоровчих технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Мета статті. Метою статті стало завдання прокласифікувати здоров'язберігаючі технології та підвести до важливості і необхідності використання інноваційних оздоровчих технологій в закладах дошкільної освіти у сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здоров'язберігаючі технології на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти можна поділити на:

➤ *інноваційні оздоровчі технології:* фітболгімнастика, аеробіка, художня гімнастика, пальчикова, дихальна та звукова гімнастика, гідро аеробіка, психогімнастика (вправи, ігри, етюди, пантоміми) тощо;

➤ *оздоровчі технології, що використовуються з профілактично-лікувальною метою:* фітотерапія (чаї, коктейлі, фіто мішечки), аромотерапія (ароматизація приміщення), вітамінотерапія (вітамінізація страв);

➤ *оздоровчі технології терапевтичного спрямування:* ар терапія, піскова терапія, казкотерапія, ігрова терапія, сміхотерапія, музикотерапія, кольоротерапія, тощо.

Поняття «здоров'язберігаючі технології» вважається синонімом до «системи фізкультурно-оздоровчої роботи». Поняття «здоров'язберігаючі технології» об'єднує в собі всі напрями діяльності закладу

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

дошкільної освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Для ефективної організації фізичного виховання в закладі дошкільної освіти педагоги мають розуміти значення понять «інновації».

Інновація – ідея, новітній продукт улюблених сфері діяльності чи галузі, засноване на досягненнях науки і передовому досвіді. Інновація це не експеримент, а системний і цілісний процес. Педагогічні інновації у галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку повинні займати чітко визначене місце в освітньому процесі закладу дошкільної освіти та органічно в нього вписуватись. А саме передбачати принцип оздоровчої спрямованості у всіх формах роботи з дітьми, доцільність проведення любого заходу, різних видів чи форм роботи з позиції здоров'я дитини.

В умовах закладу дошкільної освіти педагоги мають змогу впроваджувати в освітній процес такі інноваційні оздоровчі технології: фітболгмнастику, оздоровчу аеробіку, степаеробіку та звіробіку; пальчикову, та дихальну гімнастику; гімнастику для стоп, після роботи на комп'ютері, гімнастику для очей; гідроаеробіку тощо.

У наш час традиційним формам роботи з фізичного виховання надають більше переваг, однак поступово знаходять і місце в режимі дня дітей інноваційні оздоровчі технології.

Регулярні заняття аеробікою надають оздоровчу та тонізуючу дію на організм, в процесі занять аеробікою поліпшується діяльність серцево-судинної та дихальної систем, підвищується працездатність, укріплюються кісткова та м'язова тканини. Аеробіка допомагає впоратися з фізичними й емоційними стресами протягом дня, адже служить діючим засобом проти емоційних

розладів дітей; захищає від ризику серцевих захворювань. Т.Ротерс пропонує комплекси для дошкільнят: вправи на м'ячах з ріжками для дівчаток, вправи з силової гімнастики для хлопчиків, вправи на стільці та вправи для ритмічної гімнастики [6].

Степ аеробіка – один з найбільш простих і ефективних стилів в аеробіці. Крокова аеробіка проста, вона не вимагає зайвого зосередження і концентрації думок на правильному засвоєнні тих чи інших рухів. Степ аеробіка надає позитивну дію на весь організм.

Фітболгмнастика – це аеробіка з використанням спеціальних гімнастичних м'ячів. Використання м'ячів вносить певний ігровий момент у заняття, а також створює неповторний емоційний підйом. Крім цього, фітбол – ефективний тренажер для самих різних проблемних зон.

Можна використовувати комплекси вправ «Звіробіка». Це спеціально підібрані вправи, які імітують поведінку відомих тварин. Цікавий спосіб виконання вправ для дітей молодшого дошкільного віку.

Дихальні вправи допомагають навчити дитину правильно дихати. При більш глибокому диханні відбувається вентиляція легенів, очищення їх від бактерій та мікробів, які і спричинюють швидкий розвиток хвороби. В процесі фізичного виховання, особливо дітей дошкільного віку, слід приділяти особливу увагу вихованню правильного дихання через ніс, як у стані відносного спокою, так і під час трудової діяльності або занять спортом.

Ігри з пальчиками розвивають мозок дитини, стимулюють розвиток мови, творчі здібності, фантазію. Методика і сенс даних ігор полягає в тому, що нервові закінчення рук впливають на мозок дитини і мозкова діяльність активізується. Можна використовувати для таких ігор невеликі

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

віршики, лічилки, пісеньки. Завдяки пальчиковим іграм дитина отримує різноманітні сенсорні враження, у неї розвивається уважність і здатність зосереджуватися.

Серед інноваційних оздоровчих технологій для дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти слід виокремити імунну гімнастику, для стоп, для роботи за комп'ютером. У щоденному житті дитини варто використовувати різноманітні оздоровчі технології. Імунна гімнастика – супроводження рухами раніше вивчених віршиків – дає організму емоційний, оздоровчий заряд. Найважливішим засобом профілактики плоскостопості є гімнастичні вправи, спрямовані на зміцнення м'язово-зв'язкового апарату стоп і гомілки. Можна успішно використовувати обладнання, призначене для профілактики плоскостопості та збереження правильної постави: доріжки з щільної тканини і вкладеними різними наповнювачами (горох, камінчики, шишки); щільна тканина з різними предметами (гудзики, пластмасові квіти, кісточка відлік); смужка щільної тканини з мотузкою і зав'язаними на ній вузликами, яка розташовується у вигляді змійки тощо. Вправи, регулярне тренування очей дуже важливі для збереження і поліпшення зору, профілактики короткозорості та інших захворювань очей. Гімнастику для очей рекомендується виконувати не менше двох разів на день. Гарний вплив на циркуляцію крові і на нерви надає погладження закритих очей,

вібрація, натиск, масаж долонею і легка розминка. Задля підтримки стійкого рівня працездатності й збереження здоров'я велике значення мають умови, у яких проходять заняття за комп'ютером. Використання спеціальних фізичних вправ під час роботи за комп'ютером позитивно впливає на функціональний стан організму і результати роботи. Загальна фізична підготовка значно підвищує функціональний стан організму, при якому виконання роботи за комп'ютером має високу ефективність. [4; 6; 8]

Висновки. Використання інноваційних оздоровчих технологій дозволяє істотно підвищити ефективність освітнього процесу, забезпечити можливість індивідуальної допомоги вихователя кожній дитині у вирішенні окремих завдань, дозволяє створити принципово нову освітню сферу, яка надає широкі можливості для виховної діяльності, значно впливає на перерозподіл ролей між її учасниками, підвищує мотивацію, розвиває самостійність, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу.

Отже, на сучасному етапі розвитку освіти потрібно створювати таку систему фізичного виховання, основним завданням якої б стало оздоровлення дітей з використанням усього арсеналу засобів і методів традиційної і нетрадиційної фізичної культури при обов'язковому врахуванні індивідуальних та вікових особливостей кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрощук Н.В. (1999). Радість руху / Андрощук Н.В., Дзюбановський А.Б., Леськів А.Д. – Тернопіль: СМП «Астон», 114 с.
2. Вільчковський Е. С. (2005). Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми: Університет. кн., 428 с.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

3. Гавриш Н.В. (2009). На шляху до оновлення. Про готовність педагогів до реалізації нової Програми / Гавриш Н.В. // Дошкільне виховання, №2. – С.7-10.
4. Єфименко М. М. (2003). Театр фізичного виховання та оздоровлення дошкільників / Єфименко М. М. – К. : Знання456 с.
5. Лохвицька Л.В. (2007). Дошкільникам про основи здоров'я: Навч.-метод. посіб / Лохвицька Л.В., Андрющенко Т.К. – Тернопіль: Мандрівець, 176 с.
6. Ротерс Т.Т. (1989). Музыкально-ритмическое воспитание и художественная гимнастика / Ротерс Т.Т. – М. : Просвещение, 167 с.
7. Русова М. А.(2008). Рухова активність дитини в дитячому саду: Посібник для педагогів дошкільних установ, викладачів і студентів педвузів і коледжів / Русова М. А. – К. : Просвіта, 567 с.
8. Сократова Н.В. (2009). Сучасні технології збереження і зміцнення здоров'я дітей: Навчальний посібник / Сократова Н.В. – К. : Просвіта, 345 с.

Стаття надійшла до редакції

18 листопада 2020

МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МУЗИКИ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

УДК 373.2:78 – 042.3

МАЗУР А. М.

*викладач факультету дошкільної освіти ма музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article substantiates the importance of musical art as an important tool in the formation of the spiritual culture of preschool children. Based on the analysis of scientific and methodological literature, the powerful artistic and pedagogical potential of music in the system of preschool education in Ukraine is revealed.

Key words: *preschool education, music, musical art, aesthetic education, creativity.*

Постановка проблеми (актуальність). Враховуючи реформування освітньої системи, на даному етапі суспільство постає перед новими вимогами часу. Це перш за все стосується системи дошкільної освіти, яка є надзвичайно ваговою, адже саме вона забезпечує формування первинної мотивації і прагнення морального та естетичного характеру, що стане фундаментом для подальшого життєвого шляху дитини.

У зв'язку з цим одним з головних напрямків модернізації дошкільної освіти – це забезпечення цілісного розвитку дитини

як особистості. Особливого значення набуває питання формування творчої складової та духовної культури дитини. Вони взаємопов'язані, тому вимагають особливої уваги з боку педагогів.

Варто зазначити, що головна мета дошкільної освіти заключається не тільки в створенні сприятливих умов для всестороннього розвитку дитини, а й у розкритті її індивідуальних задатків, здібностей, формуванні психологічної та фізичної готовності дитини до навчання в школі.

Для реалізації заданої мети педагог має у своєму арсеналі надзвичайно багато засобів впливу. І одним із таких дієвих засобів є музичне мистецтво.

Музика – це вид мистецтва, що має потужний виховний потенціал, адже впливає на емоційну сферу почуттів та переживань дитини.

Слід зазначити, що дошкільний вік є найбільш сприятливим для емоційного впливу, залучення усіх форм музичної діяльності (спів, слухання музики, танець, інсценізація, гра на музичних інструментах), що є обов'язковим, в силу того, що саме музика відкриває шлях до дитячих сердець і допомагає їм пізнати світ в усіх його барвах.

Аналіз наукових досліджень. Різноманітні аспекти музичного виховання дошкільнят знайшли відображення у науковій та методичній літературі. Зокрема, нетрадиційні форми, методи та прийоми висвітлені у працях Н. Ветлугіної, А. Зиміної, В. Шацької, Д. Кабалевського.

Про актуальність цієї теми свідчить чимало психолого-педагогічних досліджень Л. Виготського, В. Бехтерева, Б. Теплова, що підкреслювали важливість впливу музики саме у дошкільному віці.

Методичні основи музичного і, зокрема, музично-рухового виховання дошкільників розроблялися вітчизняними (С. В. Акішев, В. М. Верховинець, Т. І. Науменко, С. Ф. Русова та інші) і зарубіжними (Р. Т. Акбарова, К. Орф, Е. Жак-Далькроз, Ф. Фребель) педагогами.

Варто зазначити, що з музичного виховання дошкільників було видано чимало навчально-методичних посібників українською та російською мовами (А. Артоблевська, О. Горбіна, Н. Кононова, М. Михайлова, Т. Науменко та інші).

Питання ролі музичної підготовки у процесі формування професійних якостей

майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів досліджували Г. Аніщенко та Т. Танько.

Розвиток особистості дитини, розкриття її індивідуальності – усе це є першочерговим завданням дошкільної освіти. Одним із шляхів реалізації цього завдання є звернення до музичного мистецтва, що є цілісною системою в якій усі види музичної діяльності спрямовані на розвиток музичного слуху, сприймання, уяви, фантазії, творчого мислення. Саме музика знайомить дітей із світом прекрасного, емоційно та інтелектуально збагачує їхній внутрішній світ.

Мета статті – дослідити та теоретично обґрунтувати мистецько-педагогічний потенціал музики в системі дошкільної освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Музика є одним з найбагатших засобів естетичного виховання, вона володіє великою силою емоційного впливу, що допомагає сформувати естетичні смаки, почуття прекрасного, розширює уявлення в почуттєвій сфері.

Такої ж думки дотримувався Д. Кабалевський, який стверджував, що «Музика, – це те мистецтво, яке має особливо велику емоційну дію на особистість і відіграє величезну роль у вихованні духовного світу дітей і юнацтва» [3].

Центральною ланкою у системі дошкільної освіти є викладач, тому він має бути всебічно розвиненим, спроможним допомогти дитині розкрити свою індивідуальність, сприяти розвитку її природних задатків та здібностей.

Музика надає великі можливості педагогу, його завдання полягає у тому, щоб зуміти ними правильно скористатися і тоді

результативність навчально-виховного процесу буде досить високою.

Варто наголосити, що для створення позитивної атмосфери важливим є правильна організація та побудова музичних занять. Важливо, щоб музика не насаджувалась дітям, а сприймалась охоче, стимулювала до нових звершень та відкривала нові грані інтелектуального пізнання.

Видатний педагог В. Сухомлинський був переконаний у тому, що музика не тільки впливає на естетичну сферу почуттів, а й є засобом формування інтелекту. Він стверджував: «Музика – могутнє джерело думки. Без музичного виховання неможливий повноцінний розумовий розвиток дитини. Розвиваючи чутливість дитини до музики, ми ушляхетнюємо її думки і прагнення» [6, с. 11-13].

Кожен сучасний педагог знає, що музика досить успішно розвиває творчі здібності дітей. Тому при організації комплексного заняття з музики слід синтезувати різні форми роботи (наприклад під час прослуховування класичної музики діти ліплять з пластиліна чи малюють, вирізають аплікації). Таке заняття налаштовує дітей на позитивну атмосферу, розвиває фантазію, логічність мислення, навчає концентрації, активізує їхній творчий потенціал.

Слід зазначити, що музичний матеріал повинен підбиратись з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

У період дошкільної освіти однією з провідних форм рухової діяльності є гра. Саме через гру діти отримують не тільки нові знання, а й налагоджують невербальний контакт, спілкуючись з однолітками вони вчаться першим прийомам комунікації, знаходять друзів.

Загальновідомим є той факт, що діти краще сприймають та запам'ятовують

пісню, якщо вона супроводжується певними рухами (хлопками, підскоками, поворотами). Таке заняття завжди буде яскравим, емоційно насиченим, розвине у вихованців організаторські вміння, кмітливість, зосередженість, вправність та покращить поставу [5].

На користі руху, тобто педнанні танцю та музики наголошував відомий педагог Еміль Жак-Далькроз. Він був переконаний, що дітей, перш за все варто навчити відчувати музику через рух тіла, де дитина не скована у якісь рамки, а може проявити себе вільно, тобто виразити свою індивідуальність [2].

Підтримував цю ж ідею і німецький композитор та педагог К. Орф, який наголошував на важливості розвитку саме музично-ритмічного чуття, оскільки поєднання рухів та музики дитина буде сприймати природно [4].

Не менш результативним та цікавим для дітей є заняття на якому вони можуть ознайомитись та пограти на елементарних музичних інструментах (сопілочка, ксилофон, різноманітні шумові інструменти). Такий вид музичної діяльності сприяє емоційно-комунікативному розвитку дитини, адже спільна праця і взаємодія в колективі однолітків навчає відповідальності, розвиває увагу, зосередженість [1, с. 26].

Така форма проведення заняття допомагає розвинути музичний слух, розкрити композиторські вміння, адже діти не є пасивними слухачами, а безпосередніми учасниками творчого процесу.

Ця думка є актуальною і для хорового співу, що є важливим компонентом у пізнанні музичного мистецтва та розвитку музичних здібностей вихованців. Під час співу діти не тільки ознайомлюються з елементами нотної грамоти, розвивають слух, почуття ритму, а й виховуються

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

естетично, передаючи власні емоції під час виконання музичного твору.

До того ж розучування тексту позитивно впливає на артикуляційний апарат, покращує дикцію, що є особливо важливим на данному віковому етапі.

Пісенний репертуар має бути не тільки цікавий, а й зручний для виконання, простим і близьким для розуміння дитини. Найкращим зразком можуть слугувати українські народні пісні в яких діти зможуть ознайомитись з історією, побутом та культурою українського народу.

Такі українські народні пісні як: «Два півники», «Ой у лузі калина», «Вийди, вийди сонечко», «Ой на горі жито» та багато інших завдяки яскравій (часто сатиричній) сюжетній лінії сприймаються найчастіше позитивно. Під час виконання даних пісень доречно впроваджувати елементи інсценізації, танцювальні рухи, що зацікавить дітей, налаштує на позитивну атмосферу, згуртує та розкриє їхній творчий потенціал.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Аналіз даної проблеми та досвід видатних педагогів свідчить, що музичне мистецтво володіє потужним арсеналом дієвих засобів, що позитивно впливають на естетичний, емоційний та інтелектуальний розвиток дитини дошкільного віку. Залучення музики у навчально-виховний процес ДНЗ створює міцний фундамент для розвитку всіх пізнавальних процесів та надає умови для розкриття індивідуальності кожної дитини.

В результаті поєднання усіх форм музичної діяльності діти не тільки отримують нові знання, а й розвивають спеціальні музичні вміння, навчаються пізнавати себе через світ музики, формують естетичний смак та розкривають власні творчі здібності.

Тому, в умовах реформування освітнього простору дошкільна освіта потребує креативного бачення та нового погляду на музичне мистецтво як одного із найсильніших засобів емоційного впливу на дитину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дитина: (2012). Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. Київ: Богдана.
2. Жак-Далькроз Е. (2001). Ритм. Москва: Классика.
3. Кабалевский Д. (1981). Воспитание ума и сердца: кн. для учителя. Москва: Просвещение.
4. Леонтьева О. (1984). Карл. Орф: монографія. Москва: Музыка.
5. Орап М. (2013). Музичне виховання дітей дошкільного віку. Київ: Главник.
6. Сухомлинський В. О. (1977). Вибрані твори. (Т.3). Київ: Радянська школа.

*Стаття надійшла до редакції
8 листопада 2020*

**ПСИХОЛОГІЧНА РІВНОВАГА БАТЬКІВ –
ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ**

УДК 37.018.1.015.3:159.942

БЕВЗ В.В.

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

У статті розкрито важливе значення правильного ставлення батьків до питань виховання дітей в умовах пандемії, розкривається особливості емоційного ставлення, вироблення правильного відношення до вимог життя в умовах карантину.

***Ключові слова:** пандемія, локдаун, карантин, емоційне благополуччя, емоційний комфорт, гігієна стосунків.*

Постановка проблеми. Людство зустрівшись з біологічною загрозою у вигляді коронавірусної інфекції. Це призвело до необхідності перебувати як дорослих так і дітей в умовах довготривалої ізоляції. Ці виклики вимагають від батьків правильного ставлення до виховання дітей в умовах пандемії. Після введення карантинних обмежень багато людей відчули тривогу, хиткість свого життєвого укладу, страх перед невідомістю і бідністю. Є сім'ї, які відчули це ще гостріше.

Деяким із батьків довелось піти у неоплачувану відпустку, багато сімей втратили підтримку у вигляді безкоштовного харчування у школі. Дітей, які виховувались в інституційних закладах повернули додому — без вивчення ситуації в сім'ї: чи мають вони достатньо ресурсів, і матеріальних, і психологічних, для виховання дітей.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сьогоденних умовах розвитку, людство зіткнулось з черговим викликом – коронавірусною інфекцією, яка поширюється світом. 11 березня 2020 року розповсюдження вірусу було визнано ВООЗ пандемією. Чи впливає спалах

коронавірусу на психологічний стан людини? Однозначно – впливає.

Дослідження вчених Великобританії показують, що типовим явищем є переживання людьми страхів за своє життя та здоров'я, здоров'я рідних. Переживання за фінансову стабільність. Спостерігається підвищена напруженість, роздратованість, тривожність.

Результати досліджень вітчизняних науковців також демонструють широкий спектр психологічних наслідків, до яких призводить спалах COVID -19. Суспільні психологічні реакції, такі як: напруга, тривога та страх, втрата – орієнтирів і планів на майбутнє, депресії, панічні реакції.

Однак, життя продовжується і людство має справитись з небезпечними впливами, що виникли. У цей непростий період особливої уваги потребують діти. Не варто думати, що вони не реагують на зміни та складнощі пов'язані з карантином. Батьки, як відповідальні особи, мають створити комфортні умови для подальшого розвитку дитини.

В першу чергу, дорослі самі мають виробити правильне ставлення до ситуації. А саме, це має бути реалістичне розуміння епідеміологічних обставин у поєднанні з

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

розумними мірами безпеки. Тобто не повинно бути надмірної паніки та тривоги, чи байдужості та безпечності по відношенню до хвороби.

Батьки мають почати з себе. Варто справлятися зі своїми емоціями. Батьківська поведінка має транслювати спокій і впевненість, тоді у дитини буде розуміння того, що все вдасться подолати. Забезпечення стану емоційного благополуччя дитини в сім'ї – це обов'язок батьків. Дорослі повинні продовжувати звичний образ життя, зберігати душевну рівновагу.

Батькам варто знати основні прояви та особливості емоційної сфери дитини. Так, для молодшого дошкільника, характерні різкі зміни настрою, так як його емоційний стан знаходиться в прямій залежності від фізичного комфорту. Якщо чотирирічний малюк дуже втомився чи переніс повний напруження день, він цілком може себе поводити, як менша віком дитина. І це є сигналом для дорослого, що в даний момент йому потрібна допомога та підтримка. На настрій малюка 3-4 років починають впливати взаємостосунки з однолітками та дорослими. Він починає оцінювати поведінку оточуючих людей.

До 4-5 років дитина стає більш витривалою фізично. Це стимулює розвиток психологічної врівноваженості та стійкості. Знижується втомлюваність, фон настрою вирівнюється, стає більш стабільним, менш сприятливим до перепадів.

В дітей старшого дошкільного віку почуття панують над всіма їх сторонами життя. Дитина 6 років може бути стриманою і приховати страх, агресію, сльози. Але лише тоді, коли це дуже потрібно.

Найбільш сильним і важливим джерелом для хвилювань стають стосунки з іншими людьми – дорослими та дітьми. Потреба

"бути хорошим" для оточуючих визначає поведінку дитини. Ця потреба свідчить про появу складних багатопланових почуттів: ревності, співчуття, заздрість.

Батьки мають у цей період оточити дитину своєю турботою, продовжувати будувати теплі відносини, робити життя дитини не менш змістовним і цікавим як і до пандемії. Використання більшої кількості вільного часу для спільних ігор, спостережень, прогулянок, читання казок, спільних побутових справ, дасть змогу захистити нервову систему дитини від зайвої напруженості і перевантажень. Гармонія стосунків між усіма членами сім'ї, спокійний і поміркований підхід у вирішенні фінансових та інших проблем, спричинених карантом, дасть змогу виховувати психічно здорову та емоційно стійку дитину.

Тому, можна запропонувати батькам дотримуватись наступних правил виховання дитини під час пандемії:

- дбайте про позитивність стосунків між усіма членами сім'ї, відмовтесь від непорозумінь та конфліктів, категоричності, необґрунтованих та незрозумілих вимог до дитини;

- діти дуже емоційно прив'язані до батьків, то ж не впадайте в паніку щодо коронавірусу і пояснюйте усе. Не створюйте приводів для виникнення негативних переживань у дитини. Життя сім'ї має бути розміреним без поспіху та метушливості, тривожності та напруженості. Кращими помічниками у цьому є певний режим, сімейні традиції, рівномірний розподіл обов'язків між усіма членами сім'ї, спільні справи, захоплення, відпочинок та ігри. Навчіться керувати власними діями та висловами;

- збільшіть час для спілкування з дитиною: не ігноруйте дитячі запитання, читайте казки, вчіть вірші, розповідайте,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

тощо. Цікавтесь внутрішнім станом дитини, її думками, переживаннями, бажаннями;

- проявляйте любов до дитини як словесно, так і діями: обіймами, поцілунками, теплим поглядом. Більше часу проводьте разом;

- вселяйте віру дитини в її сили, можливості. При невдачах чи помилках виражайте свою підтримку, оптимізм, що все можна виправити і здолати;

- схвалюйте найменший успіх дитини, особливо невпевненої та сором'язливої.

Пишайтеся вже навіть тим, що у вас такий малюк є;

- будьте поруч з дитиною в її труднощах і радощах, шукайте спільно вихід із складних ситуацій і щиро радійте разом, коли його знайдено;

- свої зауваження чи побажання висловлюйте тактовно, без принижень та дратівливості. Будьте терпимі та доброзичливі;

- радійте життю, приймайте з достоїнством будь які його прояви і обставини і навчайте цьому свою дитину.

МОН України пропонує використання наступних порад і вправ щодо подолання стресу та тривожності:

Ви не самотні

Сьогодні мільйони людей відчувають такий самий страх як і ви. Знайдіть тих, із ким можна про це поговорити. Вислухайте їх. Уникайте соціальних мереж, де можуть поширюватися панічні настрої.

Зробіть перерву

Усім нам часом потрібна перерва. Коли діти сплять, спробуйте розслабитися. Підготуйте список того, що подобається робити саме ВАМ.

Ви заслужили на це!

Дослухайтеся до своїх дітей

Будьте відкриті та слухайте дітей. Вони прагнуть вашої підтримки й заспокійливих слів. Обов'язково вислухайте дитину, коли вона розповідає про свої почуття. Підбадьорте її у відповідь.

Вправи для релаксації

Крок 1: Підготовка

- Зручно сидить на підлозі, ноги випростані, руки на колінах.
- Коли знайдете комфортну позу, заплющте очі.

Крок 2: Думки й відчуття тіла

Крок 3: Дихання

- Прислухайтеся до свого дихання – вдихів і видихів.
- Можна покласти руку на живіт і відчутти, як він здіймається і опускається в процесі дихання.
- Скажіть собі: «Усе гаразд. Хай там що, я в нормі»
- Потім ще трохи послухайте своє дихання.

Крок 4: Дихання

- Запитайте себе «Про що я зараз думаю?»
- Проаналізуйте свої думки. Які вони: негативні чи позитивні?
- Проаналізуйте емоції. Які вони: негативні чи позитивні?
- Проаналізуйте фізичне самопочуття. У вас щось болить? Чи є напруження?

- Проаналізуйте, як почувається все тіло.
- Дослухайтеся до звуків у кімнаті

Крок 5: Дихання

- Подумайте, чи змінилося щось у вашому самопочутті?
- Як будете готові – розплющте очі.

Життя в умовах пандемії вимагає не лише дотримання відповідних санітарно – гігієнічних вимог, але й гігієни людських стосунків, розуміння важливості утримання емоційного балансу як у дорослих так і дітей, що є запорукою здоров'я нервової системи, а значить стійкого імунітету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч. закладів / О. Л. Кононко. — К. : Освіта, 1998. — 225 с.
2. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : монографія / Т. В. Кравченко. — К. : Фенікс, 2009. — 416 с.
3. Марчук Г. В. Проблема соціального розвитку в світлі теорії соціалізації Л. С. Виготського / Г. В. Марчук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. — Рівне : РДГУ, 2005. — Вип. 36. — С. 188.
4. Руденко І. М. Вплив розлучення батьків на життєдіяльність дитини молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд псих. наук : 19.00.07 / Руденко Ілона Миколаївна. — К., 2009. — 20 с.
5. Соціальні служби – родині : Розвиток нових підходів в Україні / за ред. І. М. Григи, Т. В. Семигіної. — К. : Києво – Могилянська Академія, 2002. — 188 с.

*Стаття надійшла до редакції
12 лютого 2021*

The author reveals the concept of "giftedness" of children, analyzes the model of preschool institution work in order to identify, support and develop the giftedness of preschoolers.

***Key words:** children's giftedness; signs of giftedness; gifted children; creative personality; creative and intellectual potential of children; psychological and pedagogical support of gifted children.*

Постановка проблеми. Складно відшукати сприятливіший період для розвитку творчих здібностей особистості, ніж дошкільне дитинство. До того ж соціально-економічні та інші проблеми сучасного суспільства висувають якісно нові вимоги до результатів освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. А це, своєю чергою, зумовлює актуальність виявлення та розвитку дитячої обдарованості.

Аналіз наукових досліджень. На сучасному етапі розвитку наукової думки поняття «обдарованість» продовжує формуватись, як і сама концепція обдарованості.

У сучасній психології на основі слова «обдарованість» створено два терміни: «обдаровані діти» і «дитяча обдарованість». Савенков О. терміном «обдаровані діти» позначає особливу групу дітей, що випереджають однолітків у розвитку [6,116]. Термін «дитяча обдарованість», навпаки, не припускає селекції, а вказує на те, що кожна людина має певний інтелектуально-творчий потенціал.

Особливе місце у ряді сучасних концепцій обдарованості займає «Робоча концепція обдарованості» під редакцією Д.

Богоявленської та В. Шадрікова - це аналіз і узагальнення всього, що накопичила наука, в чому зійшлися провідні вчені, що досліджують це питання. Але наявність Концепції не обмежує пошукову діяльність кожного.

У «Робочій концепції обдарованості» уявлення про обдарованість викладено так [5,18]: обдарованість — це системна якість психіки, яка визначає можливість досягнення людиною вищих (незвичайних, неабияких) результатів в одному або декількох видах діяльності в порівнянні з іншими людьми. Обдарована дитина — це дитина, яка виділяється яскравими, очевидними, іноді визначними досягненнями (чи має внутрішні передумови для таких досягнень) в тому або іншому виді діяльності. Таке визначення значною мірою розходиться із звичним уявленням про обдарованість як високий рівень розвитку конкретних (насамперед розумових) здібностей дитини, адже обдарованість трактується як системна якість, що характеризує психіку дитини в цілому. При цьому саме особистість, її спрямованість, система цінностей ведуть за собою розвиток здібностей і визначають, як буде реалізовано індивідуальне дарування.

Отже, як зазначає Д. Богоявленська [2,7], таке визначення поняття обдарованості дало змогу відійти від життєвого уявлення про обдарованість як кількісний ступінь вираженості здібностей і перейти до розуміння обдарованості як системної якості, що заперечує можливість кількісного визначення рівня обдарованості та спирається лише на якісну її характеристику. У зв'язку з цим поняття «обдарованість» і «творча обдарованість» виступають як синоніми. Отже, творча обдарованість не розглядається як особливий, самостійний вид обдарованості, вона не є окремою модальністю, а характерна для будь-якого виду праці.

Базовий компонент дошкільної освіти, що визначає освітні стандарти в галузі дошкільної освіти, наголошує на необхідності розвитку дитини дошкільного віку за різними змістовними лініями, та висвітлює роль творчих здібностей в загальній підготовці дитини до шкільного життя, а саме: випускник освітнього закладу повинен мати не тільки певний рівень знань, умінь, навичок з різних предметних напрямів програми навчання, а й достатній креативний розвиток [1]. Характерними ознаками креативності особистості є такі здібності: уміння генерувати оригінальні ідеї; самостійно висувати різноманітні гіпотези; конструктивно діяти у невизначених ситуаціях; не губитися в разі дефіциту інформації, знаходити оригінальні способи розв'язання проблеми; уміння відійти від запропонованого шаблону; гнучкість та швидкість мислення, кмітливість, дотепність, розсудливість; творча продуктивність, схильність реалізувати задумане тощо.

Науковці довели значущість дошкільного і молодшого шкільного віку щодо розвитку здібностей і обдарованості дитини [4, 11].

Отже, ні раніше, ні пізніше здібності так швидко і так продуктивно не розвиваються: обдарованість у цьому віці яскрава і масова, але в освітньому процесі бракує психолого-педагогічних технологій, які забезпечують її підтримку.

Метою статті є показати напрями діяльності педагогічного колективу ЗДО щодо виявлення, підтримки та розвитку обдарованості, створення умов для оптимального задоволення і розвитку пізнавальних потреб кожної дитини; активізації пізнавальної діяльності вихованців; створення умов для вдосконалення творчості педагогів з допомогою стимулювання педагогічного пошуку; організації єдиного освітнього простору в установі і сім'ї, що забезпечує гармонійний розвиток особистості кожної дитини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення зазначених завдань необхідно об'єднати зусилля фахівців у галузі дошкільної освіти: психологів, вихователів, вузьких спеціалістів з різних напрямів організації творчої діяльності дітей в ЗДО. З цією метою нами була розроблена модель виявлення, підтримки та розвитку обдарованості дошкільників, яка складається з двох компонентів: компетентної особистості педагога та освітнього середовища. Розглянемо складові даної моделі.

І. Компетентна особистість педагога. Адміністрація ЗДО. Особливу роль в організації роботи педагогів з обдарованими дітьми відіграє адміністрація закладу дошкільної освіти, яка у співпраці з педагогами та батьками створює освітній простір для розвитку здібностей всіх вихованців та систему психолого-педагогічного супроводу обдарованих дошкільників. Педагогічне управління

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

діяльністю всього педагогічного колективу в цьому напрямі має особистісно-діяльнісний підхід, відзначається системністю, координацією діяльності всіх підструктур ЗДО.

Методична робота. Провідним чинником розвитку обдарованості дошкільника є особистість педагога. Педагог, що працює з обдарованими дітьми, в очах дітей і батьків перетворюється на зразок зразків. А це означає:

- високий рівень професійної підготовки;
- детальне знання і володіння конкретними методиками роботи з обдарованими дітьми;
- творчий підхід і високий професіоналізм у своїй діяльності;
- уявлення про специфічні особливості, які властиві обдарованим дітям;
- вміння забезпечити оптимальні умови розвитку всім дітям групи;
- наявність тактики співпраці у спілкуванні педагога з дитиною;
- особистісна готовність до роботи з обдарованими дітьми;
- наявність у педагога спеціальних здібностей і навичок, які дозволяють йому зацікавлювати дітей процесом діяльності.

Психологічна служба ЗДО. Психологічна служба у співпраці з керівним складом та педагогами здійснює систему психолого-педагогічного супроводу обдарованих дошкільників з виявлення, підтримки та розвитку обдарованості. Модель діяльності психологічної служби включають в себе два етапи: діагностичний та діялісно-творчий.

I етап: діагностичний:

- Виявлення обдарованих дітей за допомогою: *анамнезу* (відстеження успіхів у різних видах діяльності на основі бесід з педагогами, батьками; аналіз результатів

продуктивної діяльності, зібраних у дитячих портфоліо, тощо); *спостереження* (визначення уподобань та інтересів дитини за критерієм ненасиченості певним видом діяльності); *тестування* (визначення рівня розвитку здібностей: інтелектуальних, регуляторних, художніх, моральних тощо);

- складання банку даних про розвиток здібностей та обдарувань дітей;
- прогнозування подальшого розвитку дитини.

II етап: діялісно-творчий:

- Залучення дітей у різні види діяльності за власним вибором;
- складання карти індивідуального освітнього маршруту для здібних дітей з метою надання можливості більше часу приділити улюбленим видам діяльності;
- проведення занять, тренінгів з розвитку творчого мислення та уяви;
- поточний аналіз успіхів дитини;
- забезпечення емоційно-ціннісного ставлення до себе, своєї діяльності та інших;
- забезпечення емоційного комфорту та успішної соціалізації дітей з різними обдаруваннями в умовах ЗДО та сім'ї тощо.

II. Освітній простір ЗДО. Другим структурним компонентом моделі є освітній простір. В основу освітнього простору закладу дошкільної освіти покладено:

- систему з формування культури самореалізації, яка допоможе дитині самовизначитися та самореалізуватися в сферах «я можу», «я хочу», «я здатний», «я обираю», «я прагну»;
- освітню систему I та II половини дня: інваріантну та варіативну частини Базового компоненту під час занять;
- додаткову освіту за інтересами в гуртковій роботі;
- систему сучасних партнерських відносин з батьками вихованців.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Робота з батьками вихованців будується як процес міжособистісного спілкування, результатом якого є формування у батьків свідомого ставлення до власних поглядів і установок у вихованні дитини.

Тому, метою психолого-педагогічної роботи фахівців дошкільного навчального закладу є надання допомоги батькам у визначенні своєї позиції щодо вирішення питань розвитку обдарованості дітей, узгодженого впливу, оцінці свого внеску у розкриття творчого потенціалу дитини.

Стратегія роботи з батьками вихованців передбачає:

- інформування батьків про цілі, завдання та результати роботи з дітьми;
- вивчення сімей за типом, освітнім і соціальним рівнем, визначення пріоритетів батьків в області їх педагогічної освіти;
- моніторинг батьків вихованців щодо потреб у додаткових освітніх послугах;

- консультування батьків із проблеми розвитку дитячої обдарованості і здібностей дитини;

- надання психолого- педагогічної підтримки сім'ям, які мають здібних і обдарованих дітей.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Реалізація моделі діяльності закладу дошкільної освіти щодо виявлення, підтримки та розвитку обдарованості сприяє створенню умов для оптимального задоволення і розвитку пізнавальних потреб кожної дитини; активізації пізнавальної діяльності вихованців; створення умов для максимальної самоактуалізації і самореалізації дітей в різних видах освітньої діяльності; вдосконалення творчості педагогів з допомогою стимулювання педагогічного пошуку; організації єдиного освітнього простору в установі і сім'ї, що забезпечує гармонійний розвиток особистості кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І. та ін..— К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Богоявленська Д.Б. Обдарована дитина // Д.Б. Богоявленська //Природа дитячої обдарованості. - 2002. - №1.
3. Долганова, О. А. Плекаємо обдарованість / Ольга Долганова // Вихователь-методист дошкільного закладу. — 2016. — № 8. — С. 27
4. Лейтес Н.С. Возрастная одаренность и индивидуальные различия. – М.; Воронеж: МОДЭК, 1997. – 488 с.
5. Робоча концепція обдарованості. - М.: ІЧП "Видавництво Магістр", 2003.
6. Савенков А. И. Развитие детской одаренности в образовательной среде // Развитие личности. — 2002. — № 3. — С. 113—146

*Стаття надійшла до редакції
18 листопада 2020*

The article explains the concept of STREAM-education and considers its implementation in a modern preschool institution.

Keywords: *STEM, STEAM, STREAM-education, Paths to the Universe, STREAM-cells, engineering thinking.*

Актуальність. Сучасні дошкільнята – відкриті, розкуті, комунікабельні. Старі іграшки та ігри не викликають у них особливого інтересу. Тому ми, педагоги-дошкільники маємо змінювати підхід та методику виховання та розвитку наших малят. STREAM –освіта є одним із інтеграційних підходів до розвитку й навчання дітей. Цей напрям освіти інтегрує в собі завдання з формування в дітей загальних наукових уявлень про світ; ознайомлення їх з інформаційно-комунікаційними технологіями; розвиток уміння експериментувати, конструювати.

Аналіз наукових досліджень. Засновниками та авторами програми «STREAM-освіти або Стежинки у Всесвіт» є К. Крутій, І. Стеценко, Т. Грицишина.

Мета. В статті розглядаються всі напрями STREAM, їх роль для пізнання світу, методичні засади та специфічні принципи STREAM-освіти дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Основним завданням перед нами, педагогами, є всебічний розвиток дитини. Останнім часом дуже змінилися вимоги до організації середовища закладу. Досвід свідчить, що становлення та розвиток особистості дитини відбувається здебільшого не на занятті, а в повсякденному житті, де дитина має змогу отримати значно різнобічніший і багатший емоційний і діяльнісний досвід. Не менш

важливим є питання предметного наповнення розвивального середовища. Добір ігор та дидактичних матеріалів передбачає їх багатофункціональність. Створення авторських посібників власноруч та їх упровадження в освітній процес дошкільного закладу набуває все більшої популярності серед педагогів. Щоб викликати у дітей бажання самостійно гратись з дидактичним матеріалом, розвивати їх сенсорні здібності, логіку, мислення, фантазію ми вирішили надати йому більш цікавого змісту. Реалізувати поставлене завдання допомагає новий напрям освіти – STREAM.

Історично першою була STEM-освіта. Що таке STEM? Це поєднання природничих наук, інженерії, математики і технологій для пізнання навколишнього світу. Потім до STEM додалася літера А – ART. ART – це один із найголовніших важелів, коли ми хочемо включити емоції дітей, тому що діти дошкільного віку – це дуже емоційні діти і щоб отримати мотивацію, їм потрібно знати, для чого вони це роблять, як вони це роблять і головне потрібно емоційно забарвлювати знання. Але для дошкільнят дуже багато значить не тільки технології ART, а й робота над змістом тексту. Вони мають задумуватись над певними запитаннями. Тобто дуже велике значення має ще одна літера – R, що означає Reading і

Writing, тобто це робота над змістом тексту, це опрацювання тексту і т.д. От тому, поєднавши всі ці літери, виникла технологія STREAM, тобто поєднання природничих наук, інженерії, технології математики, ART-технології, читання тексту та підготовки руки до письма, пізнання навколишнього світу.

Отже, STREAM-освіта – це базова сходинка у представленій моделі, найбільш багатогранна. Треба надати малюку можливість випробувати себе в різних галузях – побути співаком, актором, музикантом, балериною, винахідником, науковцем... При цьому варто уважно стежити за тим, що дитині найбільше подобається, що виходить краще, чим вона може займатися самостійно, і не примушувати до того, до чого в неї немає охоти.

У центрі програми – дитина – обдарована особистість, тобто така, яка самостійно, в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей, обирає свої дії та рішення, досягає вищого рівня пізнавального розвитку.

Розвиваючи здібності, обдарованість дитини, вкрай важливо спрямувати їх у правильному напрямку – на користь добра. У пропонованій програмі це завдання реалізується завдяки цілісному соціально-психологічному проектуванню ланцюжка моделей-різновидів взаємодій педагога і вихованців, функціонування яких забезпечує прогресивне духовно-креативне зростання потенціалів як дорослого так і дитини. Ґрунтом для розвитку пізнавальних здібностей дитини є розвиток її сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей.

Пропонований інтегрований підхід до реалізації STREAM –освіти дошкільнят суттєво відрізняється від традиційного комплексно-тематичного підходу в

розподілі змісту освіти. Так, досліджуваний об'єкт або явище діти розглядають не відокремлено, а в комплексі з іншими предметами, явищами, подіями. Це сприяє встановленню причинно-наслідкових взаємозв'язків між ними, інтеграції освітніх ліній, об'єднаних єдиною темою. Такий підхід відповідає й психічним особливостям дошкільнят, для яких характерне домінування процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу).

Стежинки у Всесвіт має своє пояснення. Стежка завжди пов'язана з рухом, її довжина зазвичай складає не більше пари сотень метрів, після чого вона обов'язково виводить до більшого шляху. Всесвіт – це слово охоплює все те, що знає людина, і те, чого вона не знає. Останнього набагато більше – незнання переважає над знанням, не дивлячись на всі спроби науки розшифрувати загадки природи. Отже, Всесвіт – це все, що існує: матерія, простір, енергія, час... Дитину треба вводити у Всесвіт, надаючи їй можливості йти своєю стежинкою, але допомагаючи вийти на свій великий шлях!

Мета альтернативної програми: допомогти дитині досягнути закономірності та взаємозв'язки довкілля, сформувати цілісний світогляд, який допоможе їй не тільки використовувати знання для задоволення власних потреб, а й свідомо берегти природу, діяти безпечно для себе та інших, сформувати основи культури інженерного мислення.

Методичні засади альтернативної програми «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт».

Культура інженерного мислення – це вміння самостійно і відносно вільно користуватися своїми знаннями у процесі переробки природних матеріалів, енергії та інформації з метою отримання нових знань

про те, аналогів чого немає у світі, а може виникнути лише в процесі інженерної творчості. Інженери зараз потрібні майже в усіх сферах діяльності людини. Ми знаємо, як виховати художника, танцівника, співака, навчити грати на різних музичних інструментах, існує багато відповідних гуртків та студій для дітей різного віку. З іншого боку, а як же виховати інженера? На що потрібно звертати увагу, щоб помітити таку обдарованість? І коли в дитини виникає інтерес до техніки? Коли можна говорити, що росте майбутній інженер? Тут більше запитань ніж відповідей. Та не так і багато гуртків є сьогодні, які мають за мету ознайомити дітей зі світом техніки та технологій.

Специфічні принципи STREAM-освіти дітей дошкільного віку.

- Принцип орієнтації на пізнавальні інтереси дитини.

Експерименти, досліді – процес творчий, творчість неможливо нав'язати ззовні, це народжується тільки на основі внутрішньої потреби в пізнанні.

- Принцип свободи вибору діяльності.

Тільки за умови його реалізації дошкільна освіта здатна стати адекватною індивідуальним цілям особистості.

- Принцип освоєння знань в єдності зі способами їхнього отримання.

Диктується завданнями STREAM –освіти щодо формування наукової картини Всесвіту (охоплює не тільки освоєння певного обсягу інформації, добутої шляхом спеціальних досліджень, а за необхідності передбачає шлях отримання нового знання на основі оволодіння способами її виявлення).

- Принцип опори на розвиток умінь самостійного пошуку інформації.

Не тільки повідомлення знань, а в першу чергу, розвиток у дитини потреб і здібностей ці знання здобувати. Дитина не просто споживає інформацію, а сама породжує знання.

- Принцип поєднання продуктивних і репродуктивних методів навчання.

Використання дослідницьких методів навчання має поєднуватися із застосуванням методів репродуктивних, які можуть розглядатися як рутинні, але від того не стають непотрібними. Освітній процес пронизується «запрошенням до відкриття».

- Принцип формування уявлень про динамічність знання.

Зміст STREAM –освіти має вибудуватись так, щоб досвід людства поставав перед дошкільниками не як сума догм, не як звід непорушних законів і правил, а як живий, що постійно розвивається.

- Принцип формування уявлення про дослідження як стиль життя.

У STREAM-освіті дослідження та експерименти виступають не тільки набором методів і прийомів навчання, а є його змістом та сенсом. Завдання розвитку в дітей загальних дослідницьких умінь і навичок розглядається не як специфічний спосіб пізнання, а як основний шлях формування особливого стилю життя, підмурівок розвитку поведінки, заснованої на домінуванні проявів пошукової активності в різних життєвих ситуаціях.

- Принцип використання авторських та освітніх програм.

Програма розрахована на творчу взаємодію педагога та дитини, «...не може бути придбана в «супермаркеті», який торгує замороженими ідеями; вона повинна вирости з життя тих людей, які будуть взаємодіяти»

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Висновки. Практична реалізація поведінці дітей у Всесвіті, ефективно принципів і методів, покладених в основу впливає на формування початків інженерної альтернативної програми, підвищує культури в дошкільному дитинстві. емоційну чуйність, вчить правильній

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Крутій К. Л. (2018) STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників. Запоріжжя. ТОВ «ЛПС», 160с.
2. Крутій К. Л. (2017). STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт. Концептуальні засади парціальної програми формування культури мислення в дошкільників. Інформаційний збірник для директора та завідувача дитячого садочка. (9-10), 57-76.
3. Крутій К.Л., Грицишина Т.І. (2016). STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення. Дошкільне виховання. (1). 3-7.
4. Крутій К.Л. (2016). Сучасне заняття та освітні ситуації. Дошкільне виховання. (9). 6-10.
5. Крутій К.Л. (2017). Едьютейнмент: навчання, як розвага. Дошкільне виховання. (1). 2-6.

*Стаття надійшла до редакції
18 листопада 2020*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2.091.12:78]:005.336.5

ГАВРИЛЮК О. А.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article considers the formation of the professional image of the music director of a preschool institution. The concepts: «image», «teacher's image», «professional image» are analyzed. The structural elements of forming the professional image of a music director are substantiated and covered. The tools of the music director's image are singled out, which includes: professional and universal competence, culture of behavior, appropriate appearance. The necessity of development of scientific methods of diagnostics of external and internal characteristics of the corresponding experts for the prevention of conformity to structure of successful professional image is defined.

Key words: *professional image, music director, preschool institution, structural elements, competencies.*

Постановка проблеми (актуальність). до роботи з дітьми в закладах дошкільної
Одним із важливих завдань у професійній освіті, окрім набуття професійно-значущих
підготовці майбутніх музичних керівників знань та навичок, формування творчої

індивідуальності фахівців є набуття вмінь презентувати себе, адже з раннього дитинства діти повністю підкоряються авторитету педагога, а підростаючи, усвідомлено та оцінюючи реагують на його якості.

В даному аспекті робота над власним «професійним іміджем» є надзвичайно актуальною, тим більше, що в іміджології досить однозначно визначається імідж успішного педагога, але маловивченим залишається питання професійного іміджу музичного керівника закладу дошкільної освіти.

Аналіз наукових джерел. Дослідження поняття професійного іміджу як показника конкурентно-спроможного фахівця із визначенням педагогічних умов формування професійного іміджу у студентів мистецьких спеціальностей простежуються у працях сучасних вчених (С. Болсун, І. Нікулаєску, Ю. Дзядевич, К. Камишева, О. Митцева); психологічні аспекти формування професійного іміджу в контексті дослідження свідомості та підсвідомості особистості, її мотивації обґрунтовані у працях М. Гомезо, Л. Новік, Н. Савченко, Д. Фельдштейн. Сутність та структура даного поняття розглядаються у зарубіжних дослідженнях (Н. Барни, К. Боулдінг, Дж. Ягер).

Спрямування уваги науковців зосереджується зокрема на формуванні професійно необхідних рис відповідно обраної спеціалізації та не відображає єдиного погляду на сутність професійного іміджу фахівця, зокрема майбутнього музичного керівника.

Метою статті є обґрунтування поняття та висвітлення структурних елементів формування професійного іміджу музичного керівника закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогоднішні реалії професійної підготовки музичного керівника закладу дошкільної освіти ставлять низку питань: «яким повинен бути сучасний музичний керівник?», «якими якостями та здібностями повинен володіти?», щоб діти із зацікавленням приходили на заняття, вихователі активно допомагали, а батьки були повноцінними учасниками виховного процесу.

У дослідженні проблеми професійного іміджу музичного керівника важливим є звернення до сучасної науки іміджології, що вивчає формування професійного іміджу, технології самопрезентації та виокремити такі поняття як «імідж», «імідж педагога», «професійний імідж».

На думку науковців Н. Ушакової та А. Стрижової, імідж є певним синтетичним образом, який створюється в свідомості людей відносно конкретної особи, містить в собі значний обсяг емоційно-зabarвленої інформації про об'єкт та спонукає до певної соціальної поведінки [4, с. 38-47].

Вченою М. Навроцькою зазначається, що «імідж педагога, це не тільки зовнішній вигляд, а й особисте мислення, вчинки, дії, мистецтво говорити й слухати, здатність підкреслити свою специфічність та індивідуальність. Те, як учителя сприймають оточуючі, здебільшого залежить саме від його іміджу. З огляду на це, перед сучасним фахівцем постає завдання створення власного образу та професійного іміджу, що дає змогу бути прикладом для наслідування» [1, с. 8-12].

Професійний імідж фахівця у сучасних наукових джерелах трактується як уявлення про людину як представника певної професії, враження, створюване навколо конкретної особи з метою її популяризації як фахівця чи професіонала, здійснення

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

емоційно-психологічного впливу на думку оточуючих (Л. Мітіна).

В даному аспекті питання успішної діяльності музичного керівника для розв'язання різних професійних завдань залежить від вміння презентувати себе.

Структура професійного іміджу музичного керівника складається із багатьох аспектів.

Науковцем Т. Прокопович запропоновано креативний підхід у складанні «пазлу» професійного іміджу музичного керівника закладу дошкільної освіти та зауважується про його багатовекторність для швидкого та адекватного реагування на різноманітні робочі ситуації, зокрема: організації сприятливого для дітей музично-розвивального середовища; проявлення гнучкості під час пошуку продуктивних засобів виховного впливу; впорядкування освітньої діяльності з колегами-вихователями; координування процесом художньо-естетичного розвитку дітей з їхніми батьками [2].

Першоосною для іміджу фахівця є образ, що є сукупністю уявлень, які склалися суспільством, про те, як повинна поводити себе людина, відповідно свого статусу.

Найважливішими інструментами іміджу музичного керівника є його:

- *професійна компетентність*, що визначає здатність на високому рівні здійснювати педагогічну діяльність, обізнаність у мистецькій сфері, досвідченість у мистецьких питаннях, бути фасилітатором, ігромайстром, вміти із зацікавленням навчати та виховувати дітей та досягати гарних результатів [3];

- *універсальні компетентності*, що передбачають готовність розв'язувати освітні проблеми, створення умов для педагогічної творчості та включають такі особистісні якості: ініціативність, емоційність, самостійність, організаційність, вміння користуватися засобами вербалізації, візуалізації, керування увагою;

- *культура поведінки*, що передбачає знання законів мовленнєвого та не мовленнєвого етикету, шанобливе ставлення до людей, відповідна розмовна манера, вміння вести бесіду;

- *відповідний зовнішній вигляд*, адже діти реагують на одяг, макіяж, прикраси педагога, а також на міміку, жести, рухи тіла.

В опануванні мистецтвом самопрезентації важливим для музичного керівника є вміння керувати поданим інструментарієм, а необхідним спонукальним мотивом у формуванні професійного іміджу є бажання змінюватися.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Формування власного професійного іміджу музичного керівника закладу дошкільної освіти є комплексним процесом, в якому важливе місце посідають якості педагога, такі як професійна гнучкість, здатність адаптуватися до соціальних змін, вміння успішно розв'язувати різні ситуації та обов'язково – вміння презентувати себе, а тому подальші наукові дослідження даного маловивченого процесу вбачаємо в розробці методів діагностики зовнішніх та внутрішніх характеристик відповідних фахівців для попередження відповідності структурі успішного професійного іміджу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Навроцька М. М. (2014) Імідж педагога в освітньому просторі. Таврійський вісник освіти. (№ 1). С. 8-12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2014_1%281%29__4.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

2. Прокопович Т. (2017) «Пазли» професійного іміджу музичного керівника. Музичний керівник. (9). Київ: Цифрове видавництво MCFR. URL : <https://emuzker.mcfr.ua/605894>.

3. Садовенко С. (2017) Професійний імідж музичного керівника. URL: : <https://www.pedrada.com.ua/article/1562-profesyniy-mdj-muzichnogo-kervnika>.

4. Ушакова Н. В., Стрижова А. Ф. (2017) Имиджелогия: учебное пособие. Москва: ИТК «Дашков и К». С. 38-47

Стаття надійшла до редакції

18 лютого 2021

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

УДК 373.2.015.31:502\504]:37.091.4 СУХОМЛИНСЬКИЙ

ДРАЧЕНКО В.В.

спеціаліст першої категорії, вихователь

Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад №16

Вінницької міської ради»

The problem of ecological and natural competence, starting from preschool childhood, is relevant for the modern education system, because the knowledge obtained at this age, imagination, the formed attitude to nature and behavior patterns are the basis for further development of personality. The problem of forming the ecological competence of older preschool children has become relevant since the time of understanding the relationship between man and nature, interdependence and interdependence of their existence entered the public consciousness. The current scale of environmental change poses a real threat to human life.

One of the ways to form the ecological culture of preschool children appeal to the achievements of the pedagogical heritage of the outstanding Ukrainian teacher, honored teacher of Ukraine V.O. Sukhomlinsky, to his experience in the field of ecological education of children.

Key words: *ecological competence, child and nature, ecological education.*

Постановка проблеми та її актуальність. Великий педагог вважав, що самих екологічних знань з охорони навколишнього середовища, якщо вони не втілюються на практиці, недостатньо. Важливо, щоб вихованці брали участь у збереженні та збагаченні природи рідного краю, тільки у цьому разі у них сформується необхідні уміння і навички, розвинеться відповідальне, бережне ставлення до навколишнього середовища.

Аналізуючи стан екологічного виховання у дошкільному закладі, дослідники зазначають, що воно переважно спрямоване на інтелектуальний розвиток і меншою мірою торкається емоційно-чуттєвої сфери особистості. Водночас дотримання єдності впливу на інтелектуальну, емоційно-чуттєву, діяльнісну сфери особистості має принципово важливе значення і визначає ефективність екологічного виховання. Проблема екологічного виховання дошкільника належить до корінних проблем

теорії виховання і має першорядне значення для виховної роботи. Формування у дітей середнього дошкільного віку відповідального ставлення до природи залежить від здатності дітей естетично сприймати елементи природи, переживати емоції від спостережуваного, а також особистого розуміння важливості збереження цієї краси.

Новий Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) орієнтує сучасних фахівців дошкільної освіти у виборі завдань та змісту роботи з дітьми таким чином, щоб не стільки озброювати їх певною сумою знань, скільки відкривати перед ними «науку життя», яка сприяла б формуванню творчих особистостей з розвиненим почуттям власної гідності та відповідальності за свої вчинки. До кінця навчання у дошкільному закладі в дітей мають бути вже сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи [12-13].

Аналіз наукових досліджень показує, що вплив природи на формування особистості розкрито в роботах Я. Коменського, Д. Локка, Й. Песталоцці, С. Русової, Ж-Ж. Руссо, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Є. Фльориної. Сучасні дослідники цієї проблеми С. Дерябо, Г. Пустовіт, В. Ясвін підкреслюють необхідність формування екоцентричного типу екологічної свідомості як регулятора діяльності людей у природі. Різні аспекти проблеми екологічної освіти та екологічного виховання досліджували такі педагоги, як А. Волкова, Н. Горопаха, О. Захлебний, І. Зверєв, Н. Кот, О. Кудрявцева, Н. Лисенко, В. Маршицька, С. Ніколаєва, З. Плохій, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, Н. Ригова, І. Суравегіна, Н. Яришева та інші. Дослідники Н. Горопаха, Н. Глухова, Н. Кот,

Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Ригова, Н. Яришева також зазначають, що основи екологічного виховання закладаються в дошкільному дитинстві [1 – 6]. Адже саме на етапі дошкільного дитинства, за свідченням Н. Кот, формується початкове відчуття оточуючого світу: дитина отримує емоційні враження про природу, накопичує уявлення про різні форми життя. Однак, природнича компетентність самого педагога-наставника, вихователя екологічної компетентності дошкільників під час засвоєння знань про природу не розкрито.

Метою статті є обґрунтування та висвітлення критеріїв та показників сформованості природознавчої компетентності вихователів та вихованців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Основні завдання, якими має виконувати вихователь під час організації різних форм діяльності дітей це: формування у дітей початкових понять у необхідності збереження довкілля; формування у дітей усвідомлення того, що не можна кривдити тварин, а навпаки допомагати; допомогти усвідомити дітям, що не можна рвати квіти, кущі, дерева; ознайомлювати дітей з Червоною книгою, яка сприятиме формуванню уявлення про зникаючі рослини, а також усвідомлення відповідальності перед природою.

Основними показниками екологічної компетентності можна назвати: знання дітей з основ збереження і захисту довкілля, що формує екологічну свідомість. Усвідомлення дитиною моральних правил поведінки щодо довкілля, розуміння значущості своїх дій формують у дітей здатність піклуватися про тварин та рослин. Основою їх сформованості досвідом є свідомість та самосвідомість [1, 2].

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

В.Сухомлинський стверджував, що метою екологічного виховання є цілеспрямоване формування у кожної дитини міцних екологічних знань, розуміння взаємозв'язку і єдності дитини з природою; ролі навколишнього середовища у житті та потреби його охорони. Дитячі роки найбільш сприятливі для цього, бо дитина у своє дитяче серце і душу вбирає те, що каже педагог, що її оточує у житті. Саме у дитячі роки формується світогляд, характер, звички, відношення до навколишнього світу, де не останнє місце займає і відповідальне ставлення до природи. Гармонійне спілкування дітей з природою, у подальшому житті, не дозволить їм необдуманно зірвати квітку, зламати деревце або ж знищити гніздечко пташки. На думку педагога, увага дітей повинна спрямовуватись на те, що дерево і квітка – це живі істоти і життя їх залежить від людини, бо людина може прикласти багато зусиль, щоб знищити або відтворити все те, що нас оточує, людина може створити нове життя у вигляді гарного, пахучого куща троянд. Яким зможе бути кущ троянд, таким може бути наша природа.

Спілкування з природою повинно відбуватися в різних формах: через працю, споглядання, творчість, науковий пошук, спостереження, милування. І тут важливим є створення умов, за якими дитина могла б торкнутися природи не тільки рукою, а й розумом, серцем і душею. З цього приводу В. Сухомлинський зауважував: «Маленька людина, в якій відкрилися очі на світ, бачить корінь, стебло, листя і міркує про те, як взаємопов'язані ці частини рослини як єдиного цілого» [3, 554].

Серед основних компонентів екологічної компетентності можна виділити: персональний компонент, який включає мотивацію, оцінку, ставлення, потребу

здійснювати охорону природи; інтелектуальний компонент, що містить екологічні знання та вміння характеризувати, причинно-наслідкове мислення; внутрішню готовність, яка передбачає мету, бажання, готовність, потребу реалізації своєї участі щодо охорони природи [3, 4].

Тому формування у дітей відповідального ставлення до природи передбачає наявність емоційно-мотиваційного компоненту, який є рушійною силою, поштовхом та внутрішнім стержнем до усвідомлення необхідності збереження довкілля та природокористування; когнітивного компоненту, який надає дітям базу знань про основні правила поведінки в природі, її компоненти; ціннісний компонент, основною метою якого є формування бережливості, турботливості, обережності, доброзичливості, як основних якостей особистості.

Основними принципами, якими мають керуватися вихователі під час формування у дітей відповідального ставлення, як моральної якості особистості є: цілеспрямованість (наявність чітко окресленої мети педагогічних впливів); багатофакторність (врахування усіх чинників, які відіграють важливу роль в процесі виховання); віддаленість у часі результатів роботи (виховання є тривалим процесом, результати якого не можуть бути досягнутими відразу); безперервність (передбачає систематичність взаємовпливів вихователя і вихованця); визначальна роль педагога (моральним взірцем для дитини); цілісність (внутрішня єдність усіх виховних засобів і впливів щодо формування моральної культури людини) [2, 5].

Відповідальне ставлення до природи – це здатність і можливість дитини свідомо, а отже цілеспрямовано, добровільно,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

виконувати вимоги і вирішувати завдання морального вибору, досягаючи певного результату. Метою поведінки старшого дошкільника повинні бути такі вчинки, які спрямовані на підтримку відтворюючих сил природи, нанесення найменшого збитку її естетичних і матеріальних цінностей, на збереження природи для майбутніх поколінь. Добровільне, вільне дотримання моральних вимог, пов'язаних з відношенням до природи, передбачає переконаність в необхідності такої поведінки, а не страх за можливе осудження з боку оточуючих. Саме переконаність дозволяє людині протидіяти будь-якому впливу, а також долати свої сумніви, які не відповідають екологічній необхідності [5, 6].

Таким чином, критеріями природознавчої компетентності є такі її розпізнавальні ознаки, на основі яких оцінюється міра її сформованості. А це значить, що критерії природознавчої компетентності вихователя повинні відповідати її компонентам. Природознавча компетентність педагога інтегрує компоненти, де основними критеріями є спрямованість на дошкільника, як головну цінність вихованця, удосконалення своєї діяльності відповідно до змін світогляду дитини. Для цього недостатньо загальної ерудиції, інформаційної освіченості у системі соціальних знань. На першому місці має бути ціннісна зрілість фахівця, уміння обирати пріоритети у своїй фаховій діяльності.

Висновки. Отже, *екологічне виховання* – це систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в дітей екологічної культури. Актуальність вивчення особливостей екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку обґрунтовується значною сенситивністю даного вікового періоду для формування екологічної культури та свідомості особистості. Метою екологічного виховання є формування основ екологічної культури, основною складовою якої є екологічна свідомість. Результатом екологічного виховання вважається екологічна компетентність, яка складається з екологічних уявлень, емоційно-ціннісного ставлення до природи, екологічно доцільної поведінки та діяльності в природі. Екологічні уявлення дітей старшого дошкільного віку є водночас складовою виховання екологічної свідомості, складовим елементом екологічної культури, екологічної вихованості та підґрунтям формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи та екологічно доцільної поведінки в ній. Знання зв'язків і залежностей між природними об'єктами, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи слугують основою екологічно доцільної поведінки та діяльності згідно з законами природи, що є однією з актуальних проблем існування людини у природному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція (2021). 12 с.
2. Білан О. І. (1996). Екологічне виховання дітей дошкільного віку. Львів: 71 с.
3. Бусленко В. (2004.) Організація еколого-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. Дитячий садок. (45-46), 21–23.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

4. Гладюк Т. (2002). Ідеї формування екологічної культури молодших школярів у педагогічній спадщині В.Сухомлинського. Наукові записки ТДПУ ім. В.Гнатюка. Педагогіка (5), 59-62.

5. Потін А.Ф., Медвідь В.Г. (2003). Екологія: основи теорії і практики. Львів: «Новий світ – 2000» Магнолія Плюс. 296 с.

6. Ковальчук В. (2002). Актуальність ідей В.О.Сухомлинського у проблемі формування соціальної компетентності майбутнього вчителя. Наукові записки ТДПУ ім. В.Гнатюка: Педагогіка. (5), 110-111.

7. Фіцула М. М. (2001). Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Київ: Академія. 276 – 278 с.

8. Царик Д. (2009). До концепції регіональної програми екологічної освіти і виховання у загальноосвітній школі. Еколого-географічні дослідження в сучасній науці. Тернопіль. 134 с.

Стаття надійшла до редакції

18 листопада 2020

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ЗДО НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

УДК 373.2.091.31 – 026.12 – 024.63

ЗАГРИЗЛА В. В.

*завідувач Комунального закладу
«Дошкільний навчальний заклад №61
Вінницької міської ради»*

The article considers the main trends of the development of modern approaches to improve the quality of education through the implementation of interactive teaching methods in the educational process. The feasibility and effectiveness of the use of interactive methods and forms of education in the educational process of preschool educational institutions are substantiated. The content of interactive methods used by teachers in the classroom is revealed.

Key words: *interactive teaching methods, interactive communication, interactive technology, New Ukrainian School, communicative competence, education process of preschool educational institution.*

Постановка проблеми. Сучасні світові стандарти в галузі освіти передбачають підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні уміння в цілісну систему, володіти новими технологіями тощо. Специфіка професійної діяльності вихователів дошкільних закладів вимагає особливого підходу до організації методичної роботи. При цьому необхідно

констатувати, що відповідне становлення вихователя дошкільного закладу відбувається не тільки у період його базової підготовки або курсового навчання, а головним чином у процесі безпосередньої роботи у дошкільному закладі. Технологічна майстерність педагога, його професійний рівень є основними чинниками в реалізації тих вимог, які висуває суспільство до освіти. Інструментом

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

підвищення професійного рівня педагогів є оптимізація методів роботи на засадах впровадження технологій особистісно орієнтованого навчання.

Сучасні діти дошкільного віку живуть у динамічному середовищі, яке постійно розвивається. Тому сьогодні вкрай необхідно привести у відповідність до нових стандартів розвитку дитини професійну діяльність вихователів ЗДО, сформувати їхню готовність до реалізації завдань креативного, творчого розвитку сучасного дошкільника. Педагог новатор повинен вміти працювати в умовах соціуму, котрий стрімко змінюється, розуміти, що тільки високий професіоналізм і творчість, ініціатива допоможе знайти місце і самореалізуватися в педагогічній професії. Все це вимагає від вихователів вміння знаходити нові шляхи щодо стимулювання розвитку дошкільників, індивідуалізації та диференціації освітньо-виховного процесу, тобто бути професійно компетентними. Тому застосування інтерактивних методів навчання допоможе сучасному педагогу ЗДО перебувати в активній, тісній взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Аналіз наукових досліджень. Дослідженню проблеми інтерактивних методів навчання приділили увагу О. Пометун, Л. Пироженко, А. Гін, О. Ісаєва, А. Мартинець, Г. Сиротинко, Н. Суворова, Г. Токмань, С. Жила та інші. О. Пометун зазначає, що сутність інтерактивних методів навчання полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх тих, хто навчається і навчає. Це спів навчання (навчання у взаємодії та співпраці), в якому і педагог, і діти є суб'єктами навчання [7, 44]. Н. Мачинська у своїх дослідженнях наголошує, що на сучасному етапі розвитку держави важливе значення має термін «інновація», який сприяє появі нових

інформаційних технологій в сучасній Україні, які активно проникатимуть у сферу освіти як сукупність методів, що є складовою частиною програмно-технічних засобів. М. Стахів досліджувала інтерактивні технології підготовки педагогів до формування комунікативної компетентності дошкільнят.

Метою статті є теоретично вивчити та охарактеризувати особливості інтерактивних методів під час освітнього процесу в дошкільному закладі, обґрунтувати їх важливість. Підвищити професійну компетентність педагогів засобами інтерактивних технологій на основі особистісно орієнтованого підходу. Сприяти мотивації педагога до самоосвіти, самовдосконалення та саморозвитку у різних сферах педагогічної діяльності. Розвивати здатність бути відкритими до нових знань. Створювати позитивний психологічний клімат у педагогічному колективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «інтерактивні методи навчання» — це спосіб взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу, під час якого слухачі перестають грати пасивну роль і активно долучаються до роботи. Цей термін був введений в 1975 німецьким дослідником Гансом Фріцем. Лінгвістичне тлумачення слова, представлено в іноземних словниках, говорить нам те, що поняття «інтерактивність», «інтерактив» надходить з англійської мови. «Inter» – взаємодіяти, «act» – діяти [5]. Важливо, що під час інтерактивної взаємодії відбувається не тільки накопичення знань, а також формується механізм самореалізації вихователя. Освітній процес потрібно організувати таким чином, щоб діти відчували себе максимально комфортно усвідомлюючи свою успішність,

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

інтелектуальну спроможність, значущість і могли засвоїти якомога більше матеріалу. Головним в процесі навчання є зв'язок між дітьми, їх взаємодія і співпраця. Хороші результати навчання досягаються взаємними зусиллями усіх учасників освітнього процесу. Аби налагодити атмосферу взаємодії та співпраці, необхідну для ефективного інтерактивного навчання, педагоги мають: вільно оперувати багатьма методами і прийомами навчання, упевнено моделювати сюжетно рольові ігри та вправи, спільно з дітьми розв'язувати проблемні ситуації тощо.

Для цього потрібно послідовно застосовувати наступні прийоми:

Вступні (Які налаштовують на робочий процес, створюють доброзичливу атмосферу на занятті, ознайомлюють з темою та завданнями: «Продовж речення»);

Основні – (Розв'язують ключові проблеми: «Мозковий штурм», «Театралізовані ігри», «Карусель»);

Завершальні – (Наштовхують на рефлексію та підсумки: «Сенкан», «Вернісаж» тощо);

Допоміжні – (Використовуються за потреби. Знімають напругу, допомагають змінити вид роботи: «Передай посмішку»).

За принципом активності Михайло Кларін розподіляє на

Фізичні - зміна місця роботи, складання пазлів, малювання, створення наочності тощо.

Соціальні - формулювання запитань, відповідей та аргументів.

Пізнавальні - виступи, доповнення, коментарі, пошук та добір інформації.

Пометун О. І. та Пироженко Л. В. виокремлюють такі інтерактивні форми навчання:

Кооперативне: робота в парах, трійках, малих або великих робочих групах: «Карусель», «Акваріум» тощо.

Колективно-групове : «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка».

Ситуативне моделювання: Рольові ігри, інсценізації, драматичні замальовки.

Опрацювання дискусійних питань: Дискусія, метод «Прес» або «Займи позицію» [15, 28–29].

Організація такого навчання прокладає моделювання життєвих ситуацій, використання сюжетно рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу становища та відповідної ситуації тощо. Вихователь є фасилітатором, він не дає готові знання, а спонукає дітей до активного вирішення проблем.

Інтерактивні методи слугують для інтенсифікації і для покращення навчального процесу, вони дають змогу вихованцям дитячого закладу:

- полегшити процес засвоєння знань;
- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до вивчення навчального матеріалу;
- формулювати власну думку, та виражати її правильно, вміти доводити свою точку зору, дискутувати та аргументувати;
- створювати різні соціальні ситуації і збагачувати власний соціальний досвід за допомогою різних життєвих ситуацій;
- слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу;
- вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати, шукати компроміси;
- знаходити розв'язання проблем, розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Використовуючи інтерактивні методи, педагогу слід пам'ятати, що він тільки регулює процес і займається його загальною організацією, а інші функції виконує дитина вступає в комунікацію один з одним, спільно вирішує поставлені завдання, долає конфлікти. Тому для роботи з даними методами педагогу необхідна певна підготовка дидактична, моральна. Свою роботу вихователю слід розпочинати з простих інтерактивних методів – робота в парах, малих групах і переходити до складних видів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, позитивне значення інтерактивного навчання розкривається в тому, що діти навчаються працювати в колективі, формуються базові компетентності – вміння, знання та навички які необхідні для подальшого навчання в початковій школі на засадах концепції НУШ. Прагнення до досконалості та вимогливість до самого себе мають стати найвищим сенсом діяльності, тому за сучасних умов ми всі маємо побудувати себе заново внутрішньо, духовно, адже тільки в такий спосіб можна досягти успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондар В.І. Дидактика. Київ : Генеза, 2005. 264 с.
2. Бондарчук Є. Інтерактивні технології – шлях до створення ситуації успіху у навчальній діяльності молодшого школяра. Початкова школа. 2017. № 11. С. 13.
3. Газімагомедова О. Упровадження інтерактивних технологій в практику роботи вчителя початкової ланки. Початкове навчання та виховання. 2011. № 16–18. С. 55–60.
4. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Київ : Райдуга, 2000. 62 с.
5. Дзега Л., Янголь М. Інноваційні та інформаційні технології як засіб підвищення ефективності освітнього процесу Нової української школи. Директор школи. 2018. № 23–24. С. 89–105.
6. Дума О. Інтерактивні методи навчання у дошкільному закладі. 2012. № 7. С. 44.
7. Комар О. Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вихователя ЗДО. Дошкільний заклад. 2010. № 7. С. 47–49
8. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : СПД Кулінічев Б.М., 2007. С. 43–47.
9. Укладач О.С., Кравчина К.П. Активні та інтерактивні методи навчання. Київ : ЦППО АПН України, 2003. С. 36.

*Стаття надійшла до редакції
28 грудня 2020*

**РОЗВИТОК МУЗИЧНО-СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ**

УДК 373.2.091.33 – 027.22:78

КАСЬКО Т.В.

викладач спеціальних музичних дисциплін

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

The article considers the theoretical foundations of the problem of formation of musical and sensory abilities of preschool children by means of musical expression. The definitive analysis of the concepts "musical abilities", "musical-sensory abilities", "means of musical expression" is carried out. The essence of the concept of "musical abilities" as individual psychological properties of the personality of a preschool child is defined. The definition of musical-sensory abilities is given and the classification of means of musical expression of preschool children is covered.

Key words: *musical abilities, musical-sensory abilities, means of musical expression.*

Постановка проблеми (актуальність). Дошкільна освіта в Україні є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти.

Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і музично-творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок.

Музичне виховання в ЗДО займає надвагоме місце, завдячуючи її безпосередньому комплексному впливу на свідомість, волю, почуття людини. Залучення до музики дитину вводить її у світ хвилюючих та радісних переживань, відкриває їй шлях до прекрасного, естетичного освоєння життя в доступному їй віку обсязі. Для того, щоб відкрити перед малюками двері в музичний світ, потрібно, перш за все, розвинути у них музичні здібності, які в подальшому дозволять їм успішно проявити себе в музично-естетичній діяльності.

Тому, проблема розвитку музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку засобами музичної виразності є досить актуальною і малодослідженою.

Аналіз наукових досліджень. Як в Україні, так і за кордоном проблема розвитку музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку привертає увагу представників різних галузей знань: психологів, педагогів-музикантів, музикознавців, філософів та інших.

Аналіз педагогічної літератури з питань музичного виховання дітей дошкільного віку (Н. Ветлугіна, І. Держинська, С. Шоломович, Т. Вовчанська, Л. Комісарова) дозволяє зробити висновок про необхідність формування музичного сприйняття дітей, починаючи з дошкільного віку.

Музично-сенсорний розвиток дитини відбувається найуспішніше при спеціально організованому вихованні та навчанні. Засвоєння дошкільнятами способів сенсорних дій при правильній їх організації призводить до активізації музичного переживання.

Сенсорне виховання передбачає завдання: формувати слухову увагу дітей; привчати їх вслухатися в різноманітні гармонійні звукові поєднання; вловлювати зміну контрастних і подібних звукових співвідношень; навчати способам обстеження музичного звучання; розвивати музично-сенсорні здібності. У

результаті сенсорного досвіду діти набувають конкретні уявлення про музичні явища.

Вагомий внесок в дослідження сутності та структури розвитку музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку засобами музичної виразності зробили: О. Апраксіна, Б. Асаф'єв, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, Л. Дмитрієва, Д. Кабалецький, О. Радіонова, О. Ростовський, М. Румер, Г. Тарасов, Б. Теплов, та інші [6].

Мета статті полягає у висвітленні теоретичних положень розвитку музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку засобами музичної виразності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформа системи освіти, яка стосується і дошкільних закладів, пропонує розвиток творчості дитини, як одну із пріоритетних задач. Без її вирішення неможливо виконати головні завдання дошкільної освіти, розроблені у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні – формування базиса особистої культури дитини через відкриття її світогляду у цілому і різнобічному.

Серед проблем сьогодення, пов'язаних із музичним мистецтвом, музичним вихованням зокрема, педагогів-новаторів хвилює проблема виявлення і розвитку музичних здібностей, музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку. Кожна дитина ще в утробі матері має певні задатки і нахили. Все закладене в дітях повинно бути вчасно виявлене й вирощене, на це націлює педагогів сучасна психолого-педагогічна наука, тільки тоді природні дані зможуть проявитися у здібностях до того чи іншого виду діяльності.

Так О. Петровський вважає, що «здібності» – це індивідуальні особливості інтелектуальної, емоційно-вольової сфери психіки, що виступають суб'єктивними

умовами успішного виконання будь-якої діяльності [4, с. 227].

За Б. Тепловим, здібності розглядаються як індивідуальні властивості особистості, які являються умовами успішного виконання будь-якої однієї діяльності, або декількох [3, с. 408].

А. Ковальов розглядає «здібності» як синтез властивостей людської діяльності, що відповідає вимогам і забезпечує великі досягнення в ній [2].

За твердженням фахівців, дошкільний вік – сензитивний період для формування музично-сенсорних здібностей та опанування засобів музичної виразності. Всі діти від природи музичні. Про це необхідно знати і пам'ятати кожному дорослому. Від нього й тільки від нього залежить, яким стане надалі дитина, як він чи вона зможе розпорядитися своїм природним даром.

Під музично-сенсорними здібностями розуміється не тільки якість сприйняття, що дозволяє дитині розрізняти окремі компоненти музичних звуків: висоту, тембр, тривалість, силу. Передбачається, що до структури цих здібностей входить якість активного вслухання,

музикування, «обстеження» дітьми музичних звуків у їх виразних відносинах, наочно-дієве ознайомлення із засобами музичної виразності. Сучасне розуміння сутності сенсорного розвитку формується в комплексному підході взаємодії музичного сприйняття, слухових відчуттів і уявлень, діючи одночасно на зорову, слухову і рухову активність, тим самим, сприяючи музичного розвитку в цілому [1, с.30].

Музично-сенсорні здібності — це індивідуально-психологічні властивості особистості, що є передумовою успішного виконання музичної діяльності.

Професор Б. Теплов визначив такі основні музичні здібності:

1. Ладо-тональне відчуття, тобто здатність емоційно розрізнати ладові функції звуків мелодії. Цю якість можна назвати емоційним компонентом музичного слуху.

2. Здатність до слухового уявлення, тобто довільне користування слуховими уявленнями, що відображають звуковисотний рух. Це слуховий компонент музичного слуху.

3. Музично-ритмічне почуття, тобто почуття емоційної виразності музичного ритму і його точне відтворення [3, с.345].

На сьогоднішній час формуванню музично-сенсорних здібностей дітей приділяється досить мало уваги. А між тим, дослідження таких відомих вчених і педагогів, як Л. Виготський, Б. Теплов, О. Радинова доводять можливість і необхідність формування пам'яті, уяви, мислення, здібностей у всіх дітей без винятку. Предметом дослідження послужили спеціально організовані музичні заняття, в яких музично - дидактичні ігри та посібники були провідним видом діяльності. Виходячи з цього об'єкт дослідження – використання наочно - слухових і наочно - зорових методів у поєднанні зі словесними, як найбільш ефективних у музично - сенсорному розвитку дошкільників.

На жаль, робота з музично - сенсорного виховання в дошкільних установах організовується не завжди на належному рівні. Очевидно, це пояснюється недоліком матеріальної бази, відсутністю в торговельній мережі готових музично - дидактичних посібників [5, с.192].

На наш погляд, «музично-сенсорні здібності» і «засоби музичної виразності» мають тісний зв'язок між собою. Це дві

складові єдиного цілого, які гармонійно доповнюють одна одну.

До засобів музичної виразності належать: Мелодія (плавна, уривчаста, стрибача тощо);

Ритм (рівномірний, спокійний, чіткий);

Пауза (довга, коротка);

Акцент (легкий, сильний);

Гармонія (світла, темна, різка, м'яка, напружена);

Інтонація (питальна, стверджувальна, спокійна, ласкава, грізна, тривожна);

Лад (мажорний, мінорний);

Темп (швидкий, повільний, спокійний, помірний, жвавий тощо);

Динаміка (тихо, голосно, підсилюючи, затихаючи, неголосно);

Регістр (високий, низький, середній);

Тембр (різке забарвлення звуку - світлий, темний, дзвінкий тощо).

Процес розвитку музично-сенсорних здібностей та засобів музичної виразності у всіх дітей без винятку не пройде безслідно для їх подальшого музичного, інтелектуального розвитку і для розуміння музичного мистецтва, як цілісного духовного світу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, музично-сенсорні здібності – це індивідуально-психологічні властивості особистості, що є передумовою успішного виконання музичної діяльності. У ході висвітлення проблеми розвитку музично-сенсорних здібностей дітей дошкільного віку засобами музичної виразності ми дійшли висновку про те, що досить перспективним є розгляд даної проблеми в ракурсі ігрової діяльності, зокрема, розвиток музично-сенсорних здібностей дошкільників засобами музично-дидактичних ігор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барило С. (2017). Конспекти лекцій з методики музичного виховання дошкільників, (30).
2. Ковалев А., Мясищев В. (1960). Психологические особенности человека. Москва, (246)
3. Теплов Б. (1947). Психология музыкальных способностей. М.: Музыка.
4. Петровський А. (ред.) (1985). Краткий психологический словарь. М., (425).
5. Поддьяков Н. (ред.) (1981). Сенсорне виховання в дитячому садку: Посібник для вихователів, (192).
6. Стефіна Н. (2017) Розвиток музичних здібностей – педагогічна умова формування музичної культури особистості молодшого школяра. (Наукові записки), випуск 157.

Стаття надійшла до редакції

18 листопада 2020

**УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

УДК 373.22.043.2 – 056.2\3

СОРОЧАН М.П.

аспірантка кафедри інноваційних та інформаційних технологій

Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

The scientific article is devoted to the theoretical substantiation of conditions of the organization of inclusive education of preschool children who need correction of psychophysical development. The article characterizes the leading principles of inclusive education, the main components of the model of inclusive education, which include both theoretical, practical approach and research direction. They also point to the problem of professional training of teachers to work with children with special educational needs, which is almost a priority when creating an inclusive educational space.

Key words: *condition; inclusive education; preschooler, requiring correction psychophysical development.*

Актуальність. Реформування національної системи освіти, що нині відбувається в Україні спричинене входженням у світове співтовариство, зумовило зміну відношення суспільства до проблем навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Актуальною проблемою розвитку сучасної системи освіти є *інклюзивна освіта*, яка передбачає спільне перебування дітей із різними психофізичними порушеннями та їх

здоровими однолітками. Однак, як свідчить практика, у нашій державі інклюзивна освіта має переважно стихійний характер, тому потребує розробки науково-теоретичних основ її складових, зокрема у дошкільлі, яке є її початковою ланкою. Адже саме у дошкільному віці закладаються передумови майбутньої навчальної діяльності дитини, яка активно оволодіває культурними навичками та здібностями, відбувається

активний розвиток її пізнавальних можливостей.

Аналіз наукових досліджень свідчать про те, що найбільш важливим та ефективним періодом для спільного навчання та розвитку є дошкільний вік, оскільки існує унікальна можливість подолати наслідки певного сенсорного чи інтелектуального порушення, уникнути формування особливої позиції в середовищі здорових однолітків шляхом нормалізації життя дитини в сім'ї і включення батьків у процес реабілітації.

Останнім часом зростає кількість досліджень, у яких дошкільний етап дитинства розглядається в контексті проблеми реформування системи дошкільної освіти в умовах інклюзії (М. М. Малофєєв, О. В. Самсонова, Т. О. Соловійова, С. М. Сорокоумова, Н. Д. Шматко та ін.). Розвиваючи ідеї Л. С. Виготського про первинні та вторинні відхилення у розвитку, ці вчені обґрунтували думку про необхідність використання сенситивних періодів у становленні вищих психічних функцій. Зокрема, російськими ученими (Є. Л. Гончаровою, О. І. Кукушкіною, М. М. Малофєєвим, О. С. Нікольською, Т. В. Пелімсською, Л. І. Солнцевою, Є. А. Стребелевою, Н. Д. Шматко та ін.) розроблено та експериментально апробовано комплексні програми ранньої психолого-педагогічної корекції відхилень у розвитку та на цій основі ранній інклюзії дитини у соціальне та загальноосвітнє середовище. А у дослідженнях Є. М. Калініної стверджується, що у дошкільному віці із порушеннями психофізичного розвитку інклюзивна освіта сприяє нормалізації життєвого циклу та освіти відповідно до індивідуальних можливостей та освітніх потреб, впевненості в собі та

майбутньому, можливості разом зі своїми здоровими однолітками змінювати суспільну думку, а також виховання толерантності у батьків та дітей щодо спільного навчання з інвалідами [2, с. 125].

Метою статті є теоретичне обґрунтування умов організації інклюзивної освіти дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш поширене й прийняте стандартне визначення «особливих освітніх потреб» подано в Міжнародній класифікації стандартів освіти: «Особливі освітні потреби мають особи, навчання яких потребує додаткових ресурсів. Додатковими ресурсами можуть бути: персонал (для надання допомоги у процесі навчання (асистент вчителя, асистент-вихователь), матеріали (різноманітні засоби навчання), фінанси (бюджетні асигнування для одержання додаткових спеціальних послуг)» [4, с. 18].

На думку фахівців, подальший розвиток інклюзивної освіти у дошкільній може передбачати створення груп для дітей означеної категорії короткотривалого та цілодобового перебування, реабілітаційних та консультативних пунктів тощо. Цьому сприяють як *внутрішні* (відповідність чи наближеність рівня психофізичного розвитку дошкільника віковій нормі; можливість оволодіння загальноосвітнім стандартом у передбачені терміни; психологічна готовність дитини дошкільного віку до інклюзивного навчання), так і *зовнішні умови* (раннє виявлення психофізичних порушень у дитини; бажання батьків навчати своїх дітей та готовність допомагати їм у процесі навчання; надання дитині ефективної кваліфікованої корекційної допомоги;

створення відповідного адаптованого середовища).

В педагогіці поняття «умови» розглядається як «сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості» [5, с. 36].

Фахівець в галузі освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку А. Колупаєва визначає, що інклюзивне навчання (інклюзія) – це процес створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [3, с 25].

Важливою та невід’ємною умовою успішної соціалізації та забезпечення повноцінної участі у житті суспільства дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, є одержання ними освіти. Саме дошкільна освіта є першим етапом інклюзивної освіти. Включення дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, у загальноосвітні ЗДО змінює, перш за все, установки дорослих на дітей — у кожного з них є особливі освітні потреби, які до цього часу нівелювались у педагогічній практиці, адже керувати вихованцями однієї категорії (з нормативним розвитком чи з психофізичними порушеннями) набагато простіше. Тому, щоб професійно вирішувати проблеми освіти таких дітей, потрібно створювати однакові умови кожному з них, враховуючи їх індивідуальні особливості [1, с. 3].

Однак, практичне застосування умов ефективного забезпечення інклюзивної освіти дітей з особливими потребами викликає низку *проблем*:

Це пов’язано зі специфікою методик, невідповідністю кадрів, відсутністю спеціалістів. Адже, крім вихователя, у навчальному процесі активну участь бере помічник (асистент) вихователя, який володіє корекційно-компенсаторними технологіями. Він здійснює превентивне і корекційне сприяння, психологічні і корекційні послуги. Меншою, ніж у звичайних групах, є наповнюваність дітей [1, с.7].

Таким чином, на основі аналізу науково-теоретичних досліджень та практичного досвіду визначено наступні *умови інклюзивної освіти дітей дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку*:

- створення в дитячому садку адаптованого інклюзивного середовища, що забезпечує повноцінне включення та особистісну самореалізацію дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку;
- усвідомлення дотримання цілей навчання та виховання вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку, шляхом реалізації доступності дошкільної освіти через інтеграцію дітей, які не відвідують дитячий садок, та їхніх батьків в освітнє середовище ЗДО;
- наявність відповідного кадрового забезпечення інклюзивної освіти (педагог-психолог, вихователь-логопед, музичний керівник, вихователь, інструктор з ЛФК, лікар, медсестра-масажист) з систематичним підвищенням кваліфікації;
- організація служби психолого-медико-педагогічного супроводу дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку (її діяльність спрямована не лише на вивчення причин виникнення психофізичних порушень, але визначення індивідуального освітнього

маршруту дитини, а також організацію корекційної роботи з дітьми через спільну діяльність фахівців та вихователів);

- моніторинг результатів інклюзивної освіти, який передбачає динамічну оцінку розвитку та навчання дошкільників із психофізичними порушеннями;

- матеріально-технічне обладнання процесу інклюзивного навчання — для забезпечення можливостей безперешкодного доступу дітей із психофізичними порушеннями до загальноосвітніх закладів (наявність пандусів; спеціально обладнаних навчальних місць, навчально-реабілітаційне та медичне обладнання тощо);

- реалізація індивідуального та диференційованого підходів у навчанні дошкільників із різним рівнем розвитку (полягає у тому, що навчальні завдання виконуються всіма дошкільниками, але ступінь їх складності, способи дій та міри допомоги різні по відношенню до дітей з психофізичними порушеннями);

- робота з батьками (соціально-педагогічне консультування, індивідуальні бесіди, рейдові відвідування умов проживання, малі педагогічні наради тощо);

- взаємодія з громадськими організаціями;

- організація спільних заходів для дітей із нормативним рівнем розвитку та їхніх однолітків, які потребують корекції психофізичного розвитку, з метою їх активного включення у життя дитячого колективу ЗДО через дозвіллену (прогулянки, спортивні змагання, гуртки), художню (виступи, виставки, творчі конкурси тощо), громадську (виготовлення подарунків, сувенірів тощо), трудову діяльність (озеленення та благоустрій території дитячого садка тощо);

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Інклюзивна освіта — це спеціально організована взаємодія педагогів з дітьми із психофізичними вадами та нормативним рівнем розвитку, яка передбачає використання *організаційних* (нормативно-правова база, комплексна діагностика, поетапне включення дітей із особливими освітніми потребами у загальноосвітній навчальний заклад) та *педагогічних умов навчання* (створення адаптивного освітнього середовища, психолого-медико-педагогічний супровід, формування інклюзивної культури у дітей, педагогів та батьків).

Правильно організоване спільне навчання створює кожній дитині умови щодо набуття найціннішого та важливого досвіду емоційно-оцінних ставлень, взаємодії, оволодіння різноманітними способами діяльності у процесі спільної діяльності. Крім того, спільна форма одержання знань розширює межі взаємодії дошкільників із психофізичними порушеннями з довкіллям, включаючи їх до активної діяльності та спілкування, що сприяє їх успішному розвитку. Однак, найважливішим є те, що в умовах інклюзивної освіти діти, батьки, педагоги вчаться сприймати кожного таким, яким він є насправді. Адже, як свідчить практика, спільне навчання створює передумови формування нового суспільства — толерантного, здатного розуміти та сприймати кожного [6].

Усе це свідчить про необхідність проведення психолого-педагогічної та медико-соціальної просвіти усього населення, а також спеціального навчання батьків, дітей із нормативним рівнем розвитку та педагогічного персоналу ЗДО, спрямованого на зміну у них негативних

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

соціальних стереотипів щодо дітей із психофізичними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Инклюзивное образование. Выпуск 4. Методические рекомендации по организации инклюзивного образовательного процесса в детском саду [сост.: М. М. Прочухаева, Е. В. Самсонова]. — М.: Центр «Школьная книга», 2010. — 240 с.
2. Калинина Е.М. Современное обучение и воспитание детей дошкольного возраста в контексте инклюзивного образования: материалы Регионального семинара [«Инклюзивное образование: состояние, проблемы, перспективы»]. — Минск: Четыре четверти, 2007. — С. 123–140.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія / Алла Анатоліївна Колупаєва. — К.: «Самміт-Книга», 2009. — 272 с.
4. Луговий В.І., Таланова Ж.В. Міжнародна й національні стандартні класифікації освіти: концепція і реалізація. Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України : наук.-теорет. та інформ. журн. Нац. акад. пед. наук України. 2013. № 1. С. 15–25.
5. Полонский В. Словарь по образованию и педагогике / В. Полонский. — М.: Высшая школа, 2004. — 512 с.
6. Шестакова Е.В., Сорокина Т.В. Возможности инклюзивного образования [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://sibac.info>.

*Стаття надійшла до редакції
26 січня 2021*

МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

УДК 373.2.091.33 – 027.22:78

БОГОЦЬКА В.М.

*викладач факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно – педагогічний коледж»*

Анотація. У статті йдеться про значення ігрової діяльності в музичному розвитку дошкільників. Висвітлюється питання розвитку сенсорних здібностей дітей дошкільного віку на основі використання музично-дидактичних ігор.

Ключові слова: музичне виховання, дошкільники, музично-дидактичні ігри, музичний керівник, сенсорні здібності.

Одним з важливих завдань всебічного розвитку сучасної дитини є виховання музичної культури. Сприйняття музики - складний процес, що вимагає від людини уваги, пам'яті, розвиненого мислення, різноманітних знань. Тому одним з важливих завдань всебічного навчити дітей розумітися в особливостях музики як виду мистецтва, свідомо акцентувати їх увагу на засобах музичної виразності (темп, динаміка і т. д.), розрізняти музичні твори по жанру, характеру. [2, С. 124]

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

У педагогічній практиці з цією метою все частіше стали застосовувати музично-дидактичні ігри, які, впливаючи на дитину комплексно, викликають у неї зорову, слухову і рухову активність, тим самим, розширюючи музичне сприйняття в цілому.

Музичне мистецтво надає безперечну дію на особу дитини вже в дошкільному віці. Для того, щоб вона виконувала свою соціальну функцію, необхідний розвиток музичного сприйняття, якому додається універсальна роль, оскільки воно пов'язане зі всіма видами музичної діяльності дітей.

Якщо для музичного розвитку дитини з самого народження створені необхідні умови, то це дає значніший ефект у формуванні її музичності. Природа щедро нагородила людину. Вона дала їй все для того, щоб бачити, відчувати навколишній світ.

Спеціальні або основні здібності включають звуковисотний слух, відчуття ладу, відчуття ритму. Саме наявність їх у кожного наповнює почуту людиною музику новим змістом, саме вони дозволяють піднятися на «вершини глибшого пізнання таємниць музичного мистецтва». (6; с.135)

Розвиток музичних здібностей одне з головних завдань музичного виховання дітей дошкільного віку. Кардинальний для методики музики є питання про природу музичних здібностей: чи являють вони собою природжені властивості людини або розвиваються в результаті дії навколишнього середовища навчання і виховання.

Відчуття ладу, музично-слухові уявлення і відчуття ритму складають три основні музичні здібності, які утворюють ядро музичності. Музика є одним із могутніших засобів виховання, який надає естетичного забарвлення духовному життю людини. «Пізнання світу почуттів неможливе без

розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї» - писав В. Сухомлинський. Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури. Ці слова видатного педагога-гуманіста конкретизують його думку про музичне виховання як першооснову у вихованні людини.

Сприйняття музики складний процес, що вимагає від людини уваги, пам'яті, розвиненого мислення, різноманітних знань. Всього цього у дошкільників поки немає. Тому необхідно навчити дитину розбиратися в особливостях музики як виду мистецтва, свідомо акцентувати її увагу на засобах музичної виразності (темп, динаміка), розрізняти музичні твори по жанру, характеру. (7; с. 96)

Як показала практика, систематичне застосування музично-дидактичних ігор викликає у дітей активний інтерес до музики, до завдань і сприяє швидкому оволодінню дітьми музичним репертуаром.

Основне призначення музично-дидактичних ігор є формування у дітей музичних здібностей; у доступній ігровій формі допомогти їм розібратися в співвідношенні звуків по висоті; розвинути у них відчуття ритму, тембрового і динамічного слуху; спонукати до самостійних дій із застосуванням знань, одержаних на музичних заняттях.

Музично-дидактичні ігри збагачують дітей новими враженнями, розвивають у них ініціативу, самостійність, здатність до сприймання, розрізнення основних властивостей музичного звуку.

Педагогічна цінність музично-дидактичних ігор полягає в тому, що вони

відкривають перед дитиною шлях застосування одержаних знань в життєвій практиці.

У основі дидактичного матеріалу лежать завдання розвитку у дітей музичного сприйняття, ігрова діяльність допомагає дитині в цікавій для нього формі почути, розрізнити, порівняти деякі властивості музики, а потім і діяти з ними.

Музично-дидактичні ігри повинні бути прості і доступні, цікаві і привабливі. Тільки в цьому випадку вони стають своєрідним збудником бажання у дітей співати, слухати, грати, танцювати.

В процесі ігор діти не тільки набувають спеціальних музичних знань, у них формуються необхідні риси особистості, в першу чергу відчуття згуртованості, відповідальності.

Результативність навчання в музично-дидактичній грі створюється тоді, коли вихователь сам бере активну участь в цій грі, стає її повноправним учасником. Гра прекрасна форма діяльності яка сприяє набуттю вміння наблизити, викликати прихильність до себе всіх дітей, у тому числі і малоактивних.

Застосування музично-дидактичних ігор на заняттях дає змогу провести його найбільш змістовно.

В грі діти швидше засвоюють вимоги програми по розвитку співочих умінь і музично-ритмічних рухів, і навіть в області слухання музики. Іноді музично-дидактичні ігри проводяться на занятті (частіше в другій його половині) як окремий вид діяльності. Такі ігри мають навчальний характер. В доступній ігровій формі у дітей розвиваються музичні здібності.

Існують різні кваліфікації ігор. Наприклад, Н.О. Ветлугіна розділяє ігри для розвитку музичних здібностей на настільні, рухливі і хороводи. [1, С. 124]

Іноді музично-дидактичні ігри розподіляються на підставі виду музичної діяльності, який освоюється з їх допомогою.

Так Л.Н. Комісарова виділяє три групи музично-дидактичних ігор для розвитку музичного сприйняття. Для розрізнення характеру музики, елементів зображальності і засобів музичної виразності. (7; с. 143)

Оскільки одним з основних завдань музичного виховання дітей є розвиток музичних здібностей, можна кваліфікувати ігри саме на цій підставі — їх можливостям в розвитку кожної з трьох основних музичних здібностей: відчуття ладу, музично-слухових уявлень і відчуття ритму.

Музично-дидактичні ігри для розвитку відчуття ладу сприяють пізнаванню знайомих мелодій, визначенню характеру музики, зміни побудови в окремих частинах твору, розрізненню жанру. Тут можуть застосовуватися всі види музично-дидактичних ігор. Це і настільні ігри типу лото, де діти закріплюють відповідний малюнок мелодії, використовуються рухливі ігри, сюжетні і не сюжетні, в яких діти узгоджують рухи персонажів з характером музики, зміною жанрів.

Музично-дидактичні ігри для розвитку музично-слухових уявлень пов'язаних з розрізненням і відтворенням звуковисотного руху.

Дітям подобаються ігри, що включають відтворення мелодії голосом або на музичному інструменті.

Для активізації музично-слухових уявлень застосовуються музично-дидактичні настільні і хороводи ігри. [3, С. 61]

Сама організація використання музично-дидактичних ігор вимагає від педагога розуміння значущості і цінності музичного розвитку дітей, великої творчості і майстерності.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Систематичне застосування музично-інтерес до музики, сприяє швидкому дидактичних ігор викликає у дітей активний оволодінню дітьми музичним репертуаром.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ветлугіна Н.А. Музичний розвиток дитини. – К., 1978. – 256 с.
2. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. – К., 1996.
3. Шоломович С.М., Рудченко І.М., Зінич Р. Т. Методика музичного виховання в дитячому садку. – К., 1979. – 164 с.

*Стаття надійшла до редакції
18 листопада 2020*

ВИКЛИКИ ЧАСУ: НОВІ РОЛІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ – КОУЧ, ТЬЮТОР, ФАСИЛІТАТОР

УДК 378.091.12.011.3.015.31 - 051

ТАРАШЕВСЬКА О.В.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
викладач факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Abstract. The article clarifies and reveals the different role positions of teachers in the educational space. The current roles of a modern teacher include the following: mentor, facilitator, coach, educator, moderator, and so on.

Keywords: facilitator, facilitation, moderator, mentor coach, coaching, tutor, advisor

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні відбувається модернізація освітньої галузі. В законі України «Про освіту» визначено, що педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного працівника у формальній або неформальній освіті, спрямованій на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадських та/або професійних компетентностей [3]. Ролі вчителів/викладачів в сучасному світі трансформуються: викладачі інтегрують учнів/студентів з особливими потребами, ефективно використовують ІКТ в освіті тощо.

Кожен педагог ХХІ століття повинен бути професіоналом своєї педагогічної

діяльності, оскільки результатом цієї діяльності має стати конкурентно спроможний випускник ВНЗ, наділений ключовими компетентностями; творчий, ініціативний. Саме тому сучасний викладач має володіти передовими освітніми технологіями, опанувати низку сучасних педагогічних ролей для забезпечення ефективної освітньої діяльності.

Аналіз наукових досліджень. Проблемі підготовки вчителів у вітчизняній педагогічній науці приділяється багато уваги: у контексті змістовних характеристик професійної підготовки (С. Вітвіцька, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зюзюн та ін), у дослідженні професійно-педагогічної творчості (В. Кан-Колик, С. Сисоєва та ін), як систему змістовно-педагогічних та

організаційно-методичних заходів, що спрямовані на формування особистості майбутнього педагога на основі компетентнісного підходу (О. Абдуліна, О. Алексеева, Г. Артюнова, Е. Иванова, Г. Кіт, Л. Нечаєва, В. Сагарда, І. Шутяка та ін). Відомо, що професійна діяльність педагога – це складний, динамічний процес, відповідно і підготовка до цього виду діяльності вимагає врахування сучасних вимог [3; 8]. Проблему професійної підготовки тьюторів у вищих навчальних закладах охарактеризовано в дослідженнях В. Артеменко, А. Бойко, С. Ветрова, О. Літовки, Г. Лукіна та ін.

Формування цілей статті. Метою даної статті є обґрунтування доцільності різноманітних видів ролевих позицій, збагаченні термінології і різноманітності функцій інноваційних ролей сучасного педагога в освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Як говорив А. Дістверг, німецький педагог: «...Вчитель повинен свідомо іти в ногу з сучасністю. Він повинен бути активним, комунікабельним, динамічним, працездатним, вольовим, впевненим у собі, толерантним, високо компетентним, творчим». Визначною рисою сьогодення є стрімкий технологічний процес, розширюються функції і можливості викладача в освітньому процесі.

Сучасний педагог – це агент змін, тьютор, модератор, коуч. Детальніше проаналізуємо ці педагогічні ролі.

Найбільш поширена в нашому освітньому просторі посада тьютора. Тьютор – це педагог-наставник (походить від англійського «tutor», що означає «спостерігаю», «підключаю» (помічник, наставник, вчитель), а тьюторство – офіційно визнаним компонентом британської системи освіти 16 століття.

Науковці виділяють три основні напрямки тьюторства в англійських університетах того часу: навчальний, виховний, дозвілевій [1; 82-91].

Як свідчить міжнародна практика, тьютор, виступає в ролі провідника дитини в освітньому процесі. Завдання тьютора полягає в організації навчання учня/студента з урахуванням його інтересів та індивідуальних особливостей. Таким чином, тьютор – учитель, що веде індивідуальні або групові заняття з учнями/студентами, репетитор, наставник. Тьютор – ключова фігура в дистанційному навчанні, що відповідає за проведення занять з студентами. Дистанційне навчання надає можливість використовувати весь потенціал тьюторства [6; 52].

Ще одна посада, що зберігає у назві іноземне звучання «коуч». Дослівний переклад слова «коучинг» – «тренерство». Коуч – це тренер, здатний зробити з людини чемпіона, тобто мова йде про виховання переможців (лідерів). За сферами застосування вирізняється кар'єрний коучинг, бізнес – коучинг, коучинг особистісної ефективності, лайф-коучинг та саме освітня сфера найбільш сприятлива до застосування. Виникненню ролі педагога-коуча сприяло партнерство в освіті. Коучинг дозволяє не тільки ефективно роз'яснювати навчальні завдання, але й сприяє створенню згуртованої команди(групи) [6; 53]. Коучингом вважається процес партнерства, при якому партнер розкривається в професійній і особистісній сфері.

Дуже актуальною та сучасною є зараз роль педагога фасилітатора. «Фасилітатор» – (від англ. facilitate): сприяти, допомагати, полегшувати; від лат. «легкий», «зручний» – це людина, що забезпечує успішну групову комунікацію. Це вчитель, основне завдання якого полягає в стимулюванні та

направленні процесу самостійного пошуку інформації та спільної діяльності учнів. Фасилітація – це організація і управління процесом обговорення певних питань (тем) у групі студентів. Мета вчителя-фасилітатора організувати комунікацію, ефективний обмін думками таким чином, щоб були успішно подолані розбіжності; налагодити конструктивний діалог і виробити рішення проблеми.

Модератор – людина, що відповідає за дотримання встановлених норм поведінки в інтернет-ресурсах, частіше форумах. Модератор – це наставник, керівник, який здійснює підтримку і організацію активної роботи групи. Більш поширене в педагогічній літературі поняття «ментор». У контексті педагогічних посад ментор як термін почали використовувати в значенні синоніма до слів «вчитель», «порадник», «наставник», «консультант». На відміну від наставника, ментор самостійно встановлює інтенсивність та напрямок навчання. І хоча часто ці два слова вживаються, як синоніми, є доволі суттєва відмінність між ними. Перший призначається, щоб допомогти досягнути цілі групи, колективу; другого можна вибрати, щоб досягнути індивідуального зростання [4; 120].

Може з'явитись в закладах освіти всіх рівнів і така посада як едвайзер (від англ. Adviser). Це радник, або консультант. Отже, едвайзер у більшості випадків практик, людина з глибокими, як теоретичними так і практичними знаннями, яка може надати слушну фахову пораду.

І нарешті, більш знайоме та близьке поняття наставник. Та оновлене освітнє середовище трансформує і функції наставника. Метою наставництва є допомога

опікуваному пристосуватись до дій в межах правил та настанов суспільства. Наставник дає поради, щодо більш ефективної роботи у сфері освіти, допомагає вирішити дискусійні питання, приймати складні життєві рішення.

Кожна професійна роль вимагає обов'язкового оволодіння системою спеціальних знань, умінь та навичок. Зокрема, кожна роль наповнена визначеним змістом та супроводжується вимогами до неї з боку, як студентів так і батьків, керівництва закладу освіти. Ці ролі мають свої права та обов'язки, форми спілкування, та взаємодію.

Висновки. Таким чином, викладач є головною дійовою особою будь-яких освітянських реформувань, які вимагають переорієнтації його професійної діяльності на нові педагогічні цінності. Особливе місце в освітньому процесі навчального закладу належить саме особистості викладача, який допомагає студентам не тільки отримати знання, вміння та навички, але і вчить критично мислити, взаємодіяти в складних ситуаціях, використовувати різноманітні технології в педагогічній діяльності (в тому числі інформаційні та комунікаційні). Роль сучасного викладача поступово змінюється в сторону творчої індивідуальної роботи з учнем/студентом, що базується на передачі досвіду, діяльності через діалог, особистісному спілкуванню.

Отже, у своїй педагогічній діяльності викладачу необхідно переосмислити власну позицію в освітньому процесі, зосередити свою увагу на аналізі педагогічної діяльності, самоосвіті, продовженні професійного зростання, практичному застосуванні інноваційних ролей відповідно до потреб суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бойко А. М. (2011). Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральних взаємодій. Педагогічні науки. (2), 4-10.
2. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові поступки та здобутки: Монографія
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-8, с.7.
4. Забавляєва Т. А., Пюрков В. Є. (2008). Організація навчально-виховного процесу на засадах педагогіки партнерства, в умовах реалізації концепції нової української школи. ФОП: Однорог Т. В. 119-121.
5. Мещанінов О. П. (2005). Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: Монографія. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили. 460с.
6. Цюпак І. М. (2018). Сутність дефініції «тьютор» у сучасному просторі дошкільної освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю. Херсон: ТОВ «Борисфен». 393с.

*Стаття надійшла до редакції
8 листопада 2020*

**КРЕАТИВНІСТЬ– СКЛАДОВА ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ**

УДК 378:37.011.3 – 51:373.3] – 026.15

ТВЕРДОХЛІБ Н. В.

*кандидат педагогічних наук, викладач факультету
дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Based on the analysis of scientific sources, a review of psychological and pedagogical literature on the research topic, the state of the research problem.

Key words: *creativity, creativ personality.*

Постановка проблеми. Актуальним питанням педагогічної науки XXI століття є проблема дослідження креативності особистості, яка набуває особливої актуальності у зв'язку із реформою і розбудовою нової української школи.

Аналіз наукових досліджень. Важливі положення щодо розкриття проблеми креативності знаходимо у наукових працях таких учених, як: О. Акімова, О. Антонова, Б. Брилін, Н. Вишнякова, С. Дмитрук, Н. Кічук, О. Куцевол, В. Моляко, В. Олексенко, В. Роменець, З. Слепкань, В. Фрицюк засвідчує, що розвиток

креативності майбутніх учителів є пріоритетним аспектом їх професійної підготовки. Педагогічний аспект проблеми креативності особистості передбачає розвивальний характер освітнього процесу та його інформатизацію, особливості котрих визначені в працях В. Андрєєва, В. Бикова, А. Вербицького, А. Дубасенюк, В. Заболотного, А. Коломієць, М. Кадемії, О. Матяш, М. Ковтонюк, Н. Мозгальнової, О. Паламарчук, Є. Полат, В. Петрук, В. Чайки, В. Штифурак.

Психологічний аспект проблеми представлений у працях зарубіжних науковців (Д. Гілфорд, Е. Торренс).

Мета статті: оглянути теоретичні джерела щодо креативності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці по-різному визначають наявність та важливість креативності в структурі особистості, рівень розуміння проявів креативності та джерела і умови розвитку креативності. Так, О. Главник зауважує, що креативність – це сукупність таких особливостей психіки, котрі забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особистості. На його думку, для креативної особистості характерні: висока чутливість до проблем, здатність сприймати неточності, відхилення, незвичайність та унікальність властивостей об'єкта; здатність помічати зв'язки між ознаками, яких формально не існує; здатність сприймати об'єкт вивчення комплексно, синтетично, помічаючи головне, суттєве; уміння звільнитися від фіксованої настанови, а сприймати досліджуваний матеріал самостійно і неупереджено [5]. Є. Гергель зауважує, що креативність – це інтегративна, динамічна особистісна характеристика, що визначає здатність до творчості і є однією з умов самореалізації особистості. Її основним процесом є дивергентне мислення. Креативність – явище багатоконпонентне, яке тісно пов'язане з особистісними і мотиваційними змінними [2].

На думку А. Кравченко, креативність – рівень творчої обдарованості, здібність до творчості, що є ознакою складу відносно стійкої характеристики особистості. Специфічними особливостями креативного процесу, продукту і особистості є їх оригінальність, спроможність, валідність, актуальність, адекватність завдання [4,

с. 231]. Дещо інший підхід висловила І. Шахіна, яка під креативністю розуміє сукупність інтелектуальних і особистісних рис індивіда, його здатність до самостійного висування проблеми, генерування нових, оригінальних ідей, підбір нетрадиційних і нешаблонних способів вирішення проблемних завдань [7, с.15]. Надзвичайно широко розуміє поняття А. Торшина, яка визначає поняття креативного продукту через технічні інновації, нові ідеї, нові стилі в мистецтві, нові парадигми в науці [6, с.130]. А. Грецов виокремлює два головних прояви креативності: можливість продуктивно діяти в ситуаціях новизни і невизначеності, за відсутності інформації, коли немає раніше застосовуваних засобів дій, які призведуть до позитивного результату; можливість створювати який-небудь продукт, що має новизну і оригінальність [3].

Деякі науковці вважають, що креативність – це вроджені здібності, за допомогою яких творча ідея може втілитися більш ефективно. Так, на думку А. Грецова, креативність – це не одинична здібність особистості, а цілий комплекс особливостей інтелекту і якостей; і вона певною мірою властива всім людям, а не є унікальною психологічною якістю, «печаткою генія». Звичайно, рівень її виявлення відрізняється, однак у більшості людей вона є достатньою, щоб творчо підходити до вирішення тих чи інших проблем; при цьому її можна активізувати і тренувати [3, с. 265-266].

Враховавши різні точки зору щодо сутності креативності та різні підходи до наукового визначення цієї категорії, окремі науковці узагальнюють, що креативність в науковій літературі представлена в чотирьох аспектах як: *продукт* (результат мислення та інтелекту); *процес* (мислення, перетворення, характеристика процесу); *якість* (головна

риса високо розвиненої особистості); здібності. На відміну від творчості, креативність (як продукт), не передбачає особистісного авторства, завжди підпорядкована ідеї чи проекту, має цільову адресність, оцінюється та визнається соціумом, будучи протилежністю стандартності, конформності та буденності [1].

Креативною особистістю називають особистість, яка має внутрішні передумови для творчої діяльності, особистісні утворення, специфіку інтелектуальної сфери, нейрофізіологічні задатки, що зумовлюють її творчу активність, тобто нестимульовану ззовні пошукову та перетворювальну діяльність.

У психолого-педагогічній літературі існує також трактування сутності креативності як людської цінності, в основі якої розвиток людської діяльності та бажання людини створювати щось нове.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, проаналізувавши цілий ряд психолого-педагогічної літератури, ми дійшли такого висновку: креативність - це діяльність, яка породжує щось нове, розвиває бажання до нових винаходів, до оригінального висловлення власної думки. Творчою називають креативну особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула потрібні для актуалізації творчого процесу додаткові мотиви, особистісні утворення, здібності, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у створенні методичних рекомендацій для розвитку креативності майбутніх учителів. Творчі завдання є засобом взаємодії особистості з педагогом. Таким чином, він знаходить різні шляхи для розвитку креативності, створюючи творчі завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аль-Фаваді Худам Мезаал Саліх (2017). Розвиток креативної здібності студентів факультетів художньої освіти у процесі навчання декоративно-прикладному мистецтву : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (образотворче мистецтво) / Аль-Фаваді Худам Мезаал Саліх; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Київ. 19 с.
2. Гергель Є. Л. (2008). Психологічні особливості формування креативних здібностей в підлітковому віці : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07 / Є. Л. Гергель ; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ. 19 с.
3. Грецов А. (2008). Психологические тренинги с подростками. Санкт-Петербург: Питер. 368 с.
4. Кравченко А. И. (2011). Общая психология: учебное пособие. Москва: Проспект. 432 с.
5. Психологічна підтримка творчості учня (2003). Київ : Редакції загально-педагогічних газет. 128 с.
6. Торшина К. А. (1998). Современные исследования проблемы креативности в зарубежной психологии. (4), 160 с.
7. Шахіна І. Ю. (2007). Формування креативності у майбутніх учителів математики засобами мультимедіа: автореф. дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.04 / І. Ю. Шахіна; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. 20 с.

Стаття надійшла до редакції 9 грудня 2020

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В
КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378:37.011.3 – 51:373.2] : [373.2.016:741]

ХОМІЦЬКА Н.М.

викладач факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

The projection of the educational environment involves the interaction of the child with the world around him, which is constantly expanding and enriching on the basis of socio-cultural values. In this case, the educator must understand a simple truth: to develop a modern personality, the teacher must not transmit stereotypes that emerged in the past centuries, and create a child's pedagogical space to unleash the potential of creativity. The modern teacher must be an active participant in the subcultural life in which the preschooler is. Whether the educator will spend enough time with the children, whether he will understand their values, needs and desires, how friendly the relationship between them will be - these aspects will dominate in the education and development of creative personality.

Key words: *preschooler, modern education, specialist, talent, educator, creativity, abilities.*

Готуючи професійного фахівця для роботи з дітьми дошкільного віку варто, насамперед, донести до відома студентів, що дошкільнята неймовірно талановиті та здібні діти. Такими вони народжуються, але бездіяльність чи байдужість, нерозуміння чи надмірна зайнятість батьків своїми справами не дають дитині розвивати дані природою таланти. Та зрештою, саме вихователька стає головною у розкритті потенціалу майбутнього художника чи скульптора. Адже повсякчас перебуває в оточенні маленьких дітлахів.

Актуальними будуть слова А. Макаренка: «Я добивався опанування майстерності, спочатку навіть не вірив, та чи є така майстерність або чи потрібно говорити про так званій педагогічній хист. Але хіба можемо ми поклатись на випадковий розподіл талантів? Скільки у нас таких особливо талановитих вихователів? І чому має страждати дитина, котра потрапила не до талановитого педагога? Й чи можемо ми будувати виховання ...в розрахунку на талант? Ні. Треба говорити лише про

майстерність, тобто про дійсне знання виховного процесу, виховного вміння [4, 176]

Всі, без винятку, народжуються з певними задатками і здібностями, але вони проявляються лише під впливом позитивних емоцій, розвиваються під час ігрової діяльності, розкриваються під час спільної роботи дітей і дорослих. Вихователька проводить значну частину часу з дітьми, тому має обов'язок помітити, розкрити та розвивати їх здібності. Особливо легко помітити задатки з образотворчого мистецтва, так як діти обожають малювати, ліпити, конструювати. Але це можливо лише тоді, коли вихователька проводить достатньо часу з дітьми і постійно цікавиться їхніми інтересами. Та і тут є умова - педагогиня повинна любити своїх вихованців. Любов – то пряма дорога до успіху.

В наш час все більше з'являється можливостей для творчості. Різні техніки і засоби для створення творчих робіт просто вражають своєю оригінальністю. Наше

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

завдання познайомити з усіма можливими студентів, які в майбутньому будуть працювати з такими творчими і сучасними дітьми. Але майбутній фахівець має керуватися знаннями психолого-педагогічних особливостей дітей дошкільного віку. Дитина з задоволенням візьме у руку олівець, пензель чи пластилін і почне що-небудь творити враз. Але це лише в тому випадку, коли у дитини є інтерес та зацікавленість, в тому випадку, коли дитина відчуває відгук позитивних емоцій, пов'язаних з виконанням будь яких рухів, які асоціюються з творчістю. На превеликий жаль може бути і зворотній бік ситуації.

На своїй практиці, під час проведення заняття з образотворчого мистецтва був прикрий випадок, про який я зараз невтомно розповідаю студентам задля того, щоб зарадити і попередити подібне. Прийшовши працювати, щойно отримавши диплом, я проводила заняття з малювання, але напередодні, вранці, підходить мама Андрія (я навіть досі пам'ятаю, як виглядав той хлопчик, якому зараз приблизно років 22) і просить не проводити заняття з її сином (вона уважно слідкувала за розкладом). Я просто погодилась, а потім, через кілька тижнів, коли побачила бажання Андрія малювати, наважилась запитати дозволу у мами на заняття з образотворчості. Вона стривожено розповіла ситуацію: коли у садочку заняття з малювання, то її син (сину було 6 років на той час) приходив додому з мокрими штанцями. І це лише в день, коли було вищезгадане заняття. Прикро було дізнатись, що причиною тієї жахливої історії були критика дитини, висміювання її «таленту», приниження перед ровесниками та цькування за незграбне поводження з засобами малювання.

Отож, вихователь має бути чуйним, терплячим, щирим і невтомним перед таким

нелегким завданням – навчити дитину будь-чому.

Але ж є дуже прості способи зацікавлення дитини до творчості. І ви їх знаєте. Але змушена вам нагадати. Переживання позитивних емоцій під час прогулянки, спостережень, ігрової діяльності та ознайомлення дітей із предметами чи їх елементами додають бажання творити. А потім ще й захоплюючі ігри з тими готовими виробами (конструювання, ліплення) викликають у дітей почуття нереального щастя і драйву – оце і є той позитивний результат, на який має орієнтуватись майбутня вихователька. Тому рівень емоційного викладу матеріалу і його яскраве обґрунтування – ключ до успіху.

Результати багаторічного вивчення практики організації образотворчої діяльності на рівні констатації та діагностики особистісного розвитку дитини показали, що її концепція, модель та механізми є адекватними навчальній, авторитарно-дисциплінарній моделі освіти. Ця модель має дуже незначний ступінь свободи обох суб'єктів: дитини і педагога. Педагог, наприклад, використовує готові типові проекти предметного, сюжетного, декоративного характеру, які мають відтворити діти переважно на репродуктивному рівні. Класифікація видів образотворчої діяльності (малювання, ліплення, аплікація, конструювання) є єдиною, зробленою за техніками, що вважаються доступними дітям дошкільного віку. Цікаво, що у такому вигляді класифікація видів образотворчої діяльності дітей існує ще з 50-х років минулого століття. Методичне забезпечення та форми спілкування педагога з дитиною «обслуговують» результат – отримання зображення, формування зображальних навичок. Останні два десятиріччя

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

характеризуються домінантою розвитку феномен дитячої творчості, мають творчості дітей, але успіху досягають перцептивну культуру і розвинену сенсорну переважно ті педагоги, які мають певний сферу, не втратили здібності до милування рівень художньої компетентності, красою в усіх формах її існування: у природі, образотворчі здібності, певну сміливість і мистецтві, людських стосунках, у собі потяг до експериментування, які розуміють самому, у дитині та продуктах її творчості

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7.
2. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. – 720 с
3. Карабаєва І.І., Карасьова К.В. Взаємозв'язок уяви, гри та навчання в дошкільному віці / Карабаєва І.І., Карасьова К.В. // Обдарована дитина. – 2008. – № 10. – С. 51–55.
4. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: в 6-ти т. /А.Макаренко. -М.: Педагогика, 1984. – 176с.

*Стаття надійшла до редакції
18 лютого 2021*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЯК УМОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

УДК 378:37.011.3 – 51:373.2] : 165.242.1

ЦІСАР І. В.

*викладач факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article considers the formation of professional self-awareness of the future teacher, his self-concept.

Keywords: *I-concept, professional development, professional self-awareness, self-esteem.*

Актуальність. Сучасне суспільство ставить підвищені вимоги до професіоналізму спеціалістів усіх рівнів. Професіоналізм – одна з найсуттєвіших характеристик людини будь-якої професії. У складному, багатогранному і суперечливому процесі професійного становлення особливе місце посідають питання, пов'язані з професійною самосвідомістю педагога, його професійною позицією, системою професійних цінностей і ставлень.

Аналіз наукових досліджень. Розвитку сфери мотивації в процесі професійного

розвитку особистості приділяється велика увага у працях Б. Г. Ананьєва, М. І. Дьяченко, Л. А. Кандибович, В. І. Ковальова, В. Є. Мільманатаін. Формування операційної сфери суб'єкта діяльності стоїть в центрі досліджень Т. І. Артемьєвої, Д. М. Завалишиної, Є. П. Ільїна, М. П. Нечаєва, В. Д. Шадрікова [1]. Проблемам професійного самовизначення присвячені праці Є.А. Клімова, Т. В. Кудрявцева, Ю. П. Поваренкова, А. В. Сухарева, П. А. Шавіра та інших. Особливо значущими у галузі професіоналізації є дослідження Б. Г.

Ананьєва, Л. І. Анциферової, К. О. Абульханової-Славської, В. А. Бодрова, А. О. Деркача, О. О. Кроніка, А. К. Маркової, які описують професіоналізацію як цілісний, безперервний процес [1].

Метою статті є розкриття процесу формування професійної самосвідомості майбутнього вихователя як умови його професіоналізації.

Виклад основного матеріалу. Професійна самосвідомість, на думку більшості дослідників, будується на базі загальної самосвідомості особистості, однак, є більш специфічною за своїм змістом. Передусім, через неї відбувається пізнання і самооцінка професійних якостей. Водночас професійна самосвідомість є інстанцією, в якій відбувається оцінка наявних досягнень, планування напрямку саморозвитку. Професійна самосвідомість пов'язана з усвідомленням людиною себе у професійній діяльності. Якщо самосвідомість формується в життєдіяльності і спілкуванні з оточуючими людьми та є результатом пізнання власних дій, психічних якостей, то професійна самосвідомість – це проекція всіх структурних компонентів самосвідомості (когнітивного, афективно-оцінного, поведінкового) на професійну діяльність. Так, когнітивна підструктура включає усвідомлення вихователем себе в системі педагогічної діяльності, в системі детермінованих цією діяльністю особистісних стосунків і в системі його особистісного розвитку. Поступово у вихователя, на основі уявлення про себе в окремих педагогічних ситуаціях, на основі думки дітей, батьків і колег складається стійка Я-концепція, яка додає йому відчуття професійної впевненості або невпевненості [2].

В афективно-оцінному ставленні вихователя до себе розрізняють оцінку

вихователем своїх теперішніх можливостей (актуальна самооцінка), минулих (ретроспективна самооцінка) і майбутніх досягнень (потенційна або ідеальна самооцінка), а також оцінку того, що думають про нього інші (рефлексивна самооцінка).

На думку А. К. Маркової, якщо актуальна оцінка вища за ретроспективну, а ідеальна вища ніж актуальна, то це свідчить про зростання професійної самосвідомості [2].

Важливим завданням для педагога є формування позитивної самооцінки загалом. У педагога, що позитивно сприймає себе, підвищується впевненість в собі, задоволеність своєю професією, ефективність діяльності. Особливо важливим є той факт, що позитивна «Я-концепція» вихователя сприяє розвитку позитивної «Я-концепції» його вихованців.

Поведінковий компонент професійної самосвідомості педагога передбачає дію на основі знань про себе і ставлення до себе.

Згадані функціональні компоненти професійної самосвідомості реалізуються у двох планах. В об'єктивному плані їх показником є професійна майстерність, у суб'єктивному – «Я-концепція».

«Я-концепція» особистості не є сталою. Але саморозвиток можливий лише за умов відсутності контролю одних людей над іншими. В освітньому процесі це свобода вибору. Поки що вона доволі обмежена.

Існує також поняття «Професійна «Я-концепція», яка є складовою «Я-концепції» особистості.

Самооцінка професійних здібностей і досягнень це найважливіший елемент у структурі професійної «Я-концепції» особистості. Самооцінка – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей, цінність, приписувана собі або окремим якостям

особистості. Самооцінка виступає важливим регулятором поведінки. Від неї залежать взаємовідносини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач. Тим самим вона впливає на ефективність діяльності та подальший розвиток особистості [3].

«Я-концепція» майбутнього вихователя є складною динамічною системою уявлень здобувача освіти про себе як особистість і суб'єкт навчально-професійної діяльності у взаємозв'язку і взаємозумовленості когнітивного, емоційно-ціннісного і поведінкового структурних компонентів. Показниками позитивної «Я-концепції» майбутнього вихователя є наявність у когнітивній її схемі професійно-рольових установок, які є свідченням ідентифікації здобувача освіти з соціально-професійною роллю «майбутній вихователь», «вихователь-практикант»; низький рівень особистісної і реактивної тривожності. Здобувачі освіти з негативною «Я-концепцією» характеризуються відсутністю професійно-рольових установок, що несприятливо позначається на їх педагогічній спрямованості; високим рівнем особистісної і реактивної тривожності [7].

Протягом навчання майбутнього вихователя спостерігається зміна і розвиток його «Я-концепції»: змінюється «Образ-Я» майбутнього вихователя в напрямі когнітивної ускладненості і диференційованості; змінюються зовнішні оціночні еталони на внутрішні, індивідуально-особистісні; зростає кількість професійно-рольових конструктів. Водночас у багатьох здобувачів освіти спостерігається зниження загальної самооцінки і ставлення до себе, прояв загального високого рівня тривожності. Це заважає самоствердженню і самореалізації себе як майбутнього вихователя. Ці тенденції можна пояснити

особливостями індивідуального розвитку студентів, а також недоліками в організації навчально-виховного процесу, зокрема в сфері взаємин «студент-викладач».

Можна виділити етапи формування у здобувачів освіти образу «Я-педагог». Перший етап (1 курс) – сутність його полягає у становленні образу «Я-студент». Цей етап пов'язаний з адаптацією до нової соціальної ролі студента. Другий етап (2-3 курси) – це період, коли у студента формується образ «Я-майбутній спеціаліст». Цей етап пов'язаний зі сприйняттям себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності. Третій етап (4 курс) – період переосмислення й уточнення різноманітних варіантів професійно-творчого саморозвитку, працевлаштування і побудови професійної кар'єри. На основі співставлення образу-професії з «Я-образом» у студента формується професійний «Я-образ» і складається усвідомлення своєї тотожності з вибраною професією, формується позитивне ставлення до себе як суб'єкта сучасної навчально-професійної діяльності і майбутньої професійної діяльності.

Одним із важливих елементів професійної «Я-концепції» є професійна самоефективність – впевненість людини в тому, що вона може демонструвати таку поведінку, яка дозволить їй досягнути бажаного результату в професійній діяльності.

Висновки. До методів розвитку професійної «Я-концепції» можна віднести тренінгові методи, метод коучингу, метод аналізу конкретних ситуацій. До напрямків розвитку професійної «Я-концепції» відносяться сфера професійного спілкування, підвищення престижності професії, розвиток професійної рефлексії, формування професійної ідентичності та само ефективності.

СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ВИМІРИ ЗМІН

Разом з тим залишається недостатньо подальшого удосконалення змісту, форм і вивченою проблема формування методів навчання з метою позитивного професійної «Я-концепції» в умовах впливу на розвиток професійної «Я-функціонування системи вищої освіти. Тому концепції» здобувачів освіти в їх підготовці є актуальним пошук нових підходів до до майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бернс Р. (1986). Развитие «Я-концепции» и воспитание. Москва. 422 с.
2. Кокун О. М. (2004). Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності. Київ: Міленіум. 265 с.
3. Кокун О. М. (2006). Особливості психофізіологічної готовності студентів до педагогічної діяльності залежно від їх спеціалізації. Наук. зап. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. (28), 289-297.
4. Кокун О. М. (2008). Загальні особливості психофізіологічної готовності студентів педагогічних спеціальностей до майбутньої професійної діяльності. Наук. Записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України (36). 125-133.
5. Максименко С. Д. & Щербан Т. Д. (1998). Професійне становлення молодого вчителя. Ужгород: Закарпаття. 105 с.
6. Малхазов О. Р. (2010). Психологія праці. Київ: Центр навчальної літератури. 208 с.
7. Юрченко В. І. (1996). «Я-концепція» майбутнього вчителя. Проблеми і перспективи розвитку психології в Україні : Матеріали 2-го з'їзду Товариства психологів України. Т. 2. 41-43.

*Стаття надійшла до редакції
18 листопада 2020*

**МУЗИЧНЕ ЗАНЯТТЯ – ГОЛОВНА ФОРМА НАВЧАННЯ І
ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ МАЙСТЕРНОСТІ**

УДК 378.016:78

КАЛАШНЮК Є.Й.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Статтю присвячено проблемі формування художньої майстерності на заняттях навчання гри на музичних інструментах.

Ключові слова: *музичне заняття, самостійна робота, домашнє завдання, професійні навички, музичний твір, виконавська майстерність.*

Мета статті: показати вплив різних методів, прийомів на музичних заняттях для формування художньо-виконавської майстерності

Виклад основного матеріалу.

Потреби швидкого економічного оновлення господарства країни, зростання інформатизації суспільства, необхідність використання передових наукових технологій ставлять перед вищою школою низку завдань, серед яких основне місце посідає проблема розвитку творчих індивідуальних здібностей особистості.

Важливе завдання сьогодення – всіляко сприяти розвитку пізнавальної активності кожного студента. Треба не тільки будити в ньому цікавість до досліджувального матеріалу, але й добиватися того, щоб вона перетворилася на допитливість, а потім набула би характеру справжнього пізнавального процесу, прагнення до розкриття сутності досліджувальних явищ, причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей.

Усе це свідчить про те, що необхідно урізноманітнити навчальну діяльність студентів, що в значній мірі буде сприяти формуванню в них позитивної мотивації до навчання, розвитку їхніх творчих здібностей, активної пізнавальної діяльності та формуванню художньої майстерності.

Основною формою, стрижнем музичного виховання, навчання гри на музичному інструменті є музичне заняття. Кожне музичне заняття – це всього лише елемент в ланцюжку занять, які об'єднанні загальною метою, завданнями, змістом. Заняття з навчання гри на бандурі тісно пов'язане з виконанням домашнього завдання. Викладач підводить підсумки виконаної студентом роботи, ставить технічні, творчі вимоги, вступає з студентом в інтерактивний діалог, дає йому емоційний заряд і забезпечує музичним матеріалом для домашньої роботи. Від навиків, привитих студентові на індивідуальному занятті, залежить продуктивність його самостійної роботи. Тому заняття необхідно будувати так, щоб домашня, самостійна робота була продовженням роботи в класі. Виховуючи навички самостійної роботи, викладач підводить студента до свідомого, активного засвоєння музичного матеріалу. Дуже важливо прививати студентові вміння спочатку осмислити, продумати все завдання, щоб своїм внутрішнім слухом як можна більш реально уявити звучання музичного твору (п'єси, етюд). Цей навик можна виховати, якщо не дозволяти студентові грати музичний твір без попереднього обдумування. Аналізуючи музичний твір, студент виконує зауваження

викладача, відмічає важкодоступні для виконання місця, вступає в діалог з викладачем, висловлює свої враження. Необхідно привчати студента до гри окремих епізодів музичного твору, з кожним новим повторенням домагатись якіснішого виконання. Педагог повинен пробуджувати в студента зацікавленість в багаторазовому безпомилковому виконанні всього музичного твору чи окремих його частин. Не менш важливо привчати студента до заключного обдумування. Після виконання музичного твору студент повинен вміти в думках відтворити його, проаналізувати, що вийшло добре і які деталі залишились недопрацьованими. Щоб виховати таке самокритичне відношення до своєї гри, студент повинен вміти аналізувати самотійно. Також необхідно пропонувати студентові виконати те чи інше завдання без попередніх програвань. Перше ніж зіграти, він повинен продумати завдання, взяти відповідний темп і мобілізувати свої зусилля для відтворення авторського замислу. Невдало зіграний твір може закріпити уяву студента про труднощі, які не можна подолати.

Для успішної гри необхідно прививати студенту смак до нормального, гарного звучання бандури. Він повинен відчувати, що кожний відтворений на інструменті звук направлений на розкриття змісту музичного твору.

В завдання додому входить робота над гамами, вправами, етюдами, художніми і дитячими творами, гра на слух, читання нот з аркуша. Якщо вдома студент повинен був вивчити музичний твір, чи його частину окремо кожною рукою, то на занятті викладач повинен перевірити чи виконані його вказівки. Прослуховувати на кожному занятті п'єсу чи етюд від початку до кінця не обов'язково. Робити це необхідно коли

студент вперше приносить до кінця розібраний музичний твір. Дати необхідні вказівки про трактовку твору студентом, уточнити аплікатуру, перевірити правильність виконання нотного тексту. Разом із студентом виділити технічні труднощі, намітити способи, прийоми гри для їх подолання. На наступних заняттях студент по вимозі викладача виконує окремі місця твору. Коли основні виконавські труднощі студент подолав, тоді необхідно прослухати музичний твір повністю. Якщо часто слухати музичний твір до кінця, викладач поступово звикає до помилок у виконанні студента і перестає їх помічати. Реальне звучання цього музичного твору замінюється внутрішньою уявою необхідного звучання. Щоб цього не допустити, викладач повинен спрямувати свою увагу так, ніби чує гру студента вперше.

У другій частині заняття викладач підводить підсумки виконання домашнього завдання у формі інструктажу з показом на інструменті, створює умови навчання, за яких студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, здатний до взаємодії, діалогу з викладачем. Моделюємо ситуацію спільного вирішення проблем, створюємо атмосферу співпраці, критичного мислення, що сприяє формуванню у студента навичок і вмінь гри.

В заключній частині заняття викладач підводить підсумки роботи студента на занятті, визначає домашнє завдання.

З метою формування необхідних професійних навичок гри, корисно частину заняття відводити для напівсамотійної роботи студента, конкретно вказавши завдання, наприклад, звернути увагу на метро-ритм, досягти правильної взаємодії пальців при звуковеденні, удосконалити окремі місця технічної складності, підібрати

аплікатуру і т.д. В цьому випадку студенту надається більша частина ініціативи, викладач тільки допомагає йому, слідкує за напрямком його роботи. При цьому методи мобілізуються всі знання і вміння студента, закріплюються щойно набуті.

Можна використовувати метод тренування. В цьому випадку ініціатива належить викладачу. На занятті він вимагає від студента виконання всіх своїх вказівок в подоланні технічних чи художніх труднощів і по можливості намагається закріпити результати виконаної роботи. Якщо технічні чи художні труднощі настільки складні, що на занятті студент не може їх подолати, викладач зобов'язаний підказати як працювати над цим самостійно. Не можна подавляти ініціативу студента, а навпаки її потрібно розвивати. Тренування або багаторазове повторення важкодоступних місць в музичному творі можна проводити по-різному. Наприклад, викладач кожного разу перед повторенням вказує студентові на недоліки в його виконанні, робить попутні зауваження не зупиняючи гри. При неправильному виконанні зупиняє гру студента.

Ці прийоми гри в музичній педагогіці називаються:

1. Направляючі вказівки;
2. Попутні зауваження;
3. Уточнюючі зупинки.

Всі вони тісно пов'язані між собою і в процесі тренування органічно доповнюють одна одну. Коли викладач робить направляючі вказівки, він ставить перед студентом відповідні завдання при виконанні музичного твору від початку до кінця. Попутні зауваження повинні бути короткими і своєчасними, щоб студент не зупиняючи гри, встигав їх виконати. Наприклад, завчасно попередити студента, що буде крещендо чи димінуендо, або

субітопіано чи сфорцандо. Під час гри в швидкому темпі попередити про акцент, який необхідно виконати. Але не можна перевтомлювати студента частими зауваженнями чи вказівками, особливо тоді, коли він виконує другорядні завдання, наприклад, працює над точним виконанням аплікатури. Вони необхідні в тому випадку, коли увага бандуриста не повністю зосереджена на виконанні ігрових завдань і він має можливість сприймати додаткові вказівки. Під час гри попутні зауваження можна робити і в формі жестів, вказуючи студентові нюанси, акценти, агогічні зміни в темпі. Попутні зауваження зручно робити шляхом підігрування на бандурі або підспівування, особливо другорядних голосів, які студент відчуває гірше. Іноді попутні зауваження можна робити шляхом підрахунку або трактування.

Застосовуючи прийом уточнюючі зупинки, коли студент допустив помилку, необхідно пам'ятати, що помилки можуть бути випадковими або завченими. Для виправлення завчених помилок необхідна довготривала і кропітка праця. Пам'ятати, що із-за частих зупинок студент не зможе зосередитись. Щоб не порушувати творчого замислу студента, його гру можна зупинити лише короткими зауваженнями, не роблячи розширених вказівок на зміст помилки. Перше ніж застосувати уточнюючу зупинку, необхідно прослухати весь твір або його частину, намітити на що необхідно звернути увагу виконавця. Студент сам повинен бачити свої помилки і зупинитись для їх виправлення. Якщо студент продовжує грати з помилками не помічаючи їх, тоді його зупиняє викладач. Виправляти помилки краще всього шляхом багаторазового повторення цієї частини, досягаючи з кожним разом кращого виконання. З успіхом застосовується для

цього показ на інструменті. Якщо деякі труднощі після багаторазового повторення ще залишились, викладач не повинен пропонувати подальше повторення, так як воно може закріпити помилку. Однак, якщо студентові вдалось досягти хоча невеликого успіху, роботу над складним місцем необхідно продовжувати. Необхідну кількість повторень викладач повинен визначити сам. Якщо успіхів досягнути важко, необхідно запропонувати виконання шляхом спрощення фактури, зменшення темпу та ін. Крім такого індивідуального заняття, яке включає весь ланцюжок процесу навчання, викладач може проводити окремі заняття для одного виду роботи, наприклад, засвоєння нових знань шляхом діалогу, перевірки домашнього завдання і т.д. Такі заняття можна проводити не часто, епізодично, тоді, коли вони викликані особливостями індивідуального розвитку студента.

Формування художньої виконавської майстерності – складний багатоплощинний процес, розвиток якого висуває необхідність постановки в центр дослідницької уваги поняття «майстерність», що складає ядро, систематизуючи основу виконавської діяльності та виступає вихідною передумовою джерела формування виконавця. Майстерність уподібнюється з вправністю, мистецтвом, ознакою яких є доскональна творча обізнаність індивідуума про предмет діяльності, що характеризується неповторністю, індивідуальністю, унікальністю, оригінальністю вирішення творчих завдань. Знання, уміння, навички у процесі становлення професійної майстерності доповнюється волею, наполегливістю, на яких проростає працелюбність як найвище виявлення людського в людині. Виключно на цьому ґрунті міцніє і розвивається

майстерність, в якій природно зливаються праця – як необхідність, і праця – як гра фізичних та інтелектуальних сил особистості. Майстерність набувається виконавцем в процесі діяльності.

Майстерність виконавця традиційно вдосконалюється в процесі музично-професійної підготовки, завдання якої полягає у виявленні творчих прагнень вихованця.

Питанням художньої виконавської майстерності приділяється останнім часом надзвичайно велика увага в музичній педагогіці. У вітчизняній педагогіці одним з перших виконавську майстерність як теорію формування відокремив і конкретизував М.А. Давидов. На його думку, виконавська художня майстерність є вільним володінням інструментом і собою, емоційно яскраве, артистичне, співтворче, технічно досконале втілення музичного твору в реальному звучанні.

Отже, виконавська художня майстерність – це характеристика високого рівня виконавської діяльності музиканта, що передбачає здатність до глибокого осягнення змісту музики, виявлення власного ставлення до її художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення музичного твору в реальному звучанні.

Художня виконавська майстерність як результат справжньої творчості передбачає уміння створити цікаву, неповторну, виключно індивідуальну інтерпретацію музичного твору.

Мистецтво професійної, виразної гри залежить від уміння викладача і студента знайти на кожному етапі навчання необхідні методи, прийоми, засоби для гармонійного зростання студента.

Отже, можна зробити висновки, що кожне індивідуальне заняття навчання гри на

інструменті є лише один закінчений елемент в складному ланцюжку інших занять. Воно повинне мати свої методичні особливості, які характеризуються постійним і глибоким вивченням індивідуальності студента, його музично-виконавських здібностей.

Формування виконавської майстерності є однією з вагомих актуальних проблем

мистецтва педагогіки. Зокрема, врахування емоційно-естетичних чинників осягнення музичного мистецтва й опора на них в навчально-виховному процесі є необхідною умовою впливу на формування особистості виконавця, суттєвою формою збагачення художньо-інтерпретаційних умінь музиканта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. - 2002. - 23 квітня
2. Теоретичні засади виховання національної свідомості : програма спецкурсу і навчальний посібник / [за ред. Д.О. Тхоржевського]. - К.: ІЗМН, 1998.
3. Давидов М. Основи формування виконавської майстерності музиканта. - К.: Муз. Україна, 1983.
4. Йоркіна Є. Б. *Психолого-педагогічні умови формування індивідуального стилю виконавської діяльності музиканта-інструменталіста: Автореф. дис. ... канд. пед. наук.* - К.: КДІК, 1996.
5. Корженевський А.Й. *До питання про специфіку мислення музиканта-виконавця//Питання фортепіанної педагогіки та виконавства.*-К.:Музична Україна, 1981.
6. Котляревська О. *Варіативний потенціал музичного твору: культурологічний аспект інтерпретування: Автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.*- К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1996.
7. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей. – Львів, «Тірас», 2003.
8. Москаленко В. Г. *Теоретический и методический аспект музыкальной интерпретации: Дисс. ... д-ра искусствовед.*- К.: КГК, 1994.
9. Чернявська М. Н. *Аксиологічний аспект теорії інтерпретації та проблеми музичної педагогіки: Автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.*- К.: КГК, 1996.

Стаття надійшла до редакції
18 листопада 2020

**ЕСТЕТИЧНЕ, ПРАВОВЕ ТА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО КРАЇНИ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСЕННОЇ КУЛЬТУРИ**

УДК 378.015:39(=161.2)

МАЗУР А. М.

*викладач факультету дошкільної освіти ма музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article considers the concept of national identity as a component of national and cultural traditions. The role of folklore as one of the driving components in the development and consolidation of the Ukrainian people is highlighted through the prism of folk songs. Based on the works and achievements of Ukrainian composers and general pedagogy, the educational potential of Ukrainian folk songs as a genetic code of the Ukrainian nation is analyzed.

Key words: *national self-consciousness, folk pedagogy, Ukrainian song, folklore.*

Постановка проблеми. Динаміка сучасного життя програмує нове, трансформоване бачення молодого покоління зовсім у новому ракурсі. Актуальними стають нові ідеали та переконання; формуються прогресивні тенденції європейського напрямку. Така ситуація яскраво відображується у формуванні поняття «національної самосвідомості», що є важливим чинником, який характеризує цілісність нації.

Сьогодні перед Україною постає низка непростих ментальних, духовних та світоглядних проблем. Серед них одна з найголовніших – формування реального громадянського суспільства. Без високого рівня національної свідомості досягнення цієї мети видається неможливим.

Особлива відповідальність за виховання молодого покоління покладається на викладача музики, який засобами української музичної культури спроможний ефективно формувати національну самосвідомість студентів, впливаючи не тільки на інтелектуальну, а й на емоційну сферу особистості.

Національна самосвідомість ґрунтується на історичній пам'яті, на знанні історії нації, її традицій, містить у собі емоційно-ціннісну

оцінку минулого нації, її сучасного стану, взаємозв'язків з іншими народами, збагачує духовний світ особистості [2].

Духовні цінності кожної нації визначають її місце й роль в історії людства. Пісенний фольклор містить у собі неоціненний матеріал для вивчення традиційних етико-естетичних засад українського народу, а також відображає еволюцію ідеалів, яка відбулася в процесі історичного розвитку нації.

Актуальність дослідження зумовлюється потребою сучасного суспільства у формуванні молодого покоління високого рівня національної свідомості, яка є серцевиною національного виховання. Одним із важливих засобів саме такого виховання є українська народна пісенна творчість, що увібрала у себе історію, звичаї, культуру протягом багатьох років, тому потребує особливої уваги педагогів задля зростання свідомого духовно зрілого молодого покоління.

Мета статті полягає у висвітленні ролі української народної пісенної творчості в системі формування національної самосвідомості студентів.

Аналіз досліджень з даної теми. Виховання національної самосвідомості

студентів неможливе без глибокого усвідомлення національних джерел музичної культури, що викликає необхідність глибшого їх вивчення.

Проблема виховання особистості у процесі опанування українською музичною культурою, зокрема, народнопісенною творчістю розглядалися такими сучасними дослідниками як: Т. Анікіна, В. Іванов, Ю. Мандрик, І. Таран, Л. Філоненко.

Низка педагогічних досліджень підтверджує особливу роль викладача музики в духовному та естетичному становленні студентської молоді (Е. Абдуллін, О. Апраксіна, Л. Коваль, Л. Масол, С. Мельничук, В. Ражников, О. Рудницька, Г. Падалка, Л. Хлебнікова та ін.), які обґрунтували виховний потенціал української народної пісні, особливості її використання у процесі навчання учнів різних вікових груп та студентів.

Пісня – це незмінний елемент усіх народних звичаїв, традицій, свят, і у сукупності із звичаями вона складає основу менталітету українців. Загальні положення про визначну роль української народної пісні у вихованні духовності і, зокрема національної самосвідомості, розроблене видатними українськими педагогами: В. Сухомлинським, Г. Ващенком, Б. Грінченком, І. Нечуй-Левицьким, К. Ушинським, І. Франко, Т. Шевченком [4].

Великий внесок у справу теорії і методики музичного виховання і їх використання у формуванні національної свідомості дітей зробили західноукраїнські композитори: В. Матюк, С. Воробкевич, Д. Січинський, С. Людкевич, фольклорист Ф. Колесса та ін. Всі вони високо оцінювали виховні можливості народної пісні і широко використовували її в музично-педагогічній діяльності. Музично-педагогічна концепція цих композиторів найповніше втілювалася у збірках, які

отримали назву «Співаники». Широке використання збірок у практичній роботі вчителів музики виховувало у дітей любов до свого народу, сприяючи тим самим формуванню національної свідомості [7].

Виклад основного матеріалу. Національна самосвідомість породжується національним почуттям, тобто почуттям власної самобутності й відмінності від інших націй. Формуванню національної самосвідомості особистості сприяють такі важливі засоби як історія народу й держави, рідна мова, словесність, фольклор, народні звичаї й обряди, мистецтво, родинно-побутова культура, народна педагогіка.

Пробудження національної самосвідомості відбувається у дитячому віці під впливом сімейного середовища, друзів, знайомих, ровесників. Пізніше в цей процес включаються інші осередки соціалізації – дошкільні заклади, школа, вуз, позашкільні установи тощо. Протягом тривалого періоду етнізації здійснюється формування системи уявлень людини про широке коло етнонаціональних феноменів, яка містить у собі знання про культурні та психологічні особливості свого та інших народів, історичне минуле власної національної спільноти. Сформована таким чином складна система знань стає підґрунтям для усвідомлення людиною власної тотожності з конкретним народом, пізнання власних психологічних особливостей, що характеризують особу як члена національної спільноти, в результаті чого індивід усвідомлює себе представником певної нації [9].

Всі народнопісенні жанри є невичерпним джерелом пам'яті народу України, які в узагальнених художніх образах зберегли етнічні, естетичні, національні ідеали, неписані закони співжиття, історію, філософію, психологію та етнопедагогіку.

Серед великого жанрового розмаїття народнопісенної творчості особливо важлива роль у формуванні національної самосвідомості належить історичній пісні – феноменальному явищу серед духовних цінностей нашого народу.

Як самостійний і найбільш динамічний у своєму розвитку жанр історичної пісні склався протягом XV–XVI століття. Поетичні тексти та мелодії цих пісень народжені драматичними подіями, що мали місце в житті народу, який протягом тривалого часу відстоював свободу і незалежність рідної землі.

У народному побуті збереглося чимало пісень, які досить поширені і нині. Їхня популярність пояснюється великою художньою силою впливу як музики, так і поетичних текстів. До таких пісень належать: «Пісня про Байду», «Ой на горі вогонь горів» і особливо «Ой на горі та й жінці жнуть».

Поширення прогресивних тенденцій в музичному житті України, педагогічний досвід митців, хорова робота з дітьми сприяли появі перших збірок кращих зразків рідного фольклору з метою використання його в навчальних та виховних цілях. Початком такого підходу у справі музичного навчання дітей стали дві збірки М. Лисенка «Молодощі» (1875 р.), до якої увійшло 25 дитячих ігор, 13 веснянок та «Збірка пісень у хоровому розкладі, пристосованому до учнів молодшого і підстаршого віку в народних школах» (1917 р.), основу якого склали пісні майже всіх жанрів [1].

Високі виховні можливості української народної пісні визнавалися і завжди широко використовувалися в галузі освіти й музичного мистецтва. Про це свідчить той факт, що більшість українських композиторів другої половини XIX – початку XX століття (М. Лисенко, К.

Стеценко, Я. Степовий, М. Леонтович, Д. Січинський, В. Верховинець, П. Козицький та ін.) були музикантами-педагогами й авторами збірок записів та обробок народних пісень. Такий підхід українських митців підготував сприятливий ґрунт для формування у дітей з раннього віку не тільки музичних здібностей, а й виховання кращих моральних і естетичних якостей: любові до матері, рідних, мови, країни, своєї культури, народних традицій, що й складає основу духовності особистості, а значить національної самосвідомості й національного виховання. [6].

Важливою складовою частиною культури народу є фольклор. Як зауважує А. Іваницький, «Фольклор – це своєрідний конденсат духовної історії людства від найдавніших часів і до сьогодні» [5, с. 5].

С. Науменко підкреслює, що домінуючим началом навчально-виховного процесу на уроках музичного мистецтва має стати долучення дітей до музичної спадщини рідного народу. Відомо, що найбільш природним і доступним шляхом відбувається засвоєння школярами саме народної музики. Це пояснюється існуючим національним «музичним генотипом» як сукупністю спадкових музичних структур і засобів, які поколіннями передавалися в народі [6, с. 8].

Також народна пісенна творчість є складовою народної педагогіки, оскільки містить у собі систему етичних еталонів та ціннісних орієнтацій. Тому вона посідає вагомe місце в системі народної педагогіки як сукупності емпіричних знань у справі виховання, бо наповнена дидактичним змістом та пов'язана зі звичаями, обрядами, святами, що супроводжують найважливіші події нації, окремої особистості.

Відомий фольклорист С. Мишанич зазначав, що пісня супроводжує людину все

свідоме життя. Вона й донині перебуває в стані активного побутування, отже, сприяє вихованню національної свідомості українців, окреслює провідні ознаки їх психологічного укладу [8].

Висновки. Національна самосвідомість як духовна цінність нації, органічно пов'язана з усіма проявами духовності людини і проникає в усі сфери життєдіяльності особистості.

Формування національної самосвідомості тісно пов'язане з характером та національним менталітетом українців. “Національний характер українців, – пише відомий вчений П. Щербань, – формувався протягом віків. Вічна правда шукання, гостинність і щедрість, ласкавість і доброзичливість, пісенність і музичність, працьовитість і талановитість, ніжність і глибокий ліризм, волелюбство і душевне багатство – лише деякі типові якості відомого в цивілізованому світі українського національного характеру” [10, с. 8].

Проблема формування національної самосвідомості молоді, національно-духовних і морально-патріотичних цінностей та ідеалів у навчально-виховному процесі є надзвичайно важливою з огляду на

її роль і місце у формуванні майбутнього фахівця-патріота.

Процес формування у молоді національно-патріотичної самосвідомості є надзвичайно складним, багатоаспектним і довготривалим, що вимагає від педагога високої відповідальності, забезпечення комплексного впливу усіх навчальних дисциплін. Під час музично-виховної роботи викладачу слід прагнути до єдності, синтезу всіх дисциплін естетичного циклу (музика, хореографія, образотворче мистецтво, література).

Звернення до народної музичної творчості – це данина пам'яті історичного минулого свого народу. Зміст фольклорної музики сповнений потенціалу високої духовності й справжніх життєвих цінностей, прикладів мужності та шляхетності, щирості й людяності, віри в перемогу добра над злом. Через національне музичне мистецтво дитині легше зрозуміти своєрідність музики інших народів і уявити надбання української музичної культури як складової світової музичної спадщини. Засвоєння на цих засадах фундаментальних духовних цінностей людства є надійним шляхом виховання національної свідомості студента в його духовному і культурному зростанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Архімович Л., Гордійчук М. Микола Лисенко. К.: Мистецтво, 1963. 254 с.
2. Гуменюк, Г. Національна самосвідомість школярів та перспективи її розвитку. Рідна школа. 1999. № 2. С. 59–61.
3. Добровольська Н. О. Розвиток національної свідомості як складової національно-культурних традицій у процесі вивчення студентами спецкурсу «Українська мова». Гуманітарний вісник ЗДІА. Запоріжжя, 2008. Вип. 33. С. 217-222.
4. Єгорова І. В. Управління процесом формування національної самосвідомості на уроках музики в сучасних умовах. Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. К.: ІЗМН, 1998. С. 137 - 140.
5. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість: посібник для вищ. та серед. учбов. закл. Київ : Музична Україна, 1990. 336 с.

6. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. Київ : Магістр, 1996. 144с.
7. Осипець Р. Формування національної духовності засобами народної пісні Актуальні проблеми духовності: Збірка наукових доповідей II-ї Всеукраїнської конференції. Київ-Кривий Ріг: ІЗМН, 1997. С. 338-340.
8. Руснак І. Є. Український фольклор : навч. посіб. К. : Академія, 2012. 304 с.
9. Хотинец В. Ю. Этническое самосознание и его роль в развитии индивидуальности человека: Учебное пособие для спецкурса. Ижевск: Изд-во Удмуртского ун-та, 1996. 75 с.
10. Щербань П. Формування національної самосвідомості в сім'ї. К.: Т-во "Знання" України, 2002. 94 с.

*Стаття надійшла до редакції
12 грудня 2020*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДСНС УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ГИРЬОВОГО СПОРТУ

УДК 796.88.012.1 : 377.011.3 – 52](045)

КРАСУЦЬКИЙ В. М.

*начальник циклу-старший майстер виробничого навчання циклу виробничого
навчання Вищого професійного училища Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності*

ОСАДЧУК О. Ю.

*старший викладач-майстер виробничого навчання циклу виробничого навчання
Вищого професійного училища Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності*

ПАЛАМАРЧУК Ю. Г.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, завідувач кафедри теорії і
методики фізичного виховання Кошарського закладу вищої освіти «Вінницький
гуманітарно-педагогічний коледж»*

The article presents the results of the physical preparedness study of the educational establishments' seekers of the State Emergency Service of Ukraine. It has been revealed the positive impact of kettlebell lifting classes for the educational establishments' seekers of the State Emergency Service of Ukraine ($P < 0,05$). It has been established a possibly better increase of qualitative parameters of motor activity of the representatives of the main group compared to the control group ($P < 0.05$) in tests that require the manifestation of speed endurance, general endurance, speed strength, dynamic strength endurance of the muscles of the abdominal press and muscles of the arm flexors.

Key words: *pedagogical testing, kettlebell lifting, cadets, physical qualities, physical preparedness.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перспективним напрямком удосконалення системи фізичного виховання здобувачів освіти навчальних закладів ДСНС України є пошук та застосування ефективних засобів, що сприятимуть підвищенню рівня їхньої фізичної підготовленості.

Пронтенко К.В. стверджує, [9, с.9] що систематичні заняття фізичними вправами та спортом є важливою і невід'ємною складовою у процесі формування фізично розвиненого та професійно підготовленого фахівця перемінного та постійного складу підрозділів ДСНС України.

Окремі науковці [1, с.78; 8, с.1] стверджують, що чинна система фізичної підготовки не повною мірою вирішує завдання, які стоять перед нею у процесі навчання здобувачів освіти. Основними причинами є: низький вихідний рівень розвитку фізичних якостей у кандидатів до вступу у навчальні заклади ДСНС України; не враховуються механізми термінової адаптації до середовища, яке постійно змінюється; недостатньо враховується специфіка професійної діяльності майбутніх фахівців.

Застосування фізичних вправ у процесі навчання здобувачів освіти має бути спрямоване на вирішення таких завдань: формування професійно важливих фізичних та психофізіологічних якостей; підвищення ефективності навчання; зміцнення здоров'я та покращення функціонального стану; формування мотивації до занять фізичними вправами та спортом; зниження впливу негативних чинників навчання і діяльності [7, с.21; 10, с. 72].

Основними фізичними якостями, які визначають фізичну готовність курсантів і студентів та є базовими для розвитку професійно-прикладних якостей фахівців

перемінного та постійного складу підрозділів ДСНС України, є загальна витривалість, статична витривалість м'язів тулуба та сила м'язів спини, ніг, плечового поясу [1, с. 64; 6, с. 139; 9, с. 15; 11, с. 1]. Тому, розвитку саме цих фізичних якостей і варто надавати перевагу під час навчання здобувачів освіти.

Аналіз літературних джерел [3, с. 90;4, с. 33;13, с. 103] засвідчив існування цілої низки засобів фізичної підготовки, але найбільш адаптованими для здобувачів освіти навчальних закладів ДСНС України є заняття гирьовим спортом.

У процесі заняття гирьовим спортом покращується діяльність системи дихання, серцево-судинної системи та відбувається зниження ЧСС у спокої та артеріального тиску, оскільки підвищується економізація роботи кардіореспіраторної системи організму, підвищуються резервні можливості даних систем та скорочується період відновлення після фізичних навантажень, удосконалюються обмінні процеси, що сприяє підвищенню стійкості організму до дії несприятливих чинників професійної діяльності [12, с. 75]. Головченко В.А. Плотніков Е.К., Павліков В.В. [2, с. 40] вказують, що доступність вправ з гирями забезпечує високу щільність занять і залучення великої кількості навчаних до систематичних тренувань, а широкий діапазон ваги гирь дозволяє раціонально дозувати навантаження для здобувачів освіти, враховуючи їх індивідуальні можливості.

Мета дослідження – підвищення рівня фізичної підготовленості здобувачів освіти навчальних закладів ДСНС України засобами гирьового спорту.

Методи й організація дослідження. Під час педагогічного формувального експерименту використовували педагогічне

ЕСТЕТИЧНЕ, ПРАВОВЕ ТА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО МАЙБУТЬОГО КРАЇНИ

тестування фізичних якостей; пульсометрію; методи математичної статистики – обрахунку середнього арифметичного, середнього квадратичного відхилення, похибки середнього арифметичного; вірогідність різниці між середніми величинами визначали за критерієм Стьюдента з попередньою перевіркою гіпотези про нормальний розподіл результатів вимірювання за допомогою критерію Шапіро-Уїлкі [5, с. 115].

У дослідженні брали участь 93 особи 18-19 років Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця). Контингент обстежуваних осіб було розподілено на дві групи: до I групи (КГ) увійшли здобувачів освіти, які відвідували заняття фізичного виховання (4 год. на тиждень) за навчальною програмою для

професійно-технічних навчальних закладів; II група (ОГ) сформована з осіб, які окрім занять фізичного виховання, додатково займалися гирьовим спортом три рази на тиждень. Обстеження проводили на початку і через 25 тижнів від початку занять гирьовим спортом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заняття з гирями проводилися згідно з розпорядком дня Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця) у години спортивно-масової роботи тричі на тиждень по 45 хв кожне.

За результатами формувального експерименту, встановлено вірогідне покращення отриманих параметрів рухової діяльності за більшістю тестів ($P < 0,05$), лише у осіб основної групи (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив занять гирьовим спортом на прояв якісних параметрів рухової діяльності курсантів, студентів ДСНС України

№ з/п	Показники	Контрольна група (n=48)				Основна група (n=45)			
		До початку занять		Через 25 тижнів від початку занять		До початку занять		Через 25 тижнів від початку занять гирьовим спортом	
		$\bar{x}$	m	$\bar{x}$	m	$\bar{x}$	m	$\bar{x}$	m
1.	Біг 100 м, с	14,31	0,12	13,56	0,13	14,34	0,14	13,52	0,12*
2.	Біг 3000 м, хв	13,98	0,63	13,72	0,31	13,83	0,55	12,96	0,47*
3.	Човниковий біг (4x9 м), с	9,97	0,72	9,34	0,91	9,83	0,58	9,16	0,44
4.	Стрибок у довжину з місця, см	234,1	2,07	238,3	1,19	236	2,10	249,3	1,23*
5.	Піднімання тулуба в сід з положення лежачи за 1 хв,	51,42	0,81	53,35	1,06	50,16	0,73	61,24	1,06*

	<i>макс. к-сть разів</i>								
6.	Підтягування на перекладині, <i>макс. к-сть разів</i>	14,84	0,84	17,17	0,93	15,42	0,89	21,47	0,93*
7.	Ривок гирі вагою 24 кг, <i>макс. к-сть разів</i>	29,3	5,69	30,2	4,47	31,5	3,66	48,4	3,31*

Примітка.

Вірогідність різниці середніх величин кількісних показників у представників основної і контрольної групи: * P<0,05.

Тренувальні заняття гирьовим спортом сприяли суттєвому збільшенню показників, що характеризують швидкісну витривалість (біг 100 м) (P<0,05). Так, у представників ОГ середні значення отриманих показників після завершення формувального експерименту були вірогідно вищими на 3,33% порівняно з представниками КГ (P<0,05).

У осіб ОГ під впливом тренувальних занять гирьовим спортом вірогідно зросло середнє значення показників, що характеризують загальну витривалість (біг 3000 м) (P<0,05). Величина цього показника в ОГ вища ніж КГ на 9,24% (P<0,05).

Аналіз результатів тесту «Човниковий біг (4x9 м)» засвідчив у представників обох груп наявність динаміки позитивного характеру (див. табл. 1). Проте, вірогідні зміни отриманих показників по завершенню експерименту між представниками ОГ і КГ не виявлено (P>0,05).

У представників основної групи, які додатково відвідували заняття з гирьового спорту середнє значення отриманих результатів тесту «Стрибок у довжину з місця» на 4,41% було вищим порівняно з особами КГ (P<0,05).

Середні значення отриманих результатів тестів, що характеризують прояв динамічної

силової витривалості, «Піднімання тулуба в сід з положення лежачи за 1 хв» і «Підтягування на перекладині» у здобувачів освіти ОГ по завершенню експерименту виявилися достовірно вищими на 12,88% і 20,03%, відповідно, порівняно з представниками КГ (P<0,05).

Після завершення формувального експерименту середнє значення отриманих результатів тесту «Ривок гирі вагою 24 кг» у представників основної групи, які додатково відвідували заняття з гирьового спорту, на 37,60% виявилось вищим порівняно з особами контрольною групою (P<0,05).

Таким чином, система занять гирьовим спортом для здобувачів освіти навчальних закладів ДСНС України засвідчила її ефективність (P<0,05). Встановлено вірогідно кращий приріст отриманих результатів у представників ОГ порівняно з обстежуваними КГ (P<0,05) у тестах, що вимагають прояву: швидкісної витривалості (біг 100 м) на 3,33%; загальної витривалості (біг 3000 м) – на 9,24%; швидкісної сили (стрибок у довжину з місця) – на 4,41%; динамічної силової витривалості м'язів черевного пресу та м'язів-згиначів рук (піднімання тулуба в сід з положення лежачи за 1 хв, підтягування на перекладині, ривок

гіри вагою 24 кг) – на 12,88%, 20,03 і 37,60%, показників, що характеризують прояв відповідно. спритності за досліджуваний період

У здобувачів освіти ОГ і КГ не виявлено суттєвого приросту середніх значень (Човниковий біг (4x9 м).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бородін Ю. А., Романчук В. М., Романчук С. В. Зміст та організація форм фізичної підготовки на етапах навчання у ВВНЗ: навч. посібник. Житомир, 2007. 164 с.
2. Головченко В. А., Плотников Е. К., Павликов В. В. Гири в процессе физического воспитания студентов высших учебных заведений. *Материалы 5-й междунар. науч.-практ. конф. «Гиревой спорт как средство физического воспитания, спортивной подготовки и рекреации»*. Керчь, 2009. С. 39–41.
3. Дмитриев Г. Г., Пугачев И. Ю., Щепинин В. Э. Значимость гиревого спорта в повышении эффективности боевой подготовки военнослужащих. *Тезисы докл. итоговой науч. конф. за 2003 год*. Санкт-Петербург, 2004. С. 89–92.
4. Евдокимов М. А., Лопатин Е. В. Некоторые практические рекомендации по организации тренировочного процесса спортсменов-гиревиков в условиях военно-учебного заведения. *Тезисы докл. итоговой науч. конф. за 2003 год*. Санкт-Петербург, 2004. С. 33–34.
5. Костюкевич В. М., Воронова В. І., Шинкарук О. А., Борисова О. В. Основи науково-дослідної роботи магістрантів та аспірантів у вищих навчальних закладах (спеціальність: 017 Фізична культура і спорт): навчальний посібник/ за заг. ред. В. М. Костюкевича. Вінниця: ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. 554 с.
6. Михайлов В. В., Павлось Р. М. Оцінювання функціонального стану студентів за результатами виконання фізичних вправ. *Матеріали 4-ї Всеукр. наук.-практич. конф. «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення»*. Львів, 2004. С. 139–142.
7. Ольховий О. М. Концепція професійно спрямованої системи фізичної підготовки курсантів. *Матеріали наук.-метод. конф. «Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військово-вслужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних Сил та інших силових структур України»*. Київ, 2013. С. 21–29.
8. Піддубний О. Г. Оптимізація фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів у період первинного професійного навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і с. : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Львів, 2003. 20 с.
9. Пронтенко К. В. Навчання гирьового спорту курсантів військових закладів вищої освіти: *монографія*. Житомир : «Полісся», 2018. 476 с.
10. Фіногенов Ю .С. Перспективи удосконалення системи фізичної підготовки у Збройних Силах України. *Теорія і методика фіз. виховання і спорту*. 2005. № 2–3. С. 71–74.
11. Чух А. М. Індивідуалізація фізичної підготовки курсантів військового інституту Національної гвардії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і с.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Київ, 1999. 18 с.
12. Щербина Ю. В. Основи гирьового спорту. Київ, 2015. 118 с.

13. Bolotin A., Bakayev V., Vazhenin S. Factors that determine the necessity for developing skills required by cadets in higher education institutions of the Aerospace Forces to organize their kettlebell selftraining. Journal of Physical Education and Sport. 2016. 16 (1). P. 102–108. URL: <http://efsupit.ro>.

*Стаття надійшла до редакції
18 лютого 2020*

ПРАВО НА ОСВІТУ У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

УДК 37.014.12

ПЛОТИЦЬКА Ю.П.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

У статті досліджена конституційна практика нормативного регулювання права на освіту в Україні. Розглянуто та проаналізовано юридичний зміст права на освіту ст..53 Конституції України. Враховуючи зарубіжний досвід щодо конституційного регулювання цього права, можна сказати про те, що як Україна, так і міжнародна спільнота, так і Україна, використали всі можливі способи регламентації права на освіту.

***Ключові слова:** право на освіту, освіта, конституція, нормативне регулювання, доступність, безоплатність, рівні освіти, вища освіта.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації право на освіту набуває все більш важливого значення, освіта є невід'ємною складовою кожного суспільства та важливою передумовою його розвитку. Освіта один із елементів модернізації та удосконалення функціонування держави та органів її влади, а не лише показник загальної обізнаності громадян. Саме освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення конкурентоспроможності держави, складовою практично всіх сфер життєдіяльності. Освіта є запорукою внутрішнього особистісного становлення людини, підвищення її інтелектуального потенціалу та шляхом до самореалізації. Саме тому питання забезпечення та захисту права на освіту набуває особливого

значення, є актуальною проблема подальшого розвитку та вдосконалення конституційно-правового регулювання сфери освіти в Україні.

Метою статті є дослідження та аналіз змісту ст..53 Конституції України, відповідність її міжнародно-правовим актам і формування пропозицій щодо вдосконалення зазначеної норми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіту можна сміливо визначити рушійною силою еволюції нашого суспільства. Право на освіту, яке закріплене у ст..53 Конституції України¹, посідає важливе місце в системі прав і свобод людини і яке, за висловлюванням В.О.Боняк, «є необхідним фактором розвитку не тільки особистості, її інтелектуального потенціалу, але й політичної та економічної системи

суспільства². Р.Ковальчук зауважив, що в сучасному глобалізованому й інформативному світі освіта стає вирішальним чинником суспільного прогресу і національної безпеки, важливою складовою повного розвитку людської особистості, збільшення поваги до прав і свобод людини³.

Сьогодні без необхідної освіти людина не зможе забезпечити собі належних умов життя, а також всебічно реалізовуватись як особистість, котра цілковито усвідомлює свій державно-правовий статус та в разі порушення своїх прав здатна їх захистити.

Конституційне право на освіту включає в себе ряд відносно самостійних прав та тісто пов'язане з іншими конституційними правами, зокрема з правом на працю, соціальний захист, віросповідання, достатній життєвий рівень, свободу слова тощо. Не слід забувати про те, що право на освіту належить до культурних прав, а його суттєвим доповненням є сприяння духовному та інтелектуальному розвитку особи. Тому варто погодитися із М.Мацькевичем, який, досліджуючи культурні права та свободи людини і громадянина, наголошує на їх соціальній цінності, стверджує, що все це знаходить свій вираз у різних сферах суспільного життя економічній, політичній, ідеологічній, юридичній, а також визначає їх особистісну цінність⁴.

Усвідомлення важливості культурних прав громадян, у тому числі права на освіту, обумовило їх закріплення на міжнародному та національному рівнях. Право на освіту є міжнародно визнаним правом людини і знайшло висвітлення у важливих правових актах, насамперед у ст.26 Загальної декларації прав людини (1948р.), у ст.13 та ст.14 міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), у ст.2

Протоколу до Конвенції про захист прав людини та основних свобод (1958 р.), у ст. 28 Конвенції про права дитини (1989 р.), а також у різних формах і обсягах закріплено майже у всіх конституціях держав континентальної Європи, окрім Австрії та Норвегії.

В умовах євроінтеграції питання щодо забезпечення прав людини і громадянина (у тому числі права на освіту) є одним з найбільш пріоритетних. З цього приводу цікавою є думка Л.Рижак, що вартістю західноєвропейської цивілізації є особа, її права та свободи⁵.

На сьогоднішній день в умовах ринкової економіки Україною обраний шлях розвитку з новою Болонською системою, яка є процесом зближення і гармонізації систем освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти. Провадження даної системи в Україні зазнала двоякого характеру. Ця система є перепусткою українського суспільства в Європейський союз та фундаментом нової системи освіти. Також можна стверджувати, що впровадження вищезгаданої системи зміцнить інтелектуальний, культурний, соціальний і науково-технічний потенціал суспільства. Але ця система має й характер негативного впливу на розвиток сучасної української освіти, а саме це стосується плутанини з навчальними програмами, породжує можливі проблеми у працевлаштуванні людей.

Основою всієї вищої освіти є обов'язкова середня освіта, яка головним чином впливає на вибір учнем майбутньої професії та являє собою складову морального саморозвитку молоді людини.

В Україні сформована дієва система нормативно-правових актів, які деталізують специфіку освітнього процесу, більш

детально визначають механізм реалізації права на освіту.

Найважливіше місце серед нормативно-правових актів національного законодавства займає Конституція України як Основний Закон держави, а саме вищезгадана стаття 53. Ще одним вагомим внеском у врегулювання освітніх питань є Закон України «Про освіту», який у статті 3 розкрив питання права на освіту. У даній статті акцентується увага на недопущення дискримінації у сфері освіти і вільному доступі до безкоштовної освіти з урахуванням паритетності усіх осіб. Закон забезпечив дане право розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти; відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина, різними формами навчання тощо⁶.

Також право на освіту знайшло вираження у багатьох нормативно-правових актах: законах України «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», Про професійно-технічну освіту».

Варто погодитися з Р.Ковальчуком у тому, що в Україні існує необхідна правова база, яка дає змогу державі належним чином забезпечувати право громадян на отримання освіти на рівні встановлених світових стандартів¹. Але Основний закон України не містить конституційних прав національних меншин на розвиток їх етнічної, культурної та релігійної самобутності⁷. Тому варто виокремити у самостійну статтю Конституції України розширенні права осіб, які належать до національних меншин.

Висновок. З впевненістю можна стверджувати, що право на освіту є невід'ємним правом людини. Своім

призначенням воно покликане сприяти духовному, інтелектуальному розвитку особи. Дане право є міжнародно визнаним правом людини, воно має загальний характер, тобто є невід'ємною складовою конституційно-правового статусу будь-якої людини та є рівним для усіх, незалежно від статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, політичних, релігійних та інших переконань, мовних або інших ознак.

Спираючись на міжнародний та національний досвід, можна визначити, що право на освіту – це чинник суспільного прогресу, а не лише складова забезпечення внутрішнього особистісного розвитку особи.

Право на освіту є невід'ємним, його не можна передавати суспільству, державі, іншій людині чи успадкувати, від нього не можна відмовитись, воно лише визначається державою на конституційному рівні. Займаючи основне місце за своєю природою, право на освіту відрізняється безстроковим характером – воно існує постійно.

Це право діє безпосередньо, незалежно від юридичних умов, належить кожному від народження та не припиняється після реалізації.

Також право на освіту знайшло своє закріплення, і в міжнародній, і в національній площині як одне з культурних прав. Проаналізувавши міжнародні договори та національні нормативно-правові акти, можна стверджувати, що дане право охоплює всю широту рівності, доступності та безоплатності освіти. Визначну роль у рівному доступі до освіти має принцип паритетності (рівності, недискримінації).

Підсумовуючи, приходимо до висновку, що міжнародною спільнотою та Україною у повній мірі визначено необхідний комплекс заходів щодо забезпечення реалізації особою права на освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – Ст.141.
2. Боняк В.О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні : автореф. Дис.. ...канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / В.О.Боняк. – К., 2005. – 22 с.
3. Ковальчук Р.Л. Право на освіту як одне з конституційних прав громадян України (Електронний ресурс) / Р.Л. Ковальчук // Університетські наукові записи. – 2011. – 33. – с. 292-298. (Електронний ресурс). – режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portai/soc_gum/Unz/2011_3/47.pdf.
4. Мацькевич М. Культурні права та свободи людини і громадянина в Україні: ціннісно-правовий аспект / М.мацькевич // Право України. – 2011. - №9. – с. 208-213.
5. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір л.Рижак // вісник львівського університету. – 2008. – Вип. 11. – С. 27-37.(Електронний ресурс). – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/vinu/philos/2008_11/3.pdf.
6. Про освіту : Закон України від 23,05,1991 №1060-ХІІ (Електронний ресурс). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
7. Рабінович П.М. Права людини і громадянина: (навчальний посібник) // П.М.Рабінович, М.І.Хавронюк – К.: Атіка, 2004. – 464 с.

Стаття надійшла до редакції

18 лютого 2020

**УСПИХИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ЛЕГКОАТЛЕТІВ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ**

УДК 796.42(477.44)ВГПК

ПРИСЯЖНЮК Д.С.

кандидат педагогічних наук, доцент

КОВІНЬКО М.С.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

У живописних місцях Старого міста на лівому березі Південного Бугу розташована велична споруда – навчальний корпус Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, а з березня 2019 року Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».

Історія коледжу бере свій початок з 5 жовтня 1931 року в містечку Немирів у приміщенні колишньої чоловічої гімназії. Ця

дата і вважається днем заснування навчального закладу.

У 1979 році педагогічне училище було переведено до Вінниці. Згодом, 1998 року, відкрилось відділення фізичного виховання, яке вже з перших днів існування заявило про себе як про гідного суперника спортивним грандам вищих навчальних закладів Вінниці. На сьогодні Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж перший в області заклад, який отримав статус закладу вищої освіти. Він є постійним переможцем

міських та обласних спартакіад серед спортивних колективів технікумів та коледжів Вінницької області. Серед основних видів спорту найбільших успіхів досягали і досягають спортсмени-легкоатлети.

Першою спортсменкою коледжу, яка вийшла на міжнародний рівень змагань була майстер спорту Міжнародного класу, член Національної збірної команди України з легкої атлетики Зоя Нестеренко.

До вступу в коледж Зоя не мала жодної уяви про легку атлетику. Вона виступала на шкільних змаганнях з різних видів спорту і мала хорошу фізичну підготовку. Її знайомство з відомим фахівцем Володимиром Михайловичем Турлюком закінчилося тісною співпрацею, яка тривала багато років. На перших змаганнях з бігу на 400 метрів Зоя показала обнадійливий результат – 1хв.03с., який і вирішив її подальшу спортивну кар'єру.

Результати талановитої спортсменки невпинно зростали. Через чотири роки вона виконала норматив майстра спорту України (2004 р.), а ще через рік стала майстром спорту Міжнародного класу, чемпіонкою України.

На думку багатьох фахівців Зоя Нестеренко, сьогодні Гладун, не вичерпала повністю своїх можливостей, життєві обставини змусили її назавжди залишити бігову доріжку.

Одночасно з Зоєю Нестеренко, в групі В. Турлюка тренувалась інша здібна спортсменка – Людмила Барібан. Її батько, в минулому бігун на середні дистанції, наполягав, щоб дочка продовжила його шлях і спеціалізувалась на цих же дистанціях. Людмила розпочала з бігу на 400 метрів, але відносно невисока швидкість нашттовхнула її спробувати свої можливості на середніх а потім і довгих дистанціях. Вона виконала

норматив першого спортивного розряду з бігу на 1500 і 5000 метрів, а згодом освоїла півмарафонську дистанцію (21 км 97,5м.), виконавши норматив кандидата у майстри спорту України.

Пізніше гарних результатів досягали інші спортсмени коледжу. Ганна Тимченко неодноразово була призеркою області з бігу на 400 і 800 метрів, чемпіоном і призером обласних змагань ставав Андрій Ковальчук (400 і 800 метрів), впритул до нормативу кандидата у майстри спорту наблизився Павло Майструк в бігові на 3000 метрів з високим результатом. Виконав норматив першого розряду згідно Всеукраїнської спортивної класифікації Олександр Іщук. Призові місця на обласних змаганнях посідали Руслана Мазур з бігу на середні дистанції і Юлія Турлюк (400 м з бар'єрами).

Обнадійливих результатів чекає від братів близнюків Василя і Романа Войтюків їх тренер Вікторія Турлюк – кандидат у майстри спорту, яка нещодавно захистила дисертацію та отримала науковий ступінь доктора філософії. Вона гідно продовжує тренерську стежу свого батька, відомого у Вінниці і поза її межами В.М. Турлюка.

Восени 2020 року на першості України серед молодих спортсменів Василь переміг з бігу на 800 метрів (результат 1.57.0 с.), а Роман на 3000 м (результат 8.57.0 с.). Обидва результати слід вважати високими, враховуючи їх нетривалий стаж спортивної спеціалізації.

Нещодавно, на чемпіонаті України у місті Суми Василь і Роман Войтюки вчергове продемонстрували, що рівень їх майстерності постійно зростає. Так, Василь у гострій тактичній боротьбі посів третє місце з бігу на 800 і 1500 метрів, а Роман на 3000 метрів. Обоє хлопців включено до складу збірної команди України.

Вінниччина завжди славилась бігунами-марафонцями. Першим спортсменом нашої області котрий подолав дистанцію 42 км 195 м. був майбутній ректор Вінницького педагогічного інституту (університету) Никифор Шунда. Високі місця на Всесоюзних і республіканських змаганнях посідали: Володимир Конюков (Спартакіада України), Василь Шалимінов (чемпіон України), Іван Ковальчук (переможець студентської Універсиади), Микола Табак (призер змагань у Сіетлі (США)).

В останні роки пробує свої можливості на самій важкій марафонській дистанції студент нашого коледжу Іван Сасюк. Він посів третє місце у напівмарафоні (21 км 97,5 м) на Чемпіонаті України серед молоді, потім був п'ятим на повній дистанції (Біла Церква, 2019 р.). На першості України Іван пробіг за 6 годин 55 км. 616 м., ставши переможцем змагань. Наступного року Іван Сасюк планує взяти участь у Білоцерківському марафоні, а також у ще двох пробігах на різні дистанції. Тренує наполегливого спортсмена викладач коледжу Оксана Василівна Стародуб.

На сьогодні одним із найперспективнішим бігунів не лише у Вінниці, а і в Україні з бігу на середні дистанції вважається студент Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу Андрій Краковецький, котрий у минулому році на змаганнях присвячених пам'яті Петра Анісіма зумів обіграти з бігу на 1500 метрів кращих бігунів України.

Перші кроки в легку атлетику Андрій зробив у п'ятнадцятирічному віці. На перших своїх змаганнях він пробіг 400 метрів за 57. 02 с, 800 метрів – 2хв. 10 с., 1000 м – 3 хв. 10 с. Це обнадійливі

результати, враховуючи, що вони показані без спеціальної підготовки, якщо не враховувати занять з футболу.

У 2016 році А. Краковецький після закінчення Моївської середньої школи, що у Чернівецькому районі, стає студентом Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу. Цього ж року його включили до складу юнацької збірної команди України, у складі якої він їде на міжнародні змагання до Туреччини, де стає переможцем з бігу на 3000 метрів з високим для себе результатом. 2019 року на змаганнях у Кропивницькому Андрій виконує норматив майстра спорту України. Цього ж року він перемагає на всеукраїнських змаганнях з кросу, та у складі збірної команди країни бере участь у Чемпіонаті Європи. Відсутність досвіду виступів на міжнародних змаганнях такого рівня завадив А. Краковецькому посісти призове місце.

Спортивні результати здібного юнака невпинно зростають. У нього є всі шанси гідно продовжити кращі традиції своїх іменитих земляків : Федора Ковтуна, Анатолія Недибалука, Петра Анісіма, Анатолія Крохмалюка, Олександра Загоруйка, Ніни Тимчук (Прищициної).

Нагадаємо, що у коледжі створені гідні умови для занять спортом. Це перший в області навчальний заклад, який готує бакалаврів та фахових молодших бакалаврів за спеціальністю «014 Середня освіта (Фізична культура)», тому радимо вчителям фізичної культури і батькам направляти для вступу до нашого навчального закладу учнів, котрі бажають підвищувати свою спортивну майстерність та отримати спеціальність вчителя фізичної культури.

Стаття надійшла до редакції

18 лютого 2020

БАСНОПИСЕЦ И.А. КРЫЛОВ.

МОРАЛЬ И ДИДАКТИКА.

МЕЛЬНИК Т.Н.

кандидат филологических наук,
доцент кафедры германской и славянской
филологии Винницкого государственного
университета им. М. Коцюбинского

КИСЕЛЁВ Д.Л.

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры зарубежной литературы и
риторики КЗВО «Винницкий гуманитарно-
педагогический колледж»

Рядом с романтизмом в XIX веке продолжило жить и развиваться просветительское направление в русской литературе, представленное баснями И. Крылова. Автора интересовали не столько личные переживания человека, сколько те социально-общественные условия, которые вызывали эти переживания. В этом писатель оставался верным заветам Просвещения.

О значительной и уникальной роли И.А. Крылова в русской литературе говорили и писали еще его современники (К. Батюшков, А. Бестужев-Марлинский, П. Вяземский, В. Жуковский, А. Пушкин и др.).

Несмотря на то, что Крылов внес существенный вклад в разные литературные сферы, например, в драматическое искусство, чаще всего исследователи, говоря о творчестве «великого русского писателя Крылова», имеют ввиду его басни. Исследователи единодушны в признании заслуг Крылова не только в деле создания «истинно русской басни», но и в том, что с его басен начинается формирование и господство в русской литературе мощного литературного направления: реализма. Библиография работ о баснях Крылова на сегодняшний день насчитывает сотни монографий и статей.

К сатирической журнальной деятельности Крылов был подготовлен всем своим предшествовавшим развитием. В юности он много раз сталкивался с фактами социальной несправедливости и научился ее ненавидеть. Хорошо зная бюрократический аппарат монархии, он видел в нем огромное зло для страны и не мог с ним не мириться. Здоровое национальное чувство делало его особо восприимчивым к распространенному увлечению иностранным воспитанием, иностранным модам. Бунтарский дух толкал его на открытые сатирические выступления против знати и вельмож. С юношеской страстью двадцатилетний Крылов принялся за издание своего первого журнала «Почта духов» (1789).

По своему типу «Почта духов» - не журнал в общепринятом смысле этого слова. Издание представляет собой сборник очерков, объединённых формой переписки волшебника Маликульмулька с несколькими сильфами, гномами, ондинами, обитающими среди людей и наблюдающими за их жизнью. Фантастический колорит рельефно выделял многочисленные недостатки общественного уклада и быта, замеченные внимательными корреспондентами Маликульмулька и описанные порой в четких реалистичных тонах. «Почта духов» опирается на лучшие традиции сатирической журналистики и развивает их, переходя к большим художественным обобщениям.

В конце 1791 г. Крылов вместе со своими единомышленниками основал свою типографию, в которой с 1792 г. стал выходить новый журнал «Зритель». Друзья Крылова были актерами и поэтому в журнале печаталось много театральных сценариев. Крылов был исполнен сочувствия к «маленьким людям», к их бесправному положению. «Почта духов»

В І Д О М І І М Е Н А

был журналом только по названию – это сборник сатирических очерков, разделенные на месячные порции. В «Зрителе» есть уже рассказы, стихи, статьи, рецензии. И здесь уже талант Крылова разворачивается с полной силой.

Иван Крылов творчески утвердился в области комедийной драматургии, его первые басни создавались попутно с драматургическим опытом. В 1809г. вышел первый сборник басен. Крылов сосредотачивается на басне, как на основном для него в известном смысле универсальном жанре.

Когда Крылов остановился окончательно на басне, оставив драматургию и поступив на государственную службу в Монетный двор, где прослужил два года, и затем – в 1812г. – в Публичную библиотеку, где прослужил 29 лет, он занял, наученный горьким опытом предшествовавших неудач на пути сатирика, более скромную внешне и менее вызывающую литературную позицию. Это была позиция как-бы стороннего и бесстрастного наблюдателя жизни.

К басне Крылов пришел в зрелые годы, пройдя сложный путь творческих исканий в русле просветительской идеологии XVIII века пережив глубокий кризис ее на рубеже веков.

Басня – жанр дидактической литературы, получивший расцвет в классицизме и просветительстве. В басне два начала – художественное (рассказ) и логическое (мораль). Без них басня как жанр не существует: уничтожение одного или другого ведет к гибели жанра. Но соотношение между художественным и логическим, между рассказом и моральным выводом может быть различным. В истории басни баснописцы и исследователи басни выдвигали на первый план то рассказ, то мораль.

Крылов застал басню в тот период, когда в ней закончился спор о путях дальнейшего развития между классицистами и сентименталистами. Крылов был явным сторонником «поэтической» басни: «Дуб и Трость», «Старик и трое молодых», «Разборчивая невеста», идущей от Федра и Лафонтена, а не «прозаической», восходящей к Эзопу и Лессингу. Сам жанр басни Крылов мыслил не как оживляющий дидактический пример в устном повествовании, либо в виде драматической сценки, т.е. поставил перед собой в первую очередь художественные цели, а на основе их приходил к моральному выводу. Однако это касалось прежде всего жанра, а не стиля басни.

Для правильного понимания крыловских басен существенно также, что баснописец не отказывался от нравоучительности и не сводил басню к сатире. Басня Крылова может быть и комической, и вполне серьезной.

Басни Крылова невозможно разделить по темам на философские, социальные, нравственные, бытовые. Проблематика басен Крылова и само понимание им жанра непосредственно связано с событиями рубежа XVIII – XIX вв. Будучи просветителем, баснописец после французской революции многое пересмотрел в своих взглядах. Еще в прошлом столетии он критически отнесся к идее просвещенного государя. Теперь его скептицизм настиг само государство Разума, о котором писали просветители. Создание такого государства не состоялось, вместо него совершилась революция, которая принесла неисчислимые жертвы. Какова роль просвещения, науки, всякого книжного знания в обществе, в истории?

Парадоксально, что мудрец-философ ответил на эти вопросы не в жанре

В І Д О М І І М Е Н А

«высоком» - эпической поэмы, трагедии или философской оды, а в жанре «низком». Тем самым он вложил в басню несвойственное ей философски-возвышенное и нравственно-значительное содержание.

Эта философски-социальная и нравственная проблематика свойственна Крылову баснописцу с первых басен. Она открылась басней «Лягушка, просвещение Царя» (1809).

Говоря о следующей басне «Водолазы», важно отметить, что это была «басня в басне». Она вызвала неоднозначные споры среди критиков. Истинная мудрость, по Крылову, открывается не дерзкому разуму, а художественному мышлению, с большей полнотой отражающему живую жизнь. Крылов не отрицает пользу наук и важность разума, но устанавливает для них пределы, нарушая которые обожествившем себя разум сеет разрушения и смерть. Эта басня представляет собой не афористически краткий и энергичный вывод, а пространный рассказ, в котором дается разрешение философского спора – нужны или не нужны науки, нужны или не нужны ученые в государстве.

В басне утверждается, что само просвещение – благо, и тот, кто не ищет истины, обедняет себя и обрекает на невежество и духовную нищету. Другая крайность – дерзкие умы, которые противопоставляют свою гордыню реальному положению вещей и действуют по личному произволу. Иначе говоря, своеволие человеческой мысли искажает понятие о просвещении, науки и оборачивается «безумием», губительным для самого гордеца и для дурных людей. Басня направлена против «дерзких умов», ввергающих человечество в пучину насилия, бедствий и зла. Крылов снял просвещение с пьедестала, на который его поставили

блестящие мыслители 18 ст. и установил над ними контроль повседневной жизни, позволивший защитить полезную науку от бесполезных умствований.

Она спрятана между двумя «крайностями» - «ленью» и «безумством». Один из братьев не напрягает усилий, другой дерзко бросает вызов стихии, превышающей его личные способности. Следовательно, для Крылова могущество людей в мире не безгранично. Человек должен соразмерять свои силы, если хочет благосклонности природы и желает без ущерба пользоваться ее дарами. Также обстоит дело и с социальным порядком. Покорно доверяться течению жизни означает духовную смерть, а в гордыне ломать по своей воле установившиеся отношения равносильно неминуемой смерти. Но в таком случае во всей остроте вставал вопрос: что делать со злом? Сидеть ли сложа руки и спокойно созерцать, как несправедливый строй творит новые и новые беззакония, или противодействовать им? Крылов не может принять сопряженное с режимом и неотделимое от него зло и надеется на постепенное его изживание, обнажая порок и преследуя его смехом.

В еще большей мере ценность науки подчеркнута в басне «Свинья под дубом», где невежда Свинья подрывала корни Дуба, чтобы свалить его и достать желуди. Итак, у Крылова отчетливо просматривается антитеза истинного просвещения, с одной стороны, и невежества, а также ложного просвещения – с другой.

Персонажи крыловских басен живут в жестоком реальном мире, где царят угнетение, взятки, кумовство, эгоистические страсти, ложные интересы, преувеличение. Хвастливое мнение о себе, чванство, спесь, лицемерие и глупость. Классицизм рассматривал народ необразованной,

В І Д О М І І М Е Н А

слепой, темной массой, подлежащей просветлению и наставлению. Сентименталисты сочувствовали народу, направив на него свои сострадательные эмоции. Романтики ценили в народе стихийную силу, обладающую громадными внутренними задатками, но порабощенную и спящую. Крылов же дал «голос» народу. У него народ заговорил о себе. И речь его

оказалась полной трезвого смысла без идеализации, сентиментальности и восторженности. Баснописец не подстраивался по речь разных сословий – они мыслили на своем языке и выражали свои мысли своим языком.

*Стаття надійшла до редакції
18 лютого 2021*

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З ОСНОВ ЗДОРОВ'Я В 4 КЛАСІ

УДК 373.3.016:613] : 004

Богдана ДЗЮБЕНКО

студентка педагогічного факультету

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник: Книжник О.В

Анотація. У статті описано особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні учнів початкової школи на уроках з «Основ здоров'я», наведено приклади застосування у навчальному процесі.

Ключові слова. Початкова школа, інформаційно-комунікаційні технології, засоби навчання, ТЗН, екранні посібники.

До школи приходять нове покоління дітей, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно напруженому середовищі. Інформаційні технології стають потужним багатofункціональним засобом навчання, це привчає учня жити в інформаційному середовищі, сприяє залученню школярів до інформаційної культури. Інформаційні технології (далі ІТ) - це не мета, а засіб навчання. Комп'ютеризація повинна стосуватися лише тієї частини освітнього процесу, де вона справді необхідна. Особливо на сучасному етапі, коли дистанційне навчання стає актуальним.

Об'єктом методики використання ІТ в освітньому процесі початкової школи є

процес навчання молодших школярів в умовах сучасних загальноосвітніх закладів.

Предметом методики використання ІТ є педагогічні, санітарно-гігієнічні та технічні умови, за яких застосування ІТ підвищує ефективність навчання [3].

На шляху розв'язання окресленої проблеми вже багато зроблено, зокрема накопичено достатній досвід для використання засобів навчання на уроках основ здоров'я (І. Бех, Т. Воронцова, М. Гриньова, В. Пономаренко, О. Севериновська, С. Страшко та ін.); актуальні питання професійнопедагогічної підготовки (Н. Волкова, І. Глазкова, В. Гриньова, О. Гура, О. Дубасенюк, К. Дурай-Новакова, І. Шапошнікова та ін.). Велику увагу

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

проблемам застосування засобів навчання в навчальному процесі приділили: Ю. Бабанський, І. Дрига, Г. Коджасапирова, М. Фіцула, М. Сметанський, Л. Жарова, В. Круглик, О. Пашенко та інші вчені. Дослідження слугують підґрунтям для більш точного та глибокого розуміння проблеми використання інформаційних засобів навчання на уроках з основ здоров'я.

Метою статті є теоретичне обґрунтування методики використання інформаційних технологій на уроках з основ здоров'я у початковій школі.

Комп'ютер стимулює творчість дітей, екран привертає увагу. Візуальна насиченість навчального матеріалу робить урок яскравим, переконливим, сприяє засвоєнню і запам'ятовуванню. Завдяки презентаціям діти, які не вирізняються високою активністю на уроках, починають вільно висловлювати свою думку, міркувати. Гармонійне поєднання інтелекту та креативності (творчих здібностей) породжує самодостатню особистість [4]. Мультимедія дозволяє працювати з текстовою інформацією, графічним зображенням, звуком (мовлення, музика, ефекти), анімаційною комп'ютерною графікою (мальовані фільми, тривимірні графіка) в єдиному комплексі. Урок з використанням мультимедійних технологій стає цікавішим для учня, а тому й ефективнішим для засвоєння знань [1, с. 14]. За допомогою комп'ютерних програм швидко й ефективно готуються будь-які завдання, як індивідуальні так і загальні для класу. Щоб зацікавити дітей, можна використовувати фрагменти фільмів, мультимедію на уроках.

На уроках основ здоров'я доречними будуть презентації із показом дорожніх знаків, види пожеж і як їх уникнути, правила безпеки на воді, в лісі, на шкільному подвір'ї

та інше. Це все стимулює учнів більш свідомо відноситися до власного життя і здоров'я [2, с. 7].

Школярі набувають навичок здорової міжособистісної комунікації, критичного мислення для розв'язання складних проблем, пошуку альтернатив, висловлення думок. Результативністю робіт прослідковується в тому, що учні уміють спостерігати, критично мислити, аналізувати, використовувати отриману інформацію в різних ситуаціях, з великим бажанням використовують творчі роботи.

Використовуючи програму PowerPoint, вчитель готує цікаві презентації, які застосовуються на уроках для вивчення нового матеріалу. Завдяки цій програмі вчителі складають презентації по найрізноманітнішим темам і предметам. Нині для шкіл найбільш доступними освітніми засобами ІТ є мережеві версії, що існують, мультимедійні CD-диски. Такі засоби ІТ, як правило, розраховані на позаурочну, індивідуальну, самостійну роботу. Комп'ютер і відповідні засоби ІТ дозволяють інтегрувати й істотно збагатити можливості перерахованих технічних засобів навчання та збагатити процес підготовки та проведення усіх уроків.

Спеціальний монтаж матеріалу, записаного на різних носіях, дозволяє реалізувати переваги навчального кінофільму: оптимальне поєднання різних виразних мовних засобів (тексту, звуку, статичних і динамічних демонстрацій), вибір потрібних планів і деталей об'єкту, що вивчається, зміна його ракурсів і тому подібне.

Також на уроках з основ здоров'я доцільно використовувати наступні методи, а саме:

Метод проєктів. У світовій практиці ведуться пошуки способів організації

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

самостійної діяльності учнів, що передбачають залучення кожного учня до активної пізнавальної діяльності. На зміну фронтальним роботам все більше приходять індивідуальні, парні, групові. Парна або групова робота учнів із використанням засобів ІТ виявляється набагато ефективнішою пояснювально-ілюстративного та репродуктивного методів. [5 с.- 110]

Школярі, працюючи в групах, розробляють план спільних дій, знаходять джерела інформації, способи досягнення цілей, розподіляють ролі, висувають і обговорюють ідеї. Усі учні виявляються залученими до пізнавальної діяльності. Навчання в співпраці дозволяє опанувати елементи культури спілкування в колективі й елементи управління (уміння розподіляти обов'язки для виконання загального завдання, повністю усвідомлюючи відповідальність за спільний результат і за успіхи партнера).

Основою навчального процесу слід вважати діяльність учня, мобілізацію його інтелектуальних, вольових якостей, емоційних переживань. Учитель повинен направляти, коригувати цю діяльність. Важливо, щоб зміст навчального матеріалу, форми, методи, засоби навчання відповідали реальним і потенційним можливостям учнів, виступали чинником мотивації навчання.

Вихід із даної ситуації ми бачимо у використанні метода проєктів, класичне розуміння якого полягає в широкому використанні навчальних проєктів (задач підвищеної складності, час виконання яких не обмежується одним заняттям) в процес навчання. Основними вимогами до використання методу проєктів у навчанні школярів з використанням засобів ІТ є:

- наявність завдання, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для його вирішення;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна) діяльність учня;
- визначення базових знань з різних галузей, необхідних для роботи над проєктом;
- структуризація змістовної частини проєкту;
- використання дослідницьких методів;
- визначення проблеми, у відповідності до неї, завдань дослідження;
- висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження;
- аналіз отриманих даних;
- оформлення кінцевих результатів;
- підведення підсумків, аналіз результатів, творчі звіти тощо. [6 с.- 111]

Метод проєктів завжди припускає вирішення якоїсь проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, з іншої – інтеграцію знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Робота із методом проєкту допускає не лише наявність й усвідомлення якоїсь проблеми, але й процес її розкриття.

Даний метод завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують впродовж певного відрізка часу. В ході цієї діяльності доцільне використання засобів ІТ. Цей підхід органічно поєднується з груповим підходом до навчання.

Дійсно, в процесі реалізації методу проєктів у навчанні школярів можуть проявитися такі додаткові переваги й особливості навчальної діяльності як:

- робота учнів в групах з мережевими партнерами;

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

- засвоєння загальнокультурних знань, формування світогляду школярів на основі мультимедіа-даних, що отримується ними по телекомунікаційних каналах;

- використання новітніх засобів ІТ;
- розвиток комунікативної письмової мови у школярів.

До освітнього проєкту школяр може підключитися самостійно, якщо він вже знайомий з телекомунікаційними системами та вміє використовувати відповідні засоби ІТ. Під час реалізації методу проєктів уся проєктна діяльність спрямована на учня, і не так важливо, зустрічається він з нею в школі або вдома.

Слід також зазначити, що доцільність практичного застосування таких проєктів доводить істотний дидактичний потенціал сучасних телекомунікаційних систем і відповідних засобів ІТ, що використовуються в навчанні школярів на уроках з основ здоров'я.

Метод інформаційного ресурсу. Робота учнів із книгою, підручником, довідковою, та навчальною літературою на урок з основ здоров'я вважається одним з найважливіших методів навчання. Нині до цих джерел можна повною мірою додати й електронні видання та ресурси. Головна перевага полягає в можливості для учня багаторазово опрацювання даних та відомостей в доступному для нього темпі і в зручний час. Навчальна література та мультимедіа-засоби успішно виконують усі дидактичні функції: навчальну, розвиваючу, виховну, спонукальну, контрольну-корекційну. Найбільшого поширення отримали два види роботи з інформаційними ресурсами: на уроці, під керівництвом учителя, самостійна робота з метою закріплення і засвоєння знань. [7 с.-113]

Основна мета використання методу інформаційного ресурсу полягає в закріпленні та розширенні теоретичних знань шляхом орієнтації школяра у величезній кількості найрізноманітніших даних, які йому потрібні та задовольняють його пізнавальні потреби.

Отже, таким чином, ІТ істотно допомагають педагогу в його роботі. Це і підбір додаткового текстового та ілюстративного матеріалу, створення карток з індивідуальними завданнями та додатковими пізнавальними текстами, створення електронної бази моніторингу, систематизація і збереження особистих методичних напрацювань, підготовка звітної документації, оформлення навчальних стендів, проведення тестувань, різного виду контролю знань.

ІТ дозволяє при більш низьких тимчасових витратах отримати більш високий результат в навчанні дітей:

- підсилює позитивну мотивацію навчання, активізує пізнавальну діяльність учнів;

- дозволяє проводити уроки на високому естетичному та емоційному рівні;

- забезпечує наочність, залучення великої кількості дидактичного матеріалу;

- підвищується обсяг виконуваної роботи на уроці в 1,5-2 рази;

- забезпечується високий ступінь диференціації навчання;

- розширюється можливість самостійної діяльності;

- забезпечується доступ до різних довідкових систем, електронних бібліотек, інших інформаційних ресурсів.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій в початковій школі – це не просто нове віяння часу, а необхідність і пошук нового сенсу уроку.

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Балдіна Л. Розвиток творчої компетентності учнів на уроках математики / Л. Балдіна // Математика в школах України. – 2006. – № 29. – С. 14–16.
2. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій / Кітаєва М. // Початкова освіта. №38, 2011. – С. 7-9
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // [Електронний ресурс].- Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
4. Концепція «Нова українська школа» // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/201>
- 5.«Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні» [Електронний ресурс].- Режим доступу <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/10166>
6. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні» [Електронний ресурс].- Режим доступу <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/10166>
7. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні» [Електронний ресурс].- Режим доступу <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/10166>

Стаття надійшла до редакції

18 листопада 2020

РОЗВИТОК СПРИТНОСТІ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

ЗАСОБАМИ ДЗЮДО

УДК 373.2: 796.853.23

Уляна КІСІЛЬ

студентка педагогічного факультету

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник: к.пед.н. Паламарчук Ю.Г.

The article presents a methodology for the development of dexterity in primary school age by means of judo. A methodology for the development of dexterity is proposed, as the ability to quickly and in the best way solve motor tasks, depending on changes in circumstances.

Key words: *agility, schoolchildren, judo.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невід’ємною складовою збереження і зміцнення здоров’я сучасних школярів є достатній рівень рухової активності. Від якої залежить рівень фізичної підготовленості.

Наукові дослідження Ковальчук Н., Мацкевич Н., 2010 вказують на те, що дійсний рівень фізичної підготовленості всіх категорій і груп населення планети не

відповідає підвищеним сучасним вимогам. Насамперед це стосується дітей шкільного віку. За раціональної організації фізичного виховання створюються умови для підвищення рівня фізичної працездатності організму школярів, який значною мірою залежить від фізичної підготовленості. Передусім це досягається шляхом гармонійного розвитку сили, швидкості, витривалості, гнучкості та спритності, які є

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

невід'ємною частиною фізичного виховання. Тому, починаючи з початкової школи, мета фізичного виховання полягає в розвитку основних фізичних якостей і рухових здібностей в учнів.

На думку Ковальчук Н., Мацкевич Н. (2010) [3], спритність є базовою основою для розвитку інших фізичних якостей. Вона тісно пов'язана з руховими навичками. За своїм змістом спритність – це складна комплексна рухова якість людини, яка може бути визначена як її здатність швидко оволодівати складно координаційними руховими діями, точно виконувати їх відповідно до вимог техніки і перебудовувати свою діяльність в залежності від ситуації, що склалася.

Зубаль М.В, Єдинака Г.А. (2008) стверджують, що сенситивним періодом розвитку спритності є молодший шкільний вік.

Аналіз наукової літератури показав [1,2,3] наявність різних методик розвитку фізичних якостей в учнів молодшого шкільного віку. У вирішенні цих завдань використовується все розмаїття засобів системи фізичного виховання. Серед них чільне місце в оздоровленні та всебічному розвитку займають засоби дзюдо [Бекас О.О., Паламарчук Ю.Г. (2014)]. у своїх наукових дослідженнях вказують на те, що однією із форм фізичного виховання, яка підвищує рівень розвитку спритності є заняття дзюдо. Саме цей факт і зумовив тему нашого дослідження.

Мета дослідження – обґрунтувати засоби і методи розвитку спритності у дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спритність залежить від координаційної складності рухової дії і вимог точності дії. Здатність швидко, точно вирішувати складні рухові задачі залежить у

першу чергу від функціональних можливостей кори великих півкуль (при досить високому ступені розвитку фізичних якостей). Отже, досконалість умовно-рефлекторної діяльності кори - основа якості спритності.

Для рішення рухової задачі треба:

- 1) одержати точну і досить повну інформацію;
- 2) переробити інформацію і скласти програму дії;
- 3) вчасно виконати програму.

Одержання інформації залежить від досконалості роботи різних аналізаторів і їхньої здатності точно диференціювати подразники. Переробка інформації найбільш важливий етап у вирішенні рухової задачі. У цей момент відбувається пошук "формули руху". Пошук відбувається шляхом порівняння умовних подразників з наявними готовими відповідними реакціями (готовими "формулами руху"). Якщо "формула" дозволяє вирішити задачу, то на цьому переробка інформації закінчується і рух здійснюється за вже готовою "формулою". Учень у цьому випадку вирішує задачу звичною дією. Якщо схожої "формули руху" не знаходиться, то складається програма дій, що ґрунтується на новій "формулі руху".

Найбільш швидка відповідь на умовний подразник настає, якщо є автоматизована навичка виконання відповідної рухової дії. Пошук, порівняння і складання програми нової дії вимагають більшого часу.

Отже, для розвитку спритності потрібно:

1. Удосконалювати роботу різних аналізаторів, підвищити здатність точно диференціювати зовнішні і внутрішні подразники.

2. Удосконалювати здатність координувати різні рухи.

Удосконалювання роботи різних аналізаторів здійснюється загально

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

розвиваючими і спеціальними вправами. Особлива увага при цьому приділяється удосконалюванню проприорецептивної чутливості, точності реєстрації положень і рухів різних частин тіла, почуття рівноваги і ін. Для цього застосовують загально розвивальні вправи на рівновагу, акробатичні вправи (перекиди, перевороти, сальто і ін.), жонгливання гирями, вправи з партнером.

Удосконалювання здатності координувати рухи формується шляхом засвоєння більшої кількості навичок, що вимагають різноманітного сполучення рухів. При цьому, якщо дитина освоює нові рухові дії, що вимагають складної координації рухів, удосконалюється спритність. Повторення давно засвоєних, навіть складних по координації дій, не сприяє удосконалюванню якості спритності.

Координаційні здібності удосконалюються шляхом вивчення нових дій і видозміни вивчених дій. Заняття різноманітними видами спорту (гімнастика, акробатика, спортивні ігри і ін.) допомагають дитині удосконалювати рухові дії.

Видозміна вивчених дій покликана удосконалювати координаційні здібності для того, щоб вивчені дії могли бути застосовані в найрізноманітнішій обстановці і щоб "тренувати" кору великих півкуль. Це підвищує пластичність кори і її здатність координувати рухові дії.

Існує ряд методичних прийомів для видозміни вивчених дій:

1. Застосування незвичайних вихідних положень.
2. "Дзеркальне виконання вправ.
3. Зміна швидкості або темпу,
4. Зміна просторових меж, у яких виконується вправа.
5. Зміна способів виконання вправ.

6. Ускладнення вправи додатковими рухами.

7. Зміна протидії спортсменів при групових або парних вправах.

8. Виконання знайомих рухів у невідомих заздалегідь сполученнях.

9. Виконання вправ при різному ступені загальної втоми.

10. Виконання вправ при наявності різних факторів, що збивають, (партнер, глядачі, судді, устаткування, інвентар, кліматичні умови і ін.). Цей методичний прийом має велике значення для учня тому, що йому постійно потрібно виконувати свої дії в умовах, коли супротивник прагне ввести різні фактори, що збивають, що заважають виконати задуману дію. У цьому випадку дія може бути виконана успішно, якщо школяр має навичку зміни дії, відповідно до наявності або відсутності деструктивних факторів.

11. Комбінації вправ - сполучення двох або декількох вправ і їхнє послідовне виконання.

Крім перерахованих методичних прийомів, у практиці фізичної культури застосовують методичний прийом "утруднення виконання" збільшенням навантаження (збільшенням ваги партнера або приладу). Видозміна вивчених дій дозволяє виробити спритність не тільки загально розвивальними вправами, але і засобами дзюдо.

12. Застосування спритності в боротьбі. Спритність, як здатність вирішувати нові рухові задачі в процесі боротьби, може бути найбільш ефективною в тому випадку, якщо школяр, буде мати заздалегідь відому відповідь на кожну виникаючу рухову задачу.

Удосконалювання навички застосування спритності повинне відбуватися двома шляхами:

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

1. Створення на занятті таких умов, коли учень змушений самостійно вирішувати рухову задачу (виконати прийом, захист, домогтися переваги або перемоги).

2. Оволодіння в процесі тренування великою кількістю дій, необхідних для ведення сутички.

Навчити учня самостійно вирішувати рухові задачі в процесі сутички допомагають наступні методи:

- а) підбір різноманітних супротивників;
- б) проведення сутичок на різних покриттях;
- в) вирішення конкретних задач;
- г) проведення сутички в незвичних умовах.

Потрібно прагнути до того, щоб у змаганнях учневі не зустрічалося невіршуваних у занятті задач, тоді він покаже високу спритність. Варто довести до автоматизму реакцію на ті ситуації, що зустрічаються часто. У тих ситуаціях, що зустрічаються дуже рідко, рухова відповідь доводиться тільки до уміння. Автоматичні дії у навчанні дозволяють школяреві у змаганнях показати високу спритність.

Висновки. Таким чином, аналіз літературних джерел та наукових досліджень, свідчить про те, що заняття дзюдо є найбільш сприятливим до розвитку спритності, чим і обумовлена потреба залучення дітей до цього олімпійського виду спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бекас О.О., Паламарчук Ю.Г. Дзюдо. Фізична підготовка юних спортсменів: [Навч. посібник]. Вінниця: ВНТУ, ГНК, 2014. 152 с.
2. Зубаль М.В., Єдинак Г.А. Організаційно-методичні основи вдосконалення фізичних якостей хлопчиків 7-17 років у процесі фізичного виховання: методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2008. 176 с.
3. Ковальчук Н та Мацкевич Н Вплив вправ спрямованої дії на розвиток спритності підлітків 2010.

*Стаття надійшла до редакції
8 березня 2021*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.

УДК 373.3.016: 51]: 004

Діана МУДРАК

студентка педагогічного факультету

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник: Яремчук О.П.

The article covers the use of information technology in mathematics lessons in primary school. Methods that can be used in mathematics lessons in primary school are considered.

Key words: *information technologies, visual aids, Internet, teaching methods, lesson, mathematics, presentation.*

Постановка проблеми. На даний час у нашому світі вже немає такої галузі де б не використовувались засоби інформаційних технологій. Насамперед, це змушує всіх вчителів розвиватись, так як вони починають знайомитись з дитиною та її розвитком з цим цікавим та легким у використанні пристроєм.

Аналіз попередніх досліджень. Як використовують інформаційні технології навчання у перших - четвертих класах розглядали такі науковці, як: І. А. Зязюн, О. М. Пехота, Л. В. Пироженко, І. М. Дичківська та В. П. Зеніч. У працях цих авторів можна побачити, що використання комп'ютерних технологій на уроках в 1-4 класах є однією з форм підвищення зацікавленості школярів до навчання.

Метою статті є розкриття теоретичних та практичних аспектів використання інформаційних технологій навчання на уроках математики в початкових класах.

Виклад основного матеріалу. Засоби інформаційних технологій можна використовувати на будь-яких етапах уроку: організаційний момент, актуалізація опорних знань, вивчення нового матеріалу, узагальнення та систематизація отриманих знань, підсумок уроку та оцінювання. А також за допомогою ІКТ на урок можна підготувати або знайти вже готову цікаву, веселу, енергійну фізкультхвилинку.

Існує велика кількість цифрових освітніх ресурсів, зокрема: Smart Technologies, системи дистанційного навчання, системи електронного тестування, тощо. Одним з найрозповсюдженіших і найпопулярніших елементів освітніх цифрових ресурсів є презентація. Адже за допомогою неї вчитель не тільки може продемонструвати змістовний матеріал з теми, що вивчається, а й дотримуватися певного логічного порядку дій. Крім того, презентацію можна

використовувати неодноразово. Це значно зменшує підготовку до майбутніх уроків і дає можливість економити час підготовки безпосередньо перед самим заняттям. При системному підході у підготовці до занять найважливіші допоміжні матеріали можна розмістити у презентації. Тож перед самим уроком вчителю достатньо лише увімкнути комп'ютер і, використовуючи принцип доцільності в навчанні, застосувати сформовані у відповідному ПЗ матеріали [1].

Презентація на уроках математики забезпечує:

- ефективність використання часу на уроці;
- збільшення пізнавальної діяльності учнів;
- мотивацію маленьких школярів до вивчення нового матеріалу або його повторення;
- багатоаспектний розвиток дітей, тощо.

На уроках математики презентацію можна використовувати для:

- проведення усного рахунку;
- самоперевірки;
- перевірки домашнього завдання;
- пояснення нової теми;
- проведення фізкультхвилинки;
- виконання усних задач та прикладів;
- рефлексії;
- демонстрації геометричних фігур та їх накреслення.

При підготовці до уроків ми найчастіше використовуємо презентації, які створюємо у середовищі Microsoft PowerPoint – ППЗ, яке дає можливість досить гнучко поєднати навчальні елементи, що розташовані в Глобальній мережі. Адже вже готові цифрові продукти, яких достатньо багато можна знайти в Інтернеті, не завжди відповідають

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

нашому баченню щодо проведення уроку [2].

Виконувати роботу на заняттях з математики можна не лише за допомогою презентації, а й з наочними посібниками, зробленими на комп'ютері.

Вони викликають велике зацікавлення в школярів під час відтворення знань, підвищує пізнавальну діяльність, сприяє повному формуванню передбачених програмою умінь. Реалізуючи навчальний процес в різних, цікавих формах і різноманітними засобами, учитель підтримуватиме інтерес до навчання протягом усього уроку, буде робити так, щоб учні менше втомлювались і водночас розвивали такі позитивні якості: швидка реакція, увага, кмітливість[3].

Використовуючи мультимедійні посібники, на уроках математики, дають змогу досягнути таких педагогічних ідей, як:

- використання індивідуальних і групових форм навчання;
- підвищення інтересу школярів до навчання;
- забезпечення диференційованого підходу до вивчення предмету.

Уроки де використовують засоби інформаційних технологій є найбільш результативними, творчими, цікавими та репродуктивними в початковій школі.

Отже, можна зробити висновок, що ІКТ істотно допомагають вчителю в його роботі. Це і підбір додаткового тексту та яскравих картинок, створення роздаткового

матеріалу з додатковим пізнавальним текстом, повторне використання й збереження особистих методичних напрацювань, підготовка звітної документації, творче та цікаве оформлення навчальних стендів. Все це дозволяє вчителям легше та результативно навчати маленьких школярів:

- застосування комп'ютерних технологій на уроках математики підвищує мотивацію навчання, активізує пізнавальну діяльність школярів;

- використання комп'ютерних технологій дозволяє вчителю проводити уроки на досить високому емоційному і естетичному рівні;

- дає змогу вчителю використовувати наочність та велику кількість дидактичного матеріалу;

- учні мають змогу більше виконати роботи на уроці, майже в 2 рази;

- забезпечується досить високий рівень диференціації навчання;

- учні мають змогу більше часу на уроці працювати самостійно;

- забезпечується доступ до різноманітних довідкових систем, онлайн-бібліотек та багато інших інформаційних онлайн-ресурсів.

Висновки. Використання інформаційних технологій в 1-4 класах – це не нова мода, а необхідність та реальність сьогодення. Так як більша частина дітей ще до школи знайомі з комп'ютерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Думанська Г.О. Застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі // Математика в школах України. № 4. – 2009.
2. Кривлюк О. П. Використання комп'ютера на уроках математики в початковій школі // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2000. – № 4.
3. Zenich V.P. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках в початковій школі: Методичний посібник. – Перещепине, 2013. – с. 61

Стаття надійшла до редакції

МУЗИКОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ

Л.В. БЕТХОВЕНА НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

УДК 373.3.016:78.07.1

Анастасія ХАРЧУК

студентка педагогічного факультету

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник: к.пед.н. Засипкіна Л.А..

У статті розглянуто музикознавчі аспекти проблеми дослідження музично - педагогічної спадщини Л.В. Бетховена та можливості її впровадження у навчально-виховний процес початкової школи.

Ключові слова: *музично-педагогічна спадщина Л.В. Бетховена, бонський період творчості, віденський період творчості.*

Постановка проблеми. Соціальні перетворення, що відбуваються в Україні, сприяють відродженню духовності, національної культури, зумовлюють необхідність пошуку нових засобів виховання дітей та молоді.

Музичне виховання дітей є найважливішим процесом у побудові музичної культури суспільства, а також є суттєвим елементом загальнокультурного зростання людства.

Видатні композитори, творці в галузі музичного мистецтва, у своєрідних образах зуміли відбити те прекрасне, найбільш цінне і прогресивне, що змогли почути, побачити в дійсності – в природі, в почуттях, думках людини.

Саме тому, проблема формування гармонійно розвиненої, загальнокультурної та високоморальної особистості сучасного школяра засобами музичного мистецтва (творами композиторів – класиків) і досі залишається досить актуальною та багатоаспектною.

Аналіз наукових джерел. Роль творів (музичних шедеврів) композиторів-класиків у загально-культурному розвитку молодших

школярів неодноразово підкреслювали науковці Д. Джола, В. Євдокімов, Д. Кабалевський, М. Лозова, Г. Троцко, Г. Шевченко, А. Щербо.

Проблемі виховання школярів засобами музично-творчої спадщини видатних композиторів, формування естетичних потреб, ідеалів, смаків, музично-естетичних інтересів, присвячені праці сучасних музикантів – педагогів А. Болгарського, Б. Бриліна, В. Бриліної, І. Зязюна, Л. Коваль, О. Кузнецової, Н. Лисіної, Л. Масол, Г. Падалки.

Мета статті – висвітлити музикознавчі аспекти проблеми дослідження музично - педагогічно спадщини Л.В. Бетховена та можливості її впровадження у навчально-виховний процес початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що кожна з музичних епох висуває на передній план визначене коло жанрів, найбільш відповідних її естетичним установкам. Так, наприклад, епоха Барокко піднесла такі жанри як меса, пасіони, ораторії. В них сила художньої дії формувалась завдяки поєднанню двох факторів: історично складених словесних

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

текстів, втіливших глибинний зміст і хорове інтонування, підкріпленого могутністю оркестрового звучання.

В епоху віденського класицизму відбувається піднесення жанру інструментальної симфонії, котра прийняла своєрідну змістовну «естафету» від вокально-інструментальних жанрів. В симфонії знайшло відображення нове світовідчуття людей, об'єднаних новими ідеями.

В 1918 році Пауль Беккер, відповідаючи на запитання «Що таке симфонія?», писав: «Симфонія для художника – це засіб спілкування з допомогою засобів інструментальної музики і широкими колами сприймаючих мас. Художник, створюючи задумку симфонії, поряд з цим створює і ідеальне уявлення активно діючій аудиторії» [2, с. 42].

Але рамки старих жанрів не могли вмістити нового змісту і тому відбулась зміна пріоритетів. Чисто інструментальна музика зосередилась в жанрах сонат і симфоній, а музика вокальна і хорова знайшла своє переломлення в нову епоху у більш демократичних жанрах: гімнах, піснях, кантатах.

Одним із видатних композиторів, що працювали в жанрі інструментальної музики є Л.В. Бетховен. – один з величезних явищ світової культури.

Його творчість займає місце в одному ряді з мистецтвом таких титанів художньої думки, як Толстой, Рембрандт, Шекспір. З сторони філософської, демократичної, мужності новаторства Бетховен не має собі рівних в музичній культурі Європи минулих століть. У творчості цього композитора закарбувалось велике пробудження народів, героїка та драматизм революційної епохи. Звернення до всього людства, його музика

була сміливим викликом естетиці феодальної аристократії.

Особливості творчої роботи Бетховена – рівновага та симетрія музичної мови, плавність ритміки, камерне прозоре звучання, чисті почуття. Він шукав інших інтонацій – динамічні і тривожні, різкі і завзяті. Звучання такої музики стало насиченим, щільним, драматичним; його теми набули небувалої тоді лаконічності, сурової простоти. Людям, які виховувались на музичному класицизмі XVII ст. бетховенська манера вираження здавалась незвичною до такої міри, що композитору не один раз докоряли, що він прагне оригінальності, помічали в його нових вираженнях лише незрозумілу, ріжучу слух з дисонантним звучанням музику. Слід зазначити, що Бетховенська музика значно відрізняється від музики композиторів епохи Просвітництва. Їй притаманний величезний заряд енергії, накопичення почуттів та важлива риса бетховенської естетики, як і всіх композиторів-класиків XVIII ст., - чуття гармонії з миром, зв'язок з людством та світом у цілому. Його творчість пройнята тією силою, вірою, радістю життя, які прийшли до кінця в музиці з початком «романтичної епохи».

Завершуючи епоху музичного класицизму, Людвіг Ван Бетховен одночасно відкривав дорогу наступаючій епосі. Його музика вища усього, що було створено його сучасниками і наступаючим за ним поколінням, перегукуючись з пошуками ще більш пізнього часу. Тому його твори є високохудожніми, високоморальними і корисними для використання у загальноосвітній школі з метою формування гармонійно розвиненої, загальнокультурної та високоморальної особистості сучасного школяра.

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Проаналізувавши науково-методичну, методологічну музичну літературу нами визначено основні історичні аспекти розвитку та становлення Л.В. Бетховена як композитора, зокрема: значення бонського періоду, віденський період творчості, критичні роки, пізній Бетховен, учні Л.В. Бетховена та особливості використання його творів на уроках музичного мистецтва, зокрема: 9-тої симфонії Л.В. Бетховена, фортепіанних сонат, варіацій, камерно-інструментальних творів та вокальної лірики.

На основі ретроспективного аналізу життєвого шляху та творчої спадщини видатного композитора ми дійшли висновку про те, що Л.В. Бетховен з його несамотивною жагою до знань досягнув усе, що йому потрібно було знати для плідної роботи в обраних жанрах і блискуче довів це своїми дивовижними творчими музичними досягненнями.

В ході нашого дослідження нами визначено рівень використання музичних творів Л. В. Бетховена в початковій школі на уроках музичного мистецтва. Результати проведення анкетування свідчать про те, що музично-педагогічна спадщина видатного композитора використовується вчителями музики несистематично, нецілеспрямовано.

Вчителям слід постійно наголошувати на тому, що звернення до витоків музично-творчої спадщини Л.В. Бетховена є важливим творінням краси. Головна ціль, яку потрібно ставити, залучаючи школярів до музичної спадщини видатного композитора – розвинути чутливість і потяг до класичної музики, ввести їх у світ добра і краси, відкрити за допомогою музичного мистецтва животворне джерело людських почуттів і переживань, навчити захоплюватися неповторністю музичних творів.

Аналіз фактів музичної критики твору Л.В. Бетховена («Струнної серенади opus 8») під назвою «Бетховен, який посміхається» свідчать про те, що секрет її популярності, напевне, у тому, що музичну мову цього твору, його світлі, часом глузливі, часом театральньо-драматичні інтонації, мають попит у сучасного слухача, поглиненої як боротьбою за виживання і поза місцем під сонцем, але здатного радіти життям, любити дітей і захоплюватися красотою мистецтва.

Згідно вищезначеного, нами визначено пропозиції щодо використання творчості видатного композитора Л.В. Бетховена у музично-педагогічній роботі вчителів музики у загальноосвітній школі, зокрема:

- ознайомлення школярів з історичними аспектами становлення Л.В. Бетховена як композитора, хорового диригента, громадського діяча, педагога, творця класичних зразків української хорової музики;
- систематичне, планомірне та організоване ознайомлення школярів творчою спадщиною видатного композитора;
- залучення школярів до дослідницької роботи;
- творчий підхід до використання музичного доробку Л.В. Бетховена на уроках музичного мистецтва;
- оволодіння семантичною структурою музичних творів Л.В. Бетховена та засобами їх виразності;
- звернення до морально-естетичної природи творчості композитора;
- увага до авторської позиції, яка виражена у мистецьких творах різних жанрів, протилежних точок зору, визначення власної позиції.

Висновки. Таким чином, можна зробити

ШКОЛА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

висновок, що Л.В. Бетховен є одним з найбільших музичних геніїв. Його надбання у класичну музичну культуру непереврені. Значення його творчості винятково велике. Твори Бетховена досі є зразками, на яких виховуються музиканти.

Подальшого дослідження потребують і інші аспекти досліджуваної проблеми,

зокрема: «Використання творів Л.В. Бетховена у позакласній музично-виховній роботі»; «Значення творчої спадщини Л.В. Бетховена у духовному розвитку школярів»; «Художньо-естетичне виховання молодших школярів засобами творчості Л.В. Бетховена»; «Особливості сприймання творів Л.В. Бетховена школярами» та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. А.Альшванг. Людвіг ван Бетховен / А. Альшванг. – К., 2002 . – 124 с.
2. Асафьев Б. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. Асафьев. – Л.: Музыка, 1965. – 151 с.
3. Кенигсберг А. Людвиг Ван Бетховен / А. Кенигсберг. – Л.: Музыка, 1970. – 126 с.
4. Корганов В. Л. Бетховен. Биографический этюд / В. Корганов. – М.: Алгоритм, 1997. – 142 с.
5. Кремльоз А. Фортепіанні сонати Бетховена / А. Кремльоз. – М.: 1989. – 322 с.
6. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2011. – 640 с.

*Стаття надійшла до редакції
18 лютого 2020*

I-Й РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНКУРС ЕСЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
VINNYTSIA THINKS ENGLISH УДК 821.111 -4

What do people mean when they say «Fake News»?

Пономаренко Тетяна

КЗ НВК: гімназія I-III ст. № 30

ім. Т.Г. Шевченка Вінницької міської ради

Gorgeous! Terrific! Awesome! Thrilling! Be careful when you come across such words in Mass Media. A recent survey made by the Pew Research Center suggests that 23 percent of U. S. adults have shared fake news, knowingly or unknowingly, with friends and others.

"Fake news" is a term that can mean different things, depending on the context.

Fake news is one of the main problems today. Nowadays we live in the age of the incredible amount of information which we consume every day. Fake news have become an integral part of everyday news. Content authors are increasingly successfully and subtly deceiving people. What is more, social media is spreading misinformation quickly and the spread of fakes is extremely dangerous. Fake news can not only manipulate people's minds, but also start conflicts and even a war!

It would seem that when a person is lying, he believes that it will help him, without thinking about the consequences. Still, everything is interrelated. When one lies he can get the feeling of having a lot of privileges, such as improving his attitude towards himself, increasing his authority from the void, everyone considers him the way he wants to be considered.

They say that 'a white lie never killed anyone'. When you lie for good it is even a greater advantage. Since most good lies are created to preserve the nerves of another person, then when told white lies the person is not nervous, not suspecting about anything hidden under the veil. Accordingly, a person lives «Singer». Unfortunately, these privileges are very vague.

There are more and more fakes or intrusions on the Internet - false messages, which are supported by fake photos, pseudo-eyewitness testimonies and videos. The most convenient place for their distribution is social networks. The popularity of social networks has made possible not only the instant dissemination of any information or misinformation, but also direct access to the political, military and other elites of the enemy country and opinion leaders through their accounts. If we add to this that social networks make it possible to almost perfectly mask the operations of psychological influence, it becomes unquestionably obvious.

Photos taken in Photoshop, specially created videos, written false news, which are difficult to recognize from the true ones, are called fakes. Also fakes are created accounts of fictional people on social networks, through which false information is spread. The main purpose of fake messages as a tool of information warfare is to sow doubts and convince the audience of the truth of the information provided. The task is to misinform the audience; promote one's own vision, policy or position; cause aggression; change the established opinion in the audience; to motivate by a certain action; activate attention and interest the audience; to convince the audience with the help of fictional facts; intimidate the audience, etc.

For example, there is a real situation in the life of the star couple Kristen Stewart and Robert Pattinson. The press forged a lot of information and photos about them. The couple began to have problems with each other's trust. As it turned out, this was done in order to raise the ratings of articles by one of the publishers and it went further in the social network. As you know, this is not quickly forgotten. As a result, the couple broke up.

Thus, often untrue attracts people more than true. But you should always look for the truth and check the information which can be unreliable in your opinion. As they say, "Bitter truth is better than sweet lies."

Neuro-linguistic programming and how it works

Даценко Антон

КЗ НВК: ЗШ I-III ст. ГЕК № 29

Вінницької міської ради

date
"There is only one way... to get anybody to do anything. And that is by making the other person want to do it ." Dale Carnegie

Contemporary life can't be imagined without a sense of control. Naturally, a human being tends to fall under the influence of different aspects, for instance money, family, work, ads, news and so on. Albeit, the most addictive part of life is our sensory nervous system. Manipulations over receptors of the body cause biochemical reactions at the molecular level, due to which the concept of "memory" exists. Scientists distinguish this definition into four main types by the criteria of information input: visual, auditory, reading and kinaesthetic. There's no other way to perceive the whole galore of feelings and events around us. Another side of discovering the world is a thinking process entwined with our subconscious (sometimes the second one doesn't allow us to do it fully). The inner part of our mind creates various phobias, nightmares, depression and addiction which are main targets of neuro-linguistic programming. But what does NLP mean? Let's do our utmost to clear away the fog around this area of psychological therapy. To start with, we have to define it. NLP is a method of using language, gestures, mimics, haptic signals and appropriate environment in order to amend one's opinion or attitude towards the discussed question or even recreate behaviour of successful individuals 1. It's based on the researches by John Grinder and Richard Bandler in 1970s. Despite the gap among their areas of activity, they managed to combine linguistic and mathematical techniques with therapeutic schemes by Fritz Pels, Virginia Satir and Milton Erickson 2. Initial idea consisted of finding an interconnection between person's speech, mental condition, senses and actions. Eventually, they noticed some repetitive coincidences in behaviour of clients after treatment, and as long as behaviour is an algorithm of actions, it can be written down using a specific algebraic formula. Since human's mentality is a preset of definite logical operations, we can predict it, edit it, redirect it, furthermore - we can pause it. Yes, it can be useful to have a break from work or to find out your purpose in life. In my opinion, it's obligatory to know what you are for.

The way NLP works is quite simple. The first thing a coach'll do is persuading you're in safety and everything's OK. His next task is linking up with your eyes and divining your thoughts. Then he'll try to set a certain "anchor", a light touch of your shoulder or concentrating attention on a particular point for example. After this step you're in a mental setup - whatever the coach does you'll take at face value. Numerous experiments say that it's the best time for compulsion. I'm utterly convinced that NLP is a great treatment method of a wide range of psychological diseases and conditions. Its effectiveness is easy to illustrate on OCD (obsessive-compulsive disorder). OCD main symptoms are obtrusive thoughts and repetitive actions under the pretext of avoiding negative things. Using NLP techniques a coach can calm down the client and distract his attention from obsessive thoughts with setting an anchor on his strong traits of character. To overcome compulsiveness, methods of hypnosis and a meta-model in order to deepen into the whole situation should be used 3. NLP is partly used during elections, in business teams, at the shops and in ads (for attracting more customers). Even though it's a great tool for helping resolving mental disorders, lack of confidence and lots of other troubles people have, we should be aware of unscrupulous "doctors" if we don't want to transform into marionettes without our own opinion and choice.

Every generation is different in important way. How is your generation different from your parents' one?

Войцещук Анастасія

КЗ ЗОШ I-III ст. № 15

Вінницької міської ради

Wikipedia says that a generation is "all of the people born and living at about the same time..." It can also be described as, "the average period of about 20–30 years, during which children are born and grow up, become adults, and begin to have children." So, I can agree with the idea that every generation is different in important way. A period of twenty or thirty years is a long period of time when everything can be changed and innovated.

So, as a result every new generation differs greatly from the generations of their forefathers and ancestors. Let's have a look at my family. We have different tastes in music, literature, fashion, leisure activities and even politics. For example when my parents were teenagers they liked to play different active and sports games with their friends outside. But nowadays teenagers spend all their free time surfing the Internet and visiting social networking sites. We use the Internet for studying and relaxation. And to tell the truth, it has become the integral part of our life. When I have to prepare some report or write a composition there is no use for me to visit some public library as my parents used to do when they were students. I can do it at home using my PC and it's rather convenient.

The world of technologies is constantly changing and it makes our life easier and better. My grandma often says, "How time flies". But my mom admits, "It flies too fast and we can't follow all the inventions and discoveries suggested by our modern world". People say that every new generation is more experienced and advanced because it inherits the experience of the previous ones. I like this idea. So, as a result, I always teach my parents and grandparents to use their PCs and smartphones in a proper way.

Every generation has its own trendy clothes, favourite music, idols to adore and models to follow. They say, «What is M today is OMT tomorrow». And that's true. But everyone knows that fashion style can come back in 10-15 years. Nowadays teenagers wear the clothes that were fashionable for their parents. I like this clothing style of the 90's as well. It seems to me that it's rather funny to look like my 14-year-old mother. My mom can even advice me what to wear and it unites and even helps us to be intimate friends. Every woman wants to look pretty and every man works hard to be strong. But everyone tries to look smart and intelligent, no matter what year he was born in.

It goes without saying that many teenagers have some problems with their parents from time to time. And I'm not an exception. Our life is full of challenges and it often leads to our rebellious misbehavior. New research suggests that the reason of such behavior maybe the hormonal changes of puberty. Sometimes it seems to me that we live in different worlds and these differences awake misunderstandings with my parents. I'm sure that the generation gap really exists. That's why teenagers usually argue with their parents about clothes and wearing make-up, playing computer games and watching TV late, listening to loud music and telephone bills, their school results and friends they've made.

But in one way or another we are the nearest and the dearest people in the whole world. So, we should try hard to find mutual understanding, respect and support in our own family.

The biggest challenge for me during the schools' lockdown was...

Джемесюк Софія

Польський ліцей гуманітарних
наук та інформаційних технологій
ім. Я. Корчака

It may have been a real challenge for some students to get up very early for classes, to spend a lot of time at the computer, but certainly not for me. It was a challenge for me to study in two schools at the same time. As it turned out, my parents had decided, in addition to my school, to send me to the school of distance education "Optima", for a while, so that I could adapt to this format of education, given by the

worldwide spread of the Covid-19 pandemic, better. Of course, I agreed, understanding the situation we were in and here's the story.

I woke up at 7 am to have time to get ready, had breakfast and did my morning exercise. My lessons at a simple school started at 8 am and finished at 3 pm. The things differed at the second school: every day I was sent some topics for the lessons that I could study at any time, and then had to hand in my homework by the end of the day. In my opinion, such system of education is quite unusual and convenient - you do not need to get up very early worrying that you do not have enough time for classes, the teacher will not shout at you if you do not understand something or do not do your homework in time. If you do not understand something from the previous topics - you can always get back to them and work on them again. It is not possible to do that in our state school. Another positive moment of such training is that I have made friends with new classmates from different parts of Ukraine.

Then the hard level began. The time for semester and annual tests came. There was a lot of material to study, and I thought I could not cope with it, because there was little time to prepare. But I was worried in vain - I passed almost all the tests on fairly high marks. It was unexpected for me. I was in the grip of deep emotion from head to toe, till the very end of the exams. And this emotion convinced me: - "You will write the test very badly, you may not even try, do not even think how to finish it, you will not succeed." However, I made up my mind and succeeded! I successfully finished the 7th grade in both schools.

As the summer drew to a close, my parents and I discussed my studies: whether I would attend a regular school or move on to distance education. Yes, distance education was really exciting and comfortable, but we stopped at choosing a regular school. I was very happy and very proud that I was able to overcome such a long educational path.

Not that I'd like to brag, but I don't think everyone could handle such a heavy workload. It takes a lot of patience, effort and time. And the most important thing is the desire to do something. It is impossible to go far without it. For those who would like to study remotely - I would advise to think carefully about it. This is a very difficult decision, and this format of training in the future can have a very strong impact on success - for both better and worse. Therefore, if you are not sure that you can force yourself to work honestly in this format - it is better to continue to go to a regular school. As a result, I can safely say - that I have passed this difficult test, because of a lot of hard work. I am very grateful to my parents for giving me such a wonderful opportunity to express myself in an unusual format of education/

Bartko Anastasiya The use of text messages has ruined the modern language: is it true?

Over the last few years there have been many different changes in different spheres of human life - no one will argue with that. The way and means of human communication are also changing. This can be clearly shown even by the fact that a few years ago the concept of "text messages" had a completely different meaning in contrast to what we think these days. And what do we have today? Today we are thinking about things such as ruining of the language because of text messages.

It must be said that changing of something is the normal course of events and it is not something bad or something good. Our speech and writing are also evolving and change considerably almost every year: new words appear, and old ones are forgotten. In the same way there appear new styles of writing, just like text messages. It's only a new kind of communicating, not more not less. I firmly believe that modern youth don't even think that it's something strange and unusual, they use it like any other words. In the past there were similar changes: if at the beginning of the 20th century every letter reminded a piece of art then gradually to the end of the same century the form of writing was simplified more and more. Was there so much talk about young people ruining modern (for that time) language? I don't remember things like that. And now we are only observing a new form of simplification.

At the same moment, language is a great cultural heritage, the pride of each nation, the thing that distinguishes them from other states. So, if we talk about this, then I think that any changing in language is the same thing if someone would add some details to the Mona Lisa. But still, even if it feels unusual, it doesn't mean something bad, does it? I believe that the further we go - the more we develop. And even these novations in the modern language that older people often call only with bad words - they help us in their own way. Now we can save our time so much! We must not write a whole sentence to someone. If we want this person to understand us - we can do it a bit faster by using new words or clipping. Maybe in our speech it would not be the best thing, but if we talk only about writing and texting messages I don't think that this is bad.

ВИМОГИ
до підготовки науково-методичних статей
Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»

До оформлення статей висуваються такі вимоги (Бюлетень ВАК України.–2009.– № 5):

Матеріали, надіслані до редакції, повинні торкатися актуальної проблематики, факти мають бути викладені з максимальною точністю.

Поданий рукопис **наукової статті** мусить бути структурований у такий спосіб: Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виокремлення мети та основних завдань дослідження. Виклад основного матеріалу дослідження. Висновки та перспективи подальших досліджень та містити УДК.

Рукопис **статті з методики** повинен містити: методичну доцільність задекларованої розробки, аналіз попередньо набутого досвіду, розбудову заняття в розгорненому вигляді, практичну вагомість напрацювання та результати впровадження.

До рукопису додаються анотації (українською та англійською мовами), у яких повинна бути чітко сформульована основна ідея статті та стисло обґрунтована її актуальність (обсяг 6-8 рядків), а також ключові слова та словосполучення. При викладанні матеріалу необхідно дотримуватися норм сучасної літературної мови та стандартизованої термінології, уникати позанормативних форм і конструкцій.

Робочі мови журналу: українська, російська, англійська, німецька.

До друку у Віснику приймаються статті – результати оригінальних науково-методичних здобутків, які раніше ніде не друкувалися (мінімальний обсяг – 7 А4, максимальний – 12 сторінок, з урахуванням списку літератури, таблиць, графіків, схем та ілюстрацій).

До редакції подавати рукописний варіант статті (з підписом автора чи авторів) та електронну версію публікації.

Рукопис готується за допомогою текстового редактора версії Microsoft Word 7 і вище.

Параметри сторінки: розмір паперу – А4 (книжна орієнтація), усі поля – 2 см, шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5.

До статті додаються: короткі відомості про автора (авторів): прізвище, ім'я, по батькові; науковий ступінь, вчене звання, категорія, педагогічне звання, повна назва установи, де працює чи навчається автор; посада, номер контактного телефону.

Редакційна колегія залишає за собою право редагування та коректури поданих матеріалів. Однак, відповідальність за зміст статей несуть автори.

Список використаної літератури оформляти відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 та в порядку цитування.

Шановні дописувачі Вісника!

Для отримання довідок, надання зауважень та пропозицій просимо звертатись на

Viber 097-211-64-54 або e-mail: heorhiivna@gmail.com

Медіа-редактор: к.пед.н., доц. Марценюк Олена Георгіївна

НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ, НАВЧАЛЬНЕ, ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ

Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу

Відповідальність за підбір, точність наведених на сторінках журналу фактів, цитат, статистичних даних, дат, прізвищ, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не підлягають відкритій публікації, несуть автори опублікованих матеріалів. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та видавця. Будь-яке використання – з обов'язковим посиланням на журнал.

ВИПУСК 1 (36)

Засновник та видавець:

Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Реквізити редакції та видавця:

Адреса: 21019, м. Вінниця, вул. Нагірна, 13

Телефон: (0432) 57-50-42, 68-62-25

<http://www.vgpk.com.ua>

Ціна: договірна